

Kronieken van de Neflim

Gilgamesh

Kronieken van de Nefilim

Gilgamesh

Het derde boek

Scholten Uitgeverij

Colofon

Kronieken van de Nefilim GILGAMESH

Brian Godawa

© 2024 Scholten Uitgeverij BV
info@scholtenuitgeverij
www.scholtenuitgeverij.nl

Binnenwerk opmaak: Piet Versteeg
Drukwerk: Drukcase
Eerste druk, november 2024
ISBN: 9789083261331
NUR: 342

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de nieuwste boeken van Scholten Uitgeverij via: www.scholtenuitgeverij.nl/nieuwsbrief

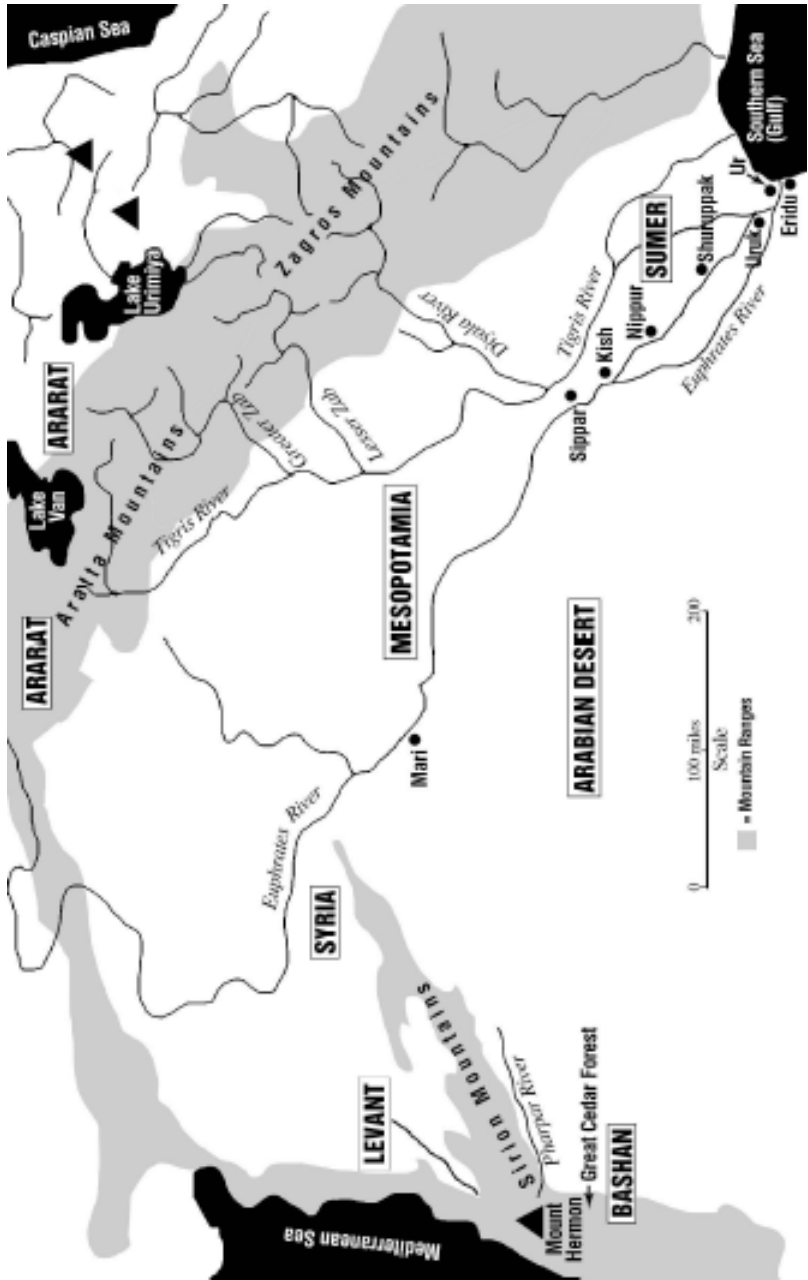
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, met uitzondering van korte citaten gebruikt in recensies, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Dit boek
is opgedragen
aan Sinleqiunninni
die ons
de best bewaarde versie van
het Gilgamesh-epos heeft overgeleverd.

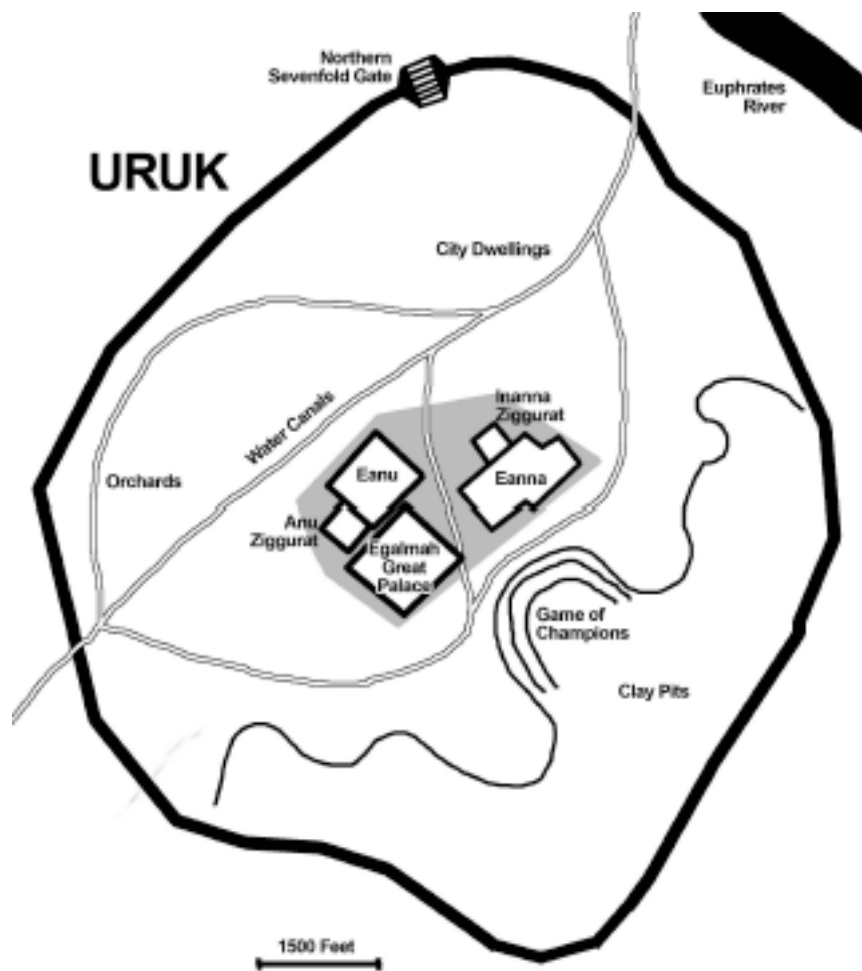
Dankwoord

Mijn dank gaat allereerst uit naar de vrouw van mijn leven, Kimberly, die mij altijd weer motiveert om door te gaan en standvastig te blijven in het schrijven van deze boekenreeks. Ook ben ik Andrew George, Gilgamesh-deskundige, dankbaar voor zijn grondige onderzoek naar het Gilgamesh-epos dat hij heeft vastgelegd in zijn boek *The Babylonian Gilgamesh Epic*. Vervolgens gaat mijn dank uit naar Don Enevoldsen voor de eerste redactie van dit boek, naar Mark Tapson, die mij bij het schrijven van advies heeft voorzien, naar Rich Knox, mijn goede vriend die altijd op de proppen kwam met mooie theologische lijnen, naar Shari Risoff, mijn schoonzus, voor haar proeflezen en naar Sarah Beach voor de redactie van de tweede druk. Mijn dank gaat natuurlijk ook uit naar Amazon, die het mij mogelijk maakt om het schrijversvak uit te oefenen en mij geholpen heeft *Kronieken van de Neflim* bij een breed publiek bekendheid te geven. Als laatste dank ik de God, die soms verborgen is, maar toch altijd weer dichterbij is dan ik denk, Yahweh Elohim.

Dit is waarschijnlijk wat Gilgamesh *echt* heeft meegemaakt.

Gilgamesh Immortal

Proloog

In de tijd voor de Zondvloed woedde er in de woestijnvlakte van Doedaël een hevige strijd tussen de godenzonen en de mensen. Metuselach ben Henoch voerde de laatste mensenstammen aan. Hij had zich niet ingelaten met die afschuwelijke afgoderij en hield heldhaftig stand tegen de opstandige godenzonen, de hemelingen die men ook wel de Wachters noemt, tegen hun demonische, hybride soldaten en tegen hun reusachtige kinderen, de Nefilim. Hij had zich daar als een rechtvaardige opgesteld om het vreselijke onrecht tegen Gods schepping te stoppen. Zelf geloofde hij niet dat hij die overmacht een halt zou kunnen toeroepen die dag, want hij wist wel: dit was zijn laatste wapenfeit. En toen kwam de vernietigende watervloed, die de hele aarde schoonspoelde van alle zonden, die het land met alles wat er leeft hadden bedorven.

Alleen Noach ben Lamech en zijn zeven familieleden waren door Elohim gespaard, en overleefden de ramp in een enorme drijvende kist, de ark, samen met een grote menigte aan dieren om na de Zondvloed de aarde opnieuw te gaan bewonen. Metuselach en de zijnen hadden voor zijn kleinzoon en zijn familie tijd gewonnen en de aandacht van de godenzonen afgeleid, zodat Noach veilig de ark kon binnengaan. Iedereen, zowel mens als dier, die buiten de ark was, kwam om. Ook Metuselach. Al zijn dagen bij elkaar opgeteld waren samen negenhonderdnegenenzestig jaar. Op die hoge leeftijd stierf hij. Het houten vaartuig dat met zwarte pek

was dichtgestreken was het reddingsmiddel van Elohim voor Noach, zijn vrouw Emzara en hun zonen, Sem, Jafet en Cham. Sems vrouw heette Tsedeq, Jafets vrouw heette Adatanes en de naam van Chams vrouw was Naël. Niemand, behalve zichzelf, wist het, maar Naël was zwanger en baarde het eerste kind van de nieuwe generatie na de Zondvloed. Hij kreeg de naam Kush.

De Nefilim, het nageslacht van de godenzonen en de vrouwen van de mensenkinderen, waren wat hun sterfelijke vlees betreft dan wel verzwoegen door de Zondvloed, maar zij blijven wat hun geestelijke wezen betreft op aarde rondwaren als demonen; boze geesten met een onverzadigbare honger naar het zoeken van nieuwe vleeselijke lichamen. Uiteraard, het liefst die van de mensen.

Sjemichaza en Azazel die aan het hoofd stonden van de tweehonderd gevallen Wachters, hadden zichzelf voor de Zondvloed als goden over de aarde aangesteld om zo bij de mensen hun doel te verwezenlijken. Sjemichaza stond bekend als Anu, de hoofdgod van het pantheon en Azazel werd Inanna, zijn gemalin. De godin van oorlog en seks. Tijdens de oorlog van deze goden en de mensen, werden Anu, Azazel en een heel aantal van hun mede-Wachters gebonden door de Aartsengelen en gevangengezet in het hart van de aarde. Zo worden ze in diepe duisternis in bewaring gehouden voor de dag van het Laatste Oordeel.

Maar dat gold niet voor hen allemaal...

Zeventig godenzonen wisten samen met hun ondergeschikte *mal'achim*, opstandige engelen, aan de Aartsengelen te ontkomen. Hoeveel engelen het precies waren, dat weet niemand.

De ark liep vast op de berg Nimush, dicht bij de rivier de Tigris, in het gebergte van Aratta. Daar vond de ark rust van de vloed die het getrotseerd had. Het water zakte steeds verder en verder terug, zodat de aarde weer tevoorschijn kwam. Toen Noach een duif had uitgezonden en deze na een aantal keren terugkwam met een groen, vers olijftakje in zijn snavel, wist hij dat de tijd gekomen was om de ark uit te gaan. Op aangeven van Elohim zelf, verlieten hij en zijn familie de grote houten kist. Zij dankten Hem en noemden daarbij Elohim's naam: Yahweh. Yahweh sloot een verbond met Noach, met al zijn nakomelingen en met de hele aarde. Hij beloofde hen dat Hij nooit meer alles wat op aarde leeft zo te zullen treffen met de Zondvloed zoals Hij gedaan had. Yahweh stelde als teken van deze verbondsbelofte de regenboog te midden van de wolken. Vervolgens had de Allerhoogste aan Noach dezelfde oorspronkelijke opdracht gegeven als die Hij aan Adam, de eerste mens gegeven had. Hij moest vruchtbaar zijn en de aarde weer gaan vullen met het evenbeeld van Elohim: de mensheid. Zo begon Yahweh opnieuw met een nieuwe, gereinigde aarde en met de mensen die Hij gered had. De mens is geschapen naar Elohim's beeld en gelijkenis en daarmee is hij Zijn heilige vertegenwoordiger op aarde. Kayin, de zoon van Adam, had het evenbeeld van Elohim behoorlijk veel geweld aangedaan, toen hij zijn broer zonder enige wroeging dood sloeg. Zo was reeds lang voor de Zondvloed de neerwaartse spiraal van geweld op aarde al begonnen, die de schepping naar de Afgrond van het dodenrijk hielp. Sjeool, het rijk waar de doden naar afdalen, diep onder de aarde, is altijd hongerig. Yahweh gaf Noach de opdracht om Elohim's heilige beelddragers in stand te houden, maar deze keer door genoegdoening. Hij zei:

“Wie het bloed van de mens vergiet, door de mens zal zijn bloed vergoten worden, want naar het beeld van Elohim heeft Hij de mens gemaakt.”

Na verloop van tijd, daalden Noach en zijn familie af van het gebergte en zij trokken naar de vlakte in Mesopotamië om daar opnieuw te beginnen. Maar ze troffen er een vreselijke verwoesting aan. Die ooit zo mooie en vruchtbare vlakte lag volledig bedolven onder meters lagen modder. Alles was dichtgeslibd. Het land zoals Noach het kende, was weggevaagd en er was niets anders overgebleven dan dood en verderf. De steden waren tot ingestorte ruïnes geworden. Men zou deze puinhopen niet meer erkennen als die grote machtscentra van voor de grote vloed, en dan te bedenken dat ze in slechts enkele uren overspoeld waren en zo vernietigd werden. De gedachte aan al die mensen die verdronken waren, maakten Noach en de zijnen bedroefd. Noach zelf heeft het vaak herhaald:

“Bijna de hele mensheid is weer tot klei geworden.”

Toch was het wereldwijde ‘graf’ voor hun ogen al opengebroken. Nieuw, jong groen was alweer snel uit de kleigrond van de veerkrachtige aardbodem die Elohim geschapen had, uitgesproten. De zaadjes die bedolven lagen onder de modder, kwamen tot bloei.

Noachs familie gaf gehoor aan Elohim's opdracht en begon zich te vermenigvuldigen. Hun nakomelingen gingen de aarde weer bewonen. Ze bouwden een nieuwe beschaving op door vroegere kennis en nieuw opgedane kennis door te geven aan de volgende generaties. Per plaats verschilde het tempo, waarin verschillende steden en beschavingen zich ontwikkelden en het kostte voor velen dan ook wel enige tijd voordat men zich, technologisch gezien, weer kon meten met de steden van voor de grote vloed. Maar net zo snel als het groen na die ramp was uitgesproten uit de aarde, zo snel schoten de verschillende beschavingen uit de grond, omdat de kennis en de ervaring uit de vorige wereld nog steeds aanwezig was in de harten en gedachten van de mensen.

Het lag aan de middelen die men tot zijn beschikking had om ook daadwerkelijk weer zo 'hoogstaand' te komen als toen. Ergens moest men ook wel, want de bevolking bleef groeien en moest ergens wonen en ergens van leven.

Noach zelf was voor de Zondvloed een krijger geweest, maar hij was met iets nieuws begonnen. Hij werd een landman. Hij voelde dat zijn krachten afnamen. Er was dan wel een nieuwe, jonge aarde uit de vloed tevoorschijn gekomen, maar hijzelf werd er niet jonger door. Hij legde zich er nu vooral op toe om de landbouw verder te ontwikkelen, want nogmaals, zijn mensen, zijn nakomelingen moeten ergens van leven. Emzara, zijn vrouw, leerde hem wat zij tijdens haar gevangenschap in Erech geleerd had. Uiteindelijk plantte Noach een wijngaard met een breed scala aan druiven voor de productie van wijn.

Diep vanbinnen voelde Noach toch nog geen vrede. Er hing een depressie over hem heen, een wanhopig gevoel dat zwaar op hem drukte zoals de angstaanjagende schaduw van een Anzu-dondervogel. Hij kon het maar niet van zich afschudden. Hij was het Gekozen Zaad geweest, die een einde zou maken aan de heerschappij van de godenzonen. Hij zou rust brengen over het land. De vloek lijkt inderdaad opgeheven, want waar Adam eerst dorens en distels op zijn weg tegenkwam, komt hij als de nieuwe Adam van de nieuwe aarde, een bloeiende aarde tegen en is hij gezegend met een enorme wijngaard. Maar hij zou ook het Zaad van Chawa dragen dat de oorlog tegen het Zaad van de Slang zou winnen. Noach heeft de dood al zo vaak in de ogen gekeken, hij heeft met godenzonen en Nefilim gevochten, hij heeft martelingen doorstaan en hij ging zelfs door de Afgrond van Sjeool. Het was vreselijk om met deze extreme omstandigheden geconfronteerd te zijn geweest, maar het heeft hem versterkt. Hij is er als het ware door opgeladen. Het was als de bliksem die hem vanbinnen in de brand

heeft gezet en kracht gaf om te leven. Noach leeft en de dood heeft hem niet kunnen vasthouden. Althans, nog niet. Sinds dat zijn kinderen zich zijn gaan verspreiden over de aarde, steden zijn gaan bouwen en hun eigen geschiedenis zijn gaan schrijven, ziet iedereen hem nu als die oude patriarch, die naar de achtergrond is getreden. Grootvader Noach, overgrootvader Noach, betovergrootvader Noach. Het lijkt erop dat dit nu zijn identiteit is. Hij vraagt zich vaak af of iemand zich nog zijn grote reis en zijn heldendaden voor Elohim herinnert. Zal iemand nog denken aan de avonturen en belevenissen van zijn grootvader Metuselach en overgrootvader Henoch, de reuzenjagers van voor de Zondvloed? Ach, het zijn herinneringen die vervaagd zijn tot legendes. Als hij eraan toe zou komen, zou hij alles moeten opschrijven wat hij zich ervan kon herinneren. In de tussentijd blijft hij deze verhalen aan de jonge kleinkinderen, achterkleinkinderen en achterachterkleinkinderen doorvertellen, die gelukkig nog met grote belangstelling aan zijn voeten zitten te luisteren. Zij zijn de toekomst.

Emzara was niet zo bedroefd als haar man. Ze had als slaaf van priesterkoning Lugalanu voor een lange tijd zonder Noach moeten leven. Hoe blij en gelukkig was ze toen hij weer in haar leven was teruggekeerd. Emzara deed haar best om de verloren jaren in te halen. Gemakkelijk was het niet, maar het is niet gebeven bij een vriendelijk gezelschap en noodzakelijk samenzijn. Nee, ze waren werkelijk weer één geworden. Noachs aard is uitbundig, levendig, gepassioneerd, maar helaas werd zijn somberheid een belemmering in hun huwelijk. Hij trok zich terug en dat brak haar hart. Ze had leiding gegeven aan de hofhouding, een gezin opgevoed, de goden weerstaan, maar ondanks dat alles had ze het gevoel dat haar identiteit en haar veiligheid lag in Noachs liefde voor haar. In de liefde van de meest geweldige en trouwe man, die ze ooit had ontmoet. Als hij pijn had, leed zij daaraan. Als hij rusteloos was, was zij dat ook. Waar ze zich nog het meest zor-

gen om maakte was Noachs drinkgedrag. Hij was begonnen met het wegdrinken van zijn zorgen. Daarvoor gebruikte hij het sap van zijn eigen druiven. Te veel sap van zijn eigen druiven. Dronken begaf hij zich dan al strompelend naar hun tent, en viel daar meestal huilend op zijn kussen in slaap. Gewelddadig werd hij er niet van, daarvoor was hij te rechtvaardig en goed. Emzara weet dat hij zijn eigen strijd met Elohim had. Ze vertrouwde erop dat hij zijn weg wel zou vinden zoals hij dat altijd al heeft gedaan. Noach is niet zonder zonde, maar hij is een gelovig en trouw mens, die rechtvaardig is gebleven in die zondige generatie van voor de Zondvloed. Nu worstelt hij met de gedachte en het gevoel dat hij het niet waard is om zo gezien te worden. Hij voelt zich enorm tekortschieten als de patriarch van de nieuwe schepping.

Er is nog iets waarover Emzara zich grote zorgen maakt. Deze zorgen zijn niet minder dan de zorgen om Noachs dronkenschap. Het gaat om haar kleinzoon, Kush. De eerstgeborene zoon van Naël en Cham. Bij zijn geboorte was er niets vreemds aan hem te zien. Hij was een normaal en gezond kindje. Maar toen hij opgroeide, merkte ze toch dat er iets met hem aan de hand was. Hij was anders. Hij is niet zoals de andere kleinkinderen of achterkleinkinderen, die daarna geboren zijn. Hij was altijd best lang voor zijn leeftijd en hij heeft heldere, blauwe ogen. Kush kwam al vanaf zijn jeugd in de problemen door zijn nieuwsgierige aard. Het was bij hem geen onschuldige nieuwsgierigheid zoals elk kind dat wel heeft. Het was allesbehalve naïef of onschuldig. Zijn nieuwsgierigheid was afstandelijk, berekenend zelfs.

Jaren geleden zat Kush aan de oever van een rivier en keek met grote interesse en zonder enig gevoel van angst en medeleven toe hoe een ander kind dreigde te verdrinken. Het gebeurde op nog geen twee meter bij hem vandaan, maar het leek niet in de jongen op te komen om hulp te roepen of om zelf het water in te

rennen en het kind te redden. Kush bleef het vreselijke tafereel met belangstelling volgen. Het kindje vocht al spartelend voor zijn leven. Gelukkig waren er ook andere kinderen die wel om hulp riepen. Sem was toen het water ingestormd en had het kind van de verdrinkingsdood gered. Boos had hij Kush aangesproken: “Waarom deed je niets! Jij bent de oudste hier!”

Kush had nog iets bijzonders. Wat voor Emzara ingewikkeld was of wat zij niet kon begrijpen, was voor Kush ontzettend simpel. Hij begreep hoe de natuur werkt, de omloop van de sterren, technische zaken, noem maar op. Kush snapte alles veel sneller dan anderen. Eigenlijk leek hij op niemand, zelfs niet op zijn eigen moeder Naël. Toen hij ouder werd, nam hij steeds meer afstand van de familie. Hij was de eerste van de eerste generatie na de Zondvloed die de grote stam van Noach verliet en een nieuw volk begon. De stad die hij bouwde noemde hij naar zichzelf: Kish. Met trots schijnt hij over zijn stad en heerschappij gezegd te hebben: “Dit is het eerste koningschap dat uit de hemel is neergedaald.” Daarmee bedoelde hij, na de wereldwijde watervloed. Zijn ambitie stopte daar niet. Hij trok naar het zuiden om de andere steden die door de Zondvloed waren weggevaagd weer op te bouwen, waaronder ook Erech. Toen een van zijn kinderen bij zijn geboorte een reus bleek te zijn, begon het Kush langzamerhand te dagen. Hij kreeg het vermoeden dat hij een nakomeling moest zijn van zijn moeder en een god. Zij moet zijn ware identiteit als een Naphil voor hem en de anderen hebben verborgen. Kush heeft toen dit ene kind afgescheiden van de rest om die geheime identiteit te beschermen en te bewaren. De nieuwe machthebber was dan wel lang, maar hij was met die lengte nog geen reus en daarom had iedereen aangenomen dat hij gewoon een kind van zijn vader Cham was. Er was slechts één iemand die er vragen over stelde en dat was Emzara. Naël wist er met haar halve waarheden altijd net aan te ontkomen. De Wachters waren in hun plan geslaagd. Ze hebben het voor elkaar gekregen om het gen dat reuzengroei

veroorzaakt te onderdrukken door er een recessief gen van te maken. Het zou alleen zo nu en dan tot uiting kunnen komen in latere generaties. Hoewel de bedenkers ervan vastzitten onder de aarde, is het nog niet gedaan met hun kwaadaardige bedoelingen. Naël wist van dit plan niet af. Ze is slechts een beschadigde vrouw, die haar schaamte probeerde te verbergen voor haar stam.

Maar de schaamte van Naël, de dronkenschap van Noach en de machtslust van Kush, werden echter al snel overschaduwd door de gruwelijke daad van Cham, Emzara's zoon.

Cham was voor de Zondvloed geboren en opgegroeid in het paleis in het vroegere Erech. De plaats waar de goden met harde hand heersten en de mensen afvallig maakten van Elohim. Hij kwam daar terecht, omdat zijn moeder Emzara toen ze nog zwanger van hem was, gevangen was genomen door Lugalanu's mannen. Deze priesterkoning nam haar als dienaar in zijn hofhouding op en nam haar kind bij haar weg om hem op te leiden als priester van Inanna. Hij gaf Cham een andere naam: Kanaanu. Zijn schedel was naar koninklijk gebruik verlengd doordat men kort na zijn geboorte, zijn achterhoofd met houten spalkjes had uitgerekt. Daarnaast was hij haarloos gemaakt door allerlei kruidendranken die men hem had toegediend. Het ergste voor hem was nog wel dat hij de merktekens van Inanna met zich meedroeg. De tattoo's waren zichtbaar voor iedereen en ze waren onuitwisbaar. Cham zag er ten opzichte van zijn broers uit als een vreemde. Als een kind van een andere vader. Ook al had Noach hem als zijn zoon omarmd, het was voor Cham toch anders. Hij voelde zich minder dan zijn broers, die hun vader al van jongs af aan kenden. Ondanks zijn afkeer van zijn vroegere paleisleven en zijn toewijding aan de goden, koesterde hij een sluimerende wrok tegen zijn vader, die er niet eerder was geweest om hem te beschermen tegen het kwaad van de goden dat Chams leven verwoest heeft. Er was

nog iets dat hem dwars zat. Cham heeft zich dan wel bekeerd tot Elohim, de god van zijn vader Noach, *de* God die hem en zijn echte familie gered heeft, maar de rest van de aarde met alles wat leefde, wegvaagde. Allemaal vanwege Zijn grote plan met Noach. Cham kan er niet bij! Op welke manier verschilt Elohim nu van Anu en zijn wraak, van Inanna en haar grillige buien of van de vreselijke onderdrukking van de andere goden uit het pantheon? Hij heeft tientallen goede vrienden en kennissen verloren in de vloed. Allemaal verdrongen. Zij hebben hem nooit kwaad gedaan en ook anderen niet. Ze waren onschuldig en waren in dezelfde situatie als hem geboren en opgegroeid. Wat konden zij daar nu aan doen? Maar zij mochten niet in leven blijven. Cham wel. Allemaal vanwege Elohims uitverkiezing van één bepaalde bloedlijn. De anderen, die als familie voor hem waren, zijn verzwolgen in het water en meegesleurd naar het dodenrijk. Hij voelt zich alleen te midden van zijn ware familieleden, die wel hun best doen om hem thuis te laten voelen op deze nieuwe aarde, maar die hem uiteindelijk niet echt begrijpen. Hij zou willen dat zijn moeder hem nooit verteld had over zijn geheime oorsprong. Sterker nog, hij zou wensen dat ze elkaar nooit ontmoet hadden, dat hij volledig afgescheiden van haar was opgegroeid, zodat hem de constante spanning tussen de twee tegengestelde werelden in zijn hoofd bespaard was gebleven. Cham zou willen dat hij samen met al zijn vrienden in de Zondvloed was omgekomen. Maar het feit is dat hij leeft en de minachting voor zijn vader en zijn moeder die hem zo liefheeft, neemt elk jaar steeds meer toe. Ook hij ziet Noachs dronkenschap en hij vindt zijn teruggetrokken bestaan nogal zwak. Erger nog, Cham vindt het behoorlijk laf en daarom acht hij zijn vader onwaardig om nog langer de steeds groter wordende stam als patriarch te leiden. Noach zal voor de Zondvloed vast en zeker heldendaden verricht hebben, maar die liggen in het verleden en zijn nu slechts verre herinneringen, die zeker voor Chams kinderen in het nieuwe Erech van Kush en andere plaatsen ver-

vaagd zijn tot legendes. Ze betekenen niets meer voor een nieuwe generatie, die vooruit moet denken in een wereld waarin veel werk te verrichten is. Hun taak is behoorlijk groot. De kinderen die na de vloed geboren zijn, moeten hun weg door deze nieuwe aarde van klei en modder heen hakken en graven. Noach is nog het symbool van die oude wereld van klei, maar hij lijkt het niet aan te durven om zijn leiderschap naast zich neer te leggen om plaats te maken voor iemand die vooruitdenkt.

Als de wereld verder wil komen, als de nieuwe generatie wil opbloeien net zoals men dat onder zijn zoon Kush probeert te doen, meent Cham, dan moet Noach worden afgezet. Wie zou er anders durven te komen met nieuwe, vooruitstrevende ideeën? Wie zou er anders de moed en de macht hebben om die radicale verandering die de aarde nodig heeft, te brengen? Cham weet nog goed wat Anu's gedachten daarbij waren: een fundamentele transformatie van de mensheid. Dat is nu precies wat men nog steeds nodig heeft: hoop, verandering en transformatie. De oude manieren van denken, de weg van Noach, die helpen de mensheid niet verder.

Emzara heeft het beter met Noach voor. Veel beter. Ze wil hem – al is het maar voor even – uit zijn depressie halen. Ze lijdt eronder om hem zo bedroefd en lusteloos te zien. Ze weet dat het diep zit. Hij was een vriendelijke, hartelijke man, die hard werkte, hard vocht en het ook hard kon spelen. Ook heeft hij vaak gezegd dat zijn meest favoriete plaats op deze aarde bij zijn geliefde vrouw is. Maar nu is dat heel anders. Hij heeft al voor een lange tijd zijn liefde naar Emzara niet kunnen uiten. Het is net alsof zijn wijn haar plaats heeft ingenomen als zijn nieuwe vrouw, die hem van al zijn krachten berooft, terwijl ze spottend naar Emzara grijnst.

Maar vanavond heeft Emzara de oplossing bedacht. Ze gaat Noach verrassen. Nooit is ze vergeten dat hij haar het liefst zag in die mooie roodgekleurde jurk uit Egypte. De oorspronkelijke jurk is allang vergaan en daarom heeft ze de jurk zelf nagemaakt van alle stoffen die zij en haar schoondochters eerder verzameld hadden. Met zorg heeft ze de losse stukken tot één kledingstuk aan elkaar genaaid en vervolgens heeft ze meekrapplanten gebruikt om rode verf te maken. Ze is er zeker van dat dit Noach weer zal laten opleven. Emzara's schoonheid is vanwege haar hoge leeftijd minder geworden, maar de jaren hebben haar geest niet verzwakt. Haar oogleden en haar lippen gewoon wat meer opmaken en wat extra sieraden, en ze heeft zijn aandacht! Daarnaast maakt ze ook nog eens zijn favoriete eten klaar: biefstuk uit de zij van een os, versgebakken brood, uien, fruit en een hoorn gevuld met Noachs eigen wijn. Emzara denkt bij zichzelf, hij is toch ook gewoon een man met zijn behoeftes, en lekker eten, is daar één heel belangrijke van.

Het wordt avond. Het schijnsel van de maan valt over de tenten in de vlakte. Noach strompelt hun tent binnen. Als Emzara hem zo ziet terugkeren van een dag werken in de wijngaard, weet ze al genoeg. Haar hart huilt. Hij heeft weer gedronken, maar deze keer is het erger. Hij kan nauwelijks op zijn benen blijven staan. Noach struikelt richting de tafel en probeert er steun te vinden waardoor het houten meubel overhelt en hij bijna de hele maaltijd op de grond laat vallen. Vlug biedt ze tegenwicht aan het andere einde van de tafel. Noach kijkt op van het eten, naar haar bedroefde gezicht.

“Jij bent zo... zo... ontzet – ontzette – ongeloof – lijk... m-mo...” Hij probeert *mooi* te zeggen, maar het komt er niet uit. Emzara begint te huilen. Ze weet niet meer wat ze moet doen. Ze weet niet meer wat zij voor hem kan betekenen. Ze weet zelfs niet meer wie zij voor hem is.

Noach ziet haar tranen.

“Oh, geen zorgen,” spreekt hij met dubbele tong. “Ik ben misschien wel wat dronken, maar ik ben nog steeds de l-liefde van je leven.”

Hij pakt de hoorn met wijn die op tafel staat, neemt een flinke slok en gooit het achteloos tegen de grond. Emzara kan het niet meer aanzien. Ze loopt weg naar hun bed en gaat daar diepbedroefd zitten.

De volledig beschonken Noach worstelt om zijn mantel en tuniek uit te krijgen. Het lukt uiteindelijk wel, maar dan stort hij te midden van zijn tent neer en valt al sluimerend naakt op de grond.

Emzara begint opnieuw te huilen. Ze roept het wanhopig uit naar Elohim: “Allerhoogste, geef me mijn held terug. Geef hem zijn hoop terug!”

Plotseling trekt geritsel haar aandacht. Ze draait zich om naar de opening van de tent. Cham stapt binnen en hij slaat meteen de tentflap dicht als hij zijn vader zo in de publieke ruimte van de tent aantreft.

“Cham ben Noach, je vader ligt hier in schaamte. Ga alsjeblieft.” Maar Cham gaat niet weg. Hij loopt naar Noach toe en kijkt vol minachting op hem neer.

“Is dit mijn vader?” zegt hij.

“Cham, ik zei, ga. Je beschaamt zijn naam!” schreeuwt ze.

“Ik beschaam *hem*?” reageert hij vol ongeloof. “Nee, moeder, hij beschaamt zichzelf. Hij is het zelf die de hele familienaam beschaamt. Hij beschaamt hier de stammen, de toekomst. Hij beschaamt zelfs zijn God.”

“Hoe durf je!” Emzara kookt van woede. Ze staat op en is van plan hem met eigen handen de tent uit te werken.

Cham komt dreigend op haar af en stopt op enkele centimeters bij haar gezicht vandaan. Ze probeert hem af te weren, maar hij is

veel te sterk. Plotseling bevriest ze als ze in zijn ogen iets van een reptielachtige blik ziet. Vanbinnen krimpt ze ineen en gaat snel zitten. Ze kan hem niet langer aankijken en voelt zich verslagen.

“Wat heb ik voortgebracht? Heb ik Elohîm tekortgedaan?”

Cham zakt door zijn knieën bij haar neer en kijkt haar aan.

“Nee. Jij hebt je best gedaan. Misschien is het Elohîm die jou te kort schoot.”

Geschokt kijkt Emzara haar zoon aan en nog voordat ze zich kan bedenken, slaat ze Cham hard in zijn gezicht.

“Je moest je schamen! Elohîms bedoelingen in twijfel trekken... ja, ik begrijp Zijn wegen ook niet altijd, maar Hij is trouw aan Zijn belofte!”

Cham komt overeind. Zijn boze blik verandert in een grijns. Hij kijkt haar verraderlijk aan. Daarna gebaart hij naar Noach, die nog steeds bewusteloos op de grond ligt.

“Wat daar ligt,” begint hij, “is het niet waard om belofte genoemd te worden. Sterker nog, hij is het niet waard om er ook maar lovenswaardig over te spreken. Ik ga niet langer achteroverzitten en toekijken hoe deze waggelende dronkaard de mensheid naar de wateren van de Afgrond helpt.”

Hij maakt opnieuw een woest gebaar naar zijn vader.

“Als *dat* daar Elohîms belofte is, dan ga ik mij niet onderwerpen aan deze ellendige dwaasheid!”

Hij kijkt vol afschuw op Noach neer en vervolgens richt hij zich weer naar zijn moeder.

“Ik zal mijn eigen beloftes waarmaken. Ik neem het over. Vanaf vandaag ben ik de nieuwe patriarch.”

Angstig kijkt Emzara op naar Cham. Ze herkent hem niet meer. Zijn ogen zijn geworden als die van een slang en het is net alsof hij verandert in een wezen dat haar binnen de kortste keren zal aanvallen.

Sem en Jafet zijn al een tijdje op zoek naar hun broer Cham. Hij was die hele dag niet komen werken bij de kuddes. Dit is niet de

eerste keer en zo langzamerhand beginnen ze zich te ergeren aan zijn toenemende onverantwoordelijkheid. Het lijkt erop dat hij zich meer en meer als een koning gaat gedragen net als zijn zoon Kush. De leiders van Elohîms volk behoren dienende leiders te zijn. Ze besluiten om naar hun vaders tent te gaan, misschien weet hij waar hij is. Als ze Noachs tent naderen, zien ze Cham de tent verlaten. Hij trekt zijn tuniek vlug recht. Met een hatelijke blik loopt hij op hen af.

“Cham, we hebben de hele dag naar je gezocht!” zegt Sem.

Dat is echt typisch mijn oudste broer, die heeft altijd de neiging om iemand ergens op aan te spreken, denkt Cham geïrriteerd.

“Nou, je hebt me nu gevonden,” zegt Cham, maar zijn gezichtsuitdrukking verontrust zijn beide broers direct. Opeens horen ze zacht gejammer uit de tent komen.

“Is dat moeder?” vraagt Jafet.

“Waar is onze vader?” voegt Sem er meteen bezorgd aan toe.

“Dronken op de grond, waar anders?” antwoordt Cham bot.

Sem weet dat er iets behoorlijk mis is.

“Wat heb je gedaan, mijn broer?” Hij kijkt Cham gespannen aan.

Dan antwoordt Cham koel en met duivelse nonchalance:

“Ik heb mijn vaders naaktheid ontbloot. De naam van mijn zoon zal Kanaän zijn.”

Die woorden snijden door Sem en Jafet heen als een tweesnijdend scherp zwaard. Vol ongeloof staren ze hun jongere broer aan. Hij heeft hun vaders naaktheid ontbloot... hij heeft Noachs vrouw, hun moeder, genomen en daarmee heeft hij zijn vader uitgedaagd en zijn leidende positie betwist. Cham heeft Noach van de troon gestoten. Sem en Jafet rennen naar de tent, trekken de flappen van de ingang weg en daar zien ze hun vader uitgestrekt op de grond liggen zoals Cham gezegd had. Emzara ligt verderop met haar gezicht in haar kussen te huilen. Ze kreunt van de pijn, want ze is genadeloos hard in elkaar geslagen. Nog voordat ze haar naaktheid goed kunnen zien, wenden de broers hun ogen

af. Ze pakken Noachs mantel van de grond, waar hij die had laten vallen. Vervolgens lopen ze achterwaarts met het kleed op hun schouders richting hun moeder en bedekken haar, zodat zij hun vaders naaktheid niet zien.

Als Noach de volgende dag zijn roes heeft uitgeslapen en hoort wat Cham hem heeft aangedaan, roept hij de oudsten van de gemeenschap bij elkaar. Hem is dan wel zijn autoriteit als patriarch ontnomen, maar zijn speciale band met Elohim ontnemt niemand hem. Daar staat hij vol wroeging over zijn gedrag van gisteravond. Had hij maar... dan zou het misschien allemaal niet gebeurd zijn. Toch is zijn vastberadenheid meer merkbaar voor zijn stamleden dan zijn gevoel van ernstig falen. Hij spreekt een vervloeking uit, maar niet over Cham zelf. Het is een vloek over zijn nageslacht. Cham heeft Emzara genomen, zo vernam hij van zijn andere zonen en daarom zullen zijn zonden gedragen worden door de kinderen, die uit die gedwongen verbintenis voortkomen. Niet alleen zijn kind, maar ook zijn kleinkinderen en achterkleinkinderen. Hij had de naam van zijn nieuwe kind al genoemd: Kanaän.

“Vervloekt is Kanaän,” zegt Noach plechtig, “hij zal voor zijn broers de laagste zijn onder de slaven.

Gezegend is Yahweh, de God van Sem, laat Kanaän een knecht voor hem zijn. Moge Elohim Jafet uitbreiden en hem laten wonen in de tenten van Sem. Laat Kanaän een knecht voor hem zijn.”

Als de oudsten dat horen, zijn ze allemaal geschokt. Noach gebruikt Elohim's heilige verbondsnaam, Yahweh, in een vloek! Uiteraard zou hij als patriarch het gezag hebben om dit te kunnen doen, maar het is niet eerder voorgekomen. Waarom vervloekt hij niet zijn eigen zoon Cham, maar moet zijn kleinzoon het ontgelden? Kanaän is nergens schuldig aan. Cham overduidelijk wel. Zou een zoon moeten lijden onder de gevolgen van zijn vaders zonde? Bezoekt Elohim werkelijk de ongerechtigheid van een man aan de generaties die uit hem voortkomen?

De stevige woorden die Noach net heeft uitgesproken zijn niet geuit vanwege een persoonlijke vete. Met zijn vervloeking beschermt hij de heilige identiteit van de eerste familie, de acht die uit de Zondvloed op kwamen, en van de hele gemeenschap. Als er geen morele standaarden zouden zijn, dan zou de beschaving binnen de kortste keren nog sneller naar de Afgrond geholpen worden. Yahweh had na de Zondvloed bij de reuk van Noachs offer al gezegd dat de gezindheid van het hart van de mens al slecht is vanaf zijn jeugd. Het blijkt ook uit de verdeelde reacties op Noachs vervloeking dat de macht van het interne kwaad de mensen verdeelt. Chams kwaadaardigheid veroorzaakt een breuk in de gemeenschap. De verschillende families zijn het ontzettend oneens met elkaar. De kinderen van Sem willen dat Cham scherp veroordeeld wordt voor zijn schanddaad. Ze dringen erop aan dat hij moet sterven, vanwege de schending van het heilige huwelijk van hun ouders. Jafet en zijn stammen zien Chams misdaad zeker als uiterst slecht, maar de doodstraf gaat hen te ver. Verbanning is hun oordeel. Het verbond van Yahweh met Noach na de Zondvloed heeft als regel: een mensenleven voor een mensenleven. Als een mens andermans bloed vergiet, dan zal zijn bloed ook moeten vloeien, kortom: dan verdient hij de doodstraf. Het ontheiligen en zelfs vernietigen van het leven van een mens als evenbeeld en gelijkenis van Elohim wil zeggen dat men de Schepper afwijst. Elkaar doodslaan betekent het begin van het einde van de beschaving. Die dreigende neerwaartse spiraal moet bij de eerste misdaad meteen de kop ingedrukt worden. Maar valt Chams daad onder het 'bloed laten vloeien'? Sem, Jafet en hun nakomelingen komen er niet met elkaar uit.

Cham wacht het oordeel niet langer af. Samen met zijn families die nog gebleven zijn maakt hij zich klaar om naar het zuiden en het westen te vertrekken. Zijn hoop is dat zij in de toekomst met schepen de verre eilanden kunnen verkennen en zich er mis-

schien kunnen vestigen. Het komt erop neer dat hij zelf al in ballingschap wil gaan. Waarom heeft hij zich dan opgeworpen als de nieuwe patriarch van de hele gemeenschap? Wat drijft een mens als hij komt tot deze verdorvenheid? Het is net alsof zijn misdaad eerder een uiting van trots is geweest, puur machtsvertoon en dat het hem niet eens ging om daadwerkelijk die macht in handen te krijgen en de verantwoordelijkheid te nemen. Eén ding is duidelijk. Het is zoals Yahweh gezegd heeft: de gezindheid van het hart van de mens is al slecht vanaf zijn jeugd.

Chams daad zorgt voor een kettingreactie met verstreckende gevolgen. De oudsten komen uiteindelijk tot de conclusie dat het tijd is dat iedere stam zich, net als Kush reeds eerder gedaan heeft, zich over de aarde gaat verspreiden. Het was iets dat men tijden geleden al had moeten doen. Het was een bepaalde angst die hen had weerhouden van het opvolgen van Elohîms gebod na de Zondvloed: “Wees vruchtbaar, word talrijk en *vul* de aarde.” Sems zonen trekken naar het centrum van Mesopotamië en naar de gebieden ten oosten daarvan. Jafets families migreren naar de noordelijke gebieden. Ze bouwen nieuwe steden op de ruïnes die de vloed heeft achtergelaten. Na verloop van tijd, als Elohîm de taal van de mensen verward heeft, verandert men ook de namen van de steden en gebieden. Erech staat nu bekend als Uruk en het land Sinear noemt men tegenwoordig Sumer.

Noach en Emzara blijven wachten totdat Chams zoon Kanaän wordt geboren. Ze staan hem bij zijn geboorte af aan de andere kinderen van Cham. Daarna reizen ze via de rivier de Eufraat naar de zuidelijke zee. Vanaf daar zeilen ze naar het legendarische eiland genaamd Dilmun. Generaties later wordt het bekend als ‘het land van de levenden, waar de zon opkomt bij de monding van de

rivieren'. Het verre, mysterieuze eiland inspireert heel wat legendes over de toegang naar de onderwereld. Voor Noach en Emzara betekent het een uitweg, een kans op een nieuw leven, weg van de schaamte en de pijn. De vreselijke herinneringen en het trauma zullen niet geheel verdwijnen, maar ze zullen wellicht – door zich op dit onbekende eiland te vestigen – met de tijd vervagen als ze niet dagelijks geconfronteerd worden met de families die zo langzamerhand de hele aarde beginnen te bevolken. Onder hen staat Noach nu bekend als Utnapishtim de Verre. De man uit het verre verleden, die het leven vond.

De kinderen van Noach verspreiden zich over het hele land en met name langs de rivieren en de zee. Al spoedig nemen ze behoorlijk toe in aantallen. Maar met deze bevolkingsgroei en de verspreiding van de mensheid op aarde, is het onvermijdelijk dat ook het kwaad dat in het hart van de mens zetelt, overal voet aan de grond krijgt, waar zij zich vestigen.

Met het gaan en komen van generaties, vervaagt de herinnering aan Noach en leeft hij slechts voort in verschillende legendes en mythen. Ook Elohîms rechtmatige heerschappij over de aarde wordt opnieuw al snel vervangen door de oude goden van het pantheon. Iedereen lijkt het verleden te zijn vergeten. Iedereen is vergeten wie zij daadwerkelijk waren. Iedereen is Elohîm vergeten. Hun denken kent geen diepgang meer en hun harten zijn met dwaasheid verduisterd. Ze hebben de waarheid van Elohîm vervangen door de leugen, want de mensen aanbidden en dienen nu de schepsels van de hemel en de aarde, de schepping zelf in plaats van hun Schepper. Nu geeft Hij ze over aan hun eigen verdorvenheid. Hoewel Hij later zelf nog één keer met een aantal van Zijn hemelse heiligen naar Sumer was afgedaald om hun taal te verwarren, hadden zij nog geen ontzag voor Hem. Maar voordat Hij kwam, gebeurde dit ...

Hoofdstuk 1

Het grote roofdier beweegt zich door het hoge gras van de vlakte. Het sluipt laag over de grond. Zijn spieren staan gespannen en al zijn zintuigen zijn alert op elk geluid, elke beweging en elke geur. Het beest is ongewoon groot. Zijn lengte is dat van zeven mensen bij elkaar. Centimeter voor centimeter vindt het dier geruisloos zijn weg door het golvende gras. Zijn geslepen jagersinstinct heeft de sluwe jager al een lang leven gebracht. Zijn manen zijn groots, zijn spieren zijn stevig en getraind, zijn klauwen zijn lang en gekromd en zijn tanden zijn vlijmscherp. Het roofdier ruikt bloed.

Aan de rand van het grasveld, dicht bij de rivieroever, staat hij stil. Hij houdt zijn adem in en verroert zich niet. Met een ijzingwekkende blik in de ogen staart het beest voor zich uit. Van tussen de hoge grasstengels ziet hij een aantal mensen op de open plek aan de oever, die bezig zijn met het schoonmaken van hun pas gevangen wild, dat zij aan bomen hebben vastgemaakt. Twintig gazelles, wat everzwijnen en zo'n twaalf steenbokken bungelen aan hun gebonden achterpoten met hun koppen naar beneden. Het tafereel ziet er aanlokkelijk uit. Hij hoeft de mensen alleen maar weg te jagen en het feestmaal is voor hem. Maar de koning van de dieren heeft zijn zinnen gezet op nog verser vlees. Het beest staart naar een grote man, die bezig is om de dieren op een kar te laden voor transport. Hij moet wel de alfa van de groep zijn, want hij torent hoog boven de anderen uit. De man is uit-

zonderlijk krachtig, want met het grootste gemak pakt hij de karkassen op. Hij pronkt met een verzorgde, donkere baard en hij draagt een stoffen haarband om ervoor te zorgen dat zijn lange lokken zijn zicht niet belemmeren. Er hangt een linnen rok om zijn middel en om zijn naakte torso draagt hij dierenhuiden, die als een korte mantel over zijn schouders hangen. Als het loerende beest tussen het gras een mens zou zijn geweest, dan zou die met stomheid geslagen zijn vanwege de charismatische en knappe gestalte van de sterke man. Hij zou zijn perfecte evenbeeld zijn. Maar die geheimzinnige Jager daar met zijn verse buit is geen mens. De machtige leeuw ziet in deze Jager een onaangename tegenstander, die hem van zijn prooidieren berooft. Vreemd genoeg is de leeuw absoluut niet bang van de menselijke Jager, zelfs niet vanwege zijn grote gestalte. Het roofdier heeft al heel wat mensen op gruwelijke wijze vermoord en heeft daarmee laten zien dat hij een overlever is. Maar gewoonlijk is er een gezonde angst aanwezig, voordat hij genadeloos toeslaat. Het zorgt ervoor dat zijn kracht toeneemt en dat hij nog beter gefocust raakt op de aanstaande strijd met zijn tegenstander. Deze keer is het echter anders en het is net alsof hij is betoverd. De leeuw bereidt zich voor op de aanval, maar zonder de angst waarmee hij zijn sterke tegenstander of grote prooi normaal gesproken met gemak overmeestert.

Via een zachte bries dringt de zweetlucht van zijn vijand zijn neusgaten binnen. Het beest likt zijn lippen. Hongerig kijkt hij voor zich uit. Langzaam duikt hij verder naar de grond en begint zachtjes vooruit te kruipen. Hij wacht op het juiste moment.

De Jager gooit nog een gazelle op de andere karkassen die al op de wagen liggen. De andere vier mannen, die hem vergezellen, zijn zijn dienaren. De geslachte dieren op de kar en aan de bomen zijn het slachtoffer van zijn jachtverslaving. Hij is er werkelijk gedre-

ven in. Dit is zijn sport. Zijn bijna dagelijkse bezigheid om zijn rusteloze geest af te leiden. Door zijn jachtervaring heeft hij nog iets ontwikkeld: zijn bovennatuurlijke zintuigen. Ze ontwaken en onmiddellijk staakt hij zijn bezigheden. Hij voelt dat er op hem geloerd wordt. Hij voelt zich niet alleen bekeken, nee, iets of iemand heeft het op hem voorzien. Er wordt op hem gejaagd.

De grote Jager kijkt schichtig om zich heen. Hij ziet de mannen die bezig zijn met het slachten en schoonmaken van de dieren, die nog aan de bomen hangen. Ze zijn zich volledig onbewust van de dreiging. Hij let op het struikgewas bij hem in de buurt. Dan kijkt hij achter zich. Hij zet zijn speer naast de wagen en trekt zijn dolk. Ook haalt hij zijn strijdbijl tevoorschijn. Voor hem en achter hem, het zijn er twee die het op hem voorzien hebben.

Nee, wacht, drie. Het is een hinderlaag!

Nog voordat hij de anderen kan waarschuwen, vallen de leeuwen aan. De leeuw die hem stalkte, springt uit zijn schuilplaats tevoorschijn. Het is slechts een paar stappen bij hem vandaan. De andere twee roofdieren zijn leeuwinnen, een grote en een kleine. Zij verrassen de twee dichtstbijzijnde dienaren die geen schijn van kans maken. Met het grootste gemak worden ze allebei binnen de kortste keren aan stukken gescheurd. Maar de Jager is er wel klaar voor. Hij weet dat hij het kan. Zijn angst maakt hem sterker. Als de grote leeuw op hem springt, jast hij met een snelle beweging de scherpe dolk in de buik van het beest. Met zijn andere arm, die omgeven is door een lange koperen armband vangt hij de beten van de muil op en de woeste klappen van de klauwen van het beest. Hij trekt de dolk omhoog dwars door de onderbuik van het dier dat meteen begint te kermen van de pijn. De leeuw laat de arm los, waarin hij zijn strijdbijl nog stevig vasthoudt. Nu de Jager is bevrijd van het gewicht van zijn enorme vijand, neemt hij geen enkel risico. Zo snel als hij kan deelt hij de hevige bloedende, opengereten leeuw, de genadeklap uit.

Zijn overige twee dienaren waren niet zo gelukkig als hij. De leeuwinnen hebben ook hen na een kort gevecht afgemaakt. Nu keren zij zich naar de Jager. Hun muilen en klauwen druipen van het bloed. De grote leeuw blijft afwachten en schat haar tegenstander in, maar de kleine is niet zo voorzichtig. Ze sluipt naar voren met in haar ogen een razende woede. Ondanks haar kleine gestalte, is ze duidelijk valser, maar even ervaren als de anderen van haar troep. Zonder dat ze gehinderd wordt door grote manen, is ze snel. Haar leider is dood en ze wil niets anders dan degene, die daarvoor verantwoordelijk is, afstraffen. Ze maakt zich klaar om deze reusachtige mens naar de keel te springen en om zijn hoofd tussen haar kaken te vermorzelen.

Maar deze reusachtige mens is niet alleen maar mens. Hij is deels ook een god. Hij wil niets anders dan zijn land bevrijden van al deze wilde dieren. Al voor een veel te lange tijd hebben de leeuwen slachtoffers gemaakt onder de inwoners van zijn stad. Het moet stoppen! Vandaag nog.

De leeuw heeft totaal geen interesse in de achtergrond van de Jager en in zijn stad. Sterker nog, ze heeft er geen benul van wie hij is. Het enige wat ze weet is dat ze hem zo snel mogelijk wil afmaken. Ze springt op hem af. De Jager duikt weg en de leeuw rolt in snelle vaart door het stof heen over de grond en slaat hard met haar kop tegen een boom. De Jager, die inmiddels weer is gaan staan, merkt dat hij meer nodig zal hebben dan alleen zijn snelheid en zijn dolk. Hij sprint naar de wagen en grijpt zo snel als hij kan zijn speer. De leeuw is nog duizelig vanwege de botsing tegen de boom. Ze probeert het van zich af te schudden. Maar elke beweging met haar gehavende kop doet zeer. De ruwe bast heeft tijdens haar val een stuk hoofdhuid en vacht boven haar wenkbrauwen losgescheurd. Ze knippert met haar ogen om het druipende bloed tegen te houden. Maar

het is al te laat. De leeuwin is razend en brult luid. Met letterlijk bloeddoorlopen ogen ziet ze er nog angstaanjager uit. De Jager heft zijn speer om de leeuwin te doorboren, maar dan voelt hij van achteren iets komen naderen. Hij draait zich om, maar de andere katachtige springt al met opengesperde muil en uitgespreide klauwen op hem af. De Jager weet nog ternauwernood zijn speer naar haar uit te steken als zij zich op hem neerstort. De scherpe punt van de speer jaagt recht door haar kaak naar boven en doorboort vervolgens met een rotgang haar hersenen en schedel. De schacht breekt onder het gewicht van het katachtige monster en de massa van het dode beest slaat de Jager tegen de grond. Maar zo snel als hij gevallen is, zo snel staat hij ook weer op, want hij weet dat het moeilijkste gevecht nog op hem wacht. Als de gewonde leeuwin weer volledig bij bewustzijn is, dan zal ze nog woester en wreder zijn dan haar metgezellen. De Jager kijkt naar de boom waar hij haar voor het laatst zag. Daarna kijkt hij vlug om zich heen. Ze is nergens te bekennen. Hij probeert haar aanwezigheid te voelen, want het zou zomaar kunnen dat ze zich ergens in een hinderlaag heeft verborgen. Niets. Haar hoofdwond moet toch ernstig zijn geweest. Deze leeuwin is dan wel een kwaadaardige moordenaar, maar toen haar vrees en adrenaline waren teruggekeerd, zal ze zich misschien hebben bedacht. Gewond de strijd aangaan met een ervaren jager die haar twee grote gezellen gedood heeft, pleitte niet bepaald in haar voordeel. Ze zal de arena hebben verlaten om te overleven. Haar tijd komt nog wel.

Als de Jager zich afstof, merkt hij dat zijn pelzen tijdens het gevecht van hem zijn afgevallen. Als hij ze zoekt, ziet hij de slachtoffers, zowel de twee enorme leeuwen als zijn dienaren, die in stukken overal en nergens verspreid liggen. Hij zucht. Maar het is geen zucht van verdriet of rouw. Nu moet hij hen begraven, het wild zelf verder schoonmaken en alles alleen naar de stad verslepen. Hij loopt naar de dierenhuiden, die zijn ogen inmiddels heb-

ben gevonden. Hij raapt ze van de grond. Hij heeft ze gekregen van zijn moeder, een godin. Volgens haar zijn ze heel speciaal. Ze heeft hem er toen van verzekerd dat deze magische huiden de natuurlijke angst die dieren voor de mens hebben, laten verdwijnen. Deze kledingstukken helpen hem om dichterbij zijn prooi te kunnen komen, zonder dat ze zich voortijdig uit de voeten maken. De huiden hebben ook de eigenschap om wilde dieren zoals leeuwen van hun zintuigen te ontdoen.

Men zou kunnen denken dat het een oneerlijk voordeel is. Hij is een geweldige jager, een machtige krijger, maar hij is niet gek. De overwinning behalen in een gevecht op leven en dood is belangrijker dan doen wat eervol is. Als het dragen van de magische pelzen hem helpt, dan zij dat zo. Zijn eigen eer zal alleen toenemen als hij elke strijd weet te overleven. Als hij verslagen wordt, komt daar abrupt een einde aan. Hij is overwinnaar en dat is het enige dat telt.

De Jager nadert de ingang van de enorme stadsmuur. Hij leidt de volgeladen wagen die wordt voortgetrokken door ezels helemaal alleen door de zeven poorten, die de toegang vormen naar het plein van de grote stad. Bovenop het gevangen wild liggen de twee lichamen van de reusachtige leeuwen. Hij heeft onderweg zelfs zijn ezels moeten helpen met het trekken van de kar. De trompetten beginnen te schallen als hij op het plein verschijnt. Zo hoort iedereen dat hij terug is. Een menigte komt hem vanuit de straten al juichend tegemoet. Dwars door de menigte vindt hij zijn weg naar het paleis. Zijn paleis. Bovenaan de trappen staat de koningin-moeder, zij is de godin Ninsun en tegelijk de hogepriesteres van de zonnegod Shamash.

Met trots roept ze de Jager toe: “Welkom terug, telg van Uruk, Wilde Stier op ramkoers, voor een derde een sterveling en voor twee derde een god!”

De menigte begint nog harder te juichen.

De Jager glimlacht en voelt zich groeien. Het is alsof hij boven zichzelf uitstijgt. Hij weet wel dat het een formaliteit is om dit te doen, maar het voelt elke keer weer goed. Hij is immers Gilgamesh, heer en koning van Uruk.

Hoofdstuk 2

Uruk is gebouwd op de ruïnes van de oude stad, die tijdens de Zondvloed vernietigd was. Alle steden in de omgeving zoals Eridu, Sippar en Shuruppak zijn weer herbouwd. Met meer dan zesduizend inwoners is Uruk de snelst groeiende stadstaat van Sumer en is daarmee bijna weer net zo groots als het ooit was. De plaats strekt zich ongeveer drie en een halve vierkante mijl uit in alle richtingen. Eén vierkante mijl aan stad, één vierkante mijl aan boomgaarden, één vierkante mijl aan kleiputten en op een halve vierkante mijl aan land staat de tempelberg met alle bijbehorende gebouwen.

In navolging van zijn voorgangers heeft Gilgamesh de cultische centra en hun erediensten aan de goden weer hersteld. De tempels van Inanna en Anu heeft hij in hun oude glorie laten herrijzen en nog eens extra verfraaid, meer nog dan zijn andere bouwondernemingen. Niemand zou zijn grootheid meer kunnen overtreffen. Dat heeft hij met zijn Uruk wel bewezen. Zijn eigen grote paleis staat in hetzelfde tempeldistrict en bevat ook een tempel genaamd *egalmah*. Het heilige huis voor zijn moeder, de godin Ninsun.

Tegenwoordig laten de meeste goden hun aanwezigheid op aarde aan de mensen niet zo merken als voor de grote vloed. Ze lijken verder weg dan ooit. Het heeft er alle schijn van dat zij zich hebben verborgen. Het zijn hun priesters, die hun aanwezigheid kenbaar maken door middel van allerlei afbeeldingen van steen en

hout. Deze kunstige maaksels zijn de dragers van de geesten van de goden. Met het ritueel van het 'openen van de mond' brengen de priesters de adem van de godheid in het beeld en zo wordt het werk van hun handen de levende representatie van hun goddelijke aanwezigheid. Er gaan wel verhalen rond onder het volk dat het pantheon zich verscholen houdt in en onder de berg Hermon, in het westen. Het vreselijke water dat dood en verderf had achtergelaten, heeft hen voorzichtig gemaakt en zou ervoor gezorgd hebben dat zij zich hebben teruggetrokken. Toch begrijpt niemand waarom. Ook de rangorders binnen het pantheon zouden volledig zijn veranderd.

Niet heel lang na de Zondvloed begonnen de schrijvers weer op hun schrijversscholen waar men nieuwe generaties leerde op klei-tabletten te schrijven en over te schrijven, de oude verhalen opnieuw te vertellen en vast te leggen, maar met hun eigen bedoeelingen en hun eigen visies. Zo meenden deze schrijvers dat Enlil, de god van de lucht, in woede was uitgebarsten tegen de mensheid, vanwege hun luidruchtige rumoer op aarde. Hij stelde in de godenraad voor dat het gespuis geheel en al zou moeten worden weggevaagd door middel van een grote watervloed. Enki, de sluwe god van de wateren van de Afgrond, zou Noach, de leider van Shuruppak, hebben gewaarschuwd. Hij stond bij sommigen ook bekend als 'Ziusudra'. Enki beval hem een boot te maken om aan de toorn van Enlil te ontsnappen. Op deze manier dwarsboomde Enki het daadwerkelijke plan van zijn broer om op slinkse wijze leider van het pantheon te worden. Anu had zich namelijk als leider teruggetrokken en was ergens naar de achtergrond verdwenen. Hij was de god die in ruste was gegaan. De schrijvers kenden echter de waarheid achter hun eigen verhalen niet meer. Anu was in werkelijkheid Sjemichaza. In hun dagen was hij inderdaad van het toneel verdwenen, maar dat wisten zij niet. De aartsengel Uriël heeft hem tijdens de grote oorlog tussen goden en mensen

vlak voor de Zondvloed onder de aarde gebonden. De zeven belangrijkste goden, die de lotsbestemmingen uitvaardigden, zijn tijdens deze strijd gevangengenomen, omdat ook zij behoorden tot de Wachters die in opstand waren gekomen tegen Elohîm en zijn hemelse hofhouding.

De enige hoge god, die niet onder de aarde gebonden is, is de zonnegod: Utu. Zijn laffe gedrag zorgde ervoor dat hij de Titanenstrijd en de strijd om Eden overleefde. Voor het plan van het pantheon bleek hij een hinderlijk en zelfs onbetrouwbare bondgenoot te zijn. Hij bleef de zonnegod, maar staat op aarde nu bekend onder de naam Shamash. De andere goden die de laatste oorlog hebben overleefd, hebben de identiteiten van de hoogste goden overgenomen om er zo zeker van te zijn dat zij hun heerschappij weer over de mensen kunnen voortzetten. Er is weer een nieuwe Enlil, een nieuwe Anu, een nieuwe Enki, een nieuwe Nanna en een nieuwe Ninhursag. Er is één godheid van wie niemand de identiteit heeft overgenomen. Tijdens de Zondvloed greep Rahab haar en hield haar stevig vast tussen haar vreselijke kaken, terwijl ze beiden onder zware rotsen en modderstromen werden bedolven. Niemand wilde vanwege haar vreselijke reputatie, haar zelfverheerlijking en haar geweld, haar rol overnemen. Maar wat de mensen niet weten, kan ook geen kwaad. Als zij haar nog dienen, terwijl er op de achtergrond in werkelijkheid geen Inanna meer aanwezig is, wat zou het de goden een zorg zijn!

Hoewel het water zowel voor de goden als voor de mensen een traumatische herinnering in zich bergt, is water tegelijkertijd onmisbaar. De irrigatiekanalen van voor de Zondvloed zijn door boeren opnieuw uitgegraven om water van de grote rivier de Eufraat naar de akkers en velden rondom de stad te laten stromen. De stadsmuren had Gilgamesh opnieuw laten bouwen en zien er grootser en sterker uit dan voorheen. Het land Sumer is tegenwoordig een confederatie van stadstaten met ieder hun eigen eco-

nomie, bestuur en hun eigen beschermgod of -goden. Hoewel ze met elkaar handelen en gewoonlijk elkaars grenzen respecteren, zijn de vijandigheden tussen de steden onderling wel toegenomen. Het ligt in het hart van de mens om altijd meer te willen hebben. Er zijn al wel gevechten om grensgebieden geweest tussen een aantal steden en vanwege het recht goederen te leveren over de Tigris en de Eufraat. Deze twee rivieren vormen de levensaders van het land. Zij geven de Sumeriërs water voor hun gewassen en vormen de belangrijkste handelswegen. Het transport van voedsel en goederen vindt zijn weg over deze wateren. Uiteraard hebben sommigen bedacht dat wie de controle over de waterwegen in handen krijgt, ook het land zal beheersen. De steden aan de oevers van de rivieren begonnen te wedijveren om die controle door middel van het heffen van invoerrechten en transportbelasting. En dat is vragen om problemen. Grote problemen.

Gilgamesh ziet de groeiende agressie in het land als een gevaarlijke bedreiging voor zijn stad Uruk. Daarom heeft hij een enorm bouwproject opgezet: het bouwen van een verdedigingsmuur rondom de stad. Een zoals nog niemand die ooit zag. Een sterke muur, een koning waardig. Op deze manier zal de koning een naam voor zichzelf maken, voor nu en voor alle komende generaties. De muur rijst ongeveer vijftig el omhoog de lucht in. Dat is zo'n eenentwintig meter. Voordat men eindelijk de stad binnen is, moet men zeven grote poorten door. Als deze poorten gesloten zijn, is er geen enkele tegenstander die Uruk kan innemen. Een strijdswagen met een span paarden kan er gemakkelijk doorheen. Het precieze metselwerk van stenen, die in ovens gebakken zijn, kunnen alle weersomstandigheden aan, zelfs overstromingen en kwaadwillige belegeraars. De in de zongedroogde kleiblokken, die meestal gebruikt worden bij het bouwen, zijn brozer en zouden het sneller begeven. Het bouwmetaal dat men nodig heeft voor deze onderneming haalt men uit de kleiputten, maar omdat de

productie ervan zo massaal is, heeft men een derde van de stad nodig om nog dieper te mijnen naar de goede kleisoort. Het vele werk dat nodig is om de bouwprestatie tot een goed einde te brengen, kost heel wat mankracht. Zoveel mankracht dat koning Gilgamesh genoodzaakt is om jarenlang dwangarbeid voor burgers in te stellen. Alleen zo kan de hoop in stand gehouden worden dat de inwoners van Uruk en haar koning de enorme bakstenen 'slang', die zich een weg om de stad heen slingert, nog tijdens hun leven kunnen voltooien.

Gilgamesh heeft zich opgefrist van de jacht en zit nu op zijn troon. De leuning van zijn troon wordt ondersteund door twee stenen leeuwen, tekens van zijn koningschap. Hij is ongeveer twee meter zeventig lang. Ninsun staat dicht bij hem. Hij verrekt geen spier, zodat de kunstenaar voor hem een precieze afbeelding van zijn gezicht in een kleitablet kan graveren, terwijl een ander iets verderop zijn gelijkenis kan uithouwen in steen. Beide kunstwerken moeten zijn heldhaftige daad tegen de twee reuzenleeuwen vastleggen. Gilgamesh zal op deze manier herinnerd en herdacht worden als 'Heer van de dieren' en als 'Redder van zijn volk'. Op het kleitablet staat hij gespierd als hij is in het midden met zijn beide armen uitgestrekt. Met elke hand grijpt hij aan weerszijden van hem de keel van een leeuw zo groot als hemzelf vast. De dieren die hij daar op het kleitablet zo trots omhoog houdt zijn goed voor zijn reputatie en vergroten zijn eer. Op zijn hoofd rust dan ook op allebei de afbeeldingen de gehoornde kroon van de godheid.

De huiden van de echte leeuwen zijn afgestroopt en leerlooiers zijn momenteel bezig met het herstellen ervan. Later zullen ze in het paleis worden tentoongesteld. Gilgamesh heeft niemand laten weten dat er nog een derde leeuw was, die nu nog ergens vrij rondloopt. De ontsnapping van dit dier zal zijn reputatie niet ten

goede komen. Wie zou er nu geloven dat de kleinste van die drie roofdieren de gevaarlijkste was? De koning weet wel beter. Zijn legendarische faam zou naar de knoppen gaan als men wist over 'die ene kleine die aan Gilgamesh' macht wist te ontsnappen'. Het is gewoon een onbenullig detail dat de grootsheid van zijn heldendaad niet mag verpesten, vindt hij.

"En precies daarin ligt jouw fout, Gilgamesh," fluistert Ninsun hem wakker uit zijn gedachten.

Gilgamesh fluistert terug, zacht genoeg, zodat de kunstenaars het niet kunnen horen: "Ik heb de kosmische rituelen van de goden hersteld, ik heb de bergpassen gemaakt, zodat men binnendoor kan reizen, ik heb behoorlijk wat waterputten gegraven voor mijn volk en ik heb Uruk beroemd gemaakt vanwege haar buitengewoon versterkte muren."

"En dat heb je allemaal gedaan ten koste van je eigen inwoners," voegt Ninsun eraan toe. "Je helpt ze allemaal te vroeg het graf in met jouw ondernemingen."

Ninsun staat als hogepriesteres van Shamash in goed contact met de gewone burgers. Ze weet wat er in hun binnenste leeft, omdat ze hun gebeden en hartenkreten aan de zonnegod heeft gehoord. Ze smeken dat hij hen verlost van de onmogelijke eisen van hun koning.

"Ik vraag niets van hen dat ik ook niet van mezelf vraag," sist hij terug.

"Dat ontken ik ook niet, mijn zoon," zegt ze. "Maar zij hebben niets goddelijks in zich. Jij bent voor twee derde god. Zij zijn slechts stervelingen. De werkers in de mijnen en op de muren werken dag en nacht. Ja, er zijn verschillende werkdiensten, dat weet ik, maar de vrije tijd tussen de diensten in is zo kort dat er nauwelijks sprake is van echte rust van al het zware werk. Je moet ze echt meer geluk en blijdschap gunnen anders zullen ze nog eens uit pure wanhoop tegen je opstaan."

“Dat is nu juist waarom ze dat niet zullen doen. Ze vrezen hun koning,” reageert Gilgamesh.

“Een gezonde vrees behoudt de autoriteit, de wet en de orde,” zegt Ninsun. “Maar een ongezonde vrees leidt tot rancune, wrok en chaos. Geef hun toch de tijd om voor hun families te zorgen en om in hun moestuinen te werken. Je onderdanen en hun kinderen moeten ook eten. Als je dat doet, dan zouden ze voor je willen sterven als je hen iets zou vragen.”

Gilgamesh laat haar woorden binnenkomen. Zijn moeder is zijn meest gerespecteerde adviseur. Haar woorden vinden altijd een weg naar zijn hart. Wanneer die daar aankomen, komt er een weemoedig gevoel over hem heen.

“Vader wist hoe hij op een gezonde manier gevreesd moest worden,” zegt Gilgamesh met een brok in zijn keel. Fluisteren lukt hem niet meer.

“Dat klopt,” bevestigt zijn moeder. “Hij was een goede koning. De heilige Lugalbanda.” Haar ogen leven op bij de gedachte aan hem. “Ik was nog maar een kind, toen ik als zijn bruid werd aangeboden. Maar hij behandelde mij liefdevol en zacht tijdens onze huwelijksnacht. Net als jij, had hij het goddelijke recht van de koningen om dit te doen, maar hij was goed en daarom is mijn trouw aan hem voor eeuwig.”

Gilgamesh kijkt naar Ninsun. Ze weet altijd meerdere dingen via één metafoer aan hem kenbaar te maken. Deze keer heeft ze het niet alleen over de goede behandeling van zijn onderdanen. Er was nog iets dat ze wil laten doorschemeren aan haar zoon. Hij is de zoon geboren uit de vereniging van een god en een mens. Hij is een *Gibbor*, een machtige held, een geweldige krijger met een sterke lust voor twee dingen: vechten en vrouwen.

Hoofdstuk 3

Het trouwfeest is in volle gang. Bier en wijn vloeien rijkelijk. De gasten hoeven zich absoluut geen zorgen te maken over lege bickers. Tijdens het banket zijn er ongeveer tweehonderd gasten aanwezig. Het zijn allemaal familieleden, vrienden en andere bekenden van de bruid en de bruidegom. De buurt waar de bruid woont is zelfs zeven dagen lang afgezet voor dit huwelijksfestijn. De ouders van het echtpaar hebben dit huwelijk geregeld, vanwege economische en sociale voordelen voor beide families. Voorafgaand aan het huwelijk heeft de bruidegom tien zilveren shekels en wat kleinvee aan de vader van het meisje betaald. Het dient als een vooruitbetaling voor de verloving, die nu gevolgd wordt door een veel groter geschenk: het overdadige banket. De vader van de bruid heeft haar dochter een bruidsschat meegegeven van waardevolle metalen en edelstenen die haar eigendom zullen blijven en haar kunnen beschermen mocht haar man vroeg sterven, van haar scheiden of voor het geval er een andere tragische gebeurtenis plaatsvindt in hun huwelijk.

Het is de laatste dag van het feest. Op deze dag heeft de vader van de bruid een sluijer voor haar gezicht gedaan en die zal later worden weggenomen door haar echtgenoot. Normaal gesproken bewaken de vrienden van de bruidegom, de getuigen, de bruid tegen demonen. Maar ondanks het feestgedruis overheerst er een droevige sfeer, die in de avond nog sterker wordt en het trouwfeest overschaduwet. De bedroefde en angstige blikken van de

bruid en de bruidegom staren naar de gestalte verderop dat bij de ingang uit de schaduwen opdoemt. Het is de koning. Al voor lange tijd heeft Gilgamesh *het recht op de eerste nacht* ingesteld. Geen pasgetrouwd koppel ontkomt eraan. De Heer van de stad brengt de eerste nacht met de bruid door. Geen bruid uit Uruk uitgezonderd. Op deze manier verzekert hij zich van de koninklijke macht over de mannen van zijn stadstaat. Daarnaast zijn er ook politieke voordelen. Voor Gilgamesh. Als de vrouwen tijdens die nacht zwanger zouden raken van hem, dan zullen deze kinderen hoogstwaarschijnlijk niet snel in opstand tegen de koning komen of zich individueel tegen hem verzetten, vanwege hun familieband met het koninklijk huis. Tenminste, dat is hoe Gilgamesh het ziet. Zijn moeder, Ninsun, denkt er heel anders over.

“Er zijn genoeg tempelprostituees die jou aan je trekken kunnen laten komen,” zou ze zeggen. Gelijk heeft ze. Elke tempel in Uruk heeft er best wat rondlopen.

“Je hebt allang de volledige macht over de mannen van de stad en daarbij, ze hebben je al trouw gezworen. Ze hebben zich een voor een al aan je onderworpen. Ze werken voor je, ze vechten voor je en ze sterven voor je. Als jij ze zelfs hun eigen vrouwen niet gunt, dan zullen zij zich op een gegeven moment bedenken: we hebben niets meer te verliezen. Een man die niets meer te verliezen heeft, wordt vanzelf de gevaarlijkste vijand en deze vijand zal zich door niets meer laten tegenhouden als hij ervoor kiest om wraak te nemen. Je hebt dan je eigen ondergang in de hand gewerkt.”

Gilgamesh maakt zich echter geen zorgen. Hij kan elke man die kwaad in de zin heeft wel aan. Mochten er zijn die hem iets willen aandoen, dan zal hij hen ter dood laten brengen voor rebellie en verraad. Hij zal duidelijk laten merken dat hij koning is en dat zijn woord wet is. *Ze zouden me dankbaar moeten zijn dat ik hun vrouwen vriendelijk en zacht behandel, rechtvaardigt Gilgamesh zichzelf. Ik kies ervoor om liefdevol en genadig te zijn tijdens de daad, maar ik ben er niet toe verplicht.*

De huwelijks-gasten proberen te negeren wat er staat te gebeuren en richten zich op het lekker doorfeesten, dansen, eten en drinken. De bruidegom neemt zijn bruid in zijn armen en licht haar sluier op. Ze huilt. Ook hij laat zijn tranen van pijn de vrije loop. Ze rollen over zijn wangen naar zijn mondhoeken. Het is hun lot en ze zullen het moeten aanvaarden. Dit is de prijs voor het opgroeien en leven als burger in Uruk, de grootste stadstaat van Sumerië. Hij kust haar en fluistert haar woorden van hoop toe. Vervolgens trekt hij zijn mond terug van haar oor en draait zich om. Hij brengt haar naar zijn koning toe, die zacht haar hand vastpakt en met haar wegloopt, de nacht in. Begeleid door zijn gevolg. De bruidegom zakt terneergeslagen op een aantal kus-sens neer. Een van zijn getuigen geeft hem een volgeschonken beker bier. Het zal niet genoeg zijn om de pijn te verzachten en zich gevoelloos te maken voor het persoonlijke leed dat hem en zijn vrouw wordt aangedaan op de dag van hun bruiloft. Hij heeft geen andere keus dan zich flink te bezatten en te erkennen dat Gilgamesh zijn koning is.

Hoofdstuk 4

De volgende dag vinden de Spelen plaats. Bij dit evenement komen alle sterke helden van Uruk samen in de grote kleimijnen. Deze enorme putten vormen als het ware een natuurlijk amfitheater doordat dit terrein geleidelijk aan is afgegraven en de toeschouwers kunnen plaatsnemen op de schuin aflopende hellingen. Vanaf daar hebben ze een goed zicht op het spektakel zo'n honderd el beneden hen. Alle gereedschappen voor het vervaardigen van verschillende stenen en de mallen zijn opgeruimd om plaats te maken voor de helden en voor het gevecht. De Spelen vinden regelmatig plaats en elke krijger kan eraan meedoen als hij meent het te kunnen opnemen tegen de koning. Het is geen strijd tot de dood, maar een krachtmeting waarin het gaat om strategie en gewoon slim zijn. Meestal eindigt de verliezer met gebroken botten en ligt deze volledig bewusteloos op de droge klei van de arena. Bij de eerste paar Spelen dachten toeschouwers en krijgers dat het hele spel in scène was gezet ter ere van de koning, maar toen een aantal van hen zich opgaven en de strijd met hem aangingen, kwamen ze erachter dat het bloedserius was. Gebroken ruggen, hevig bloedende wenkbrauwen en (gebroken) bloedneuzen bewezen dat wel. Gilgamesh had wettelijk vastgelegd dat hij aan deze Spelen deel mocht nemen om zo een uitlaatklep te hebben voor zijn opgekropte energie, die hem rusteloos maakt, ongeduldig en behoorlijk vatbaar voor woede-uitbarstingen. Het was volgens zijn moeder niet de bedoeling dat de hofhouding en tempeldienaren het slachtoffer zouden worden van zijn opvliegers.

Tijdens het toernooi zijn er drie of vier mannen die Gilgamesh uitdagen met boksen, worstelen, stokgevechten of gevechten met andere niet-dodelijke wapens. Het aantal tegenstanders moest wel op een gegeven moment worden opgehoogd, omdat Gilgamesh' lengte, kracht en vaardigheid van een Gibbor niet in verhouding staan met die van een normale menselijke krijger. In het begin van deze traditie hielden de uitdagers zich in of zij deden slechts alsof ze hem wilden aanvallen uit angst voor de gevolgen. Ze wisten niet wat hen te wachten zou staan als zij van de koning zouden winnen of hem in het hevigst van de strijd zouden verwonden. Maar Gilgamesh kon dat laffe nepgedoe niet hebben en eiste al vrij snel van zijn tegenstanders dat zij werkelijk hun best moesten doen om hem te verslaan. Hij heeft zelfs de inzet verhoogd: wie hem overwint, wordt Gilgamesh' rechterhand en zal overladen worden met rijkdom. Maar goed, dan moet men hem eerst tegen de grond hebben gewerkt, in ieder geval een van zijn botten gebroken hebben of hem bewusteloos hebben geslagen. Het ambt van rechterhand van de koning bekleedt is de hoogste plaats die een burger van Uruk zou kunnen verkrijgen. Deze persoon handelt in naam van de koning en voert zijn wensen uit met het volledige gezag van de stadsraad achter zich. De enige die meer gezag heeft is de koning zelf. Voorafgaand aan elke Spelen zweert hij bij de goden en bij zijn eigen naam en eer dat de winnaar ook daadwerkelijk dit gezag zal ontvangen. Hij doet dat publiekelijk in de tempel van Ninsun bij het altaar van Shamash ten aanhoren van zijn moeder en de hele stad. Gilgamesh mag dan wel een harde leermeester zijn en zich afstandelijk tonen tegenover zijn onderdanen, maar wat hij absoluut niet is, is een leugenaar. Als hij iets belooft, dan komt hij het ook na, al was het alleen maar om zijn eigen reputatie en integriteit te vergroten.

Zijn eed en belofte hebben het gewenste effect. De krijgers geven niet alleen alles wat ze hebben in de strijd tegen hun heerser,

maar trainen van tevoren ook nog eens keihard en bespreken uitgebreid hun strategieën met elkaar in de hoop op de overwinning. Alles voor die machtige en eervolle hoofdprijs. Helaas heeft dat er tijdens de vorige Spelen wel toe geleid dat sommigen van hen tot wanhoop gedreven werden en de boel uit de hand liep. Gilgamesh begon dan net zo wild terug te vechten met als gevolg: heel veel gebroken botten, behoorlijk ernstige verwondingen en één dode. Gilgamesh deed het niet met opzet. Het was echt een ongeluk. Hij compenseerde de familie van het slachtoffer en zorgde voor een eervolle begrafenis. Toch is het niet goed geweest voor zijn reputatie en nalatenschap.

Ergens weet hij het nog wel, maar op dit moment heeft hij het verdrongen en voelt hij zich gesterkt door zijn grootse overwinning op de reusachtige leeuwen. Hij heeft om die reden besloten dat hij tijdens deze Spelen tegen zes tegenstanders tegelijk zal strijden. Het grootste aantal ooit! Degenen die hem zullen uitdagen zijn een voor een goed getrainde krijgers. Gemakkelijk zal het dus niet worden, maar hij heeft er alle vertrouwen in. Er is alleen één klein detail dat hij over het hoofd ziet: een van zijn tegenstanders heeft een persoonlijke vete met zijn koning. Dumuzi, een herder, ervaart nog steeds de hartverscheurende pijn van Gilgamesh' walgelijke *recht op de eerste nacht*, die hem werd opgedrongen op de dag van zijn huwelijk. Kort erna verloor de jongeman zijn vrouw aan een mysterieuze ziekte. Ninsuns angst wordt werkelijkheid. Deze man heeft niets meer te verliezen. Hij is gekomen om Gilgamesh te vermoorden. Zijn moordwapen, een vlijmscherpe dolk heeft hij goed opgeborgen op een plaats waar hij het zo kan trekken, wanneer het moment daar is.

Als alle zes de helden de arena betreden en Dumuzi de andere tegenstanders opneemt, herkent hij slechts twee van hen. Het zijn soldaten die hij eerder gezien heeft. De andere drie zijn hem

onbekend. Als hij ze beter bekijkt, krijgt hij de indruk dat ze niet van hier zijn. Al snel verdringt hij de gedachte, want het is verboden voor buitenlanders om mee te doen aan de Spelen. Als het gejuich losbarst, omsingelen de zes mannen Gilgamesh, die zich in het midden van het strijdperk heeft opgesteld. Dumuzi houdt zijn herdersstaf stevig vast. Hij is bedreven geworden in het afweeren van wolven en andere roofdieren, die het voorzien hebben op zijn kudde. Daarnaast is hij ook een gedreven jager. Een andere krijger heeft een touw, weer een ander een net, twee anderen zijn worstelaars en de zesde tegenstander schijnt een bokskampioen te zijn, die eens een flinke stier met één vuistslag knock-out zou hebben geslagen. Gilgamesh vecht slechts met zijn blote handen en draagt alleen een simpele lendendoek en sandalen. Hij kijkt naar zijn tegenstanders en glimlacht. Zouden deze mannen het ook van die twee grote leeuwen hebben kunnen winnen? Duidelijk niet. Zelfs niet als ze in deze arena met hun zessen tegenover die twee monsters stonden.

Dumuzi stormt als eerst op Gilgamesh af. Hij lijkt te gehaast op de aanval over te gaan, maar hij heeft een plan. Hij zwaait zijn staf met krijgshaftige nauwkeurigheid in de richting van de koning en slaagt erin hem een aantal keren flink te raken. Binnen de kortste keren rukt Gilgamesh de staf uit zijn handen en slingert Dumuzi de lucht in. De herder stort zo'n drie meter bij hem vandaan in het droge stof neer. Het waait op, in zijn mond en in zijn ogen. Hij hapt naar adem. Tegelijkertijd gaan de twee soldatenworstelaars over tot de aanval. Eén zou al een uitdaging zijn geweest, maar twee van deze zwaargewichten is net even te veel voor Gilgamesh. Hij verliest zijn evenwicht als ze hun lichamen tegen hem opwerpen. Hij valt op de grond en ze proberen vervolgens de strijd meteen te beslissen door hem klem te zetten. Maar ze hebben te vroeg gejuicht. Als ze zich beiden op hem storten, grijpt de koning hun hoofden vast en beukt ze hard tegen elkaar.

Een luide krak echoot door het amfitheater. Het publiek laat haar medeleven massaal klinken met kreten als “Oeeeh”, “Wooow!” en “Auw!”. De eerste drie zijn al verslagen. Nog drie te gaan. Gilgamesh kijkt ze met een grijns aan.

Dumuzi trekt zijn geheime wapen uit zijn laars, houdt het verborgen voor het oog van het publiek en kruipt door het stof richting zijn aartsvijand. Hij nadert Gilgamesh van achteren, terwijl deze gefocust is op de overige drie tegenstanders. De koning denkt dat hij Dumuzi heeft uitgeschakeld en zal dus niet meer op hem letten. Het gaat precies zoals de herder het gepland had. Hij heeft bedacht dat het makkelijker zou zijn om de koning in de rug aan te vallen, maar daarvoor moest hij eerst zijn afgeleid. Daarna kan hij, en dat moment is nu gekomen, een mes in zijn nieren steken of in zijn milt. Zo zal zijn koning langzamerhand sterven. Maar voordat Dumuzi dit kan doen, gebeurt er iets dat niemand ziet aankomen.

De andere drie tegenstanders nemen plaats op drie verschillende posities, die van tevoren afgesproken moeten zijn. Ze duiken naar de grond en beginnen te graven. Verbaasd staakt Gilgamesh zijn verdediging. Maar al snel wordt alles duidelijk. De krijgers trekken een aantal verborgen wapens uit de grond. Een van hen trekt een zwaard, een ander een strijdbijl en de derde haalt een speer van onder het stof tevoorschijn. De eerste met het zwaard schreeuwt zo hard als hij kan: “Voor koning Agga!”

Daarna vallen de drie krijgers aan.

Als Gilgamesh de strijdkreet hoort, weet hij meteen wie zij zijn. Agga is de koning van Kish geweest. Kish en Uruk zijn het al een lange tijd niet met elkaar eens. Kish is de eerste stad na de Zondvloed waar het koningschap uit de hemel was neergedaald. De heerser van deze stad, Agga, begon zich agressief te gedragen tegen Uruk en de steden in de omgeving. Hij eiste een bepaalde

schatting van Uruk. De stadsoudsten hadden Gilgamesh geadviseerd om de gevraagde prijs te betalen om zo verdere vijandigheden te voorkomen. Maar Gilgamesh weigerde en begon een leger te verzamelen. Dit schoot natuurlijk in het verkeerde keelgat van Agga en deze belegerde Uruk. De muren van Uruk waren nog niet af – en zijn dat nog steeds niet helemaal, dus Gilgamesh was kwetsbaar.

Zijn eerste afgezant naar Agga was Birhurturra. De heerser van Kish zette hem vast en liet hem geselen. Verbolgen vanwege deze wandaad van Agga, is Gilgamesh op een nacht zelf het kamp in geslopen. Hij verraste de koning in zijn tent. Gilgamesh doodde Agga niet. In plaats daarvan hield hij koeltjes zijn strijdbijl in de hand en fluisterende bijna poëtisch de vijand in zijn oor: “Agga, mijn heer, ooit gaf u me een veilige schuilplaats toen ik op de vlucht was voor mijn vijanden. U gaf me nieuw leven. Maar nu probeert u Uruk aan uw voeten te onderwerpen, de stad die gezegegend is door de goden, met zijn grote muren die naar de hemelen reiken en de heilige tempeltoren van Anu. Wel, wat zal ik nu met u doen?”

Het angstzweet was Agga uitgebroken en hij lag op zijn rustbed te trillen. Hij kon alleen maar vragen om genade, maar dan wel op een manier waarmee hij zijn eer kon behouden. Met bevende stem had de agressor de moed opgevat om te zeggen:

“Mijn ... mijn eerdere gunst aan u, ook aan mij verlenen.”

Gilgamesh grijsde toen tevreden.

“Nu staan we weer op gelijke voet,” had hij gezegd. “Maar als ik u de volgende keer zo aantref met wagens en ruiters en tenten rondom mijn stad, dan zal het anders zijn. Let goed op uzelf, grote koning en held. Ik geef u vrijgeleide om terug te keren naar Kish.”

Nog voordat Agga zich kon herstellen van dit onverwachte bezoek, was Gilgamesh al verdwenen.

De koning van Uruk had Agga, zijn vijand, in handen, maar liet

hem in leven. Agga was zo ontdaan door dit voorval en heeft meteen de belegering opgeheven. Gilgamesh had zijn tegenstander dusdanig getergd en mentaal uitgedaagd, dat het genoeg was om die onvermijdbare oorlog tegen te houden. Hij had Agga werkelijk ontkracht en in zijn eergevoel aangetast. Dat is Agga nooit vergeten. Daarom heeft de koning van Kish samengespannen met zijn drie beste huurmoordenaars en ze onopgemerkt op het schema van de Spelen laten zetten. De avond voor de grote strijd met Gilgamesh, net toen de arena was schoon gemaakt, zijn de drie krijgers ongezien het terrein opgegaan en hebben hun wapens onder de zachte aarde en het zand verstopt. Nu stormen ze alle drie met moordzuchtige blikken op Gilgamesh af. Zijn overlevingsinstinct ontwaakt. Nog voordat hij weet wat hij doet, volgt zijn reactie op de plotselinge aanval. De krijger met het zwaard weet zijn wapen zo snel te bewegen dat Gilgamesh door heeft dat hij, ongewapend als hij is, geen schijn van kans maakt om de slagen ervan te ontwijken. Zo blijven staan en hem met zijn blote handen te lijf gaan is geen optie. Hij heeft echter enorm sterke benen en hij is lang, in ieder geval ruim een meter langer dan zijn tegenstander. Als de zwaardvechter bijna bij hem is, zakt Gilgamesh door zijn knieën en springt vervolgens drie meter de lucht in over de vijand heen. Hij landt al rollend over het stof achter hem. Gilgamesh hoort niet dat de menigte boven op de natuurlijke tribunes zijn actie luid toejuicht. Niemand van de strijders hoort het. Ze zijn volledig gefocust op het gevecht op leven en dood. De krijger met de speer probeert Gilgamesh te spietsen als hij net is gaan staan. Dat is de eerste fout. De koning draait vlug weg, nog voordat de punt van het wapen hem raakt. Razendsnel grijpt hij de suizende werpspies uit de lucht. Nu heeft hij een wapen! Maar de krijger, die zojuist zijn speer is verloren kijkt geschokt toe hoe Gilgamesh het wapen met gemak in tweeën breekt en het tegen de vlakke smijt. Hij blaakt van zelfvertrouwen en met deze actie bespot hij zijn vijanden. De

meeste tegenstanders zouden uit angst voor hem zijn gevlucht, maar deze doorgewinterde krijgers zien hun kansen nu juist toenemen. Hun tweede fout. Snel haalt de huurmoordenaar met zijn bijl uit naar Gilgamesh. Hij ontwijkt het scherpe metaal. De koning kijkt alsof hij de man nog eens een kans geeft. De man zwaait het gevaarte weer zijn kant uit en opnieuw weet Gilgamesh aan een dodelijke klap te ontkomen. De krijger raakt gefrustreerd over het gemak waarmee zijn doelwit hem ontwijkt. En dat is de derde fout. Van woede hakt hij op Gilgamesh, die nu op de grond ligt in, maar de bijl blijft stevig in de kleigrond steken. Gilgamesh was alweer vertrokken. Nog voordat de krijger de bijl eruit kan trekken, doemt de koning achter hem op en draait met zijn beide sterke handen in een oogwenk de man zijn nek om. De huurling die eerder zijn speer had verloren, springt tegen Gilgamesh aan waardoor ze beiden tegen de grond storten, maar Gilgamesh rolt door, over de man heen en breekt daarbij zijn rug. Als Gilgamesh tot stilstand komt en omhoog kijkt, ziet hij hoe de laatste krijger zijn zwaard omhoog heeft geheven om hem af te maken. Dumuzi heeft het hele gevecht toegekeken. Als hij ziet dat zijn koning in levensgevaar is, werpt hij zijn dolk instinctief in de richting van de twee mannen waarop ieders aandacht gevestigd is. Het wapen belandt in de rug van Gilgamesh' vijand. Het doodt hem niet, maar het geeft de koning genoeg tijd om te reageren. Snel strekt hij zijn benen en haalt zijn tegenstander onderuit. De man valt op zijn rug en schreeuwt het uit van de pijn. Het mes dringt nog verder door in zijn onderrug. Gilgamesh staat op en trapt zo hard als hij kan op de luchtpijp van zijn vijand. Daarna richt hij direct zijn blik op Dumuzi. Nu hoort hij het publiek pas echt juichen. Ze willen nog meer bloed zien en gaan als één man achter hun koning staan. Gilgamesh blijft naar Dumuzi kijken. Ook als hij zijn dode vijand oppakt en ver achter zich werpt. Opnieuw gaat er een golf van overwinningsvreugde door het publiek heen. De koning pakt het zwaard van zijn vijand op, dat eerder met een doffe klap in

het zand gevallen was. Ook dat wapen breekt hij alsof het niets is. Dumuzi bevriest van angst als hij Gilgamesh op zich af ziet lopen. De herder begrijpt niet goed waarom hij dit gedaan heeft. Was het zijn training of is het zijn trouw aan de stadstaat? Of is Gilgamesh werkelijk een god? Daar lijkt het wel op, want Dumuzi kan niets meer. Zijn leven ligt in de handen van zijn koning. Handen die hem met het grootste gemak in een keer kunnen vermorzelen.

Als Gilgamesh bij hem aankomt, buigt hij zich naar Dumuzi toe en fluistert: “Ik ga je niet vragen waar je dat mes vandaan hebt gehaald. Je hebt vandaag het leven van je koning gered. Je hebt zelfs de hele stadstaat een grote daad bewezen. Je zal er alle eer voor ontvangen. Misschien waren er eerder nog twijfels die je dood hadden kunnen betekenen. Beschouw ze als verleden tijd.” De machtige Gibbor van Uruk, Gilgamesh, had Dumuzi ter plekke ter dood kunnen veroordelen. Maar hij deed dat niet. Hij gaf de herder wat hij niet verdiende: genade. Het laat hem stomverbaasd achter. Het enige wat hij spontaan zonder na te denken weet uit te brengen is: “Mijn heer en mijn koning.”

Gilgamesh lacht. Hij richt zich naar de menigte met opgeheven gebalde vuisten. Zijn volk geeft hem een staande ovatie. Velen van hen hadden stiekem gehoopt dat de huurmoordenaars in hun missie zouden slagen, maar ze juichen de winnaar toch toe. Zo doen ze dat in Sumer. Macht zet alles recht. Gilgamesh is de macht zelve. Hij is de telg van Uruk, de Wilde Stier op ramkoers. Hij is een god.

Hoofdstuk 5

Dumuzi moest zich snel opfrissen en werd daarna voor de zetel van de koning geleid. Gilgamesh kon zijn redder geen al te groot eerbetoon geven, omdat er voor het publiek heel wat onduidelijkheden zijn rondom het incident. Men zou kunnen zeggen dat het voorval met de dolk op zijn minst verdacht is. Maar wat de koning wel kan doen is Dumuzi's loon verhogen en hem voor lange tijd vrijgeven van zijn herderstaken, zodat hij kan jagen.

Dumuzi geniet van de jacht. Hij is erg goed geworden met boogschieten en speerwerpen. Gilgamesh heeft hem zelfs een hele entourage aan dienaren meegegeven en hij heeft hem een jachtuitrusting geschonken, die past bij een koning. Onder de dienaren bevinden zich een kok, slaven, een vijftal andere jagers en een paar tempelprostituees. Ook kreeg Dumuzi toestemming van de koning om zijn vader mee te brengen op deze expeditie. Zo heeft hij in ieder geval één familielid bij zich, iemand met wie hij vertrouwd is. Verder heeft hij nog een jachtwagen meegekregen met een span paarden en een roedel bulldogs. Dit is een groot jachthondenras dat zelfs een leeuw aan zou kunnen.

Hij reist van Uruk naar de steppe met graslanden waarvan hij weet dat er allerlei wild leeft, van gazelles tot steenbokken en van everzwijnen tot aan verschillende soorten vogels. Het gebied ziet eruit als het jachtterrein van de koning vlak naast de stad. De dieren die hij daar in kooien gevangen houdt, laat hij van tijd tot

tijd los voor zijn koninklijke jachtescapades. Dumuzi is erop uitgestuurd om de kooien in Gilgamesh' jachtuin weer aan te vullen. Hij moet de dieren dus levend vangen en terugbrengen naar Uruk. In het grasland heeft de herder een grote waterplas gevonden waar al de dieren die de koning verlangt komen drinken. Op geruime afstand daarvan heeft Dumuzi het kamp opgezet. Volgens hebben ze kuilen gegraven en vallen gezet.

De eerste paar dagen gaat het jagen Dumuzi voor de wind. Hij vangt heel wat dieren en het gaat erop lijken dat dit weleens een heel leuke en gemakkelijke jacht zal worden. Maar dan vindt hij een dichtgeklapte val zonder enig dier. Niet veel later ontdekt hij dat andere valkuilen zijn opgevuld met modder en zand, zodat hij er niets meer aan heeft. De volgende dag treft hij hetzelfde probleem aan. Dit is geen toeval meer of gewoon een ongelukje. Hij begint het nare vermoeden te krijgen dat iemand uit zijn gevolg zijn inspanningen om de koning tevreden te stellen aan het saboteren is. Om die reden verzamelt hij die avond alle dienaren van de koning voor zijn tent om uit te zoeken wie de boosdoener is. Natuurlijk is er niemand die zijn schuld bekent. Daarna maakt hij als de meesten van hen slapen, een aantal vallen onschadelijk. Hopelijk kan hij de dader zo op heterdaad betrappen. Maar ook die actie slaagt niet. Het lijkt erop dat de saboteur weet waar Dumuzi zich verstopt, want alleen de vallen die hij niet in de gaten hield, zijn ontmanteld of gesloopt.

Een paar dagen later loopt hij gefrustreerd naar de waterplas om zijn dierenhuiden waterzak te vullen. Hij is alleen en kan even niemand meer zien. De missie die hij van de koning heeft gekregen dreigt te mislukken door één onverlaat in de groep die hem te slim af is. Als hij bij de rand van het water aankomt, ziet hij een aantal dieren aan de overkant van de grote plas hun dorst lessen: een buffel, een gazelle en... iets waarvan hij zeker weet dat het

geen wild dier is. Is het een mens? Hij twijfelt. Het wezen is bijna twee meter lang. Het lijkt behoorlijk gespierd en heeft het uiterlijk van een mens. Zijn lange, onverzorgde haren hangen over zijn naakte lichaam heen. Opeens kijkt het wezen op en staart hem recht aan. Het houdt zich helemaal stil. Dan weet Dumuzi wat het is: een wildeman. Hij heeft weleens gehoord over deze primitieve wezens, maar hij heeft altijd gedacht dat het slechts ging om een legende. Een verhaal om kinderen af te schrikken, zodat zij in ieder geval nette burgers van de stadstaat zouden worden. Nu dringt het tot Dumuzi door dat de wildeman het wild beschermt tegen hem en zijn jachtgezelschap. Het wezen rent weg en de dieren volgen hem meteen.

De opeenvolgende dagen bezoekt Dumuzi de waterplas telkens rond dezelfde tijd alleen maar om de wildeman te zien. Het drinkt dan gulzig al het water dat het nodig heeft, maar als het wezen Dumuzi in de gaten krijgt, rent het er zo snel mogelijk vandoor. Dumuzi probeert de mysterieuze figuur te volgen, maar deze is zo snel en krachtig, dat het de herder niet eens lukt om de wildeman te naderen.

Op een avond wanneer hij met zijn vader bij het kampvuur zit en de volle maan met haar licht over de tenten schijnt, begint hij er eindelijk over.

“Vader, ik heb de schurk die onze vallen sloopt en onze jacht verpest gevonden. Het is een wildeman. Drie dagen achter elkaar rond hetzelfde tijdstip heb ik hem bij de waterplas zien drinken.”

“Echt waar?” vraagt zijn vader verbaasd.

“Ze bestaan dus echt.”

“Jazeker,” zegt de oudere man.

“En dat heeft u me nooit verteld?”

“Je hebt het me nooit gevraagd,” antwoordt zijn vader met een kleine twinkeling in zijn rechteroog.

“Wat zal ik doen?” vraagt Dumuzi. “Hij is veel te snel. Ook als ik bulldogs op hem loslaat, zullen ze hem niet kunnen grijpen. Ik weet hoe ik een leeuw, een wilde stier en zelfs een beer moet aanpakken, maar een wildeman is nieuw voor me.”

Zijn vader glimlacht.

“Mijn zoon, hij is wild toch?”

“Ja,” antwoordt Dumuzi overtuigd.

“Goed. Dat is wat hem een dier maakt. Maar hij is tegelijkertijd toch ook een mens? Een man?” benadrukt zijn vader.

“Ja,” zegt Dumuzi en vraagt zich waar zijn vader naartoe wil.

“Nou, in dat geval,” gaat zijn vader verder, “begrijpen we zijn natuur waarschijnlijk beter dan hijzelf.”

Dumuzi begint zijn vaders redenering door te krijgen.

“Als je een man wilt vangen...” zijn vader houdt een korte stilte, waarna hij zijn zin vervolgt met een vraag: “Wat is de zwakte van alle mannen?”

Er verschijnt een brede grijns op Dumuzi's gezicht. Nu weet hij hoe hij die wildeman gaat vangen.

Hoofdstuk 6

Gilgamesh schrikt wakker. Hij merkt dat het nog midden in de nacht is. Het moet wel een voorteken zijn! De koning heeft net een tweede nachtmerrie gehad. Beide dromen leken allemaal zo echt. Hij staat op en loopt in het donker zijn kamer uit. Vervolgens verlaat hij zijn paleis. Buiten voelt hij een koele bries op zijn gezicht wat hem ergens ook weer helpt om met beide benen terug op de grond te komen. Hij steekt het plein over naar de tempel van Shamash waar zijn moeder, de hogepriesteres, woont. Als hij daar aankomt begeleiden de wachters hem meteen naar haar slaapkamer. Voorzichtig klopt hij op de deur.

“Kom binnen Gilgamesh,” klinkt haar stem. Ze kent hem door en door. Zelfs zo goed dat ze het geluid van zijn kloppen herkent. Hij gaat naar binnen.

“Wat houdt jou zo laat wakker, mijn zoon?” vraagt Ninsun.

“Ik had twee dromen die op elkaar lijken,” antwoordt hij. “Maar toch waren ze anders. Ik zou graag willen dat u ze voor me uitlegt.”

“Goed dan. Vertel,” zegt ze.

Gilgamesh gaat op het bed zitten en begint te vertellen: “In de eerste droom was ik buiten. Het was nacht. Al de sterren van de hemel stonden boven mijn hoofd aan het hemelgewelf. Plotseling viel er een als een steen naar beneden en stortte neer bij mijn voeten. Ik probeerde het op te pakken, maar het was veel te zwaar om te tillen. Ik kon het zelfs niet weggrollen.”

“Hmm.”

Gilgamesh stopt.

“Wat?” zegt hij. “Hmm wat?”

Ninsun rolt geïrriteerd met haar ogen.

“Ik liet je zo alleen maar weten dat je mijn volledige aandacht hebt. Ik luister. Ga nou maar door met je droom, alsjeblieft.”

“Heel Uruk stond rondom deze gevallen ster,” vertelt hij verder. “Ze liepen eromheen en ze kusten het ook bij de voeten. Ik deed hetzelfde. Ik kuste de ster en omhelsde het nog inniger dan men een vrouw kan omhelzen. Daarna tilde ik het op en plaatste het voor uw voeten en u maakte het aan mij gelijk.”

“Ahhh...” is Ninsuns reactie.

“Ah wat?” vraagt Gilgamesh weer ongeduldig.

“Jij moet echt werken aan je geduld, Gilgie.” Ze noemt haar zoon alleen zo, als er niemand bij is. Het zou ongepast zijn om de koning te midden van zijn hofhouding of hem in het bijzijn van burgers bij zijn bijnaam te noemen. Het laat zien dat ze veel om hem geeft, maar het is ergens ook bedoeld om hem eraan te herinneren dat hoe groots, machtig en majestueus hij ook is, *zij* nog steeds zijn moeder is. *Zij* heeft hem voor zes maanden gedragen. *Zij* heeft met vreselijke pijn een reus voortgebracht. Alleen een godin had dit kunnen doen, anders zou ze het er nooit levend van af hebben kunnen brengen. Ninsun wil niet dat haar zoon dit vergeet. Dankzij de goden is het dragen van een reuzenkind niet zo lang als dat van een gewoon menskind. Het is ook dankzij hen dat de grootte en lengte van de reuzen na generaties geslonken is. Lang geleden stierven vrouwen tijdens het bevallen een verschrikkelijke dood.

“Wat was de andere droom?” vraagt ze.

“Het was dezelfde droom,” antwoordt hij, “maar de vallende ster was vervangen door een bijl. Vertel, wat betekent het?”

Met gesloten ogen neemt ze de tijd om na te denken. Ongeduldig en gespannen tikt Gilgamesh met zijn voet op de vloer.

“Zijn kracht is ook zijn macht,” zegt ze dan.

“Wie? Wie zijn kracht is macht?” vraagt hij meteen.

“Je bent nog niet eerder iemand tegengekomen die sterker is dan jou,” voegt ze eraan toe.

Gilgamesh krijgt er een rilling van. Hij heeft nog nooit iemand ontmoet die sterker is dan hij. Hij begint zich er een beetje aan te storen dat zij de gewoonte heeft om soms dingen voor hem achter te houden om hem te laten merken dat zij macht over hem heeft. Dit is weer zo’n moment.

“Een vriend,” zegt ze uiteindelijk.

“Een... een vriend?” vraagt Gilgamesh verbaasd.

Maar dan volgt er een vervelend voorbehoud.

“Of een bedrieger,” voegt ze eraan toe.

“Dat helpt mij niet!” klaagt Gilgamesh. “U had net zo goed kunnen zeggen, ‘het kan iedereen zijn, wie ook maar in deze wereld.’”

“Dromen zijn een mysterieus verschijnsel, mijn zoon. Je kan nooit helemaal precies weten wat ze willen zeggen. Meestal zie je dat pas wanneer de gebeurtenis werkelijk plaatsvindt in je leven.”

“Ja... dromen uitleggen is duidelijk een van uw sterkste talenten,” laat Gilgamesh zich sarcastisch over haar uit.

“Ga jij gewoon maar weer slapen,” zegt ze. “Misschien wordt ons nog meer bekendgemaakt. Laat de zorgen over aan morgen.” Ninsun is uitgeput en zij wil zelf graag weer gaan slapen.

Het staat Gilgamesh niet aan dat zijn moeder hem zo wegstuurt: “Moeder, u bent een godin. Maar u lijkt toch wel wat beperkt door uw vleselijke lichaam.”

“Ik ben nog altijd je moeder,” reageert ze verontwaardigd. “Ga naar bed!”

Zonder iets te zeggen verlaat Gilgamesh haar kamer. Ga toch lekker slapen dan, denkt hij geïrriteerd. Als hij terugloopt naar zijn paleis, vraagt hij zich af of de vallende ster en de bijl niet over Dumuzi gaan. Hij is zijn vriend geworden, nadat hij de koning gered heeft tijdens de Spelen. Toch twijfelt hij. De motieven van de herder blijven vaag. Waar had hij dat mes nu werkelijk vandaan

gehaald? Was het van een van Agga's huurlingen of had Dumuzi het zelf onder zijn kleding verstopt om de koning te doden, maar had de man zich bedacht? En als dat laatste het geval is geweest, wat zou de herder van zijn plan hebben weerhouden? Uit ervaring kan Gilgamesh wel stellen dat het niet uitmaakt hoeveel dankbaarheid of geschenken of posities je aan je onderdanen geeft, elk mens is vatbaar voor verleidingen. Loyaliteit is niet te koop. Vertrouw niemand. Alle mensen bedriegen elkaar. Is het nu niet, dan later wel. Er hoeft maar net iemand langs te komen met een betere prijs. Gilgamesh moet ervoor zorgen dat Dumuzi niet de overhand op hem krijgt.

Hoofdstuk 7

De wildeman heeft opnieuw vallen op de steppe ontdekt. Zo snel als hij kon heeft hij het werk van die jagers verijdeld en daarmee ook hun kwaadaardige plannen. Hij moet zijn broeders beschermen. Dit is het gebied van zijn metgezellen, de dieren. Het zit hem behoorlijk dwars dat de mensen hun territorium zijn binnengevallen. Het leven was altijd goed. Vrij rondrennen over de vlakten met de gazelles en spelen met de jonge leeuwen in het veld. Totdat jagers deze plaats ontdekten en zijn vrienden kwamen afslachten. Hij weet wel dat het de weg van de natuur is. Dieren doden en eten elkaar op. Dus mensen doen hetzelfde. In zijn ogen zijn het ook beesten. Maar het zijn wel beesten die de orde van de dingen, de natuurlijke vrede behoorlijk grof verstoren. Het raakt hem tot in zijn diepste binnenste dat mensen zoveel sluwder zijn dan zijn broeders en zusters, de dieren van het veld. Het lukt hen niet om aan hun instincten, angsten en honger te ontkomen, waardoor ze zichzelf in gevaar brengen. De mens is ze altijd te slim af. Soms voelt de wildeman zich zo anders dan zijn dierlijke familie. Op zulke momenten voelt hij zich ook behoorlijk eenzaam. Ergens merkt hij dat er een diepe band is met de mensen en lijkt het wel alsof hij half mens, half dier is. Maar echt doorgronden, kan hij dat gevoel niet.

Hij heeft erge dorst gekregen, nadat hij gulzig planten en gras naar binnen heeft gewerkt en daalt daarom snel af naar de waterpoel om zijn dorst te lessen. Als hij daar aankomt, stort hij zijn

gezicht in het koele water en neemt een paar flinke slokken. Vlug heft hij zijn verfriste hoofd op en tuurt over de oppervlakte van de poel om te zien of er nog roofdieren in de buurt zijn. Hij ziet geen wilde dieren, maar wat hij aan de andere kant van het water wel ziet is een wezen dat hij op die manier nog niet eerder gezien heeft. Het is een mens. Een vrouw. Ze kijkt hem intens aan. Een zachte bries waait haar geur over het water zijn kant op. De aangename reuk dringt diep in zijn neus door. Al zijn zintuigen gaan open en raken volledig gefocust op haar. Hij voelt zich tot dit mensenwezen aangetrokken. Hij heeft wel gezien dat op bepaalde tijden de mannetjes van de andere dieren tot de vrouwtjes van hun soort worden aangetrokken. Maar dit is hemzelf nog nooit eerder overkomen... Hij heeft opeens geen dorst meer, maar honger. Hij heeft honger gekregen naar de vrouw, die hem nog steeds indringend aanstaart.

Voorzichtig kruipt hij langs de oever van het water in de richting van zijn doel. Hij moet dit wonderlijke wezen van dichterbij bekijken. Als hij haar nadert, ziet hij dat ze eigenaardige, maar ergens ook wel mooie strepen op haar gezicht heeft. Haar lippen zijn helderrood. Haar ogen zijn omgeven met zwarte vegen die ervoor zorgen dat haar oogwit hem bijna verblindt, zo fel. Hij raakt er bijna door in verwarring. Aan haar beide oren bungelt iets glinsterends. Hetzelfde spul hangt om haar armen en om haar nek. Ze draagt een helder wit gewaad met ook van die glinsterende dingen die in de zon haar kleding nog eens extra lijken op te lichten. Hij is betoverd. Vlak voordat hij bij haar is, stopt hij en gaat rechtop staan. Met zijn lengte van bijna twee meter, torent hij ruim boven haar kleine gestalte uit. Ze zit op een kleed in de modder. Kwetsbaar. Verder heeft ze niets aan wapens bij zich. Maar geur is genoeg. Die maakt *hem* kwetsbaar. Hij kan zich niet inhouden en zakt door zijn knieën. Met zijn hand reikt hij naar haar arm en raakt die voorzichtig aan. Wat zacht. Wat glad.

Haar huid is wit als melk. Zijn ruige, harige lichaam is compleet het tegenovergestelde. Nu komt zij overeind. Zachtjes begint ze zijn lange haar uit zijn gezicht te vegen. Instinctief realiseert hij zich dat ze geen bedreiging voor hem is. Plotseling raken haar zachte lippen de zijne. Het gevoel ervan doordringt zijn hele lichaam. Meteen reageert hij erop door zijn genegenheid te laten zien. Hij begint haar gezicht te likken. Zij giechelt als zijn ruwe tong en harige gezicht haar huid kietelen. Daarna kust ze hem opnieuw op zijn mond. Nu heeft ze hem. Zijn dierlijke intuïtie is volledig uitgeschakeld. Hij heeft namelijk niet door dat er op hem geloerd wordt. Niet heel ver van hem vandaan, heeft Dumuzi zich in het hoge gras verborgen. Hij heeft het hele tafereel gevolgd. De lach op zijn gezicht is niet meer weg te krijgen, want hij heeft het beest overwonnen. Zijn plan om de wildeman te verleiden is geslaagd. Shamchat, de tempelprostitutie heeft haar vaardigheden uitstekend ingezet. Nu is de wildeman Dumuzi's gevangene. Een ijzeren kooi zal niet meer nodig zijn. Het was ook nooit Dumuzi's plan geweest om de wildeman door middel van deze afleiding zoals een wild dier te vangen. Nee, hij heeft een veel groter doel met dit wezen. Hij wil het beest temmen en een beschaafd wezen van hem maken. Als herder van dieren is er geen mooiere uitdaging dan dat! De glimlach verandert in een grijns. Hij laat die twee daar alleen om elkaar nog beter te leren kennen. Zo voorzichtig als hij kan sluipt hij ervandoor.

Na zes dagen en zeven nachten, merkt Shamchat dat de dierlijke trekken van de wildeman minder worden. Hoe langer en vaker hij bij haar is, hoe meer hij zich bewust wordt van zichzelf. Hij is meer zoals zij. Maar als ze de volgende nacht samen op het kleed liggen en elkaar diep in de ogen kijken, zegt Shamchat: "Je bent als een god geworden. Nu heb je kennis en ben je gekomen tot je volle verstand. Waarom zou je nog langer tussen de wilde dieren van het veld leven, mijn wildeman?"

Hoewel hij haar niet kan verstaan, begrijpt hij op een of andere manier toch wat ze zegt. Ze ziet het aan hoe hij naar haar kijkt. Dan hoort ze een zacht geluid uit zijn keel komen. Shamchat leunt wat voorover om hem beter te horen. Daarna lacht ze. Hij spint zoals een katachtige. Ze probeert hem vervolgens opnieuw iets duidelijk te maken. Ze wijst naar zichzelf en zegt: "Shamchat."

De wildeman doet haar na. Maar het geluid wat eruit komt klinkt meer als gegrom en gekuch. Ze giechelt en zegt daarna nog eens, terwijl ze zichzelf op haar borstkas tikt: "Shamchat."

Nu doet de wildeman zijn uiterste best: "Sjammaarcht."

Hij is dan wel onbeschaafd, maar hij is altijd al mens geweest en was dan ook geschapen om een taal te spreken. Opnieuw zegt ze haar naam en met een nieuwsgierige blik in haar ogen gebaart ze vervolgens naar hem en vraagt: "Jouw naam?"

De wildeman begrijpt haar meteen. Maar hij moet er behoorlijk moeite voor doen om het eruit te krijgen: "Ennn – Ki – Du."

Enigszins verbaasd herhaalt Shamchat zijn naam: "Enkidu? Wie heeft je die naam gegeven? De god Enki?"

Het geven van namen is een taak van de goden en als het waar is wat Shamchat suggereert, dan zou dat betekenen dat Enki het gezag heeft over Enkidu. Hij zal in dat geval naar evenbeeld van de godheid zijn geschapen, maar dat evenbeeld is wel behoorlijk verstoord. Enkidu kijkt haar indringend aan en heft zijn kop op als een hond om die menselijke wartaal te begrijpen. Ze giechelt naar hem.

"In dat geval ben je *mijn* Enkidu."

Ze staart voor zich uit naar de waterplas voor hen. "Jij bent Enki's schepping, gemaakt door de god van de wateren van de Afgrond. Maar het is Shamchat, de hoer, die aan jou inzicht en kennis geschonken heeft. Enkidu van de Steppe."

De wildeman lacht grommend en herhaalt: "Enkidu!"

Hij slaat met zijn vuisten op zijn borst. Lachwekkend, vindt Shamchat, maar ze kan het wel waarderen.

“Een typische man. Je bent in ieder geval behoorlijk vol van jezelf,” lacht ze.

Enkidu verstaat er geen woord van, maar ook hij lacht. Dan kruipt hij dichtertegen haar aan. Voor de eerste keer in haar leven voelt ze dat er iemand is die echt om haar geeft. Hij geeft haar een veilig gevoel. Het gevoel dat ze toch door iemand geliefd wordt. En dat terwijl Enkidu niet eens echt een man is – nog niet. Tranen rollen over haar wangen. Ze begint zachtjes te huilen. Enkidu kijkt haar bezorgd aan. Door de blik in zijn ogen weet ze dat zijn zorg om haar oprecht is. Ze glimlacht door haar tranen heen en stelt hem gerust: “Het is al goed, mijn Enkidu. Het is goed. Geen zorgen. Ik ben niet verdrietig...” Ze veegt haar tranen weg.

“Ik ben eindelijk gelukkig.”

Enkidu begint haar te kussen. Die ervaring vindt hij geweldig. Haar kussen. Daarna likt hij haar gezicht en het spel van hun liefde begint weer van voor af aan.

De volgende ochtend vroeg, staat Enkidu op om water te drinken uit de poel. Aan de andere kant van de plas ziet hij een paar van zijn vrienden staan. Twee steenbokken slurpen water op en kijken zo nu en dan om zich heen om te zien of ze daar nog veilig zijn. Hij glimlacht en struint hun kant op. Maar als ze hem in de gaten krijgen, kijken ze hem aan alsof ze hem niet herkennen. Meteen sprinten ze angstig weg. Hij roept ze na en rent achter ze aan. Opeens merkt hij dat hij niet meer zo snel is als voorheen. Hij kan ze niet bijhouden! Het lijkt wel alsof zijn benen aan kracht hebben verloren. De snelheid is er in ieder geval uit. Zijn vrienden zijn al te ver weg om ze nog in te halen. Hij stopt hijgend. Wat is er met hem gebeurd? Hij voelt zich anders. Hij is veranderd. Hij is niet meer een van hen.

Hij is volledig mens geworden.

Als dat tot hem is doorgedrongen, keert hij terug naar Shamchat. Ze is wakker en op het moment dat hij bij haar aankomt doet ze voor het eerst in zeven dagen haar tuniek aan. Daarna pakt ze hem bij de hand en gebaart dat hij met haar mee moet komen. “Kom, Enkidu. Ik ga je nog meer leren.” Hij vertrouwt haar en daarom volgt hij haar.

Na een mooie wandeling over de steppe, bereiken ze Dumuzi's kamp. Shamchat aarzelt even. Het ziet er allemaal erg verlaten uit. De wapens en de vallen zijn nergens meer te bekennen. Enkidu begint zich nerveus en schichtig te gedragen. Als hij het kamp ziet, weet hij meteen dat dit de schuilplaats van de jager is. De man van wie hij de vallen had laten springen en de gegraven kuilen had dichtgegooid. Hij stopt en houdt Shamchat met zijn arm tegen. Ze draait zich naar hem toe en zegt: “Het is al goed. Enkidu, het is goed. Zij zijn mijn vrienden.”

Hij wendt zijn gezicht onmiddellijk weer van haar af en vol argwaan staart hij naar het tentenkamp. Hij begrijpt er niets van. Hoe kan dit mooie, liefdevolle wezen bevriend zijn met de vijand van de steppe?

Dumuzi stapt zijn tent uit.

Enkidu's instinct speelt op bij het zien van de jager. Hij gaat met zijn sterke lijf voor Shamchat staan en maakt zich groot om haar te beschermen. Zal hij zijn tegenstander moeten doden? Maar zij lacht zachtjes en streelt hem door zijn lange haren. Inmiddels weet ze hoe ze Enkidu moet kalmeren.

“Het is allemaal goed, mijn Enkidu. Ik ben niet in gevaar. Wij zijn niet in gevaar.” Daarna loopt ze bij hem vandaan, in de richting van Dumuzi. Hij loopt haar tegemoet.

Ze komen elkaar halverwege tegen. Dumuzi strekt zijn hand uit om haar te groeten. Op dat moment gebaart Shamchat naar Enkidu om ook te komen. Hij doet het, maar langzaam en op zijn hoede. Als hij bij haar aankomt, neemt ze zijn arm en brengt die naar Dumuzi's arm. De jager grijpt zijn arm vast. Waarna Shamchat naar Dumuzi wijst, maar naar Enkidu kijkt en zegt: "Dumuzi." Vervolgens raakt ze met haar hand Enkidu aan en kijkt naar Dumuzi en noemt zijn naam: "Enkidu."

De wildeman, die geen wildeman meer is, voelt de stevige greep van Dumuzi. Hij voelt ook dat het niet vijandig bedoeld is. Het voelt anders. Het voor zichzelf onder woorden brengen, kan hij niet. Maar hij weet nu dat Shamchat gelijk heeft. Het is goed. Misschien kunnen hun roedels of kuddes leren samenleven? Als Shamchat goed met deze mensen overweg kan, dan zijn ze misschien toch nog niet zo slecht als hij dacht. Dumuzi glimlacht naar hem. Enkidu probeert hetzelfde naar de jager te doen. Hij heeft de afgelopen zeven dagen al wel iets geleerd over de menselijke lichaamstaal.

"Enkidu," begint Dumuzi, "we hebben je veel te geven en jij ons ook, daar ben ik zeker van. Laten we samen eten."

Dumuzi leidt hen de tent binnen waar het eten al klaarstaat.

Voor Dumuzi en de andere dienaren van Gilgamesh is het een gemakkelijke vertoning. Enkidu schrokt zijn maaltijd op als een wolf. Bestek is niet aan hem besteed. Tenminste, nog niet. Overal om hun nieuwe gast heen liggen etensresten. Dumuzi en zijn vader moeten hun best doen om hun lach in te houden. Alleen Shamchat weet hoe ze geduldig met Enkidu moet omgaan. Ze leert hem dat het niet handig is om zijn eten in één keer op te schrokken. Het is niet de bedoeling dat hij erin stikt. Die avond drinkt hij zeker zeven volle flinke bekers bier leeg en raakt behoorlijk aangeschoten.

“U zult zien, mijn meester Dumuzi, geef me een maand en ik zal hem leren spreken. Ook zal hij er dan uitzien als een beschaafd mens als wij,” zweert Shamchat.

“Ik wens je succes, beste vrouw,” lacht Dumuzi. “Je zal je handen er vol aan hebben.”

Ze lacht er zelf om en vult haar eigen woorden aan: “Hij leert snel en hij doet er alles aan om mij gelukkig te maken. Zo’n man heb ik nog niet eerder gekend.”

Als Dumuzi dat hoort, fronst hij zijn linker wenkbrauw. Was het niet de bedoeling dat zij *hem* gelukkig zou maken? Het gaat hier niet om haar geluk, het gaat om het slagen van Dumuzi’s plan.

Hoofdstuk 8

De jachtexpeditie gaat nog een maand door en voor Shamchat staat alles in het teken van het temmen van de wildeman. Zij krijgt gelijk. Enkidu leert snel. Buitengewoon snel. Zij heeft nog nooit zoveel verstand in een man gezien. In deze wildeman gaat een intellect schuil die niemand van hem zou verwachten. Het is al die tijd onderdrukt geweest door zijn overlevingsinstinct. Zijn dierlijke kant heeft zijn zintuigen versterkt, maar zijn menselijke kant was als een nieuw kleitablet, klaar om te worden beschreven. Elke dag brengt Shamchat hem iets nieuws bij. Het beschavingsproces verloopt goed. Ze leert hem spreken, lezen, geroosterd vlees eten en ze brengt hem menselijke eetgewoontes en sociaal gedrag bij. Ook leert ze hem wat bepaalde dingen zijn en wat je ermee kan doen. Zoals bestek en gereedschap. 's Nachts belooft ze hem, maar ook zichzelf. De liefde bedrijven is de nieuwe vaardigheid die Enkidu momenteel het beste aangaat. Er is geen man die ze gekend heeft die dit beter kan dan hij. Voordat ze hem had toegelaten in haar tent, had ze eerst zijn baard geschoren en de rest van zijn lichaamshaar verwijderd met een scherp mes. Dat was best spannend, want toen hij het mes zag was hij geschrokken. Maar Shamchat wist hem al snel gerust te stellen door hem te laten zien hoe zij met het scherpe metaal een lokje van haar haren afsneed en vervolgens haar okselharen ermee wegscheerde. Ze liet zijn haren lang, maar verzorgd. Na het scheren van zijn rug, borstkas, armen en benen, had ze hem volledig gezalfd met olie. Een geschoren lichaam vond hij eerst maar raar. Het was alsof hij

net geboren was, hoewel hij daar natuurlijk totaal geen herinnering aan had, voelde het wel zo. Hij voelde zich vooral naakt en kwetsbaar, totdat Shamchat hem aankleedde. Daarna voelde hij zich gebonden en beperkt. De riem en tuniek zitten strak, de sandalen zijn als een sta-in-de-weg om te lopen. Maar na verloop van tijd als hij meer gewend is geraakt aan het gezelschap van mensen, begint hij hun manier van leven steeds meer te waarderen. Het voelt zelfs zo voor hem alsof hij eerst een lange, moeizame reis heeft gemaakt – hoelang weet hij niet – en dat hij nu eindelijk zijn bestemming heeft bereikt. Na een maand heeft hij de nieuwe wereld, die van de mensen, volledig omarmd. Met grote aandacht luistert hij naar de verhalen over de grote stad Uruk en haar samenleving. Shamchat doet haar uiterste best zodat hij de informatie over de menselijke beschaving op een goede en positieve manier meekrijgt. Ze leert hem over het recht en de wet, over kunst en onderwijs. Ook brengt ze hem bij wat ‘familie’ betekent.

Op een dag, als Shamchat hem in haar tent meer over dat laatste leert, vraagt Enkidu haar: “Wat is huwelijk?”

Hij wil meer weten over de diepere betekenis van woorden en over het ‘mens-zijn’. Ze heeft hem verteld dat families belangrijk zijn in de samenleving, maar hij wil weten waarom en hij wil ook meer weten over het ‘gezin’. Een woord dat ze terloops een keer genoemd heeft, maar wat in zijn gedachten is blijven hangen.

Shamchat zucht. Ze heeft er nooit veel over na hoeven denken. Ze is een hoer en een gezin is niet voor haar weggelegd. Ze weet wel hoe het had moeten zijn voor haar, maar haar levenslot is hard. Ze weet ook dat haar werk het huwelijk juist tegenwerkt in allerlei opzichten. Haar beroep is een middel van duistere mensen, die aan haar verdienen en haar gebruiken voor hun eigen doeleinden. Ze is slechts een gebruiksvoorwerp.

“Kijk,” begint Shamchat, “het huwelijk is wanneer een man en een vrouw van elkaar houden en gemeenschap met elkaar hebben.”

“Gemeenschap?” onderbreekt Enkidu haar, “wat is ‘gemeenschap’?”

“Wanneer de man en de vrouw één vlees worden,” antwoordt ze hem.

“Zoals Shamchat en Enkidu?” vraagt hij met grote ogen.

Ze glimlacht.

“Nou, ja dat hoort erbij, maar dat is niet alles,” zegt Shamchat uiteindelijk.

“Wat hoort er nog bij?” wil Enkidu weten.

“Een speciale belofte. De man en de vrouw beloven elkaar trouw en we noemen dat een ‘verbond’. Dat betekent dat zij zich aan elkaar toewijden voor de rest van hun leven. Ze spreken die belofte naar elkaar uit tijdens een ceremonie waar hun families, vrienden en de hele buurgemeenschap bij zijn. Daarna vieren ze een groot feest,” vertelt ze met een brok in haar keel. Tranen schieten in haar ogen. Ze voelt opeens weer die pijn van haar eenzaamheid. Die eenzaamheid die ze helemaal vergeten was in Enkidu’s gezelschap.

“Waarom huil je?” vraagt hij verbaasd.

“Omdat het zo mooi is,” antwoordt ze zachtjes en ze kijkt van hem weg naar de grond, waar haar tranen neervallen.

Enkidu ziet het en blijft ernaar staren, terwijl hij nadenkt over dat nieuwe mooie ding waarvan hij nog nooit eerder gehoord had. Uiteindelijk kijkt hij haar recht aan en begint plechtig te spreken. Het is net alsof hij als een koning een decreet afkondigt: “Enkidu en Shamchat moeten dit mooie ding delen. Enkidu en Shamchat gaan trouwen. Enkidu gaat met Shamchat terug naar Uruk en wij moeten trouwen en wij gaan feestvieren. Trouw zijn voor ons leven. Samen toegewijd. Enkidu en Shamchat.”

Shamchat kijkt op en ziet hoe zijn ogen stralen van blijdschap. Ze omhelst hem en barst in tranen uit. Hij houdt haar stevig vast, maar hij begrijpt nog niet zo goed hoe het komt dat haar huilen te maken kan hebben met de blijdschap over dat mooie ding: het

huwelijk.

“Ik ben het niet waard,” snikt Shamchat. “Je snapt mijn schande en schaamte niet.”

“Shamchat is een gek konijn. Onzin,” reageert hij. Hij geeft haar vaak dierenkoosnaampjes om haar verschillende karaktertrekken te benoemen.

“Enkidu kent Shamchats schande, maar ik hou van jou. Liefde. Shamchat kent Enkidu’s schaamte en jij houdt toch ook van mij?” Hij wordt steeds beter in het gebruiken van de eerste persoon, maar hij noemt nog wel altijd zijn eigen naam. Opeens lacht ze dwars door haar tranen heen. Het klinkt raar voor Enkidu, want het is net alsof ze huilt en lacht tegelijk.

“Ja, ja dat doe ik.”

Enkidu is dan wel heel simpel in zijn manier van denken. Hij mag de werking van de menselijke emoties dan nog wel niet begrijpen, maar met zijn eenvoudigheid slaat hij precies de spijker op zijn kop. Dat kan ze niet ontkennen. Voor het eerst heeft ze een man het woord ‘liefde’ horen uitspreken met het gevoel en de betekenis die daarbij horen. Recht vanuit het hart. Recht vanuit zijn hart, voor haar bedoeld. Ze weet dat het echt is. Ze weet dat hij oprecht is en meent wat hij zegt. In tegenstelling tot zoveel andere mannen die ze gekend heeft. Hij straalt van blijdschap. “Kom, wij gaan met Dumuzi terug naar Uruk en we gaan trouwen.”

Met deze man zou ze zeker willen trouwen. Aan deze man kan ze zich met hart en ziel geven. Aan hem wil ze zichzelf geven.

“Ja, mijn Enkidu, ik zal met je trouwen.”

Dan kussen ze elkaar en Enkidu’s spinnen verandert meteen in een grommen van geluk. Plotseling trekt Enkidu zich terug en kijkt haar aan. Shamchat ziet dat hij bezorgd is. Het is net alsof iets hem opeens te binnen is geschoten. Met aarzeling in zijn stem begint hij te spreken.

“Als wij de toewijding voor het leven gaan doen voor de eenheid,

moeten we onze lichamen dan niet apart houden totdat de ceremonie van de eenheid komt?”

Shamchat kijkt hem wezenloos aan. Die gedachte was nog nooit in haar opgekomen. Toch klinkt het haar logisch in de oren. Als men met hart en ziel één wil worden, lijkt het haar ook beter om eerst de huwelijksceremonie te voltrekken en daarna pas fysiek één te worden. Wat een uitdaging, denkt ze, maar ze bedenkt zich nog iets. Zijn morele kompas is al boven zijn dierlijke instincten uitgestegen. Voordat ze erop kan reageren, hoort ze een van de dienaren buiten het uitschreeuwen. Honden beginnen woest te blaffen. Enkidu stormt meteen de tent uit om te zien wat er aan de hand is. Een paar jachthonden snellen hem voorbij en springen het struikgewas in. Blijkbaar hebben ze de achtervolging ingezet, maar op wat? Dan ziet Enkidu een dienaar op de grond liggen. Hij ligt daar bewegingsloos in een plas bloed. Een roofdier zal hem hebben aangevallen en is er vervolgens vandoor gegaan. Hij kijkt in het rond. Snuift de lucht op. Hij weet precies welk roofdier dit gedaan heeft. Meteen begint Enkidu eraan te twijfelen of het beest wel op de vlucht is geslagen. Wat de bulldogs achternajagen is slechts een afleiding. Hij ziet dat Shamchat de tent uitkomt en naar hem toe wil komen. Enkidu strekt onmiddellijk zijn hand uit om haar te tegen te houden. Hij kijkt langs haar heen het struikgewas in.

Shamchat bevriest van angst. Dan kijkt ze langzaam om en ziet achter haar een leeuwin uit de struiken stappen. Ze kijken elkaar recht aan. Het roofdier zakt door de poten om de aanval in te zetten.

Enkidu zet een keelgeluid op dat nog een overblijfsel is uit zijn leven als wildeman. Zo communiceerde hij altijd met de dieren van het veld en zij begrepen hem ook. Maar de leeuwin trekt zich er niets van aan. Het is alsof zij hem nog nooit eerder gezien heeft. Hij kent haar wel en hij weet dat ze sluw is en vals. In tegenstelling

tot andere leeuwen heeft deze het voorzien op mensenvlees. Boven haar ene oog mist een stuk huid en haar. Enkidu heeft altijd het vermoeden gehad dat het de oorzaak is voor haar wreedheid.

Aan de andere kant van het kamp sprinten Dumuzi en twee van zijn dienaren zijn tent uit. Ze zijn bewapend met speren, zwaarden en schilden, maar ze zijn te ver weg! Er is geen tijd te verliezen. De leeuwin is slechts seconden verwijderd van haar dodelijke aanval op Enkidu's kwetsbare maar o zo waardevolle redding: Shamchat. Hij rent naar haar toe. De leeuwin springt. Shamchat begint te gillen. Enkidu ontmoet de leeuwin in de lucht en samen vallen ze tegen de grond. Shamchat deinst achteruit en vlug trekken de twee dienaren haar weg bij het gevecht dat op het punt staat los te barsten. Dumuzi houdt zijn speer in de aanslag om de leeuwin te doorboren, maar Enkidu heft zijn hand op om hem te stoppen. Hij gaat het doen. De leeuwin is woest en gromt en bijt naar hem. Enkidu is nog steeds sterk en zijn vaardigheid om met wilde dieren te worstelen is hij nog niet verleerd. Als de leeuwin hem bespringt, grijpt hij het beest bij de poten, draait zich met een ruk om en smijt het dier met de rug in het stof. Vlug grijpt hij de leeuwin bij haar keel en begint haar te verstikken. Het roofdier haalt hevig met haar scherpe klauwen naar hem uit, maar het enige wat het nog verder kan doen is spartelen. Op een gegeven moment heeft Enkidu haar volledig in de wurggreep. Zijn lichaam klemt om de hulpeloze leeuwin heen als een boa constrictor. Hij is absoluut niet van plan om haar nu los te laten. De vijand kan geen adem meer halen. Met een paar laatste stuiptrekkingen verliest de leeuwin haar bewustzijn. Enkidu grijpt haar kop met beide handen vast en draait het dier met een hoorbare knak de nek om.

Shamchat is gered door haar geliefde en haar held. Door de man die kortgeleden zelf nog een wild dier was. Nu heeft hij een van zijn eigen wilde dieren gedood om haar te beschermen. Zijn trans-

formatie tot mens is voltooid. Hij valt op zijn knieën en begint te huilen. Shamchat begrijpt niet waarom. Rouwt hij nu over het verlies van zijn vroegere bestaan als wildeman? Wordt hij overweldigd door wat hij nu geworden is: een mens? Maar Enkidu vermant zichzelf. Hij staat op, komt naar haar toe en omhelst zijn geliefde Shamchat. Alles is weer goed.

Dumuzi wil de dode leeuwin met hen mee terugnemen naar Uruk om dit geweldige verhaal aan zijn heer te vertellen en om Enkidu zijn welverdiende erkenning aan het hof te geven. Maar Enkidu wil iets anders. Hij hoeft geen spektakel. Hij wil het dier hier op de steppe begraven, en met de leeuwin ook de herinnering aan zijn wilde verleden. Hij wil niet dat dit dier, eenmaal opgezet als trofee, hem zijn leven lang voor ogen zal blijven. Het beest dat bijna zijn geliefde voor zijn ogen vermoord had. Hij wil definitief afscheid nemen van zijn vroegere bestaan. Hij wil een mens zijn en niet zijn of worden als die valse leeuwin.

Hoofdstuk 9

Dumuzi keert met zijn gevolg terug naar Uruk. Daar aangekomen laat hij het achterwege om Enkidu voor te stellen aan de bevolking. Uiteindelijk had hij ingestemd met Enkidu's wens. Shamchat had haar geliefde ervoor gewaarschuwd dat hij weleens een freakshow zou kunnen worden, omdat het best interessant is: een wildeman die een gewoon mens is geworden. Enkidu was daarvan geschrokken. Hij wil graag een normaal bestaan hebben. Van Dumuzi zou hij heel graag het herdersvak willen leren. Toch zal hij met zijn grote postuur opvallen tussen de kleinere, slankere mensen in Uruk. Wat hij echt niet wil riskeren, is terechtkomen in de dierentuin van koning Gilgamesh waar de wilde dieren vastzitten in kooien.

Shamchat en Enkidu trouwen in de zomer. Dumuzi heeft dat zijn meest bijzondere vangst niet willen onthouden. De plechtigheid vindt plaats op een mooie dag in de tempel van Anu. Het is slechts een eenvoudige ceremonie die wordt bijgewoond door de oudsten van de stad. Na het feestmaal op het stadsplein vertrekken ze naar het district waar Dumuzi woont om de viering verder voort te zetten. Aangezien Enkidu en Shamchat geen familie hebben, heeft Dumuzi aangeboden dat ze bij zijn familie mogen komen wonen. Hij gunt ze samen een nieuwe start, en ook zijn hulp daarbij laat Dumuzi niet achterwege. Er zijn niet heel veel gasten en alles verloopt vlot. Toch eindigt het feest op de zevende dag met het traditionele afsluitingsfeest met veel eten en bier.

Al ruim voor hun huwelijksdag heeft Shamchat Enkidu voorbereid op de komst van de koning aan het einde van de zevende feestdag. Hij zal dan met zijn entourage langskomen om zijn recht op de eerste nacht met haar op te eisen. Ze heeft Enkidu op het hart gedrukt dat hij zich geen zorgen hoeft te maken. In die nacht zal ze zich indenken dat het Enkidu is. Hoewel ze niet in staat zal zijn om haar lichaam te bewaren, zal ze wel haar hart bewaren. Voor hem. De koning zal slechts een schim zijn voor haar. Maar Enkidu gaat er niet gemakkelijk in mee. Het geeft behoorlijke kopzorgen.

“Ik dacht dat je me verteld had dat huwelijk voor één man en één vrouw is, voor de rest van hun leven,” had hij bezwaar gemaakt.

“Dat is het ook,” was haar reactie geweest. “Dit is slechts een van de dingen waar we niet onderuit kunnen komen, omdat de koning het recht heeft om te doen wat hij wil.”

“Als ik nog in het veld was, zou ik deze zogenaamde koning meteen doden als hij aan jou zou zitten,” reageerde hij toen fel. Shamchat wist wel dat Enkidu zo kwaad werd, omdat hij haar wil beschermen, toch had zij hem stevig terechtgewezen: “Enkidu, we zijn nu niet meer op de steppe. De koning heeft de macht en de goedkeuring van de oudsten en het rijk. Als je dat zou proberen, dan zou hij je onmiddellijk laten terechtstellen voor verraad.” Enki schudde toen zijn hoofd.

“En *dit* noemen jullie beschaving? Dit is nog barbaarser dan in het wild.”

“We kunnen niet anders!” had Shamchat hopeloos uitgeroepen. “Als we in leven willen blijven, moeten we de koning gehoorzamen.”

“Is er dan niemand hoger dan de koning?” klonk er vervolgens uit Enkidu’s mond.

“Ja, de goden,” luidde het antwoord van Shamchat. “Maar zij hebben hem als koning het recht gegeven om te doen wat hij goedvindt in eigen ogen.”

“Dat is waanzin!” had hij uitgeroepen. “Wat zijn dat voor dwaze goden?” Enkidu heeft zijn woordenschat inmiddels behoorlijk uitgebreid.

“De koning is zelf voor twee derde goddelijk,” klonk vervolgens Shamchats verzuchting. Vanuit frustratie gooide Enkidu toen zijn handen in de lucht. Hij kon deze discussie in de dagen voorafgaand aan hun huwelijk niet winnen. De koning heeft alle macht en vannacht is daar geen discussie meer over mogelijk. Het zal de harde werkelijkheid blijken. Het feest loopt op een einde, de gasten gaan langzamerhand naar huis en Enkidu heeft de reusachtige schaduw van de koning bij de ingang al waargenomen. Hij staat daar te wachten om Enkidu’s bruid mee te nemen. Enkidu voelt zich koken van woede. Zijn liefde voor Shamchat zal niet toelaten dat zij zo misbruikt wordt. Hij zal haar met zijn leven beschermen. Als dat zijn dood betekent, dan zij het zo, maar niets zal hem stoppen om zijn kersverse bruid te beschermen. Hij ziet hoe Shamchat de koning nadert. Als de koning haar vanuit de schaduw tegemoet treedt, ziet Enkidu de machtige Gilgamesh voor het eerst. Hij is inderdaad reusachtig. Hij is knap en heeft het zichtbare zelfvertrouwen dat Enkidu doet denken aan het zelfvertrouwen van een wilde buffel. Zo groot en gevaarlijk dat het niemand in leven laat als het zijn weg doorkruist.

Shamchat behoudt haar waardigheid als zij de koning voorgaat, op weg naar de bruidskamer. Gilgamesh volgt haar, maar tot zijn grote verbazing wordt hij tegengehouden door de bruidegom. Er is nog nooit iemand die dat heeft gedaan. De man weerstaat het recht van de koning recht in zijn gezicht. *Deze dwaas is ten dode opgeschreven.* Gilgamesh weet wel dat de man niet uit Uruk komt. Hij rijst met kop en schouders boven de rest van zijn dienaren uit, toch is hij met zijn vier el kleiner dan Gilgamesh, die zelf zes el lang is. Maar de koning ziet ook dat de bruidegom behoorlijk

gespierd is, meer dan hemzelf. Gilgamesh vraagt zich even af of hij niet een goeie zou zijn voor de Spelen.

“Ho! Hoera!” zegt Enkidu. Hij had de herder Dumuzi tijdens de bruiloft deze woorden horen roepen als hij de aandacht van de gasten wilde hebben.

“Wat u wilt doen, o koning van Uruk, is niet goed.”

Gilgamesh voelt de woede in hem opkomen.

“Hoe durf jij mijn gezag in twijfel te trekken?” zegt hij nog enigszins beheerst.

“Door de goden,” antwoordt Enkidu zelfverzekerd. “Hoe zou u het vinden als ik de eerste nacht met uw koningin doorbracht, in plaats van u?”

Nu voelt Gilgamesh zich beledigd en zelfs Enkidu kan zien dat hij met die opmerking te ver is gegaan. Maar hij gaat door.

“Uw woede bewijst dat ik gelijk heb, o koning. Hoe kunnen wij zeggen dat we als mensen boven de dieren staan, als we zelf geen oog meer hebben voor wat moreel goed en kwaad is?”

Gilgamesh begint te grijnzen. Dit vindt hij wel grappig.

“Hoelang heb jij wel niet in het wild geleefd, rare snuiter die je bent.”

Hij wil laten zien dat Enkidu totaal niet op de hoogte is van zijn stad Uruk en haar wetten. Maar Gilgamesh realiseert zich niet dat het woord ‘wild’ iets in Enkidu heeft losgemaakt waardoor de krachtpatser die voor hem staat, begint te koken van woede.

“Langer dan u mijn tiran bent, mijn heer,” gooit hij eruit.

Nu raakt Gilgamesh’ geduld op.

“Hoe heet jij, opstandig stuk vlees?”

“Enkidu, mijn despoot.”

Meteen grijpt Gilgamesh Enkidu met zijn blote handen vast om hem te doden. Hij heeft geen zin om te wachten op een officieel proces en doodsvonnis. Maar de koning vergist zich in wie hij zojuist heeft vastgegrepen. Enkidu houdt de volgende beweging van Gilgamesh meteen tegen. Hij duwt de reusachtige Gilgamesh

tegen de dichtstbijzijnde pilaar en wel met zo'n kracht dat de pilaar breekt. Het huis begint te schudden. Totaal verbijsterd laat Gilgamesh zijn opponent los. Maar Enkidu houdt de koning vast. "Zolang ik leef zal er geen mens of god zijn die mijn vrouw onteert," sist Enkidu in Gilgamesh' oor. Daarna slingert hij de koning woest in het rond en smijt hem door de ingang naar buiten, de straat op en daarbij verplettert hij met zijn gewicht een paar rijen met tafels waarbij borden, messen, bekers en etensresten door de lucht vliegen. Het vraagt echt om heel wat kracht om een reus van de grond te lichten en hem zo ver weg te slingeren. Gilgamesh volledig beduusd van wat hem overkomen is, realiseert zich dat er meer zit achter deze buitenstaander dan het oog kan zien. Enkidu is veel kleiner dan hem, maar zijn botten en spieren zijn sterker dan die van de koning. Hij is de konings gelijke... of is hij zijn meerdere? Eindelijk heeft Gilgamesh een tegenstander ontmoet die hem totaal heeft verrast.

Enkidu keert zich om naar Shamchat en zegt: "Wacht hier op me, duifje. Ik kan een beetje vertraging hebben."

Hij rent de binnenplaats af en springt als een hert op de verbijsterde koning af. Hij landt met een dreun bij zijn voeten neer, grijpt die beide stevig vast en sleept Gilgamesh naar het stadsplein. De inwoners die nog op zijn, kijken verbaasd naar het bijzondere tafereel. Er verzamelen zich nog meer mensen die het lawaai hebben gehoord. Zij kunnen hun ogen niet geloven als ze zien hoe hun reusachtige koning moeite heeft met zijn robuuste tegenstander. Enkidu zwaait Gilgamesh tegen een gebouw dat vervolgens op zijn grondvesten staat te schudden. De koning zakt neer tegen de grond. Zijn hoofd tolt. Maar het is nog niet klaar. Enkidu grijpt hem bij zijn mantel om hem op te tillen, maar dan ziet Gilgamesh zijn kans schoon en pakt Enkidu stevig vast. Hij werpt hem tegen hetzelfde huis waarop het in elkaar stort. Enkidu ziet sterretjes, maar laat zich niet uit het veld slaan. De twee

titanen grijpen elkaar opnieuw bij de kladden en worstelen met elkaar voor de winst. De ene keer lijkt Gilgamesh de sterkste en de andere keer heeft Enkidu de overhand. Met immense kracht gooien ze elkaar tegen muren van huizen en laten op het stadsplein een spoor van verwoesting en gedupeerde burgers achter. Daarna cirkelen ze om elkaar heen, klaar om weer naar elkaar uit te halen. Het liefst tot bloedens toe!

“Waar kom je vandaan, jij machtige Enkidu?” schreeuwt Gilgamesh.

“Ik kom van de steppe,” antwoordt zijn tegenstander.

“Indrukwekkend. Ik heb nog nooit zo’n kracht en bravoure gezien,” hijgt de koning.

“Wat is bravoure?” vraagt Enkidu.

Gilgamesh grijnst. *Dit is een of andere primitieveling, dat kan niet anders,* denkt hij. *Onaangetast door de zielige menselijke beschaving. Zou hij een getemde wildeman zijn?*

“Pompeus, bombastisch, overmoedig, opschepperig,” klinkt uiteindelijk Gilgamesh’ vage antwoord. Nu tart hij Enkidu door woorden te gebruiken die zijn verstand te boven gaan.

Enkidu raast.

“Het betekent dat hoogmoed voor de val komt,” voegt Gilgamesh eraan toe, daarna doet hij een plotselinge uitval, grijpt zijn uitdager vast en slaat hem met een doffe klap tegen de grond. Het stadsplein trilt ervan. Een normaal mens zou het leven erbij hebben gelaten. Maar Enkidu is geen normaal mens. De koning maakt één grote fout. Hij heeft Enkidu nog steeds vast. Razendsnel grijpt Enkidu Gilgamesh’ armen beet en brengt hem uit zijn evenwicht. Vervolgens gooit hij de koning met een rotvaart over zijn hoofd tegen een stenen altaar aan dat meteen in stukken uit elkaar barst. Verdwaasd ligt de grote koning van Uruk tussen het puin. “Ik zal deze woorden voor altijd onthouden en uw voorbeeld, koning Gilgamesh, de tiran, de despoot en verdrukker, daarbij in gedachten houden,” belooft Enkidu plechtig.

Gilgamesh komt weer bij zijn zinnen als hij die woorden over het stadsplein heeft horen klinken. Hij begint zich af te vragen of Dumuzi hem misschien zijn ontevredenheid over de koning heeft bijgebracht.

“Waarom zou je je leven opofferen voor zo’n klein ding als die ene nacht met je vrouw?” vraagt Gilgamesh. Hij is oprecht verbaasd over Enkidu’s sentiment. Hoe is het mogelijk dat een man zo’n mentaliteit kan tentoonstellen als het gaat om moreel gedrag ten opzichte van vrouwen. Vrouwen zijn slechts eigendom. Je kan ze kopen, slaan, van ze scheiden. *Waarom doet die vreemdeling zo moeilijk!*

Enkidu antwoordt: “Het leven van een man is heilig en die nacht met zijn vrouw is geen klein ding. Die ene, eerste nacht, die is van ons en niet van jou!”

Enkidu’s ouderwetse integriteit fascineert Gilgamesh wel. Het is alles wat Gilgamesh zelf niet heeft. Op de een of andere manier heeft het toch aantrekkingskracht.

“Je vrouw is maar een hoer,” gooit hij er klagend uit. Niet per se bedoeld als een belediging, maar als feit. Bij Enkidu valt het absoluut niet goed. Hij stormt op Gilgamesh af en met zijn volle gewicht beukt hij hem tegen de zijkant van het huis dat er niet tegen bestand is. Het stort met een daverend geluid op de beide mannen in elkaar.

De bewoners van het huis kijken met afgrijzen naar de puinhopen die zijn overgebleven. Ze mogen blij zijn dat ze naar het spektakel zijn komen kijken, anders waren zij daar met hun koning en die andere man onder de stenen bedolven geweest. De omstanders zien opeens beweging. De stenen worden aan de kant geduwd. Enkidu komt als eerste boven en proest het stof uit zijn longen. Vervolgens graaft ook Gilgamesh zich uit de gebakken kleistenen. Zodra Enkidu hem ziet laat hij al zijn woede op de koning los. Geen hoofd zou op de romp zijn gebleven als deze geen reus was geweest, want met een stevige slag, slaat hij Gilgamesh knock-out.

Daar ligt de koning van Uruk, bewusteloos tussen de puinhopen van het stadsplein. Enkidu trekt hem eruit en draagt hem op zijn rug over het plein, terwijl de menigte uitzinnig staat te juichen. Zelfs de bewoners van het huis dat volledig is verwoest, voelen enige waardering voor de overwinning van de vreemdeling op de koning. Het gejuich en de aandacht doet Enkidu niets. De enige aan wie hij kan denken is Shamchat. Hij heft de koning op hoog boven zijn hoofd en smijt hem hardhandig tegen de grond. Opnieuw beeft de aarde. Als een verfrommeld en verschrompeld blad van de boom ligt Gilgamesh in het stof. Enkidu loopt naar een paardenstalpaal en rukt die los. Hij sleept de houten balk mee naar Gilgamesh en heft het ding hoog boven zijn hoofd. Enkidu wil nog maar één ding. Een einde maken aan dit gevecht en de koning zijn botte hoofd aan gruzelementen slaan. Maar Gilgamesh heeft zijn bewusteloosheid gespeeld. Hij tackelt Enkidu's benen waardoor de razende bruidegom zijn evenwicht verliest. De balk vliegt uit zijn sterke handen. Vervolgens maakt Gilgamesh gebruik van een worstelmanoeuvre, waarvan hij zich jaren geleden al meester heeft gemaakt en dat is wat hij als beschaafd mens voorheeft op deze wildeman. Gevechtstraining, het experimenteren ermee en het perfectioneren daarvan zal uiteindelijk effectiever blijken dan ongetrainde natuurlijke brute kracht en overlevingsinstinct. Gilgamesh heeft Enkidu. Vlug trekt hij het mes van zijn gordel en drukt het dreigend tegen Enkidu's keel. Enkidu kijkt Gilgamesh recht in de ogen. De koning kan zien dat de man klaar is om te sterven. Opeens is het alsof Gilgamesh weet wie hij is en waarom hij hier is.

“Je hebt goed gevochten, mijn tegenstander,” zegt hij. “Ik ben mijn gelijke nog nooit eerder tegengekomen. Maar jij... jij hebt me vandaag meer dan eens weten te overtreffen.”

“Het is waar wat men zegt over de unieke zoon van Ninsun,” is Enkidu's reactie. “U bent ervoor bestemd om over de mensen te heersen.”

Dit doet Gilgamesh goed. Hij is er – opnieuw – van onder de indruk. *Hij geeft me complimenten, vlak voordat ik zijn keel doorsnijd. Ongelofelijk!*

“Belof me iets,” gaat Enkidu verder.

Het moet niet gekker worden, denkt Gilgamesh en hij zegt: “Ik? Jou iets beloven?”

Die vreemdeling is niet eens in de positie om zoiets te vragen aan de koning! *Waar haalt de man het lef vandaan?*

“Als u mijn leven neemt, doe eer aan uw respectvolle woorden over mijn kunnen door de eer van mijn vrouw te beschermen.”

Gilgamesh kan zijn oren niet geloven.

“Dus dit is liefde,” zegt hij. In Enkidu’s ogen kan Gilgamesh geen bedrog zien. Het is bizar. Deze machtige krijger gaat zijn verstand te boven. Toch, hoe vreemd genoeg ook, kan hij Enkidu’s morele waarheid diep vanbinnen voelen. De overwinnaar, die Gilgamesh op de knieën heeft gekregen, verandert hem van gedachten.

“Ik zal de eer van je vrouw beschermen,” zegt Gilgamesh dan. “En ik laat jou in leven.”

Meteen haalt hij het mes bij Enkidu’s keel vandaan.

Deze ommekeer van de koning had Enkidu totaal niet verwacht. Gilgamesh reikt hem zelfs de hand om hem van de grond te trekken. In complete verwarring neemt Enkidu de hand van de koning aan. Hij blijft op zijn hoede, want hij vraagt zich af of Gilgamesh dit doet om hem af te leiden, zodat hij Enkidu zonder dat hij het ziet aankomen alsnog de genadeklap kan geven. Even komt de gedachte in hem op dat hij misschien al wel samen met Gilgamesh in het dodenrijk is afgedaald. De haal met het mes van de koning moet dan zo snel en effectief zijn geweest dat Enkidu er niets van gemerkt en zelfs niets van gevoeld heeft. Maar Gilgamesh heeft geen onaangename verrassing voor Enkidu. Er volgt geen steek onder de gordel. De koning helpt Enkidu overeind en hij veegt het stof en de modder van zijn trouwkleiding. Niet dat er nog veel aan

te redden valt. Overigens, de kleren van beide vechtersbazen zijn aan stukken gescheurd.

“Jij wordt mijn rechterhand,” zegt Gilgamesh.

“Ik snap de koning niet,” zegt Enkidu verbaasd. “Bent u niet verplicht mij te doden, vanwege mijn ongehoorzaamheid aan u?”

“Ik ben de koning,” antwoordt Gilgamesh. ‘Ik ben niets verplicht. Ik kan doen wat ik maar wil.’ Bij die laatste woorden verschijnt er een kwaadaardige grijns op zijn gezicht. Hij geniet ervan.

“Ik heb nog nooit zo’n sterke, eerlijke en oprechte man ontmoet als Enkidu van de Steppe. Waarom zou ik zo’n man willen doden?”

Het voelt voor Enkidu alsof hij opnieuw met zijn hoofd tegen een stenen muur wordt geslagen. Zo beduusd is hij van het toch echt wel definitieve besluit van de koning.

“Enkidu, wil jij mijn rechterhand zijn?” Deze keer klinkt het als een oprechte vraag en niet als een bevel van de koning. Het voelt bij Enkidu aan als een wens die rechtstreeks uit Gilgamesh’ hart komt. Hij staart de koning lang en emotieloos aan.

“Laat u dan uw recht op de eerste nacht met mijn vrouw gaan?”

“Dat zal ik doen,” luidt het geruststellende antwoord.

Daarop biedt Enkidu de koning zijn onderarm aan en de mannen grijpen elkaar vast. Deze keer is het anders. Er volgt een hartelijke kus zoals het mannen gewoon is te doen in Sumer als teken van vriendschap. In dit geval de nieuwe vriendschap tussen Enkidu en Gilgamesh. De koning denkt wel bij zichzelf: *er is deze primitieveling nog veel bij te brengen. Ik hoop dat zijn morele gedrag niet al te veel in de weg zal staan bij zijn nieuwe opvoeding.*

Enkidu denkt net iets anders: *deze onderwezen en verwende dwaas heeft nog heel wat te leren. Het zal moeilijk worden om van hem een beschaafd mens te maken.*

“Dit gevecht heeft me hongerig gemaakt. Kom, mijn beste rechterhand, laten we een feestmaal houden!” zegt Gilgamesh opeens. Enkidu kijkt de koning ongelovig aan.

“Als uw vertrouweling zou u willen dat ik mijn kracht, eerlijkheid en betrouwbaarheid zal behouden?”

“Natuurlijk,” antwoordt Gilgamesh meteen. “Al was het in mijn nadeel, ik zou het van je eisen.”

“Goed, mijn heer, mag ik u er dan aan herinneren dat ik daarnet op het punt stond mijn huwelijksnacht in te gaan.”

Gilgamesh lacht en slaat Enkidu met een hartelijke klap op zijn rug.

“Vergeef me, Enkidu. Ga naar je vrouw om met haar te doen wat je toekomt.”

Enkidu staart de koning wezenloos aan. Gilgamesh geeft hem een knipoog en vrolijk een schouderklop en loopt weg.

“Kom morgenochtend naar mijn feestzaal.” Gilgamesh draait zich nog één keer om en wijst in Enkidu’s richting en lacht: “Tenminste, als ze je laat gaan.” Vervolgens vertrekt de koning en zijn entourage snelt achter hem aan.

Enkidu draait zich om en loopt terug naar het huis van Dumuzi. Daar in de deuropening staat zijn Shamchat te wachten. Er is een trotse lach op haar gezicht te zien. Ze kan er niet bij hoe het komt dat de goden zo goed voor haar zijn geweest en haar deze man geschonken hebben.

Hoofdstuk 10

Gilgamesh zit op zijn troon. Hij is diep in gedachten. Met een gerimpeld voorhoofd staart hij in de verte voor zich uit. Op zijn rug valt een lichtstraal vanuit de smalle raamopening in de muur achter hem. Het is het enige schijnsel dat op het moment zijn troonzaal verlicht.

Sinleqiunninni staat aan Gilgamesh' linkerhand. Hij is de *ummanu*, de wijsgeer van de koning en daarnaast ook het hoofd van de schrijvers aan het hof. Hij is ook degene die het bestuur van de schrijversschool voorziet en verantwoordelijk is voor de paleisarchieven. Hij is degene die de verhalen over hun cultuur op schrift bijhoudt. Daarnaast schrijft hij brieven in naam van de koning en houdt hij toezicht over de inscripties die op verschillende stenen monumenten terecht moeten komen. Uiteraard moeten de teksten daarop precies en foutloos worden gegraveerd en hij zorgt ervoor dat dit ook daadwerkelijk zo gebeurt. Fouten zijn gewoonweg niet toegestaan. De *ummanu* heeft de plaats ingenomen van de *apkallu* die voor de Zondvloed de koning diende. De wereld is een stuk minder magisch geworden en heel wat rationeler met de toenemende groei aan kennis in de bibliotheken van de steden, die vol liggen met beschreven kleitabletten. Al die nieuwe opgedane kennis heeft iemand nodig die dat kan vastleggen in schrift, en de persoon die deze taak en verantwoordelijkheid heeft zit meer tussen de tabletten dan dat hij onder de mensen is. Hij houdt zich meer bezig met het intellect, dan met het begrijpen

van de menselijke natuur. Dit verklaart ook wel waarom Sinleqiunninni's gestalte mollig en slap is. Met zijn vele zitten, lezen en schrijven is er nauwelijks tijd voor gezonde lichaamsbeweging. Helaas voor de ummanu heeft zijn koning totaal geen aandacht voor hem. De geleerde zal ongetwijfeld intelligent zijn en veel kennis hebben. Zo nu en dan – maak daar maar van: vaak – weet hij teksten die ergens ver weg in de archieven verborgen liggen, uit het hoofd te reciteren, maar hij is niet zo wijs dat hij die kennis toepast in zijn eigen leven. Zijn sociale vaardigheden en waaronder, ergens ook wel vreemd genoeg, zijn spreekvaardigheid zijn ronduit belabberd. De enige reden dat Gilgamesh niet in slaap valt bij Sinleqiunninni's stem is dat het zo ongelofelijk irritant klinkt. Toch is Sinleqiunninni de enige in het koninkrijk die de bibliotheek uit zijn hoofd kent, dus heeft Gilgamesh hem nodig. Al was het maar om de kleine, maar belangrijke details over bepaalde discussies of beslissingen precies bij te houden.

“Ho, hoera, mijn koning!”

Gilgamesh ontwaakt uit zijn gedachten. Als hij opkijkt, ziet hij dat Enkidu en Shamchat onder begeleiding van zijn paleiswacht de troonzaal binnenkomen.

“Waarom ziet de held Gilgamesh er zo somber uit. U bent toch een Gibbor?”

Gilgamesh vertoont een brede grijns.

“Ik overdenk de mysteries van de kosmos.”

Vervolgens staart de koning naar de mooie Shamchat. Het lijkt erop dat Enkidu's liefde voor haar deze hoer heeft veranderd in een schitterende vrouw die haar eer hooghoudt. Heel even overvalt hem een jaloers gevoel. Maar zo snel als het gekomen is, zo snel schudt hij het ook weer van zich af.

“Welkom, kleine tortelduifjes,” plaagt Gilgamesh dan. “Zijn jullie al moe van elkaar? Of zijn jullie elkaar nu al zat?”

Enkidu en Shamchat lachen.

“Nederigheid is een karaktertrek die ik de koning graag zou willen bijbrengen,” plaagt Enkidu Gilgamesh terug.

Shamchat doet mee: “Zou u, o heer van Uruk, willen dat we u laten zien hoeveel we van elkaar houden?”

“Ja, door middel van een kus,” vult Enkidu aan.

Gilgamesh begint hard te lachen.

“Nee, nee, mijn beste Shamchat en Enkidu. Alsof ik niet zou weten hoe dat in zijn werk gaat. Ik geloof jullie op jullie woord dat jullie echt van elkaar houden. Ik hoop dat ik ooit zo’n geweldig, mooie *en* goede vrouw vind als jou, Shamchat. Aan jou alle eer voor het beschaven van deze wildeman.”

Normaal gesproken zouden die laatste woorden voor mannen ronduit beledigend zijn, maar ironisch genoeg is het geworden tot uiting van genegenheid en respect.

“Heel graag gedaan, goede koning,” antwoordt Shamchat, terwijl ze haar hoofd buigt.

“Nee,” zegt Gilgamesh.

Enkidu en Shamchat zijn stil. Ze weten niet wat hij bedoelt en zijn er ook niet zeker van of ze het wel willen weten.

“Nee, ik ben geen *goede* koning,” vervolgt hij. “Neem alsjeblieft mijn oprechte excuses aan voor het verstoren van je huwelijksnacht met mijn onacceptabele, schandelijke gedrag. Ik zweer dat ik jou nooit meer zo respectloos zal behandelen. Jij bent de vrouw van mijn rechterhand.”

Shamchat en Enkidu staan versteld. Shamchats ogen beginnen te tranen van blijdschap en dankbaarheid. Wanneer het eindelijk lukt om te spreken, zegt ze: “Mijn heer de koning is soeverein. Hij kan doen zoals hij wil.”

“Dat klopt,” reageert Gilgamesh direct. “Maar dat is precies waarom de goden mij jouw man gegeven hebben. Hij is me gegeven als mijn geweten om mij de gevolgen van mijn handel en wandel te laten inzien. Dankzij zijn geweldige vrouw heeft hij ervoor ge-

zorgd dat ik mijn recht op de eerste nacht aan het herzien ben. Ik begrijp nu waarom hij bereid was om voor jou te sterven.”

“Mijn heer,” zegt ze nederig en opnieuw buigt ze haar hoofd. Ze voelt zich aan de ene kant een beetje beschaamd over het feit dat de koning zoveel van zichzelf laat zien. Maar aan de andere kant voelt ze zich enorm vereerd.

Sinleqiunninni schraapt zijn keel. Met een zachte stem en met een geveinsde beleefdheid zegt hij: “Verontschuldigt u mij, mijn heer, maar technisch gezien was de eerste nacht nooit een absolute verplichting voor u. U hoeft het dus ook niet formeel af te schaffen. Het feit is dat u het nauwelijks selectief heeft toegepast en daarom is het in de praktijk en in de samenleving gaan aanvoelen als de plicht van de koning.”

“Dank u wel voor de technische verklaring,” zegt Gilgamesh met enige irritatie in zijn stem. Hij kijkt naar Enkidu.

“Zoals je nu hebt kunnen horen, dit is mijn geleerde of mijn technisch adviseur Sinleqiunninni.”

“Uw *ummanu*, om het nauwkeuriger weer te geven,” voegt Sinleqiunninni eraan toe.

“En onnauwkeurigheden aan het hof kunnen we niet hebben, toch?” floept Gilgamesh eruit.

Sinleqiunninni reageert:

“Als ik daarover nog iets...”

“Nee, dat mag niet, Sinleqi,” valt Gilgamesh hem in de rede. De afkorting van zijn naam duidt erop dat het geduld van de koning op is. De *ummanu* houdt zijn mond. *Mooi*, denkt Gilgamesh en hij richt zich weer tot zijn rechterhand.

“Ik heb heel wat met je te bespreken, Enkidu, maar eerst, als hare hoogheid het ons toestaat, zullen wij, jij en ik, een bezoek brengen aan de koningin-moeder. De godin Ninsun.”

Gilgamesh leidt Enkidu door het *egalmah*, de grote paleistempel van Ninsun, dat zich in het tempelcomplex in het centrum van

Uruk bevindt. Zij is zowel de hogepriesteres van de zonnegod, Shamash, als godin. Voor haar gemak staat er ook een altaar voor hem op het dak van haar tempel. Voor Enkidu is het allemaal best verwarrend. Er zijn zoveel altaars en zoveel tempels. De gedachte van een pantheon vol goden baart hem zorgen. Het lijkt hem veel logischer dat men maar één scheppergod zou aanbidden. Maar wie dat dan precies zou moeten zijn is hem evenmin duidelijk. Was het Aruru, de godin die volgens Gilgamesh Enkidu geschapen zou hebben? Of was het Mami of Nintu, die klei vermengde met menselijk vlees en bloed en hem zo geschapen had? Was het Enki of Nudimmud, die de mensen had geschapen met het bloed van de god Kingu? Misschien moest Enkidu het eens aan die geleerde van de koning vragen. Deze zal het hem vast kunnen uitleggen. Maar al gauw verandert hij van gedachten als hij zich de ontmoeting met die geleerde idioot weer voor de geest haalt. *Laat maar*, denkt hij. Er zijn hoe dan ook te veel tegenstrijdige scheppingsverhalen die hij gewoon niet met elkaar kan rijmen. Die hele diversiteit aan ideeën en zienswijzen over waar de mens vandaan komt en hoe hij gemaakt is, wijst er volgens Enkidu op dat de mensen het zelf ook gewoon niet meer weten. Het is alsof de scheppergod zich in het verleden heeft teruggetrokken uit de mensenwereld. Dit heeft er uiteindelijk alleen maar toe geleid dat er verwarring is ontstaan over hun oorspronkelijke maker onder zijn eigen menselijke schepsels. Toch blijft Enkidu zich afvragen: wie is dan die ene Schepper?

De koning en zijn rechterhand naderen de poort van Shamash waar Ninsun aan het bidden is tot de zonnegod. De ruimte voorbij de ingang is best bescheiden ten opzichte van het enorme tempelpaleis. Het lijkt eerder op een schrijn. Gilgamesh wil zijn nieuwe rechterhand aan zijn moeder voorstellen en hij wil haar er ook mee verrassen. Daarom moet Enkidu zich snel achter een grote pilaar verstoppen, waarachter hij vandaan mag komen zo-

dra Gilgamesh hem bij zijn naam roept heeft. Gilgamesh ziet hoe zijn moeder geknield zit bij de ingang. Hij komt zo stil mogelijk dichterbij, zodat zij in haar gebeden niet wordt afgeleid. Als hij haar kan horen bidden, hoort hij haar klacht tegen Shamash. “Hij is maar een getemde wildeman. Geboren op de steppe, geen vader of moeder, opgevoed door dieren. Met al die haren ziet hij eruit als een rat en... Wat zal ik tegen mijn zoon moeten zeggen, nu hij dit figuur heeft aangesteld als zijn rechterhand? Die getemde haarbal is nu een van de machtigste van ons koninkrijk!”

“U had ook kunnen zeggen, ‘goed gedaan mijn wijze en nobele zoon.’” Gilgamesh’ stem onderbreekt Ninsuns gebed. De godin draait zich geschrokken om en ziet haar zoon achter haar staan met een behoorlijke frons op zijn voorhoofd. Hij gaat verder: “Ik hoor dat u al op de hoogte bent gebracht van het gevecht in de stad, moeder. U zal dan vast ook niet meer verrast zijn als u hoort dat ik Enkidu heb aangesteld als mijn rechterhand. Het spijt me dat ik u zo moet teleurstellen.”

Het spijt Gilgamesh helemaal niet. Hij geniet ervan om zulke sarcastische opmerkingen te maken. Hij houdt van zijn moeder, ja, maar hij zal zich niet door haar laten manipuleren of door haar laten overheersen. Hij hoort haar raad altijd met aandacht aan zoals hij dat bij iedereen zou doen, maar hij zal doen waar hij meent goed aan te doen. Hij is heer en koning van Uruk.

“Mijn zoon,” protesteert ze, “waarom neem je me mijn zorgen zo kwalijk? Hij heeft geen stamboom en dus kunnen we niet weten of hij het recht heeft om jou rechterhand te zijn. Het enige wat ik wil is jouw troon beschermen.”

“Ja, ik weet dat je dat doet,” zegt hij, “en daarom zul je het zeker kunnen waarderen als je weet dat ik nog nooit eerder in mijn hele leven een man heb gevonden die ik volledig kan vertrouwen – maar daar is gisteren een einde aan gekomen. Moeder, ik heb de Afgrond in de ogen gekeken. Ik ken de natuur van de mens en ik zal u met zekerheid zeggen: er is geen enkel bedrog in Enkidu van de Steppe.”

Zijn sentiment raakt zijn moeder diep. Hij is nog niet klaar: “Hij is nu mijn aangewezen rechterhand en ik verwacht van u dat u zijn positie en zijn gezag zal respecteren.”

Ninsun hoort het aan zonder nog enig woord te spreken.

“Ik ben hier gekomen om u iets te vertellen,” zegt Gilgamesh vervolgens.

Hij loopt naar de pilaar waar hij Enkidu vanachter tevoorschijn wil laten komen, maar als hij daar aankomt, ziet hij dat Enkidu is verdwenen. Hij slaakt een diepe zucht, keert zich om naar Ninsun en zegt: “Kom vanavond in mijn paleis eten en dan zullen we praten.” “Dat is goed, mijn zoon,” zegt ze bedroefd als ze ziet hoe haar zoon haar verlaat.

Gilgamesh had voor zichzelf uitgevogeld dat na Ninsuns denigrerende opmerkingen, Enkidu waarschijnlijk naar de plaats was gegaan waar hij zich het meest op zijn gemak zou voelen: bij de dieren. Hij vindt hem dan ook in de koninklijke stallen. Daar staat de voormalige wildeman, tussen de machtige paarden van zijn strijdwagen. Gilgamesh ziet Enkidu’s afdruipe niet als zwakte. Hij begrijpt zijn nieuwe metgezel wellicht nog beter dan hij zichzelf begrijpt.

De koning zucht en zegt: “Enkidu, de dierenwereld is niet de enige plaats waarin bepaalde hiërarchische wetten gelden. Ook hier hebben wij regels, maar... in de menselijke samenleving is het zo dat niet per se de sterksten regeren. Je wordt als koning of halfgod geboren of je nu sterk bent of niet. Koning of halfgod, je bent het hier vanwege je afkomst en dan maakt het niet uit of je sterk bent of zwak.”

“Ik heb geen familie. Ik ben geen mens,” reageert Enkidu bedroefd.

Gilgamesh loopt naar hem toe om zijn goede bedoelingen te benadrukken.

“Jij bent meer dan een mens. Ik heb in mijn leven nog nooit iemand ontmoet als jou.”

“Maar ik ben geen familie van jou,” sputtert Enkidu tegen. “Ik zal terugkeren naar de steppe. Daar ben ik geboren. Daar ligt mijn lot en ik daar zal ik ook sterven.”

“Onzin!” zegt Gilgamesh, hij wil er niets van weten. “Jij bent herboren als mijn rechterhand, en daarbij, er is een manier voor jou om mijn familie te worden.”

Enkidu kijkt Gilgamesh met verbaasde ogen aan.

“Hoe dan? Mijn heer?”

Er verschijnt een slangachtige grijns op Gilgamesh’ gezicht.

“Voor jou begint het met een feestmaal. Vanavond al!”

Meteen vraagt Enkidu: “Zal Vrouwe Wilde Koe daar ook zijn?”

Gilgamesh lacht. Het is een van Ninsuns goddelijke namen, maar uit de mond van deze vroegere wildeman komt het er nogal ironisch uit.

“Ja, ze zal er zijn. Maar zij niet alleen. Ook de stadsoudsten zijn aanwezig, omdat ik een voorstel heb dat jouw en mijn lotsbestemming zal bepalen. Maar ik heb dan wel de goedkeuring van de raad nodig.”

Gilgamesh’ woorden kunnen de donkere bui waarin Enkidu zich bevindt nog niet verdrijven. Als de koning dat ziet, biedt hij zijn linker onderarm aan en zegt plagerig: “Ik kan toch niet voor de raad verschijnen met alleen mijn linkerhand?”

Enkidu probeert te lachen. “Nee, natuurlijk niet. Ik zal mijn koning gehoorzamen.”

Daarna pakt hij de arm van zijn heer vast en ze omhelzen elkaar.

Hoofdstuk 11

De raad van oudsten vergadert gewoonlijk in de bekende Zuilenhallen van Uruk. De enorm dikke en hoge pilaren ondersteunen een lange galerij. Ze zijn versierd met helder gekleurde kegelvormige mozaïeken. Als je er loopt, krijgt je het onwerkelijke gevoel dat je bent binnengestapt in de macht en glans van de goddelijke majesteit. Gilgamesh heeft de hallen nu ingericht voor een feestmaal. Er staan lange tafels gevuld met gebakken vis en gebraden gevogelte, brood en bier, pruimen en granaatappels. Niet een van de genodigden zal vanavond tekortkomen. Enkidu en Shamchat zitten rechts van Gilgamesh, en Ninsun zit aan zijn linkerhand als zij samen eten. Links van Ninsun zit Dumuzi en daarnaast ligt Sinleqiunninni aan. Rondom hen zijn alle zeventig oudsten samengekomen voor die belangrijke vergadering en iedereen vraagt zich af wat Gilgamesh deze keer van plan is.

Enkidu neemt het ervan. Hij eet zo snel dat zijn bord en beker binnen de kortste keren alweer leeg zijn. Na een flinke hap uit een granaatappel, verslikt hij zich bijna. Hij begint te kuchen, grijpt naar zijn beker en komt tot de ontdekking dat die leeg is. Een bediende haast zich om wijn voor hem in te schenken. Vlug spoelt hij het fruit weg waarbij de wijn op zijn vette wangen spat. Shamchat schaamt zich diep. Ze vindt het vreselijk. Zijn beestachtige eetgewoonten zijn het enige van zijn wilde bestaan dat hij maar niet kan afleren. Shamchat leunt voorover naar hem toe en fluistert: “Enkidu, rustig aan. Je eet te snel.”

Hij weet dat ze gelijk heeft, maar toch wil hij er niets van weten.

Gilgamesh kijkt het schouwspel echter met genoeg aan. Hij lacht: “Geen zorgen, Enkidu. Het gevogelte vliegt niet weg en de vissen zullen er ook echt niet vandoor zwemmen.”

Enkidu heeft de aanvullende boodschap van de koning begrepen. Hij doet wat Shamchat hem gevraagd heeft, maar toch voelt hij zich wat geïrriteerd.

“Volgens mij ben jij zo snel dat je gewoon je eigen persoonlijke bediende nodig hebt. Je zou nog sterven van de honger,” gaat Gilgamesh verder.

“Vergeef me,” antwoordt Enkidu. “Ik ben eraan gewend dat mijn eten voormijn neus werd weggekaapt door de jagers van de koning.” Gilgamesh begint hartelijk te lachen.

“Haha! Dat is een goeie!” roept hij uit. “Nu je er toch over begint, ik heb veel vragen over jouw leven in het wild.”

“Het is een onderwerp waarover ik liever niet praat, mijn heer,” zegt Enkidu.

Nu worden Ninsun en Dumuzi een en al oor en leunen opzij om door het feestgedruis heen beter te kunnen horen wat er komt. Opeens tilt Enkidu zijn linkerbeen op en laat zo’n luide scheet dat iedereen het hoort. Vervolgens eet hij door alsof er niets gebeurd is. Ninsun en Dumuzi gaan weer rechtop zitten en trekken beiden een vies gezicht.

“Enkidu!” wijst Shamchat hem weliswaar fluisterend, maar scherp terecht.

Gilgamesh lacht opnieuw.

“Ik zie dat Shamchat er nog niet klaar voor is om je wilde gedrag te bespreken. Ik neem aan dat ze je graag de etiquette van onze beschaving wil bijbrengen.”

“Mijn excuses, mijn heer,” verontschuldigt Shamchat zich nederig.

“Mijn moeder heeft me altijd geleerd dat langzamer eten de winterigheid vermindert,” geeft Gilgamesh door.

Enkidu ergert zich. Hij neemt een hapje in zijn mond, bijt erop en

staart Gilgamesh aan. Vervolgens stopt hij met kauwen, fronsst zijn gezicht en laat nog een flinke scheet. *Pak aan, die heb je terug*, denkt hij.

“Mijn excuses,” zegt Enkidu op de meest vriendelijke en oprechte toon die hij eruit kan krijgen.

Gilgamesh heeft de ironie meteen door. Hij geniet ervan. Beiden schieten in de lach, maar zij zijn blijkbaar de enigen die deze kinderachtige vertoning geweldig vinden. De beschaving van Uruk wordt te kijk gezet door de koning en zijn rechterhand. Maar Gilgamesh is slim. Hij doet dit niet zonder reden. Opeens keert hij terug naar zijn eerdere vraag.

“Vertel me nu eens, Enkidu,” begint hij. “Hoe was het om als vrij man tussen de wilde dieren te leven? Wild en vrij. Ik heb er altijd al naar verlangd om te weten hoe die vrijheid zou voelen.”

“Vrij zijn en wild is echt niet alles, mijn heer, antwoordt Enkidu. “Agrrrh!” gromt Gilgamesh. “Wij mensen zijn altijd zo gebonden aan van die zielige regeltjes en sociale normen. Het voelt voor mij weleens alsof ik gevangen zit in een kooi van tradities.”

Misschien moet je eens wat sneller eten, denkt Enkidu. In plaats daarvan komt hij met een ander weerwoord: “De regels van de beschaving zie ik als goede grenzen. Ze weerhouden de mens er juist van om als de wilde dieren te worden.”

“Maar een dier kan naakt en vrij rondlopen,” zegt Gilgamesh. “Dieren kunnen hun eigen zin doen, voelen de lekkere warme zon op hun rug, de koude regen, kunnen drinken van het koele water uit de plassen en kunnen lekker vechten met hun slag tanden en klauwen.”

Enkidu geeft het niet op. Wat een onzin. Hij weet hoe de rauwe werkelijkheid van de steppe is.

“Dieren vriezen dood, sterven van uitdroging, omdat ze gewoon niet weten wat ze ertegen moeten beginnen. Bijten zichzelf en hongeren uit. Ze eten elkaar op. Ze laten de zwakke dieren van de kudde achter voor de roofdieren. Ze hebben geen bestemming,

geen doel en niemand van hen begrijpt de geestelijke intimiteit van het huwelijk.”

Dat laatste begrijpt Gilgamesh net zomin, maar het weerhoudt hem er niet van om de discussie verder op te voeren.

“Goed, als wij dan meer zijn dan de dieren, wat is daar dan de bedoeling van? Wat is ons doel? Om gewoon te leven? Steden te bouwen? Om uiteindelijk dood te gaan? Is dat nu zo verschillend van het leven in een kudde, gras eten en sterven in het veld?”

“U bent de koning,” is Enkidu’s reactie, “ik zou hopen dat u de wijsheid bezit over deze dingen.”

Als Ninsun dit allemaal aanhoort, begint haar mening over Enkidu te veranderen. Ondanks zijn gebrek aan een goede afkomst, zou hij nog best weleens, zo aan zijn woorden te horen, een goede invloed op haar zoon kunnen hebben.

“Ah, heel goed, heel goed Enkidu,” zegt Gilgamesh. “Ik zou daar inderdaad wijsheid over moeten hebben. En toch, ik ben jong geweest en ik word nu ouder. Ik heb gezien dat alle leven sterft, zowel mensen als dieren, rijken en armen, koningen en gewone burgers. Iedereen gaat uiteindelijk dood. Ons leven is het najagen van wind. Al onze dagen zijn geteld, Enkidu, dus wat heeft het voor zin? Onze levens zijn zo kort als een ademtocht. We zijn als een damp, die even opkomt en zo weer verdwenen is. Iedereen, de wijze én de dwaas, echt waar, iedereen is zo weer vergeten.”

De oudsten in de zaal hebben hun koning nog niet eerder zo horen spreken. Hij lijkt wel veranderd te zijn in een apkallu, een wijze uit het verre verleden. Enkidu begrijpt zijn koning heel goed. Hij weet diep vanbinnen heel goed wat Gilgamesh dwarszit.

“Bent u bang voor de dood, o koning?” vraagt Enkidu dan.

“Alleen de dwaas is er niet bang voor,” luidt Gilgamesh’ antwoord.

“De dood is de muur die geen enkel mens, sterk of zwak, slim of dom, goed of slecht, kan slechten. Waarom niet? Waarom is die dood er?”

“Zouden de goden het antwoord niet weten? Zijn zij niet goddelijk?”

Enkidu's wedervraag kan Ninsuns goedkeuring zeker wegdragen. Er komt een kleine glimlach op haar gezicht.

“Vreemd genoeg zijn de goden tegenwoordig erg stil geworden,” zegt Gilgamesh. Meteen kijkt hij opzij naar zijn moeder en ziet dat hij haar aandacht heeft. Hoffelijk voegt hij eraan toe: “Uitgezonderd mijn moeder uiteraard. Verder lijkt het erop dat de goden hun gezicht niet meer laten zien. We hebben hun afbeeldingen van hout en steen die hun heerschappij vertegenwoordigen, maar zoals ik het zie zijn het eerder tekens van afwezigheid dan van hun aanwezigheid.”

Nu kan Ninsun het niet laten zich uit te spreken:

“Sinds de Zondvloed hebben de Annunaki die niet omkwamen in het water, ervoor gekozen om de wereld te regeren vanaf hun kosmische berg, de Hermon, in het westen. De berg is gelegen in het midden van het Grote Cederbos dat bewaakt wordt door een verschrikkelijke reus van tien el lang.”

Gilgamesh houdt zijn aandacht er nu goed bij. Enkidu wordt plotseling erg stil. Ninsun eindigt haar rede: “De goden zijn ons niet vergeten, Gilgamesh. Vanuit de hoge zijn zij zeker in de weer met onze toekomst.”

De koning zegt geen woord. Hij zit stil in gedachten. Ninsun, Dumuzi en Shamchat wachten gespannen af op wat hij zal gaan zeggen. De godin kan haar geduld echter niet bewaren.

“Zoon?”

Enkidu weet waarom de koning nog niets zegt.

“Hij overdenkt de mysteries van de kosmos,” broemt hij.

Daarna gaat het feestmaal door. De raadsheren eten, drinken, roddelen en lobbyen voor allerlei politieke zaken in Uruk. Gilgamesh bemoeit zich er niet mee. Hij fluistert iets in Enkidu's oor. Vervolgens staat de rechterhand van de koning op. Zijn robuuste gestalte eist alle aandacht op.

“Ho, hoera! Mannen van Uruk, luister! Raad van oudsten, kom

dichterbij. Uw koning heeft een voorstel dat uw goedkeuring nodig heeft!”

Iedereen wordt stil. Normaal gesproken is het slechts een formaliteit. Gilgamesh doet toch altijd wel wat hij wil, maar wil de oudsten niet passeren en laat zo elke wens eerst door hen goedkeuren. Op deze manier zullen zij in ieder geval menen dat ze nog iets namens de burgers van Uruk te zeggen hebben. Het is een van de sluwe politieke spelletjes van de koning om zijn onderdanen te weerhouden van een opstand tegen hem en het paleis. Gilgamesh grijnst en kondigt vervolgens aan: “Uw koning en zijn rechterhand gaan op reis!”

Iedereen kijkt elkaar verbaasd aan. Niemand durft iets te zeggen. Gilgamesh gaat verder: “Het zal een belangrijke tocht worden, die Uruk en haar koning eeuwige roem zal brengen.”

De onderdanen wachten af. Niemand heeft enig idee wat er gaat komen.

“Enkidu en ik zullen naar de berg Hermon vertrekken, de berg van de goden en *wij* zullen de reus verslaan die het Grote Cederbos bewaakt.”

Er gaat een vlaag van ongeloof en verbijstering door de zuilenhal. Ninsuns gezicht trekt wit weg van angst. Enkidu verbergt zijn gezicht achter zijn grote handen. Dat zag hij niet aankomen.

“Met de goedkeuring van de raad zullen we dit monster doden, zodat al het kwaad van de aardbodem zal worden verdreven. Geen mens zal meer voor hem hoeven vrezen. Daarna zullen we genoeg ceders kappen voor hout en daarmee zullen we het paleis nog mooier maken dan dat het al is. Onze stad, Uruk, zal op aarde haar gelijke niet hebben!”

Er valt een doodse stilte. Blikken gaan heen en weer en men probeert daarbij de koning zoveel mogelijk te ontwijken. Gilgamesh kijkt rond om te zien of er iemand van de oudsten is die wil reageren, maar het blijft stil.

“Nou?” begint Gilgamesh. “Zeg eens wat! Jullie zijn toch de oudsten, niet een stelletje dove kwartels?”

Nashuch, de stadhouder en het hoofd van de raad, staat op van zijn plaats. Hij is al zo oud dat het hem niet kan schelen dat wat hij wil gaan zeggen zijn dood kan betekenen. Hij weet wel dat iedereen er hetzelfde over denkt, maar niemand durft iets te zeggen. Toch staat het zweet hem op zijn voorhoofd. Zijn handen trillen en met bevende stem zegt hij: “Mijn heer en mijn koning, u bent jong. Uw geest is rusteloos. Het verlangen van uw hart laat u volledig meeslepen in een complete dwaasheid.”

Er klinkt geroezemoes. Men is totaal geschokt door de keiharde woorden van de oude man. Op een gegeven moment wordt het zelfs luidruchtig. Gilgamesh slaat met zijn vuist op de tafel en de dreun galmt door de hele zuilengalerij.

“Stilte!” schreeuwt hij luid. “Jullie klinken als een stelletje doldwaze kinderen. Er is er tenminste één die de moed heeft om te zeggen wat hij denkt. Ik waardeer dat, Nashuch. Gaat u zitten.”

Nashuch gehoorzaamt de koning meteen.

“Geef me toch jullie zegen. Ik zal deze verre reis maken en terugkeren als jullie koning. Machtiger dan ooit tevoren zal ik door de poorten van Uruk mijn intocht houden. Nog voor het Nieuwjaarsfestival kom ik terug.”

Er is opnieuw niets anders dan stilte. Het enige wat iedereen van Gilgamesh' woorden onthouden heeft is het monster van het cederbos. Die tocht betekent maar één ding: Gilgamesh zal zijn ondergang tegemoet gaan.

“Jullie aarzeling is niet terecht,” zegt Gilgamesh dan, “volksverhalen en legendes maken deze monsters altijd erger dan dat ze in werkelijkheid zijn. Nou, wat is jullie antwoord?”

Opeens gromt Enkidu: “Humbaba!”

Alle ogen zijn nu gericht op Enkidu.

“Zijn naam is Humbaba,” herhaalt hij met een lage stem. “Humbaba de verschrikkelijke.”

Iedereen begrijpt dat hij het over de reusachtige wachter van het cederbos heeft. Iedereen luistert aandachtig naar de rechterhand van de koning als ze merken dat hij bloedserieus is.

“Ik ben in het Grote Cederbos geweest toen ik nog in het wild leefde. Jaren geleden. Humbaba is een van de Refaïm. Niemand wil daartegen vechten.”

Als Gilgamesh de onheilspellende toon in Enkidu's stem hoort, gaat er zelfs bij hem een rilling over zijn rug. Hoe is het mogelijk? De man van wie Gilgamesh dacht dat deze nergens bang voor zou zijn, heeft wel degelijk zijn angsten.

Enkidu gaat verder: “Zijn gebrul klinkt als een stormvloed van water, het vuur uit zijn mond is dodelijk. Hij slaapt nooit en hij kan het geknisper van één blaadje in het bos mijlen bij hem vandaan al horen.”

Ja tuurlijk. Nu begint hij behoorlijk te overdrijven, denkt Gilgamesh, dat heeft vast te maken met zijn wildemansbestaan.

Gilgamesh weet dat het bos zich zeker honderd mijlen uitstrekt. Er is geen reus en zelfs geen Rafa in het hele land met zo'n goed gehoor. Misschien dat deze Rafa iets hoort op een afstand van honderd el, maar echt geen honderd mijl. Niemand kan ook leven zonder te slapen. Een god misschien wel, maar dit monster niet. Al dat legendarische gedoe. Hij zal het eens ontcrachten. Hij zal als een van de werkelijke Gibborim een einde maken aan al deze bangmakerij. Enkidu's poging om Gilgamesh te weerhouden van zijn tocht, heeft hem alleen maar aangemoedigd om de uitdaging aan te gaan. Toch is de rechterhand van de koning nog niet klaar met zijn verhaal.

“Zijn kracht is niet te evenaren. Hij heeft ook de macht om zijn vijanden op afstand te verlammen. Probeer je het toch, dan is het meteen de laatste keer. Het enige wezen dat meer te vrezen is dan hij, is de Stier van de Hemel. Maar het lijkt niet echt op een stier.” Enkidu heeft het over het vreselijke reptielachtige beest dat zowel

in het water als op het land leeft. Het is zo groot als een tempel, zo zwart als een raaf en men zegt dat het de Zondvloed overleefd heeft, omdat het kan zwemmen en het de wil heeft als die van een waterbuffel. Je kan het bij wijze van spreken nog beter tegen Humbaba opnemen, dan tegen hem. Het betekent voor Enkidu echter nog niet dat hij dat dan toch aandurft. Wel vreest hij dat zijn lot voor deze reis al vastligt. Gilgamesh maakt abrupt een einde aan Enkidu's verhaal.

“Mannen van Uruk, nobele raadsheren, wie heeft er het eeuwige leven? Alleen de goden toch? De dagen van ons mensen zijn geteld. Ons leven is als kaf in de wind. Niemand keert terug uit het graf. Het enige wat iemands naam tot in eeuwigheid kan laten voortleven is eer en roem.”

De raad zit ademloos in stilte toe te luisteren. Er rolt een traan over Ninsuns wang. Ze houdt van haar zoon met heel haar hart en vreest dat ze hem zal verliezen aan dit roekeloze avontuur. Gilgamesh kijkt hoopvol naar Enkidu.

“Enkidu, waar is je durf, waar is je kracht? Jij bent geboren en opgegroeid in de wildernis. Ik heb gehoord dat je met je blote handen de leeuwin hebt gedood die ooit aan mijn dodelijke wapens was ontsnapt.”

Enkidu kijkt verrast op.

Shamchat en Dumuzi hebben bij hun terugkeer in het paleis Gilgamesh verteld over de aanval in het kamp. Uit hun beschrijving van de leeuwin en het litteken in haar gezicht, was het tot de koning doorgedrongen dat het om de leeuwin moest gaan met wie hij gevochten had. Het woeste monster zou hem zeker gedood hebben als hij haar niet zo had verwond.

“Goed, als je bang bent, mijn rechterhand, mag je gewoon achter me aankomen en me zeggen ‘ga die kant op of ga daarheen’,” zegt Gilgamesh uiteindelijk met een licht sarcasme.

Hij draait zich daarna om naar de raad van oudsten en besluit: “Ik zal Humbaba wegvagen en zijn cederbomen kappen. Mocht ik

toch sneuvelen in de strijd, dan zal ik voor mijzelf en de stad toch een naam verworven hebben als Gilgamesh de machtige Gibbor, die de strijd aanging met Humbaba de verschrikkelijke!”

Er klinkt geroezemoes onder de raadsleden. Sinleqiunninni schraapt zijn keel en begint te spreken: “Mijn koning, het zijn niet alleen bomen waarover Humbaba de wacht houdt.”

Gilgamesh wacht nieuwsgierig af. De ummanu gaat op zijn gebruikelijke monotone stem verder: “Het cederbos strekt zich in de eerste plaats meer dan tweehonderd mijl uit rondom de berg Hermon, die met zijn ongeveer 5871 el naar de hemel rijkt. De berg maakt deel uit van het Siriongebergte dat zich zo’n eenendertig mijlen uitstrekt in noordoostelijke en zuidwestelijke richting. Er groeien in het cederbos overigens niet alleen ceders. Men vindt er ook jeneverstruiken, cipressen, acaciabomen, mirten en olijfbomen.”

Gilgamesh rolt met zijn ogen. Hij is de draad kwijt en vraagt zich werkelijk af hoe Sinleqiunninni het voor elkaar krijgt om een gesprek alleen al dood te slaan door zijn mond te openen. Deze geleerde maakt kennis behoorlijk saai. Het is nog erger dan Enkidu’s wonderigheid. Gilgamesh is vastberaden om de raad gefocust te houden op zijn voorstel en voordat Sinleqiunninni hen verder afleidt met al die onzinnigheid, vraagt hij: “Goed, maar wat is uw punt nu, geleerde? Is er wel een punt?”

“De berg Hermon is de woonplaats van de goden,” antwoordt Sinleqiunninni kort en bondig.

“Ik zou het zeer op prijs stellen als u nu niet een namenlijst van alle goden die daar wonen gaat opdreunen, want we hebben niet de hele avond de tijd,” zegt Gilgamesh waarop Sinleqiunninni gaat zitten. Hij heeft heel goed door dat hem het zwijgen wordt opgelegd.

“Wat zal u doen, o koning, als de goden erachter komen dat u hun wachter hebt gedood?” vraagt Enkidu dan.

“Dat weet ik nog niet, Enkidu, maar zou je er niet achter willen

komen waarom ze zich in hun kosmische berg verstoppen? Dit avontuur is meer dan alleen een reus doden en een naam voor onszelf op aarde vestigen. Dit is een zoektocht naar de goden, die het eeuwige leven bezitten.”

“Maar u bent zelf al voor twee derde goddelijk!” protesteert Enkidu.

“En één derde mens,” voegt Gilgamesh eraan toe. “Dus de dood heeft nog steeds grip op mij.”

Enkidu is zichtbaar in gedachten over die laatste woorden.

“Jij bent van een dier naar een mens getransformeerd. Zou je ook niet van een mens naar een god willen transformeren?”

“Is het aan de mens om te willen?” vraagt Enkidu vervolgens.

“Ga met me mee, Enkidu, en samen zullen we erachter komen,” is Gilgamesh’ reactie.

Hij is niet te stoppen. Elke tegenwerping van Enkidu weet Gilgamesh naast zich neer te leggen. Elk feit waar de geleerde van de koning mee komt, trotseert hij totdat elk bezwaar tegen deze onheilspellende tocht is weggenomen. Het is alleen op basis van pure wilskracht dat hij het wint en Gilgamesh heeft er meer van dan iedereen in de Zuilenhallen bij elkaar. Enkidu geeft het daarom ook op. Hij zal zijn lot aanvaarden, staat op en kondigt de raad aan: “Nobele raadsheren, ik ken de weg naar het Grote Cederbos en ik weet van Humbaba’s wegen en listen. Als u uw zegen zal geven voor deze reis, dan zal ik koning Gilgamesh begeleiden op zijn tocht voor de grootheid van Uruk en haar goede naam!”

Shamchat schudt haar hoofd. Dumuzi kijkt gespannen toe wat het antwoord van de oudsten zal zijn. Hij vreest het ergste. Hetzelfde doet Ninsun. Het liefst zou ze willen vertrekken om Shamash om hulp te vragen. Alle drie, en ook Enkidu en Gilgamesh zien hoe de mannen met elkaar in gesprek gaan en knikken.

Nashuch staat op.

“Koning, u heeft onze zegen. Maar wij bevelen u aan, vertrouw niet op uw eigen kracht, maar stel uw vertrouwen in uw rechter-

hand. Hij zal u leiden en vertrouw op zijn kracht en vaardigheden in de strijd, zodat u zeker zal slagen.”

Gilgamesh is in de wolken, maar Nashuch is nog niet klaar.

“Majesteit, een queeste als deze vraagt ook om speciale wapens. Zie erop toe dat die er komen.”

En zo gebeurt het ook. Gilgamesh en Enkidu houden toezicht op het smeden van de nieuwe strijdbijlen die zij voor ieder van hen laten maken uit drie talent ijzer. Normale mensen zouden deze zware wapens nooit kunnen hanteren in de strijd, laat staan dat ze die ook maar zonder enige moeite kunnen oppakken. Hun zwaarden met gouden heften wegen elk twee talent en hun omgorde kilts zijn vijftig minas. Ze laten ook een vangnet van twee talent vervaardigen om hun uitrusting compleet te maken. Daarnaast brengt Gilgamesh ook nog zijn magische dierenhuiden mee, die de angst van dieren voor mensen wegneemt. Hij vertelt echter niemand over deze bijzondere talisman. Zelfs voor zijn meest betrouwbare bondgenoot Enkidu houdt hij dit geheim.

Gilgamesh en Enkidu zijn op weg naar het stadspan dicht bij de hoofdingang van de stad. De koning blaast op zijn hoorn om de mannen van de stad daar te verzamelen. Als er een grote groep is toegestroomd, vraagt hij om vijftig krijgers die ernaar verlangen om helden te worden door hem te vergezellen op zijn reis naar het Grote Cederbos.

“Deze queeste is de meest gevaarlijke tocht die ik ooit heb ondernomen,” vertelt Gilgamesh hun. “Dus als je een vrouw hebt, blijf bij haar. Heb je kinderen, laat ze niet in de steek. Ik heb krijgers nodig die geen familie hebben die over je mogelijke dood zullen moeten rouwen.”

Onder de helden die vrijwillig mee willen zijn er zeven krijgers, zonen van dezelfde moeder, die elk hun eigen speciale talent hebben. De oudste heeft behoorlijk krachtige handen als die van een

leeuw die een mens aan stukken zouden kunnen scheuren. De ander heeft sterke kaken als die van een cobra. De derde heeft een zwaard dat gemaakt is van flexibel metaal dat nog het meest lijkt op een zweep. Eén rake slag is als de uithaal van de grote slangachtige draak uit de oeroude verhalen. Het verhaal gaat overigens dat dit wapen nog in bezit is geweest van een van Noachs zonen. De vierde kan vuurspuwen zoals een draak. De vijfde is echt een speurder. Hij heeft alleen zijn tong nodig voor het achterhalen van allerlei sporen. De zesde heeft zo'n kracht in zijn vuisten en armen dat hij er rotsen mee tot puin kan slaan. De zevende kan bliksemschichten van de hemel neer laten komen op zijn tegenstanders. Tenminste, dit is wat zij zeggen.

Na alle voorbereidingen getroffen te hebben, is Gilgamesh nog niet klaar om op weg te gaan. Er is nog één ding dat overblijft. Het zal Enkidu, zo vertelt hij zijn rechterhand, als een broer aan hem verbinden.

Hoofdstuk 12

De koningin-moeder, de godin Ninsun, was na het feestmaal direct naar haar tempel, het egalmah, teruggekeerd om bij Shamash genade af te smeken voor haar zoon, vanwege zijn knotsgekke plan om daarmee nog beroemder te worden dan dat hij al is. Ze had zichzelf eerst zeven keer gewassen in een bad vol tamarisk en zeep om zich te reinigen. Vervolgens had ze haar priesterlijke gewaad aangetrokken en haar sjerp omgedaan. Om haar nek liet ze haar juwelen hangen en op haar hoofd werd door haar dienaren de heilige tiara gezet. Daarna was ze omhooggegaan naar het dak om daar een geurig reukoffer voor Shamash te brengen. Voor het altaar had ze water uitgegoten om hem gunstig te stemmen. Vervolgens was ze op haar knieën gegaan en had ze haar zorgen met opgeheven armen voor de zonnegod uitgestort.

“Waarom heeft u mijn zoon Gilgamesh belast met zo’n rusteloos hart? Nu wil hij op wege gaan, die hij niet kent. Hij heeft een bestemming voor ogen waarvan hij geen weet heeft. Het ergste is nog wel dat hij een strijd wil voeren, waarvan ik niet weet of hij daar ooit nog van terug zal komen. Moge de Anunnaki, de Wachters van de nacht, met hem meegaan op zijn reis naar het cederbos en terug. Waak over hem en zijn metgezel, Enkidu. Laat toch uw machtige zonnestormen op Humbaba neerkomen.”

De zonnegod bleef stil. Hij is immers slechts een stenen beeld. Ze rondde vervolgens haar smeekbedes af en keerde terug naar haar eigen vertrek. Daar plofte ze op haar bed neer. Ook vandaag zit ze daar en mijmert ze over wat er gaat komen. Ze hoort

voetstappen en kijkt op. Er komt een tempeldienares binnen. “De koning en zijn rechterhand wachten op u, uwe hoogheid,” meldt ze.

Het is rumoerig in de tempel van Ninsun. Priesteressen zijn druk in de weer. Zij zijn echter niet de enigen. Ook toegewijde leken en volgelingen die een eed hebben afgelegd zeggen hun gebeden op. Daarnaast zijn er heel wat tempelprostituees, van wie sommigen samen met Ninsuns volgelingen de ruimte verlaten en naar een ander vertrek gaan. Gilgamesh en Enkidu staan voor het altaar van de godin. Enkidu kijkt met grote verwonderlijke ogen naar het schouwspel dat zich voor hem afspeelt. Wat een pracht en praal. Het lijkt wel alsof er een soort ceremonie gaande is. De geur van de jeneverbes prikkelt zijn neusgaten. Hij vindt het helemaal niets. Al die reukoffers. De geur is te sterk voor zijn behoorlijk goed afgestemde reukzintuig. Hij begrijpt niet waarom dat nodig is voor de dienst voor de goden. Hij snapt er sowieso al niet zoveel van. Al die goden. Tenminste, nog niet. Maar dit is nu niet het moment en de plaats om er vragen over te stellen of om er ook maar bij stil te staan.

Ninsun nadert Gilgamesh en Enkidu in het gezelschap van haar gevolg. Ze kijkt haar zoon aan en knikt instemmend alsof ze elkaar al eerder gesproken hebben. Gilgamesh glimlacht. Daarna richt ze haar blik op Enkidu. Gilgamesh fluistert naar hem: “Dit is waar ik je al eerder iets over verteld heb, mijn broeder.”

Enkidu weet niet zo goed wat hij ervan moet denken en kijkt enigszins behoedzaam terug. Dan begint Ninsun te spreken en Enkidu richt zijn aandacht weer op haar.

“Machtige Enkidu, hoewel je niet voortkomt uit mijn baarmoeder, spreek ik voor alle dienaren van koning Gilgamesh, de priesters en de heilige vrouwen van egalmah.” Enkidu’s nekharen gaan overeind staan. Alle aandacht is op hem gericht. Hij voelt een rilling over zijn rug. Langzamerhand begint hij te begrijpen

wat er staat te gebeuren. Ninsun neemt de leren band met een gouden amulet van haar eigen nek en doet die om bij Enkidu, die ervan begint te beven. Hij heeft gezien wat er op de amulet staat. Het edelmetaal draagt het zegel van de koninklijke familie van Uruk. De godin gaat verder, terwijl er een traan over haar wangen rolt.

“Dit amulet is de talisman van onze familienaam. Het draagt het gewicht van alle macht van Uruk in zich.”

Ze is even stil.

“Zoals de dochters van de goden vondelingen hebben aangenomen, zo neem ook ik, Ninsun, godin van Uruk, jou, Enkidu, aan als mijn geliefde zoon. Moge Gilgamesh, de koning van Uruk, een goede broer voor je zijn en jou alle dagen van je leven goed gezind zijn.”

Als Enkidu deze woorden met verbazing heeft aangehoord, barst hij in tranen uit.

Gilgamesh heeft die emotie nog niet eerder bij deze voormalige wildeman gezien. Maar die tranen van zijn rechterhand weerhoudt hem er niet van om hem, net als zichzelf, voor een Gibborim krijger aan te zien.

Enkidu omhelst hem en fluistert in zijn oor: “Mijn broeder.”

Als hij Gilgamesh heeft losgelaten, omhelst hij Ninsun en dat doet de koning goed.

“Mijn moeder,” klinkt er uit Enkidu’s mond.

Vervolgens legt ze hem de handen op en sluit haar plechtige rede af met een opdracht en een zegen: “Enkidu, ik beveel je om de koning, je broer, te beschermen en dat als het nodig zal zijn, je je leven voor hem zal geven.”

Enkidu buigt zich voor de godin en in volledige overgave antwoordt hij: “Dat zal ik doen.”

Daarna richt ze Enkidu op en kijkt haar beide zonen aan: “Moge jullie reis naar het Grote Cederbos korte nachten en lange dagen hebben. Moge jullie lendenen met kracht omgord zijn en

jullie voeten, handen en binnenste standvastig, zeker en moedig.”

Ze reikt met haar rechterarm achter haar rug en haalt een schitterende boog tevoorschijn. Het ontwerp ervan hebben de twee mannen nog niet eerder aanschouwd. Gilgamesh weet meteen wat het is, want hij heeft er wel ooit over gehoord. Het is niet gemaakt voor mensen, maar voor reuzen.

“Mijn zoon, hier is de boog uit Anshan in het verre Elam. Dat je hiermee Humbaba de verschrikkelijke mee mag verslaan.”

Ze legt de boog in de geopende handen van haar zoon. Vervolgens leidt ze Gilgamesh en Enkidu naar het altaar van Shamash waar ze verschillende gesneden wortels van planten offeren en tot de zonnegod bidden om bescherming. Tijdens de gebeden begint het Gilgamesh te dagen. Zijn dromen over de ster en de bijl. Ninsun heeft Enkidu ‘zijn gelijke gemaakt’ door hem aan te nemen als haar zoon. Ze zijn nu één familie, gelijkwaardig aan elkaar. Opeens schieten haar woorden van toen hem te binnen: ‘Zijn gelijke zou ook een verrader kunnen worden.’ Die opmerking blijft even in zijn gedachten hangen. Hij hoopt maar dat ze er weer eens naast zit met haar interpretaties.

De ceremonie raakt Enkidu tot in het diepst van zijn hart. Hij is door Gilgamesh’ familie geadopteerd en dat betekent veel meer voor hem dan dat hij nu voor koninklijk wordt aangezien. Wat hem in zijn vroege leven als klein kindje is ontnomen, heeft hij nu gekregen. Nu weet hij dat hij ergens diep vanbinnen altijd al wel verlangd heeft naar zijn mens-zijn. Doordat mensen hem nu opnemen in hun familie, heeft hij zijn menselijkheid weer helemaal teruggekregen. Het betekent ook dat hij nu deel uitmaakt van een menselijke stamboom die teruggaat in de tijd, maar die de komende tijden nog zal doorgroeien. Hij mag bijdragen aan die boom en betekenis geven aan de wortels ervan en aan de vertakkingen die nog zullen komen. Als hij als het ware die eenza-

me wolf was gebleven, dan zou hij alleen zijn gebleven en alleen zijn gestorven. Het enige vooruitzicht dat hem dan te wachten zou hebben gestaan is een eenzame vernietiging. Geen betekenis, geen doel, alleen maar leegte. Zonder een familie met diepe wortels in de geschiedenis van de aarde, zouden zijn dagen van comfort en liefde met zijn vrouw zijn als slechts een kortstondig moment in de tijd. Hij bedenkt zich nog iets. Nu hij geënt is op de stamboom van Gilgamesh, betekent uiteindelijk ook dat hij zichzelf overstegen is. Hij is niet meer ontworteld. Geen vreemdeling meer tussen de beesten en zeker geen vreemdeling meer tussen de mensen. Zijn nieuwe familie geeft hem zelfs half-goddelijke wortels. Enkidu wil het tegenovergestelde van wat Gilgamesh zoekt. Enkidu wil één zijn van het geheel en Gilgamesh wil heel graag apart staan, uniek zijn, belangrijk zijn, uitstijgen boven de mensen uit en over hen stralen zoals een ster. Hij wil zijn als een god.

De volgende dag staan Gilgamesh en Enkidu klaar bij de stadspoort voor hun tocht naar het Grote Cederbos. Ze ontvangen hun vijftig krijgers die met hen mee zullen trekken. Naast de oudsten van Uruk, heeft Gilgamesh Dumuzi en Sinleqiunninni ook laten komen om hen uitgeleide te doen. Ninsun is in haar paleis gebleven. Ze is te emotioneel en vreest voor het lot van haar zonen. Maar er is meer. Er is een diep verborgen geheim in haar hart waar zij zich schuldig over voelt en voor schaamt. Nu hij vertrekt en ze bang is dat ze hem misschien nooit meer zal zien, kan ze Gilgamesh maar moeilijk in de ogen kijken, zonder te denken aan dat ene geheim dat aan haar knaagt. Toch heeft ze besloten dat hij er nooit achter zal komen. Ze heeft zichzelf opgesloten in haar eigen vertrekken. Gilgamesh is in gesprek met Sinleqiunninni.

“Dus mijn geleerde, wees gereed om wanneer ik terugkeer, het heldhaftige verhaal dat ik je over mijn reis te vertellen heb, op te schrijven.”

“Jawel, mijn koning,” antwoordt de ummanu. “Uw faam zal u het eeuwige leven brengen.”

Sinleqiunninni’s woorden lijken Gilgamesh wat tegenstrijdig. Is faam hetzelfde als het eeuwige leven? Wat heb je aan beroemd zijn in Sjeool? Gaat hij naar iets onmogelijks op zoek? Is hij zelfs een dwaas dat hij ernaar op zoek gaat?

Enkidu die naast hem staat, zegt met een lage stem: “Het is nog niet te laat om terug te keren. U zou met grote aandacht van uw volk de muren van Uruk kunnen afbouwen en dan nog steeds de machtige Gilgamesh zijn, die de muren van Uruk gebouwd heeft.” Gilgamesh laat in zijn priemende blik naar Enkidu merken dat hij het niet kan waarderen. Hij gaat er verder niet op in, maar in plaats daarvan keert hij zich tot Dumuzi.

“Dumuzi, mijn herder, ik zou willen dat jij mijn stadhouder wordt en zolang ik weg ben, de stad voor mij bestuurt.”

Het komt voor Dumuzi als een bliksemschicht bij heldere hemel. Hij acht zichzelf deze eer helemaal niet waardig en daarnaast zou hij deze zware taak ook echt niet op zijn schouders wensen te nemen.

“Maar ik ben maar een herder, mijn koning,” stamelt Dumuzi.

“Ja, precies,” antwoordt Gilgamesh, “en jij zal de herder van Uruk zijn totdat ik terugkeer.” Hij slaat zijn arm stevig om Dumuzi heen.

“Mijn goede vriend, naast Enkidu, ben je de enige aan wie ik het bestuur over deze stad bij mijn afwezigheid durf toe te vertrouwen.”

Als Sinleqiunninni dit hoort, kijkt hij zuur voor zich uit. Hij had stiekem gehoopt dat *hij* die eer kreeg toegewezen. Hij is nota bene de ummanu, de geleerde, intelligenter dan wie ook maar in het paleis. Hij heeft zeker meer kennis dan deze herder van lage komaf. Er is zelfs geen heerser die zich kan meten met alles wat hij weet. Hij is de bron van de kennis zelve. *Gilgamesh mag dan wel een sterke leider zijn, maar hij is totaal geen*

intellectueel. Hij is niet als ik ben, denkt hij. Wanneer zal de wereld er eens achter komen dat alleen kennis echte macht is?

Enkidu grijnst als hij de teleurstelling op Sinleqiunninni's gezicht ziet.

“De muur is bijna af,” zegt Gilgamesh tegen Dumuzi. “Ik wil graag dat jij de moraal van de bouwers zal versterken, zodat zij hun grootse taak zullen afronden, nog voordat ik terugkeer. Geloof me, je zult zien hoeveel mooier het is dat als ik de reus overwonnen heb en weer thuiskom bij de voltooidde muren van Uruk.

“Dat zou het allerbeste zijn.” Sinleqiunninni mengt zich in het gesprek. Hij is niet van plan om zichzelf weg te laten duwen. “Het beste voor een groots verhaal over de koning op kleitabletten.”

Gilgamesh weet dat het waar is wat zijn schrijver zegt, maar hij weet ook dat het in zijn voordeel is om deze man niet te negeren, want hij is inderdaad de aangewezen persoon die zijn verhaal met een metalen staafe in spijkerschrift in de klei zal drukken. De koning knikt bevestigend, maar gaat niet verder in op de vleierij. Hij heeft Sinleqiunninni maar al te goed door.

Ook Dumuzi weet dat Gilgamesh gelijk heeft. Hij zucht en buigt eerbiedig het hoofd in de richting van zijn koning en heer. Hij accepteert de grote verantwoordelijkheid die voor hem ligt. Nu hem zo'n grote macht gegeven is, bedenkt hij ook meteen bij zichzelf dat hij Sinleqiunninni een schrijversopdracht zal geven ver bij hem vandaan, zodat de man hem niet mateloos zal gaan irriteren. Gilgamesh omhelst Dumuzi en ook Enkidu doet dit. Ze nemen afscheid van elkaar. Gilgamesh kijkt vervolgens naar Enkidu. “Laat onze reis beginnen,” zegt hij plechtig.

Enkidu geeft een signaal aan hun krijgers, die al op hun paarden zitten te wachten. Hij beveelt: “Ho, hoera! Beste krijgers van Uruk, we vertrekken!”

Dan zegt Gilgamesh tegen Enkidu: “Ik heb het je al eerder willen vragen, maar hoe kom je bij dat ‘ho, hoera’? Het is echt enorm irritant.”

Enkidu wijst en zegt: “Van Dumuzi, tijdens mijn bruiloft, mijn heer.”

Enkidu glimlacht erbij.

Dumuzi kijkt weg. Hij kan wel door de grond zakken.

“Dumuzi,” herhaalt Gilgamesh met ernst in zijn stem.

Dumuzi kijkt de koning met een beschaamd gezicht aan.

“Ho! Hoera!” zegt Gilgamesh en geeft de herder een knipoog.

Daarna draait hij zich om en verlaat met zijn broeder Enkidu en de vijftig krijgers de poorten van de stad op weg naar de bestemming die voor hen ligt.

Hoofdstuk 13

Het is alweer wat dagen geleden dat Gilgamesh samen met Enkidu en hun groep uitgekozen helden uit Uruk vertrokken is naar het Grote Cederbos. Dumuzi heeft zijn verantwoordelijkheden over de stad met best wat tegenzin op zich genomen. Het enige wat hem tot nu toe wel bevalt, is dat hij Sinleqiunninni naar het archief in de kelders van het paleis heeft gestuurd om alle financiën van het koninkrijk precies na te gaan en om te controleren of het allemaal nog klopt. Het zal hem in ieder geval heel wat weken bij Dumuzi vandaan houden, want de schrijver zal zijn weg moeten vinden door oude, gebroken en misplaatste kleitabletten om zo alles opnieuw te berekenen en om ontbrekende cijfers terug te halen. Nu is het paleis best zorgvuldig als het gaat om financiën, maar geen mens is volmaakt en er valt altijd wel ergens een misser te vinden. Als er één is die dat kan, dan is het de perfecte bureaucraat Sinleqiunninni wel. Voor hem zal het vast ook niet vervelend zijn. Daarnaast is het ook niet zinloos. Nu de muren hun voltooiing naderen, moeten Gilgamesh' uitgaven en de middelen die hij heeft ingezet wel met elkaar in balans zijn. Het vreselijke werk dat Dumuzi de ummanu heeft opgedragen te doen is dus hard nodig ook.

De herder mist zijn kuddes en de grazige weiden wel. Hij mist de open hemel en het geluid van blatende schapen om hem heen die hem in slaap dutten. Hij vraagt zich af hoe dit toch allemaal mogelijk is. Hij is de vertrouweling van de koning, die hij eigenlijk wilde vermoorden, vanwege de misdaad die hem in het ver-

leden door zijn heer is aangedaan. Het voelt vreemd, maar het is alsof Gilgamesh' sterke charismatische karakter hem aan zich gebonden heeft. Aan de ene kant is de koning een machtsmisbruiker, maar aan andere kant gaat er een positieve kracht van hem uit, die orde in de chaos weet te scheppen. Hij is precies de leider die nodig is om het gemopper van de massa en corrupte lui van Uruk in bedwang te houden. Mensen hebben de neiging blindelings de sterkste en de meest sensationele figuur te volgen. Het maakt dan niet eens uit wat er leeft in zijn hart of dat wat hij doet goed is of fout. Meestal is het fout. Een sterke leider kan de menigte kalmeren of de menigte in zijn eigen plan meetrokken of het hen nu goed zal doen of niet. Gilgamesh heeft een sterk leiderschap dat ook vooruitblijkt naar de toekomst. Een betere toekomst voor Uruk. Dat moet Dumuzi hem wel nageven. Toch is de onstuimige koning misschien zelf wel in een persoonlijke crisis beland en is hij onzeker geworden over de zin van zijn leven en over zijn eigen identiteit. Vandaar natuurlijk ook zijn zoektocht naar roem en eeuwig leven. Maar misschien is het ook wel goed. Misschien komen er betere tijden voor Uruk als de koning met nieuwe inzichten terugkeert. Dit stemt Dumuzi hoopvol. Daarnaast bedenkt hij zich dat Enkidu's invloed op Gilgamesh de koning al heeft laten besluiten om zijn vreselijke recht op de eerste nacht in te trekken. Voor Dumuzi wel te laat. Het was de reden voor zijn enorme wrok tegen Gilgamesh. Het heeft de herder van zijn eer beroofd. Ergens kan hij er niet bij dat hij hoop heeft gekregen. Hoop voor zijn voormalige vijand. Gilgamesh lijkt een betere koning te worden. Dumuzi hoopt op de terugkeer van een rechtvaardige koning.

De herder zet zijn gedachten opzij als hij de kleiput nadert. De voorman van de put had hem laten komen met het merkwaardige nieuws dat de werkers een vreemde, sterke geur hadden waarge-

nomen. Het is de stank van rottend vlees. Om preciezer te zijn, zoals Sinleqiunninni zou zeggen, van rotte vis.

Als hij bij de put aankomt, begint hij de klim naar beneden. Het verbaast hem hoe diep hij moet gaan. Als de afdaling erop zit en hij op het diepste punt is aangekomen, knijpt hij zijn neus goed dicht. *Niet normaal dit*, denkt hij. Tijdens de afdaling was de geur al niet te harden, maar nu al helemaal niet. De voorman komt hem tegemoet. Met hem loopt hij naar de werkers die zich daar verzameld hebben. Er is heel wat grond, klei en modder afgegraven en voor hen ligt iets reusachtigs dat door hun graafwerkzaamheden tevoorschijn is gekomen. Het lijkt wel op de ruwe, schubachtige ruggengraat van een enorm zeemonster. De hoog uitstekende wervels en de schubben zijn niet stuk te krijgen met het gereedschap. Het stinkt vreselijk, want het rottende vlees zit er nog op. Er is in Uruk waarschijnlijk maar één persoon die mogelijk een antwoord weet op de vraag wat het is. Met behoorlijke tegenzin beveelt Dumuzi zijn wachters Sinleqiunninni uit de archieven weg te halen om dit bizarre fenomeen te verklaren.

De schrijver heeft niet lang nodig om de ondergrondse bibliotheek te verlaten voor de kleiput. Het nieuws klonk hem erg interessant in de oren. Als Sinleqiunninni de vondst goed heeft bekeken, kan hij niet anders concluderen dan dat het waarschijnlijk moet gaan om een soort zeedraak die tijdens de Zondvloed is bedolven onder lagen modder die met de vloed waren meegekomen.

“Normaal gesproken zou het vlees al generaties lang geleden zijn weggerot,” verklaart de ummanu wijs. “Er zouden alleen nog maar botten over moeten zijn. Maar voor zover ik kan verklaren op basis van wat ik hier zie, moet dit dier heel snel zijn bedolven onder de modder en het zand, en dat zal hebben gefungeerd als een soort vacuümgraf. Dit zorgde ervoor dat zijn vlees veel langzamer tot ontbinding heeft kunnen komen. Nu de werkers het

dier hebben uitgegraven, kwam het weer in contact met de lucht waardoor zijn vlees heel snel is gaan ontbinden.”

Dumuzi kijkt Sinleqiunninni aan. Het klinkt logisch.

“Vandaar dus de stank.”

En dat had de schrijver er nu niet bij hoeven zeggen. Dumuzi kijkt nog eens naar de zeedraak. Er is heel veel vlees dat is gaan rotten. Het ding is enorm. Groot genoeg om de werkzaamheden in de kleiput stil te leggen. Misschien moet hij de voorman opdragen om een nieuwe put aan te boren. Hij besluit iets anders. Hij beveelt een groep werkers om hier toch te blijven doorgraven, maar dan uit de richting van hun bijzondere ontdekking. Daarnaast zegt hij tegen de voorman dat de huidige opgraving wel moet doorgaan. Dumuzi wil weten hoe groot het beest is. Vervolgens verlaat hij de put om terug te keren naar het paleis. Hij snakt naar frisse lucht en naar zijn bed.

Hoofdstuk 14

Gilgamesh en zijn bende van krijgers zijn mijlen van Uruk verwijderd. Ze zijn al dagenlang met een flinke vaart in de benen op reis naar het Grote Cederbos dat in het westen gelegen is bij de berg Hermon. De machtige strijders van het elitekorps van de koning zijn net als Gilgamesh zelf Gibborim. Het woord 'Gibborim' is in de tijd na de Zondvloed 'machtige krijger' gaan betekenen. Het maakt daarbij niet meer uit of men nu een Nefilim of een mens is.

Gilgamesh heeft hen zo snel laten marcheren dat ze er nu zeker van zijn dat ze door de goden geholpen worden. Ze hebben er op hun tocht naar de voet van de Hermon al driehonderd mijl op zitten en zijn bijna in het Grote Cederbos gearriveerd. 's Nachts navigeerde Gilgamesh de route door zeven bergpassen heen aan de hand van de zeven sterrenbeelden. Overdag reisden ze vijftig mijl, twintig voordat ze aten en de overige dertig voordat ze hun kamp opzetten. In slechts een paar dagen hebben ze een afstand afgelegd waar goed getrainde soldaten wekenlang over doen. Enkidu ziet het als een wonder. Gilgamesh kan er niet bij stilstaan, hij is te gefocust op zijn doel.

De mannen graven een diepe put naar water en als ze het gevonden hebben, halen ze het op en gieten het als dankoffer uit voor Shamash. Enkidu vraagt zich oprecht af wat dat nu voor zin heeft. Wat moet die grote brandende bol, hoog aan de hemel nu met water? Heeft hij eeuwig dorst of zo? Zou het water hem uiteindelijk

niet uitdoven? Enkidu snapt er gewoon helemaal niets van. Hij vindt het totaal niet logisch, maar het zal wel. Hij gaat er toch in mee, want misschien zal Shamash zijn licht nu wel wat meer laten schijnen in de donkere uithoeken van dit vreselijke Cederbos.

Op hun tocht reizen ze langs de Eufraat, rondom de vruchtbare halvemaaan en dalen af naar de heuvels van het Siriongebergte. Als ze daar komen, zien ze in de verte de kosmische berg liggen te midden van het uitgestrekte Cederbos. Daar, zo vlak bij hun bestemming, vertelt Gilgamesh Enkidu in vertrouwen dat hij de laatste dagen weer gedroomd heeft net als toen, kort voordat hij in Uruk met Enkidu gevochten had.

“Wat heb je gedroomd?” vraagt Enkidu hem meteen. “Ik ben niet zo goed als je moeder, onze moeder, in het uitleggen ervan.” Hij laat daarbij de gouden amulet dat om zijn nek hangt zien. “Maar ik draag wel de geest van jullie familienaam bij me.”

“Ik heb vijf bijzondere dromen gehad,” is Gilgamesh’ antwoord. Enkidu is verrast en kijkt zijn broer en koning met grote ogen aan.

“Goed,” zegt hij, “laten we een dromenhuis voor de goden maken met een cirkel waarin je de dromen aan mij vertelt.”

Gilgamesh vindt dat een heel goed idee en samen bouwen ze van losse stukken hout een eenvoudig droomhuis dat men eerder een geïmproviseerd afdakje zou noemen. Enkidu trekt met een scherpe tak een cirkel op de grond, strooit er als plengoffer bloem overheen en vervolgens gaan ze in het midden van deze cirkel zitten. Gilgamesh raakt al heel snel in een trance en laat zijn hoofd op zijn knieën rusten.

“Mijn koning,” zegt Enkidu op een gegeven moment.

Opeens komt Gilgamesh overeind en knippert met zijn rode ogen in de richting van Enkidu.

“Waarom ben ik wakker geworden!” roept hij uit. “Waarom tril ik? Is er een god langsgekomen?”

Enkidu zit hem wezenloos aan te staren. Hij heeft werkelijk geen idee waar de koning het over heeft, maar hij is bereid om zijn vriend en broer te helpen.

“Vertel me je dromen,” zegt hij dan rustig alsof hij precies weet waar hij mee bezig is.

Met een slaperige stem weet Gilgamesh de dromen die hem in de trance weer voor ogen zijn gekomen, te vertellen: “In de eerste droom was ik een bergkloof. De berg viel op mij, maar het leek wel alsof ik er onderuit werd getrokken. Ik gooide zo snel ik kon de berg van me af en vervolgens zat die onder de vliegen.”

Enkidu is in verwarring. Wat heeft hij zich in zijn hoofd gehaald! Hij had dit nooit moeten doen en ermee moeten stoppen toen hij nog de kans had. Hij doet zijn uiterste best om er iets positiefs uit te halen, zodat het Gilgamesh moed zal geven. Enkidu staart in de verte naar de berg Hermon. Het eerste dat in hem opkomt, gooit hij eruit:

“De berg is Humbaba!”

Gilgamesh is een en al aandacht en kijkt hem verwachtingsvol aan. Hij is behoorlijk bijgelovig als het op dromen aankomt en staat open voor iedereen die het hem kan uitleggen. Uiteindelijk doorbreekt Enkidu de stilte met zijn woorden, terwijl hij nog druk nadenkt over wat hij precies zal zeggen: “Je droom is eh... goedgunstig voor jou. Het is een goed... voorteken.”

Dat laatste woord heeft hij Ninsun een keer horen zeggen en hij meent dat hij het hier ook wel kan gebruiken, maar de betekenis ervan begrijpt hij zelf nauwelijks. Daarna zegt hij nog eens: “De berg die je zag is Humbaba.”

Als hij dat gezegd heeft, dwalen zijn gedachten af naar het monster. Vervolgens komen al de emoties rondom de reus los en hij gooit ze eruit: “We zullen Humbaba grijpen en doden. We zullen

zijn lichaam op het slagveld gooien en de strontvliegen zullen hem verteren als... als stront.”

Dat ging niet slecht. Enkidu kijkt tevreden als hij ziet dat Gilgamesh zijn woorden zonder twijfel heeft aangenomen alsof hij nog steeds in trance is. Plotseling breekt de zon door de wolken heen. De felle glans ervan schijnt in Enkidu's ogen. Hij niest ervan en zegt daarna heel vlug: “Dit is een teken van Shamash. Hij zal ons helpen deze droom waar te maken.”

Nog voordat Enkidu hem kan tegenhouden, begint Gilgamesh zijn volgende droom te vertellen: “Mijn tweede droom is pas echt bijzonder. Het is vreemder dan de eerste.”

Oh, geweldig, denkt Enkidu, waar ben ik aan begonnen?

“Een andere berg gooide me naar beneden en ik hield me vast, totdat er een man aan me verscheen, een heel knappe man, die me onder bij de berg vandaan trok en me fris water te drinken gaf.”

Gilgamesh is stil. Hij staart Enkidu aan als een klein schoolkind dat net een vraag gesteld heeft aan zijn meester en braaf op zijn antwoord zit te wachten.

Enkidu tast nu helemaal in het duister. De eerste keer wist hij er wel een draai aan te geven, maar wat nu? *Wat denken die goden wel niet te bereiken door een mens zulke rare dromen te geven die nergens op slaan?* denkt Enkidu wanhopig. *Als ik een god was geweest, dan zou ik toch echt betere wegen kiezen om mijn boodschap duidelijk te maken aan de mensen.*

“Enkidu?”

Gilgamesh wekt hem uit zijn verwarring en dat is maar goed ook, want Enkidu weet plotseling het antwoord.

“Deze berg is *niet* Humbaba.”

Maar als hij dat gezegd heeft, is het Gilgamesh die hem verward aankijkt. Enkidu vraagt zichzelf daarna direct af waarom hij dat zei. *Ik spreek mezelf tegen,* moet hij aan zichzelf toegeven. *Nooit, maar dan ook nooit meer zal ik iemand zijn droom uitlegen.*

Enkidu probeert Gilgamesh' verwarde blik te ontwijken en vraagt hem: "Maar wat was de volgende droom? Misschien zijn die twee op de een of andere manier met elkaar verbonden."

Gilgamesh knikt meteen en vertelt: "Ik worstelde met een stier uit de wildernis en zijn bulderende gesnuif spleet de grond onder mijn voeten en er kwam een stofwolk uit omhoog die de hemel verduisterde."

Enkidu zit muisstil. Hij krijgt het nare gevoel dat hij zelf in die spleet is gevallen en daar niet meer uit kan komen.

Gilgamesh is al begonnen met zijn volgende droom: "In een andere droom raasden zowel de hemel als de aarde en er waren lichtflitsen..."

"Sorry mijn heer," probeert Enkidu hem af te kappen, maar Gilgamesh hoort het niet. Hij gaat maar door: "En een Anzu-vogel werd door een vreemde man gevangen..."

"Ho, hoera, mijn koning!" roept Enkidu uit.

Gilgamesh stopt meteen.

"Zo goed ben ik er nu ook weer niet in! Het komt hierop neer: wij gaan met Humbaba vechten. Er zal een hoop chaos en vernietiging zijn, maar wij zullen hem verslaan en onze overwinning zal groots zijn. We hebben onze bijlen en zwaarden. Jij hebt de machtige boog van Anshan en daarnaast hebben we ook nog vijftig machtige, strijdbare helden die voor je goddelijke taak willen sterven. Kom, we gaan die reus afmaken!"

Daarna springt Enkidu overeind en stormt onder het gammele afdakje vandaan om zijn wapens te pakken. Gilgamesh beaamt het plechtig door zijn hoofd eerbiedig te buigen. In alles wat Enkidu hem zojuist heeft gezegd, heeft hij diepgang en waarheid gevonden. Als Enkidu dat ziet, denkt hij bij zichzelf: *dit is absoluut een van Gilgamesh' zwakste punten. Zijn moeder zal het hem dat vast hebben aangedaan. Ze verwent hem veel te veel met zijn eigen obsessies.*

Hoofdstuk 15

Ondertussen in Uruk, waar Dumuzi nog in zijn vertrek in het paleis ligt te slapen, zijn de mijnwerkers in de kleiput nog hard bezig met het opgraven van de reusachtige 'vis'. Deze nieuwe opgraving zorgt er wel voor dat de voltooiing van de stadsmuren vertraging oploopt.

Een groep arbeiders hakt zich een weg door de klei op enige afstand van de plaats waar men het zeemonster had ontdekt. Hoe meer klei ze weggraven, hoe meer het erop begint te lijken dat ze de kop van de draak gevonden hebben. Nu ze weten waar de kop ligt ten opzichte van de romp, kunnen ze de grootte en de omvang van het monster beter inschatten. Dat komt goed uit, want nu leeft de hoop op dat ze spoedig weer op een andere plaats aan het werk kunnen worden gezet, waar het niet zo vreselijk stinkt. Maar dan moet deze klus wel eerst geklaard zijn. Dumuzi en Sinqiunninni willen het zeemonster in zijn geheel kunnen onderzoeken. Vooral die laatste, de geleerde van de koning heeft daar zijn zinnen op gezet.

Zo'n twaalf meter verderop ziet een van de mijnwerkers de grond bewegen. Hij vraagt zich eerst af of hij het wel goed heeft gezien, maar zijn hart begint sneller te kloppen als het opnieuw gebeurt. "Zagen jullie dat?" vraagt hij aan de anderen.

Ze mopperen op hem.

"Nee, schiet toch op. Doorgraven!" klinkt er in de groep. Men wil

hier niet langer hoeven blijven. Maar dan beweegt de grond opnieuw. Nu kan niemand eronder uit. Iedereen heeft het gevoeld. Een paar van hen heeft het ook gezien. Ze stoppen meteen met waar ze mee bezig zijn. Een van de werkers blaast op zijn hoorn. De voorman en anderen verderop in de kleiput komen aangesneld om te zien wat er aan de hand is. Ook zij zien de grond voor zich bewegen. Plotseling steekt er een grote menselijke hand uit de klei omhoog. Het grijpt als het ware de lucht vast in een gebalde vuist. Iedereen die het ziet, deinst geschokt achteruit. Angst vult de ruimte. Wat voor wezen brengt de aarde nu voort? Is het een schim die uit Sjeool weet te ontsnappen? Hebben ze te diep gegraven en per ongeluk een portaal naar het dodenrijk geopend?

De aarde puilt open. Er is iets dat zich uit de dikke klei wil ontworstelen. Iedereen loopt langzaam achteruit, behalve de voorman. Voorzichtig sluipt hij nieuwsgierig in de richting van het macabere tafereel. Om de een of andere vreemde reden wil hij het 'ding' helpen. Uiteindelijk scheurt het kleigraf open. Er rijst een groot wezen van zeker tweeënhalve meter de kleigrond uit. Het ziet eruit als een mens met een lichtgevende, gepolijste bronzen huid die bestaat uit ontzettend kleine schubben, die met het blote oog nauwelijks zijn waar te nemen. Zijn haren hebben bijna dezelfde lengte als zijn bijzondere lijf en zijn ogen zijn zo blauw als lapis lazuli. De kleiachtige aarde die is losgekomen onthult de enorme tanden van het zeemonster. Dit wezen moet tussen de machtige kaken hebben vastgezet. Nu heeft het zichzelf ervan bevrijd. Het wezen kijkt neer op de voorman, die vol verwondering aan de grond vastgenageld staat. Hij is gefascineerd door het mysterie van dit uitzonderlijk machtige wezen. Iedereen die het ziet is sprakeloos.

Het wezen begint tegen de voorman te spreken met krakende stem, net alsof hij voor het eerst van zijn leven spreekt: “Wat is jouw naam?”

“Ninshubar,” antwoordt de man hem gehoorzaam.

Hij bukt en legt zijn hand op de schouder van de voorman. Ninshubar glimlacht. Hij kijkt recht in het gezicht van een god. Maar dan grijpt de god zijn hoofd vast en rukt het van zijn lichaam dat direct dood op de grond neer valt. Met een vreselijke woede brult het stralende wezen omhoog naar de hemel. Al de werkers maken dat ze wegkomen. In de haast, het bange geschreeuw en de paniek vallen ze over elkaar heen. Angstig als ze zijn proberen ze het vege lijf te redden, maar er is geen ontkomen aan. Het stralende wezen begint in een vreselijke razernij op ze te jagen. Het zijn zeker meer dan honderd mijnwerkers. De snelheid en het gemak waarmee het elke arbeider weet te doden is weerzinwekkend. Het slaat, grijpt, stompt en scheurt zich een weg door de werkers heen, omhoog de kleigroeve uit. Als het bovenaan de kleiput staat, heeft het wezen zijn verschrikkelijke uitbarsting gehad. Met gebrek aan voldoening kijkt het naar beneden, naar de bloederige slachting die zojuist is aangericht. Het spoor van dood en verderf dat achter is gelaten is nog niet genoeg. Er zijn aanzienlijk meer verschrikkingen nodig om zijn woede te laten bedaren. Het is een woede die al voor generaties lang eenzaam zat opgekropt in de diepten van de aarde en daar almaar groter en groter is geworden.

Dit stralende wezen is Azazel de Wachter, die tijdens de Zondvloed was vastgegrepen door Rahab de zeedraak en samen met dit chaosmonster bedolven was geraakt door het water en de modderstromen van de Zondvloed. Maar omdat de Wachters hemelse godenzonen zijn, kunnen ze niet sterven en dus lag hij levend begraven in deze Afgrond. Toen hij samen met Sjemichaza en de andere tweehonderd Wachters uit de hemel was afgedaald,

zijn zij gestraft voor hun opstand tegen Elohim. Azazel had onder de grond gevangen moeten blijven tot aan het einde van de tijd. Maar dat einde is nog niet aangebroken. Zijn tijd is nog niet gekomen.

Ooit behoorde hij tot de hemelse legermachten en daarom straalt Azazels lichaam als zijn emoties oplaaien. Azazel loopt over van vreselijke woede waarmee hij zich al de jaren dat hij vastzat tussen Rahabs kaken gevoed had en het manifesteert zich in een flitsende, bliksemachtige uitstraling. Tijdens zijn gevangenschap onder de aarde, heeft hij genoeg tijd gehad om zijn wraakplannen tot in detail voor te bereiden en uit te werken.

Hoofdstuk 16

Gilgamesh en Enkidu komen met hun hele gevolg krijgers aan bij het Grote Cederbos. Het oogt als een bijna ondoordringbare muur van bomen die meters hoog boven hen uitrijzen. Bijna, want voor hen is het een opening die veel weg heeft van een poort naar een spookachtige wereld. Verderop klinken vreemde, onbekende geluiden die hen bang maken. Veel verder dan de natuurlijke poort kan men niet kijken, want het zicht wordt belemmerd door de donkere laaghangende bladeren daarachter. De Wachter van het bos is dan wel nergens te bekennen, maar deze duistere ingang ademt zijn aanwezigheid. Hij zal ergens in dit uitgestrekte bos zijn ronde doen. De berg Hermon bevindt zich enkele kilometers hier vandaan, maar de piek ervan rijst zichtbaar ruim boven de boomgrens uit. Het is de verblijfplaats van de goden. Daar zetelt de godenraad.

De reizigers zijn moe van hun verre tocht. Hun zoektocht is nog niet ten einde en daarom besluit Gilgamesh dat ze aan de rand van het bos hun kamp zullen opzetten om vannacht te rusten en zich zowel fysiek als mentaal ook voor te kunnen bereiden op de strijd tegen de reus. Morgen moet het grote gevecht ergens in dit duistere Cederbos plaatsvinden. Maar voordat de koning het kamp opzet, offert hij twee geitenbokken aan de zonnegod Shamash. Enkidu weet hoe belangrijk het is voor Gilgamesh en daarom is hij het die hem heeft aangemoedigd om dit eerst te doen. Zelf heeft hij er weinig mee. De koning smeekt om bescher-

ming en hulp bij hun tocht door het bos en bij het omhakken van de grote ceders. Natuurlijk bidt hij ook of de god hem helpt bij het verslaan van de Rafa, Humbaba de Verschrikkelijke. Maar zoals Enkidu al verwacht had, krijgt zijn koning geen antwoord van Shamash.

De zeven krijgers uit het reisgezelschap, die allemaal kinderen van één moeder zijn, hebben een onvermoeibaar uithoudingsvermogen. Tot nu toe hebben ze elke dag hun gevechtstekunsten beoefend, zelfs nog na die lange, slopende dagmarsen. De oudste, Ariël, die handen heeft die eruitzien als leeuwenklauwen, scheurt na het vellen van bomen er boomschors mee af. Lama slaat de ontschorste boomstammen met zijn krachtige handen in stukken voor het brandhout. Izi de vuurspuwer is degene die hun kampvuur aanmaakt. Yahatti, de man met de gevorkte tong als die van een slang, hoeft deze alleen maar naar buiten te steken om te voorspellen hoe het weer zal zijn en om te voelen of er indringers of ander gevaar nadert. Ikuppi is de enige van de zeven die zijn vechtkunst niet uitoefent te midden van het gezelschap om een voor de hand liggende reden: hij kan de bliksem oproepen. Mari oefent met zijn slangenzwaard, Rahab. Met dit zweepzwaard van flexibel metaal snijdt hij moeiteloos door takken en smalle bomen heen om zijn vechtkunst te verbeteren. Aan het begin van de reis heeft hij de nieuwsgierige Enkidu laten zien hoe het wapen werkt. Hij vertelde de rechterhand van de koning het verhaal over hoe het wapen gesmeed was op de berg van het vroegere Eden. Het verhaal gaat dat het gemaakt is door een van de hemelse helden van lang geleden. Het is op een gegeven moment in handen gekomen van hun verre voorvader Lamech en via de lijn van Noach uiteindelijk overgegaan op hem.

Na het avondeten zitten Gilgamesh en Enkidu voor hun eigen kampvuur dat Izi voor hen heeft aangemaakt. De anderen hou-

den de wacht of zitten rondom een ander vuur verderop. Enkidu slijpt zijn bijl aan een slijpsteen. Gilgamesh staart naar de flikkerende vlammen. Met zijn glimmende, vette vingers speelt hij met het lamsvlees dat nog op het bot zit.

“Mijn heer, bent u de mysteries van de kosmos aan het overdenken?” vraagt Enkidu.

Gilgamesh blijft voor zich uit staren.

“Morgen trekken we het bos in, verslaan we de reus Humbaba... en wat dan?”

“Dan keren we terug naar Uruk en ga ik terug naar mijn leeuwin, Shamchat. Ik zal weer normaal voedsel eten dat niet naar dat leer smaakt.” Enkidu gebaart naar het stuk vlees dat Gilgamesh vast heeft en voegt eraan toe: “Ruik maar.”

Vervolgens tilt hij zijn been op en laat een flinke scheet.

Iemand uit de groep begint meteen te klagen: “Kappen nou, jij scheetzak! Straks verraad je onze schuilplaats nog aan die reus!”

De andere mannen lachen.

Gilgamesh lacht niet. Zijn gezicht vertrekt en Enkidu ziet een boze frons verschijnen. Hij vreest even dat hij te ver is gegaan bij zijn koning. Gilgamesh komt overeind, maar stopt als hij in de gehurkte positie is gekomen. Vervolgens laat hij er een die die van Enkidu werkelijk waar overtreft. De rechterhand van de koning kijkt hem verrast aan en voelt zichzelf enigszins beetgenomen.

“Denken jullie nu echt dat jullie half-goddelijke koning van achteren geen uitlaatklep nodig heeft?” zegt hij met een dikke grijns. De mannen verderop grinniken.

“Enkidu, nu we ver van het paleis zijn en in het gezelschap van mannen, die mogelijk hun dood tegemoet gaan, mag je jezelf vrij voelen om alle etiquette van het paleis te overtreden. Een daarvan is deze dus,” zegt Gilgamesh droog en hij laat er schaamteloos nog een.

“Dank u wel, uwe majesteit,” reageert Enkidu opgelucht en maakt een spotbuiging. “Ik geef me echter over aan uw meest luidruch-

tige en langste scheten, die alleen u vanuit uw binnenste kunt voortbrengen.”

Gilgamesh ruikt dat Enkidu er weer een heeft gelaten. Hij kijkt hem vies aan en haalt zijn neus op.

“Ah, hou op jij, vorst van de stank. Jij blijft de koning van de ergste stank die er ook maar uit een mens kan voortkomen,” grapt hij.

De mannen houden zich nu niet meer in en schateren van het lachen. Daarna gaan ze allemaal verder met waar ze mee bezig waren.

De koning neemt zijn ernstige houding weer aan en kijkt Enkidu indringend aan.

“Jij bent een man van de aarde en van de natuur. Hou je jezelf ooit weleens bezig met de hogere dingen zoals de zin van het leven?” Enkidu denkt even na. Uiteindelijk antwoordt hij: “Als je op de goden, dromen en geestelijke kennis doelt, dan eh... zijn dat dingen die aan mijn gevoel ontgaan. De enige zin van mijn leven is de honger die ik voel in mijn buik, de lust die ik heb in mijn lendenen, alles wat ik zie, alles wat ik hoor en wat ik ruik, waar ik ook ben, hier en nu... Mijn broeder aan mijn zijde, mijn vrouw die thuis op me wacht. Meer dan dat is er voor mij niet.”

Maar als Enkidu dat gezegd heeft, weet hij dat hij niet helemaal eerlijk is, want hij heeft Gilgamesh niet alles verteld. Zijn ervaringen in het wild had hem ook laten nadenken over zijn Maker, maar het is nu niet de tijd om het daar over te hebben. Enkidu pakt een overgebleven lamsbout en neemt er een hap van. Het smaakt vreselijk. Hij moet ervan kokhalzen en hij walgt ervan. Uiteindelijk spuugt hij het vlees uit en smijt het bot in het vuur.

“Ja, laten we eten, drinken en vrolijk zijn, want morgen gaan we toch dood zoals ieder mens een keer dood zal gaan,” lacht Gilgamesh, maar al gauw wordt hij somber.

“Ik heb rivieren gezien die voldreven met lijken. Ik heb slagvelden aanschouwd, die doordrenkt waren met het bloed van soldaten

en paarden. Stapels afgeslachte lichamen. Dat staat jou en mij ook te wachten, Enkidu.”

“Liever niet nu al of morgen,” reageert hij.

Gilgamesh heeft het niet gehoord.

“Het maakt niet uit hoe lang een mens is, hij kan de hemel toch niet aanraken. Het maakt zelfs niet uit hoe oud hij zal worden, want om Sjeool kan hij niet heen.”

“Het maakt ook echt niet uit hoe wijs iemand is, hij kan een reus uit de Refaïm toch niet verslaan met zijn diepzinnige wijsheid en al helemaal niet door die zogenaamde wijze woorden aan Humbaba de Verschrikkelijke zijn neus te hangen... of aan zijn oren.”

Gilgamesh’ ogen lichten wat op als Enkidu dat gezegd heeft.

“Enkidu, jij bent mijn enige, echte vriend. We gaan samen dit bos in, het bergland door en daar zullen we die reus zijn kop afhakken. Dan zal ik mijn naam ergens op een van de grootste cederbomen graveren. We zullen samen terugkeren naar Uruk met een lading vol aan cederhout om mijn grote paleis te verfraaien.

“Ja, of Humbaba maakt ons af en eet ons op,” biedt Enkidu zijn koning als alternatieve afloop.

Gilgamesh glimlacht.

“Wat een zwak geklets! Je spreekt alsof er geen ruggengraat meer in je over is. Waar is je uiterst irritante ‘Ho, hoera’? Met jou ren ik zo het dodenrijk in, dwars door de vlammen die daar eeuwig branden. Het zal me een eer zijn om jou aan mijn zijde te hebben in Sjeool.”

Enkidu is niet zo gefocust op die eer.

“Als u het niet erg vindt, kom ik hier liever levend uit, mijn heer...”

“Enkidu, wij kunnen samen aan wat één iemand niet alleen zou kunnen,” zegt Gilgamesh dan zelfverzekerd. “Samen hebben we drie beruchte en nu legendarische leeuwen verslagen.”

“Die twee die jij de dood in hebt gejaagd waren groter dan die van mij,” reageert Enkidu.

“Maar die van jou was de felste,” zegt Gilgamesh. “Ik gebruikte

een speer, een dolk en een bijl om de klus te klaren en waarmee heb jij die leeuw gedood?"

Verlegen wendt Enkidu zijn ogen af.

"Met mijn blote handen."

Er verschijnt een brede grijns op Gilgamesh' gezicht.

"Daar hoef je je niet voor te schamen, Enkidu! Je hebt een naam voor jezelf gemaakt." De koning slaat zijn rechterhand vriendschappelijk op de schouder en zegt er vlug achteraan: "Maar ga er niet over opscheppen binnen de muren van mijn paleis en zelfs niet vlak daarbuiten."

Enkidu laat een korte glimlach zien, maar kijkt zijn heer vervolgens weer nederig aan.

"We kunnen maar beter gaan slapen. En eh... neem die bijl morgen wel mee, want ik heb zo'n vermoeden dat de blote handen van de machtige Enkidu niet genoeg zullen zijn tegenover Humbaba de Verschrikkelijke."

Hij knipoogt naar Enkidu met een oprecht gevoel van humor, die alleen een echte vriend kan geven. Morgen zullen ze door het bos reizen in de richting van de berg Hermon, de woonplaats van de goden.

Hoofdstuk 17

Azazel is op weg naar het paleis. Op zijn tocht ernaartoe ziet hij dat de hele stad Uruk herbouwd is op de ruïnes van de stad van vóór de Zondvloed. Het is schitterend geworden. De muren zijn in zijn ogen vooral indrukwekkend. Hij weet niet hoelang hij levend gevangen heeft gezeten in zijn onderaardse graf, maar het moet voor generaties lang zijn geweest. Azazel vindt dat de mensheid er goed in is geslaagd om het verleden achter zich te laten en om opnieuw te beginnen. Of in ieder geval, deze stad heeft dat redelijk goed voor elkaar gekregen.

Ik moet de koning ontmoeten die dit allemaal heeft weten te bereiken, denkt de Wachter. Wat een mooie bijkomstigheid voor mijn plan. Ook moet ik erachter zien te komen wat er met de andere goden is gebeurd. Azazels eerste stop op weg naar het paleis is het Eanna, de nieuwe tempel van Inanna. Het is nu veel groter. Alles in het nieuwe Uruk is groter. De grootsheid straalt van alle heilige bouwwerken af. Hij kan precies nog zien welk gebouw voor wie is bedoeld. De kamers voor de dienaren en vertrekken daarachter voor de priesters. Hij struint door de tuin op de binnenplaats waar de tempelprostituees het meestal aanpappen met hun beschermheren.

Ja, ik moet deze koning spreken, denkt Azazel opnieuw. Hij heeft smaak, gevoel voor het spektakel en precies de zelfverheerlijking die bij mij passen.

Alle tempeldienaren vluchten in paniek voor Azazel weg als hij recht op de vertrekken van de hogepriesteres afgaat. Het stralende, maar angstaanjagende verschijnsel van tweeënhalve meter

lang loopt daar, volledig naakt en besmeurd met bloed, met een onverschrokken zelfverzekerdheid de tempel binnen. De mensen zijn volledig overrompeld door de komst van deze verschrikking. Hij heeft besloten om zijn identiteit als de godin Inanna te behouden, omdat hij in het verre verleden zo ontzettend hard aan die persoonlijkheid had gewerkt. Hij is gaan genieten van het theatrale spektakel waarin hij volledig los kan gaan. Er is alleen één ding dat hij zal veranderen. Als hij straks aan het koninklijk hof komt, zal hij het daar aankondigen. Eerst heeft hij passende kleren nodig. *Genoeg gelopen*, denkt hij. Dan stormt hij met grote vaart de vertrekken van zijn hogepriesteres binnen. Hij betrapt haar bij allerlei ongepaste handelingen met hooggeplaatste leden van de stadsraad. *Wat jammer nou voor deze zielige, zondige echtbrekers*, denkt Azazel. *Tijd om hun buitenechtelijke pleziertjes eens goed te verstoren en ze te laten voelen hoe dat thuis moet voelen als ze het daar zouden weten.*

Het gaat heel snel. Binnen de kortste keren slacht hij de mannen die hem in de weg staan met slechts een paar pijnlijke klappen af en smijt hun dode, gehavende lijken tegen de bakstenen muur. De priesteres schreeuwt het uit van angst. Azazel zweeft naar haar toe en legt zijn vinger op zijn lippen.

“Ssssst.”

Vervolgens drukt hij zijn hogepriesteres tegen de muur. Met angstige ogen kijkt ze hem aan. Ze kan niets meer zeggen, want ze is totaal verlamd geraakt bij het zien van zijn immense wezen dat hoog boven haar uitsteekt.

Azazel zwijgt even met een glimlach, terwijl het verse bloed van zijn slachtoffers langs zijn gezicht sijpelt.

“Waarom kijkt u zo verrast, mijn hogepriesteres? Ik ben de godin van de oorlog. Jij dient mij. Had je nooit verwacht dat je mij in levenden lijve zou zien?”

Wat heeft hij dit gemist. Die ironische momenten en die angst op de gezichten bij zijn onderdanen.

De vrouw kan haar hoofd alleen maar schudden met korte, schokkerige bewegingen. Ze is totaal in verwarring en onzeker over zijn verschijning. Azazel ziet eruit als een vreemde mengeling van het mannelijke met het vrouwelijke. Zijn lange verwarde haar was al die jaren dat hij in de aarde vastzat, blijven groeien. Hij zou er eens iets mee moeten doen.

“Ik dank u voor uw volledige toewijding aan mij,” zegt Azazel, met een grijns kijkt hij even naar de lijken die tegen de muur in de kreukels liggen. “Maar nu moet ik nog één offer van je vragen.” Voorzichtig pakt hij haar hoofd vast en met één knik, breekt hij haar nek. Hij heeft haar kleren nodig. Ze heeft ook een fantastische ketting gezet met schitterende edelstenen. Voor haar oorbellen zou hij een moord doen en dat heeft hij zojuist ook gedaan. Ze moest gewoon dood. Hij gaat hier in zijn... nee, haar Eanna, opnieuw beginnen. Er komt een nieuw loyaal gevolg van bedienden, want het is altijd gevaarlijk om mensen uit het oude leiderschap te behouden bij een wissel van het regime. Het maakt niet uit hoe buigbaar ze ook zijn of hoe flexibel ze je beloven te zijn. Op een dag zullen oudgedienden zich tegen je keren. Het is altijd beter om ze allemaal te doden en een nieuw begin te maken met vers bloed.

In de priesterlijke garderobe van de hogepriesteres vindt hij wat extra kledingstukken, die hij samenstelt tot een flamboyante outfit. Zijn eerste prioriteit is om zijn vrouwelijke identiteit te benadrukken, zodat er bij het volk geen twijfel over het geslacht van deze lang verloren gewaande godin kan bestaan. Hij wil er een gedenkwaardige terugkeer van maken, die niemand snel zou vergeten. Daar staat ze. Op gevaarlijk hoge hakken, met een felgekleurd kapsel met fonkelende edelstenen in haar krullen. Ze draagt een strakke tuniek die extra geaccentueerd wordt met golvende manchetten en daaroverheen een satijnen gewaad dat achter haar aan wappert, gedragen door

twee zorgvuldig uitgekozen mannelijke slaven. Zij zal de show in Uruk gaan stelen.

Inanna is terug.

Hoofdstuk 18

Gilgamesh, Enkidu en de vijftig krijgers trekken het bos in, in de richting van de berg Hermon. Ze stoppen bij een rivier die tussen de bomen door kronkelt. Daar vullen ze hun waterzakken die al bijna leeg waren. Ze volgen het gebaande spoor dat waarschijnlijk door de Wachter van het Cederbos gemaakt is, in de verwachting en hoop dat ze de reus zullen tegenkomen. Al snel komen ze erachter dat het bos zo dichtbegroeid en uitgestrekt is en realiseren ze zich dat het onwaarschijnlijk is dat zij Humbaba's schuilplaats zullen vinden. Zij moeten hem op de een of andere manier aanmoedigen *hen* te vinden.

Gilgamesh heft zijn zware bijl hoog in de lucht en werpt het met flinke vaart weg. Het scherpe blad belandt met een krakend geluid in de bast van een enorme cederboom. Vervolgens horen ze een eigenaardig geluid uit het hout komen. Het is als het gejack van een klein kind dat om zijn moeder schreeuwt. Nu zwaait Enkidu zijn bijl in dezelfde boom. Het plan is om een deel van de bomen om te hakken, zodat de Wachter van het Grote Cederbos komt om zijn bomen te redden. Zo zullen ze hem de tent uit lokken. De andere krijgers beginnen op een aantal andere bomen in te hakken. Het geluid van het zware houthakken overstemt het stille geschreeuw dat overal om hen heen trilt. Opeens verandert er iets in dit pijnlijke geroep. Het huilen wordt als een lied in hun oren. De mannen worden er slaperig van. Vermoeidheid overmant hen en ze vallen in groepjes van drie en vier neer als

een stel slapende honden op de met mos bedekte bodem van het bos. Zelfs Gilgamesh en Enkidu liggen er binnen de kortste keren bewusteloos bij. De helden van Uruk zitten gevangen in een betovering waar ze totaal niet op waren voorbereid.

Gilgamesh begint te dromen. In zijn droom ziet hij opnieuw die wilde stier uit de wildernis. Het luide gegrom van het beest splijt de aarde onder zijn voeten. Een grote stofwolk verduistert de hemel. Maar dan staat er opeens een man voor hem. Deze geeft hem te drinken uit zijn waterzak. Op de een of andere manier weet Gilgamesh dat de man zijn vader is, de heilige Lugalbanda. De stier begint plotseling te spreken en buldert: “Gilgamesh, wordt wakker! Zo zegt Shamash. Gilgamesh, ontwaak!”

Dan komt Gilgamesh bij. Enkidu schudt hem heen en weer en schreeuwt: “Gilgamesh, wakker worden!”

De koning hoort luid gerommel in het bos. Het is het geluid van zware, reusachtige voetstappen, die steeds dichterbij komen. Plotseling hoort hij het daverende gebrul van een monsterlijke woede dat door het struikgewas heen dringt. Het wezen kan niet veel verder weg zijn dan zo'n dertig meter bij hen vandaan. De andere krijgers schrikken nu ook wakker. Humbaba de Verschrikkelijke heeft hen gevonden.

Hoofdstuk 19

Dumuzi wordt wakker uit zijn dutje. Tijd om weer aan het werk te gaan. Hij begeeft zich naar het overleg met Ninsun over de herinrichting van haar tempel. Maar hun bespreking wordt plotseling verstoord door het bericht over een onverwachte bezoeker. Deze persoon is onaangekondigd in het paleis gearriveerd en zij eist de koning te spreken. Dumuzi en Ninsun haasten zich naar de troonzaal. Als ze binnenkomen, zijn ze volledig verrast door de persoonlijkheid die ze daar aantreffen. Ze mag er dan wel belachelijk uitzien met haar buitensporige outfit, toch hebben ze goed door dat dit iemand is met wie niet te spotten valt. Ze gedraagt zich als een koningin en het lijkt erop dat ze vindt dat de wereld van haar is.

Inanna is totaal niet onder de indruk van Dumuzi's uiterlijk. Ze had iemand met veel meer grandeur verwacht. Dat kleine stuk vlees ziet er eerder uit als een simpele herder. Het vrouwtje eraan naast ruikt naar iemand vol pretenties. *Zielig*, denkt ze.

"Zijn jullie de koning en de koningin?" vraagt Inanna.

"Nee," antwoordt Dumuzi meteen. "Ik ben Dumuzi, de stadhouder van de koning totdat hij terugkeert. En wie denk jij wel niet dat je bent als ik vragen mag?"

Inanna grijnst. *Deze man is duidelijk niet van koninklijken bloede*, denkt ze. Hij praat als een gewone burger. Toch ziet hij er sterk en goed ontwikkeld uit. *Knappe vent*.

"En die meid naast je?"

Ninsun voelt zich meteen beledigd en laat het merken ook: “Hoe durf jij de godin Ninsun zo te beledigen! Vertel ons onmiddellijk wie je bent of anders zul je boeten voor je onbeschaamde gedrag!” Ninsun knipt met haar vingers en er stappen zes soldaten uit de schaduwen met hun wapens in de aanslag om elk bevel van hun godin uit te voeren.

Inanna zucht. Ze negeert de soldaten en loopt recht op Ninsun af. Ze gaat naast haar troon staan. Ninsun begint te beven. Ze heeft het lef niet meer haar bewakers het bevel te geven. Op de een of andere manier heeft ze door dat het totaal zinloos is. Dit reusachtige wezen heeft macht over haar. Het is net alsof ze onder hypnose is gebracht. Inanna snuift haar geur. Ze grijnst.

“Je bent helemaal geen godin. Je bent een wilde koe.”

Vervolgens stapt ze op Dumuzi af en bekijkt hem van top tot teen. Ze ruikt zijn angst.

“Heb jij de leiding over de kleiputten?”

“Ja,” antwoordt hij krachtig en zelfverzekerd. Tenminste, zo komt het eruit. Hij probeert keihard de schijn op te houden, maar dit wezen heeft zo’n machtige uitstraling dat hij zijn blaas bijna niet meer kan inhouden van angst.

“Ik mag jou wel. Dank je wel voor alles wat je voor mij gedaan hebt. Ik ben de godin Inanna.”

Dumuzi’s knieën beginnen te knikken. Ninsun krijgt zo’n beetje een hartverzakking en valt bijna flauw. De herder weet haar nog net overeind te houden. Hij helpt haar op de troon naast die van Gilgamesh.

“O, je zal nooit geloven wat er met mij gebeurd is,” vervolgt Inanna en loopt dreigend om de koninklijke zetels heen. Ter plekke verzint ze een verhaal om haar vernedering in de dagen van de Zondvloed toen Elohim Zijn aartsengelen erop uit had gestuurd om Azazel te binden en ze uiteindelijk tussen de kaken van de zeedraak Rachab terecht is gekomen te verhullen. Haar versie van haar eigen ondergang, ‘Inanna’s afdaling naar de onderwereld’

zoals ze het zelf noemt, moet de ware gebeurtenissen voorgoed gaan vervangen.

“In een ver verleden. Lang, lang geleden. In de dagen van weleer, in de nachten van weleer, was ik van plan om mijn zus Ereshkigal, de godin van de onderwereld te bezoeken. Jullie kennen de plaats als ‘Sjeool’: het land waaruit men niet meer terugkeert. Ik had allerlei bijbedoelingen met dit bezoek, maar die mogen jullie niet weten en daarom zal ik jullie de details besparen. Als jullie die wisten, dan zou ik jullie zeker moeten doden. Hoe het ook zij, het was een belangrijke reis, dus ik kleepte mijzelf aan voor die gelegenheid, zoals ik dat gewend ben te doen. Zoals jullie kunnen zien ben ik er behoorlijk bedreven in. Voor elke bijzondere en belangrijke gebeurtenis kleed ik me geheel en al naar de laatste mode. Ik doe het niet voor minder.”

Inmiddels staat ze weer voor Dumuzi en Ninsun en draait zich sierlijk in het rond om haar outfit te showen.

“Helaas had mijn zus, dat kleine krenge, tegen me samengezworen. Echt waar. Haar woning wordt bewaakt door zeven poorten: ‘de Zeven Poorten van Ganzir’. Sjeool wordt niet voor niets ‘het land waaruit men niet meer terugkeert’ genoemd. Maar dat even terzijde. Bij elke poort die ik doorging, eiste de poortwachter, die ik niet bij naam mag noemen, dat ik een kledingstuk zou uittrekken. Bij de eerste van de zeven poorten pakte hij mijn tiara af en zei: “Zo zijn de regels van de heerseres van de onderwereld.”

Inanna zwijgt. Ze ziet dat ze de aandacht verliest.

“Ik zal jullie de details van de volgende poorten besparen. Het is genoeg om te weten dat de poortwachter me bij de zevende poort helemaal had uitgekled. Ik stond daar helemaal naakt!”

Dumuzi kijkt op.

“Een schande was het! Ik weet dat ik er mooi uitzie, maar het maakte me toen wel erg kwetsbaar. Mijn zus stuurde zestig ziektes op me af en ik bezweek eraan. Ik stierf en ze liet me aan een paal ophangen. Maar gelukkig had ik voordat ik naar de onder-

wereld afdaalde, mijn dienaar, Ninshubar, opdracht gegeven de godenraad op de hoogte te stellen van mijn afwezigheid. Als ik binnen drie dagen en nachten niet zou terugkeren, dan zou het een slecht teken zijn.”

Dumuzi is opeens geheel en al aandachtig geworden. Hij kent die naam. Ninshubar. Het is de voorman van de kleiputten. Plotse-ling beseft hij dat Inanna alles verzint. Hij vraagt zich af waarom. Inanna begint haar verhaal af te raffelen.

“Ninshubar bleef bij de goden komen en voor mij smeken, totdat een van hen hem kracht gaf om mij uit de onderwereld te bevrijden. Blablabla!”

De godin kijkt Dumuzi en Ninsun indringend aan.

“De kern van het verhaal is dat ik afdaalde naar Sjeool als de go-
din Inanna, maar dat ik opnieuw geboren ben als de godin Ishtar. Jullie zullen me Ishtar noemen, Koningin van de Hemel.”

Ze loopt terug naar Dumuzi die sprakeloos op de troon is gaan zitten. Ze fluistert hem verleidelijk, maar hoorbaar voor iedereen toe: “Jij, mijn beste Dumuzi, jij zal mijn assistent en escorte zijn. Voortaan zal ik je ‘Tammuz’ noemen.”

Dumuzi kan geen woord meer uitbrengen. Het angstzweet is hem uitgebroken. Hij vreest dat dit wezen in werkelijkheid mannelijk is en zich verbergt achter een zelfbedachte godin. De godin van de oorlog past hem... haar beter dan de godin van de seks. Verder vraagt hij zich ook angstig af wat voor verschrikkingen de slacht-offers van haar plannen hebben moeten doorstaan. Op het mo-
ment dat ze hem aanwees om haar assistent te zijn, begreep hij dat hij haar volgende slachtoffer is. Zijn wereld stort in.

Ze steekt haar hand naar hem uit en spreekt vervolgens Nin-
sun aan: “Met jou zou ik ook graag wat tijd doorbrengen, Vrouwe Wilde Koe. Ik zou graag op de hoogte worden gebracht over het reilen en zeilen van de hedendaagse dienst aan de goden. En... natuurlijk hoor ik ook heel graag meer over het spelletje dat je als

zogenaamde godin speelt voor jouw onderdanen. Maar eerst heb ik heel wat te bespreken met mijn nieuwe metgezel.”

Nu kijkt ze Dumuzi aan en pakt zijn hand. Hij heeft geen keus. Even speelt hij met de gedachte om ter plekke zelfmoord te plegen. Maar daarvoor is het te laat. Hij bidt daarentegen om volharding.

Hoofdstuk 20

De reus Humbaba is ruim zes meter lang. Hij is in ieder geval meer dan twee keer zo groot als Gilgamesh. Als een razende stier stormt hij vanuit het bos op de indringers af. Gilgamesh heeft nog nooit zo'n reus gezien. Hij had er altijd een beetje aan getwijfeld of het wel echt mogelijk was. *Dit* is dus een Rafa, een van de Refaïm uit het verre verleden. Een speciale bloedlijn van heersers die voortkomt uit de vereniging van goden en mensen. Enkidu heeft gelijk. Humbaba heeft hij terecht 'de Verschrikkelijke' genoemd. Niemand zou hem onder ogen durven komen. Zijn gebrul is als het geluid van een daverende watervloed en van een lawine aan rotsblokken. Zijn gezicht is oerlelijk. Het lijkt op een stapel opgerolde darmen. Zijn neus is bol en zijn vreselijke ogen puilen uit. Uit zijn kaken steken twee grote slag tanden als die van een everzwijn. Gilgamesh ziet ook dat dit monster enorme handen heeft met elk zes vingers. Zonder enige moeite zou het met één zo'n hand een krijger kunnen verpletteren. Zelfs iemand die zo reusachtig is als de koning zelf. Achter de wilde verhalen van Enkidu zit meer waarheid dan hij voor mogelijk had gehouden. Voor het eerst in zijn volwassen leven voelt Gilgamesh zijn bescherming wegvallen en wordt hij door angst overladen.

Humbaba de Verschrikkelijke brult opnieuw en de hele groep krijgers krimpt ineen achter hun schilden en achter de eerste de beste bomen die ze maar kunnen vinden. Dan komt de reus tot stilstand. Hij blijft op een afstandje staan om dat insectengespuis

eens wat beter te bekijken. Hij wil graag weten wie hij gaat aflachten en vervolgens gaat verschalken. Snel komt hij erachter dat het krijgers zijn. Erg jammer, want daar zit maar weinig vlees en vet aan. Hun tengere spieren smaken gewoon nergens naar.

Plotseling is er een heldere bliksemflits die de lucht boven hen oplicht en er volgt een luide donderslag. De krijgers raken los uit hun verlamming en zien dat er slecht weer op komst is. Donkere, dreigende wolken trekken samen en beginnen te kolken. De wind raast in alle hevigheid om hen heen.

Gilgamesh roept Enkidu toe: “Dit ziet er slecht voor ons uit!”

Enkidu werpt hem een neerbuigende blik toe en met genoeg herhaalt hij Gilgamesh’ eigen woorden, die hij eerder tegen hem gesproken had.

“Wat een zwak geklets! Versterk uw bevende armen, mijn koning! U spreekt alsof er geen ruggengraat meer in u over is. Houd moed! Laten we ons lot onder ogen zien!”

Enkidu’s vermanende woorden voelen voor Gilgamesh als een klap in zijn gezicht, waardoor hij uit de nieuwe betovering wordt wakker geschud. Met zijn tweeën stappen ze naar voren. Enkidu met zijn grote strijdbijl en Gilgamesh met de boog van Anshan. De vijftig krijgers cirkelen achter hen aan. Ze zijn klaar voor de strijd. Keihard schreeuwt Enkidu: “Ho, hoera!”

Als Humbaba Enkidu ziet, is hij verrast. Hij blijft verbaasd staan kijken. Het is alsof hij de krijger ergens van kent. Hij kan hem alleen nog niet plaatsen. Maar dan weet hij het opeens. Zijn ogen worden groot. Hij dondert: “Enkidu? De wildeman?”

Nu is Gilgamesh verrast en werpt Enkidu een verbaasde blik toe. “Hij kent jou?”

Enkidu heeft veel uit te leggen. Hij heeft Gilgamesh verteld dat hij over het bestaan van Humbaba afwist, maar hij heeft hem niet verteld dat Humbaba hem ook kent.

“Het is een lang verhaal. Ik zal het je vertellen als we dit overle-

ven,” zegt Enkidu vlug. Gilgamesh rolt met zijn ogen en richt zich weer op Humbaba.

“Ik ben Gilgamesh, heer en koning van Uruk,” roept hij de reus toe met alle moed die hij kan verzamelen.

Maar Humbaba negeert hem totaal. Het is net alsof hij de koning slechts ziet als een onbelangrijke bediende.

“Enkidu, jij slangenkind, zonder vader. Kroost van een reptiel zonder moedermelk. Waarom haal je het in je hoofd deze ceder-slayers in mijn paradijs te brengen?”

Enkidu fluistert naar Gilgamesh: “Hij kan de bomen geen pijn doen. Het is zijn zwakte.”

“En dat vertel je me nu!” sist Gilgamesh terug. “Als je dat nu eens eerder had verteld, dan had dat ons...”

“Een idioot die raad geeft aan een andere idioot?” valt Humbaba hem brullend in de rede, “ik heb er spijt van dat ik je toen niet met huid en haar heb opgevreten, Enkidu.”

Humbaba staat bij de oever van de rivier. Hij strekt zijn arm naar beneden en pakt een grote zwerfkei op. Vervolgens gooit hij het met flinke vaart naar Gilgamesh en Enkidu. Zij weten op tijd weg te springen, maar een aantal krijgers zijn niet zo snel en de flinke steen verplettert hen onmiddellijk.

“Verstop jullie achter de bomen! Hij kan de bomen niets aandoen!” roept Gilgamesh.

Dat laten ze zich niet nog eens zeggen. Zo snel als ze kunnen, duiken ze weg achter de dichtstbijzijnde bomen. Ze verschuilen zich erachter alsof het hun schilden zijn die hen tegen de grillen van dit vreselijk angstaanjagende monster moeten beschermen. Humbaba kijkt omhoog naar de stormwinden die hevig om hen heen blijven waaien. Dan slaat er een bliksemschicht in en raakt een van de hoogste ceders. Het splijt de boom in tweeën. Iedereen ziet het gebeuren. Behalve Enkidu. Hij houdt de reus constant in de gaten. Hij ziet hoe Humbaba ervan terugdeinst en ineenkrimpt. Hij begint woedend te zweren bij de goden en schreeuwt:

“Welke tovenaar heeft ons in dit onweer gebracht!”

Hij heeft er moeite mee om zijn evenwicht in de storm te bewaren, omdat hij met zijn lengte vatbaarder is voor de hevige windstoten, dan de kleinere krijgers. Gilgamesh vraagt zich even af of de storm door zijn beschermgod Shamash gestuurd is.

Opnieuw duikt de machtige Rafa ineen. Enkidu ziet het. Het begint te regenen. Humbaba maakt een gorgelend geluid en draait zich abrupt om. Hij rent terug het bos in. Als de koning dat ziet, schreeuwt hij: “Mannen!”

Vlak voordat hij het bevel wil geven om de achtervolging in te zetten, houdt Enkidu hem tegen: “Mijn heer, we kunnen het er niet op wagen om hem bij te houden. Hij is te snel en in deze storm zal het nog lastiger zijn. Het bos is zijn leven.”

Gilgamesh geeft hem een scheve blik. “Komt je angst weer naar boven, mijn rechterhand? Hij is voor ons gevlucht.”

“Nee,” zegt Enkidu, “hij lokt ons in de val. Hij brengt ons daar waar hij in het voordeel is.”

“Hoe bedoel je?” schreeuwt Gilgamesh om zich in de storm hoorbaar te maken.

“Humbaba is niet de lompe, stomme reus, die hij lijkt,” schreeuwt Enkidu terug. “Hij is een briljante strateeg en hij weet dat hij hier en nu geen kans tegen ons maakt. Deze stormwinden brengen hem uit balans, omdat hij niet zo laag bij de grond staat als wij. Daarnaast gebruiken onze krijgers de bomen als schilden – goede zet van u, mijn koning. Hij zal zijn ceders niets aandoen...”

“En de regen vertroebelt zijn zicht dat nodig is om dit inmiddels veertig tegen één gevecht te kunnen winnen,” rondt Gilgamesh Enkidu’s les af.

Enkidu knikt en roept: “Als we nu als gekken achter hem aan rennen, dan zal dat rampzalige gevolgen hebben voor ons allemaal!” Gilgamesh glimlacht. “Laten we hem op onze eigen voorwaarden opsporen.”

Hij wendt zich tot zijn krijgers en roept: “Yahatti!”

Yahatti, een van de zeven broers stapt uit de menigte krijgers. Enkidu denkt aan hun bijzondere talenten en vraagt hem: “Heeft je broer de bliksem voor ons neergehaald?”

Yahatti schudt het hoofd nederig.

“Nee,” zegt hij, “Ikuppi werd gedood door die reusachtige kei.” Er volgt een pijnlijk stilte en daarna sluit hij af met: “Zoals ook de rest van mijn broers.”

Van de tien mannen die door de zwerfkei van Humbaba werden getroffen, waren er zes krijgers met speciale vaardigheden, waaronder: Ariël met de poten van een leeuw en de klauwen van een adelaar, Mari, de drager van het zweepzwaard, Izi, de vuurspuwer en Lama met zijn krachtige handen. Alleen Yahatti heeft het overleefd. Daar ligt de ware slagkracht van Gilgamesh' bende, verpletterd op de bebloede zompige grond van het Grote Cederbos. Ze hebben hun vaardigheden als machtige Gibborim nog niet eens kunnen gebruiken. Dit is het keiharde lot dat Gilgamesh treft en zijn taak bespottelijk maakt. Gilgamesh vreest dat de missie gedoemd is te mislukken. Maar Enkidu luistert niet naar Yahatti. Het enige waar hij aan kan denken is de angst die hij in de Rafa heeft gezien. Hij kijkt omhoog naar de donkere lucht en knippert met zijn ogen, vanwege de regen en de zware storm. Misschien zijn er goden aan het werk waarvan zij zich niet bewust zijn. Onbekende goden die met hun stormkrachten en hun hevige windstoten het meest wrede en intelligente wezen dat Enkidu ooit ontmoet heeft, bang kunnen maken. Plotseling hoort hij Gilgamesh naar zijn krijgers roepen: “We wachten totdat het onweer voorbij is! Morgen zullen we Humbaba opsporen!”

Hoofdstuk 21

Middenin de nacht leidt Ishtar Dumuzi aangeliënd naar de kleiputten. Hij voelt zich volkomen vernederd met die halsband om zijn nek. Daar strompelt hij dan, de stadhouder van de koning, als een hond door de straten van Uruk. Bij elke stap moet hij uitkijken dat hij niet valt. Zijn voeten doen zeer. Het is gruwelijk om Ishtars assistent, persoonlijke escorte en metgezel te zijn. Ergens heeft Dumuzi het gevoel dat hij zijn graf tegemoet gaat. Hij hoopt ergens ook dat deze pijniging spoedig eindigt in het graf. Een grote groep van ongeveer honderd mijnwerkers volgt hen met fakkels naar de kleimijnen. De put waaruit ze als het ware is opgestaan, is haar eindbestemming voor vannacht. Daar heeft ze een speciale taak te volbrengen.

Als ze de afdaling hebben gemaakt en bij de bodem van de kleiput zijn aangekomen, geeft Ishtar een paar wichelroedelaars de opdracht om met hun wichelroedes naar water te zoeken. Al snel roept een van hen dat hij een bron gevonden heeft. Ishtar snelt erheen en knielt er neer. Ze drukt haar gezicht en handpalmen tegen de aangewezen kleigrond en probeert op gevoel te bevestigen of er ook daadwerkelijk water stroomt. Heel lang heeft ze niet nodig. Ze staat op en beveelt de werkers dat ze op deze plaats onmiddellijk een put moeten graven. Dubbele inzet eist ze van de arbeiders en voor deze klus gelden dubbele werktijden. Ze zullen door moeten graven totdat het grondwater uit de oppervlak-

te omhoog borrelt. Desnoods de hele nacht door. Dit werk heeft haast. Ze beginnen dus zonder aarzeling met graven.

Ishtar en Dumuzi klimmen weer naar boven en vanaf daar kijken zij toe op de graafwerkzaamheden. Ishtar zit op de draagbare troon die ze uit de tempel van Inanna had laten halen. Dumuzi staat aan haar rechterhand.

“Op je knieën!” beveelt Ishtar Dumuzi. Hij doet wat ze zegt. Vervolgens kijkt de godin op hem neer en aait hem over zijn hoofd, zoals men bij een huisdier doet. Dit voelt goed. Meer dan goed. Zij heeft binnen enkele uren alle macht over de stad in handen gekregen. Als ze beiden toezien op de hardwerkende arbeiders... slaven beneden, ziet Ishtar Ninsun met haar gevolg van bedienden aankomen.

“Ah, Vrouwe Wilde Koe,” zegt Ishtar. “U bent gekomen. Heel goed. Ik wil graag met u praten over het pantheon.”

Ninsuns priesterlijke gewaden zijn nat van het zweet. Meer dan normaal. Ze voelt de stress en de angst en is er niet meer de baas over. Was haar zoon er maar.

“Vertel me eens over de berg Hermon en over de godenraad. Wie zijn er daarvan nog over? Wie van hen is er aan de Zondvloed ontkomen? Waar ligt Sjemichaza begraven? Wie heeft nu de leiding over hen?” vervolgt de godin.

Ninsun heeft geen idee waar Ishtar het over heeft. De ware godin heeft haar ontmaskerd. Ninsun heeft zich altijd al afgevraagd wanneer de dag zal komen dat iemand erachter zou komen. Die dag is vandaag. Ze weet niet wat ze ertegen kan beginnen.

“Ben jij eigenlijk wel een godin, Ninsun? Weet je eigenlijk wel iets van het pantheon af?” vraagt Ishtar ongeduldig.

Ninsun weet niets te zeggen en vraagt zich wanhopig af of ze de morgen wel zal halen. Dan ontploft Ishtar van woede: “IK HEB JE EEN VRAAG GESTELD, KOE!”

“N-nee,” stottert Ninsun.

“N-nee, wat?” spot Ishtar. “Ben je nu een godin of niet? Ken je het pantheon of weet je totaal niet hoe het zit?”

“Allebei,” geeft Ninsun maar meteen toe.

“Ach, we zullen jouw zielige politieke intriges waar je mee bezig bent weleens uit je sleuren,” zegt Ishtar, maar voordat ze verder wil gaan, klinkt er luid geschreeuw uit de kleiput. De mannen hebben water gevonden. Ishtars gezicht vrolijkt op. Ze stuurt een dienaar om de signaalvlag te hijsen. Het is het teken dat men door moet naar de volgende fase.

Diep beneden in de put ziet de voorman het signaal bovenaan de put verschijnen. Met een sombere blik kijkt hij naar zijn gravers. “Hijs de boor!” roept hij.

De arbeiders kijken hem geschokt aan. Een van hen durft voor iedereen het woord te nemen en zegt: “Maar heer, als we dat nu al doen...”

De voorman onderbreekt hem abrupt en beveelt hem woedend: “Hoe durf je het bevel van de godin in twijfel te trekken. Hijs de boormachine! NU!”

De werkers kijken elkaar angstig aan, maar ze gehoorzamen. Wat kunnen ze anders doen? Ze kennen geen ander leven. Ze zijn ervoor geschapen om zonder vragen of twijfel de koning en de goden te dienen en dus ook te gehoorzamen. Maar ze weten allemaal heel goed dat het bevel van de godin zelfmoord betekent. Ze hijsen aan stevige touwen een enorm gevaarte van metaal en hout met behulp van gewichten en katrollen omhoog. Het ziet eruit als een omgekeerde stormram. Doordat de arbeiders aan de touwen trekken, slaan de stenen gewichten bovenop een grote boomstam met aan het uiteinde ervan een scherpe geslepen punt. Deze zal straks de aarde ingedreven worden en dieper daarin doordringen als de arbeiders steeds de gewichten er met flinke vaart op laten neerkomen.

Aan de rand van de put zit Ishtar met een duivelse grijns op haar gezicht te genieten van Ninsuns uitleg. Heel erg interessant, vindt ze. De koe heeft haar verteld over de reuzenkoning, over zijn kracht en over zijn glorieuze daden.

“Ik kan niet wachten om deze Nafilkoning Gilgamesh te ontmoeten,” zegt Ishtar verrukt. “Hij en ik hebben heel wat plannen te bespreken.”

Daarna klinkt er luid geschreeuw en gejammer beneden.

De boor is op de natuurlijke bron gestuit en de boomstam wordt meters hoog de lucht in gelanceerd. Het water dat door de enorme druk is vrijgekomen, spuit als een geiser met een rotgang omhoog. Het overspoelt de arbeiders en ze drijven als mieren rond in een enorme vloed aan water. De aarde begint naar binnen af te brokkelen en zuigt de grond verder naar beneden. Er ontstaat een zinkgat. Met de kracht van het water uit de diepten van de aarde begint de grond en de klei verder omhoog te komen. De arbeiders verdrinken als de kleiput zich razendsnel met water vult.

Ishtar grijnst. Ninsun deinst vol afgrijzen achteruit. Dumuzi is al te ver heen om er nog om te geven.

“Waarom doe je dit!” krijst Ninsun naar Ishtar.

Maar de godin is niet van plan om die zogenaamde godin uit te leggen dat ze haar verleden in de doofpot wil stoppen. Ze zegt niets. Ook maakt ze Ninsun niet bekend dat dit water niet alleen maar uit een onderaardse bron komt. Het zijn de wateren van de Afgrond die hier naar boven komen. Wat een geweldige manier om haar verleden in die wateren te begraven. Ze maakt er een meer van dat voor altijd haar schande verbergt: de vreselijke kaken van Rachab waarin ze voor lange tijd levend heeft vastgezet. Als ze ziet dat het water steeds sneller omhoogkomt, beveelt Ishtar de dienaren dat ze de draagbare troon dichter naar de steile rand van de kleiput moeten dragen. Dumuzi is er met zijn riem aan vastgemaakt en wordt dus vanzelf meegesleurd, die kant op. Als de troon staat waar de godin die wil hebben, daalt ze ervan af.

Ze buigt zich naar Dumuzi toe en fluistert: “Tammuz, mijn herder, je hebt me zo ontzettend veel plezier gebracht. Ik heb zoveel aan je te danken. Jij hebt mij uit Sjeool gered, mijn bruidegom. Op een dag zal ik liefdesgedichten voor je laten schrijven, zodat niemand je ooit nog zal vergeten. Ik zal er persoonlijk op toezien dat het volk je eervol zal gedenken.”

Dumuzi kijkt Ishtar levenloos aan.

“Je hebt je glorierijke taak op aarde volbracht. Maar je taak is nog niet ten einde. Er moet iemand in de Afgrond achterblijven om mijn plaats in te nemen. Die persoon, mijn liefde, dat ben jij.”

Daarna staat Ishtar op en gebaart de dienaren naar de troon te komen. Ze tillen die op en gooien die over de rand. Het wordt meteen het kolkende water ingezogen. De riem wordt strakgetrokken door het gewicht van de troon en trekt Dumuzi mee naar beneden, de diepte in. *Geen losse eindjes*, denkt Ishtar voldaan, terwijl ze hem in de watermassa ziet verdwijnen. Hij was de laatste die afwist van haar schaamte daar beneden.

Ishtar draait zich om en ziet het angstige gezicht van Ninsun.

“Maak u zich geen zorgen, Vrouwe Koe,” zegt Ishtar, “je hebt me nog steeds heel veel te bieden.”

De bijzondere taak zit erop. Ishtar kan weer gaan, maar opeens merkt ze tussen het gevolg van Ninsuns bedienden een knappe man op. Ze loopt naar hem toe en neemt hem van top tot teen in haar op. Haar gedrag verandert van het ene op het andere moment. Plotseling is ze vriendelijk en zegt met zachte stem. “En wie mag jij dan wel niet zijn?”

“Ishullanu, de tuinman van de koning,” antwoordt hij gespannen. Ishtar ziet dat hij beeft van angst. Dan zegt ze op geruststellende toon tegen hem: “O, ik zie dat we hetzelfde effect op elkaar hebben.”

Ze strekt haar hand verleidelijk naar hem uit en lokt hem uit de rij van bedienden.

“Breng je godin naar haar tempel,” fluistert ze.

Ishullanu stapt uit Ninsuns entourage en loopt zwijgend richting de plaats waar de nieuwe godin heen wil. Hij weet dat het zijn einde zal betekenen. Ishtar volgt hem op haar reis terug naar het Eanna.

Hoofdstuk 22

De storm raast maar door over het Grote Cederbos. Het is alsof dertien verschillende stormwinden hebben samengezworen om Gilgamesh' reisgezelschap te teisteren. De mannen hebben zich op verschillende plaatsen in het bos verschanst om aan dit gevaarlijke weer te ontkomen. Ze zijn doorweekt en sommigen zijn bijna tot op het bot onderkoeld. Gilgamesh en Enkidu hebben zich verstopt onder een enorme omgevallen cederboom. Gilgamesh zegt niets, maar zijn gezicht verraadt zijn boosheid vanbinnen. Enkidu weet dat zijn koning uitleg verwacht en daarop zit te wachten.

Uiteindelijk zegt hij: "Humbaba heeft mijn stam vermoord toen ik nog maar een baby was die nog bij zijn moeder dronk. Ik weet niet waarom, maar hij spaarde mijn leven en probeerde mij in zijn domein op te voeden. Ik leerde spreken en dingen snappen. Op een gegeven moment leerde ik over mijn afkomst en rende weg naar het grasland van de steppe."

Gilgamesh kan zijn oren niet geloven. Hij dacht dat hij Enkidu kende, maar blijkbaar heeft de wildeman nog veel voor hem verborgen gehouden.

"Ik zou zijn gestorven," gaat Enkidu verder, "maar een leeuwenfamilie vond mij en leeuwinnen voedden me op als een van hun eigen welpen. Ik was nog jong en nam alles aan wat me geleerd werd. Binnen de kortste keren was ik als een van hen en ik verloor al mijn menselijkheid. In die toestand heeft Shamchat me ook gevonden. En zo komt het dat ik de taal zo snel kon leren. Wat ik

vanbinnen had weggestopt, hoefde alleen nog maar worden opgerakeld.”

Hij zucht en haalt nog eens diep adem, want hij is nog niet klaar. Hij wil het duidelijk verwoorden. Gilgamesh moet precies weten waarover hij hem gaat vertellen.

“De leeuw die je hebt verwond en die ik gedood heb... zij was mijn moeder.”

Gilgamesh is als door de bliksem getroffen. Hij zal vannacht niet slapen.

“Enkidu, ik had je moed in Uruk nooit zo mogen uitdagen te midden van de raadsleden,” zegt de koning met een gevoeligheid in zijn stem die Enkidu nog nooit eerder gehoord heeft. “Toen Dumuzi erover verteld had, dacht ik dat het alleen maar uit zelfverdediging was. Maar dit betekende veel meer voor je, meer dan ik me ooit zou kunnen indenken.”

Hij denkt even na over zijn volgende woorden.

“Ik, ik zou er geen spijt van hebben als ik je morgen in het kamp achterlaat om daar op onze spullen te letten. Het zou geen schande voor je zijn als jij niet meegaat om Humbaba te zoeken.”

“Hoe durft u uw dienaar te ontnemen wat ik u nog te bieden heb, mijn koning!” roept Enkidu verontwaardigd naar Gilgamesh uit. Dan verschijnt er een bescheiden glimlach op het gezicht van de koning.

“Je bent mijn dienaar niet, Enkidu van de Steppe,” zegt Gilgamesh. “Je bent mijn broeder en vriend.”

De ochtend breekt aan. Er is een stilte over het bos neergedaald. De storm is gaan liggen. Geluiden van allerlei insecten zijn overal te horen. Ook andere dieren zoals vogels worden wakker en hun getjirp doet mee in de ochtendkakofonie van het Grote Cederbos. De eerste zonnestrallen breken door het bladerdak heen. Maar zodra het licht goed is doorgebroken blijkt niet alles zo sereen en mooi te zijn als het leek. Het reisgezelschap komt erachter dat

ze hun karren tijdens de hevige storm zijn kwijtgeraakt. Ze zijn of stukgeslagen of verdwenen. Al hun voedselvoorraden en extra wapens waaronder hun grote vangnet zijn naar de vernieling geholpen of weggewaaid naar alle vier de windstreken. De groep is nu met tien krijgers minder en het enige dat ze nu nog hebben zijn hun eigen vertrouwde wapens en hun waterzakken. Zelfs Gilgamesh' boog uit Anshan is verloren gegaan. Hun verstand zijn ze gelukkig echter niet verloren. Het zijn nog steeds machtige krijgers, Gibborim, en ze zijn vastberaden om de zoektocht van Gilgamesh voort te zetten. Ze zullen de Rafa Humbaba vinden en hun medekrijgers die hij roekeloos heeft afgeslacht wreken. Daarna zullen ze zijn ceders omhakken en als trofeeën meenemen naar Uruk als tekens van hun heldendaden. Met behulp van Yahatti's fijngevoelige slangentong en Enkidu's vaardigheden in het opsporen van dieren, volgen ze de geur en het spoor van hun prooi tot aan de voet van de berg Hermon. Daar vindt Gilgamesh' krijgersbende een enorm huis gemaakt van... cederhout. Het steekt uit de bergwand alsof het uit de spleten van de rotsen is gegroeid. Enkidu kijkt omhoog naar het immense huis. Het lijkt op een klein houten paleis. Hij neigt zich naar Gilgamesh en fluistert: "Ik dacht dat Humbaba geen boom iets zou aandoen."

"Ik dacht ook dat jij zoiets gezegd had, maar blijkbaar is het zijn zorg niet. Het is een monster. De regels die hij stelt voor anderen, gelden niet voor hemzelf."

"Ik kende een koning die ook ooit eens zo was," reageert Enkidu meteen.

"Ik zou niet weten over wie je het hebt. Laten we deze gigant eens voorgoed ontdoen van zijn dubbele standaarden," praat Gilgamesh eroverheen.

"We branden zijn huis plat," zegt Enkidu triomfantelijk.

De groep krijgers nadert de ingang van het cederpaleis. Men kan er zo naar binnen lopen, want er is geen poortdeur te bekennen. Waarschijnlijk hoeft Humbaba niet bang te zijn voor vijanden. Wie zou immers de schuilplaats van een Rafa binnen willen gaan? Of is het een valstrik? Gilgamesh leidt zijn mannen behoedzaam naar binnen. Ze houden hun wapens in de aanslag.

Het bouwwerk rijst hoog boven hen uit en wekt de indruk dat het tot aan de hemel reikt. Het hout is verticaal gestructureerd en niet – zoals men dat in de steden van Sumerië gewend is bij blokhutten – horizontaal gelaagd. In de ruimte waarin ze zijn, staat helemaal niets. Geen versieringen, geen meubels, geen enkel teken van leven. Het voelt ook letterlijk leeg. Eenzaam zelfs. Opeens krijgt Gilgamesh een naar gevoel. Er gaat een rilling door zijn lijf. Is dit het koninkrijk van de Ene? Hij voelt plotseling een vreemde connectie tussen hem en de monsterlijke Wachter van het Grote Cederbos. Het is net alsof hij Humbaba opeens door en door begrijpt, ook al heeft hij de vurige wens om de reus te doden. Gilgamesh negeert zijn gevoel en leidt de groep verder naar een volgende ruimte. Daar zien ze de eerste tekenen van bewoning. Het is afschrikwekkend! Er staan tientallen wezens in deze kamer. Ze staan de indringers doodstil aan te staren. Beren, wolven, herten, wilde zwijnen. Iedereen is op hun hoede, maar de dieren lijken wel verstaand. Ze doen niets. Toch zijn het geen beelden van steen of hout. Het zijn echte dieren van vlees en bloed. Humbaba zal ze hebben gevangen en gedood. Maar waarom heeft hij ze niet opgevreten? Gilgamesh komt voorzichtig dichterbij een van de herten. En dan ziet hij het. Het dode dier is opgevuld met zaagsel. Die reus heeft al deze dieren zorgvuldig gevild, hun vlees verorberd, hun huiden gedroogd en ze daarna nauwkeurig, ieder naar zijn postuur, gevuld om ze als trofeeën te bewaren. *Het is zijn trofeekamer*, concludeert Gilgamesh voor zichzelf.

“Mijn heer,” hoort hij Enkidu zeggen.

Hij vestigt Gilgamesh’ aandacht op een ander deel van de ruim-

te. Ook daar ziet hij opgezette wezens, maar zijn maag draait ervan om. Mensen! Het zijn huiden van mensen die Humbaba net als de dieren heeft gevuld en opgevuld. Het gaat zelfs de koning van Uruk te ver. Wat een verschrikking. De mensen staan zo opgesteld dat ze allemaal in dezelfde richting kijken. Het doet Gilgamesh denken aan de beelden die hij en zijn voorgangers van zichzelf hebben laten maken voor in het Eanna en Eanu. Deze kleine standbeelden in aanbiddende houding fungeren als hun eigen vertegenwoordigers in de aanwezigheid van de goden. Net als die tempelbeelden hebben deze menselijke trofeeën met edelstenen als ogen een open blik, alsof ze de godheid constant laten weten dat zij hun aandacht hebben of dat ze de godheid hun ziel geven, want ogen zijn de vensters van de ziel. *Het zijn net levende doden*, denkt Gilgamesh, *de perfecte onderdanen voor Humbaba*. Levende mensen kunnen niet in zijn aanwezigheid standhouden en dat hebben ze gisteren gemerkt. Een opgezet mens is het enige dat nog enigszins levend lijkt, dat in de buurt van deze Rafa kan blijven bestaan. De grootsheid van het huis maakt diepe indruk op Gilgamesh en zijn mannen. Het enige wat ze van verwondering kunnen doen is om zich heen kijken en daardoor zien ze niet wat er zich boven hen afspeelt. Plotseling valt er een enorm zwaar net op hen neer en het slaat hen tegen de grond. Het is hun eigen vangnet! Humbaba moet tijdens de storm naar hun kamp zijn gekomen en het net onder hun neus hebben weg geroofd. Door de stormwinden, de hevige regenval en het geraas om hen heen zullen ze het niet gezien hebben. Ze waren meer bezig geweest met het overleven van de bliksem en de donder van de hemel, maar wat heeft het voor zin gehad? Nu zitten ze verstrikt in hun eigen net. Het was dus toch een val! Gilgamesh en Enkidu kijken naar de opgezette wezens en vervolgens kijken ze elkaar aan. Ze vrezen voor het lot dat hen te wachten staat.

Hoofdstuk 23

Humbaba heeft zijn gevangenen meegesleurd tot diep in het hart van zijn machtige houten paleis. Ze zijn op de plaats waar het houten huis de berggrots raakt. Deze enorme, maar verborgen ruimte, is een heiligdom met grote, sierlijke wandtapijten die als gordijnen voor de gigantische cederhouten deuren hangen. Deze tapijten zullen in een ver verleden vast ooit behoord hebben tot het paleis van een koning die Humbaba heeft afgeslacht. De veertig krijgers hangen als gevangene wild aan de stenen rotswand, klaar om te worden gevild en om vanbinnen te worden schoongemaakt. Meestal heeft Humbaba er behoorlijk veel plezier in om zijn gevangenen een voor een levend te villen en op te vreten voor de ogen van de andere slachtoffers, die hetzelfde lot staan te wachten. Hij geniet van hun angst. Maar met deze getrainde krijgers durfde hij het risico niet te nemen. Hij heeft ze alle veertig ter plekke vermoord. Hun levenloze lijken staren met lege blikken het heiligdom van de dood in.

Gilgamesh en Enkidu staan vastgebonden aan grote boomstammen. Hun handen zijn apart gekneveld met sterke ranen, zodat ze zich niet heimelijk kunnen losmaken. Humbaba wil hun handen te allen tijde kunnen zien. De Verschrikkelijke zit met zijn rug tegen een enorme terebint naar hen te kijken. De grote heilige eik rijst recht omhoog de grond uit en overdekt met zijn takken en bladeren het plafond. Naast de boom is de ingang van een grot in de bergwand. De twee gevangenen die nog in leven zijn, kijken voor zover ze kunnen omhoog

en verwonderen zich over de grootte van de boom. Humbaba ziet het en lacht vanbinnen, *het grote jonge boompje en zijn boze os zijn klaar voor de strijd*. Hij volgt hun blikken omhoog. “Dit is een heilige terebint,” legt hij rustig uit. “Ik heb mijn cederhouten huis eromheen gebouwd, omdat het een talisman is die me in contact brengt met de god. De opening in de rotswand is de ingang van de heilige berg. Daar, ergens diep beneden, zetelt de godenraad.”

Gilgamesh en Enkidu kijken elkaar aan. Humbaba lijkt behoorlijk spraakzaam. Hij heeft natuurlijk al jarenlang geen menselijk gezelschap gehad. Het is moeilijk inschatten hoelang de reus hen de oren van het hoofd zal kletsen voordat hij hen opvreet.

“Je krijgersbende ga ik straks villen en vullen met zaagsel. Ik zal ze neerzetten bij mijn andere vrienden. Maar u, koning Gilgamesh en uw ‘rechterhand’, jullie zijn veel belangrijker. Ik zal jullie naar de godenraad brengen om jullie aan hen te offeren.”

Kijk eens aan, denkt Gilgamesh, het was precies ook mijn bedoeling om de godenraad te vinden. Ik had alleen niet gedacht dat ik daar als offer zou eindigen.

“Wat denk je nu?” vraagt Humbaba plotseling aan Gilgamesh. Enkidu is verrast. *Welk monster op aarde vraagt zich nu af wat zijn prooi denkt! Hij zal diep vanbinnen onzeker zijn over zichzelf en over wat anderen van hem denken.*

Gilgamesh gaat er maar al te graag op in.

“Misschien kunnen jij en ik wel een deal sluiten.”

Humbaba lacht en zegt: “En wat zou jij mij dan wel niet kunnen geven wat ik zelf ook ergens vandaan kan halen?”

“Goed punt,” antwoordt Gilgamesh. “Je hebt niet alleen maar de controle over ons leven, maar je hebt hier in jouw domein alles wat je wilt en wat je nodig hebt. Het is jouw koninkrijk. Je regeert boven alles en iedereen. Niemand kan zich met jou vergelijken. Meten zelfs. Niemand durft in de buurt van je grootsheid te komen. Iedereen laat je met rust... iedereen laat je alleen in je gewel-

dige superioriteit en je eenzaamheid. Je eetlust is als die van een machtige koning, onverzadigbaar en je dorst is niet te lessen. Er is niets dat deze lege zalen van je geweldige paleis betekenis kan geven. Niets kan het eeuwige verlangen tegemoetkomen.”

Enkidu staart Gilgamesh vol verwondering aan. Hij is niet alleen een moedige strijder, hij is ook nog eens behoorlijk welbespraakt. Met vleierij probeert de koning de leegte en ellende van Humbaba's wezen te onthullen. Enkidu vindt het erg interessant om op deze manier inzicht te krijgen in de gevoelens van een mens. Vooral om inzicht te krijgen in de gevoelens van zijn eigen koning, want dit gaat niet per se over Humbaba, dit gaat over Gilgamesh zelf.

“Het klinkt interessant,” peinst Humbaba. “Wij koningen hebben veel gemeen.”

“In dat geval, Humbaba de Grote, denk dan na over het aanbod dat ik je doe. Laten we een verbond sluiten met elkaar door middel van een huwelijk.”

Het is gebruikelijk voor een koning om zijn eigen familieleden uit te huwelijken aan hun vazalkoningen die zij hadden onderworpen, zodat de koning verzekerd zou zijn van hun trouw aan hem. In dit geval is Gilgamesh de vazal die zijn heer een huwelijk aanbiedt. Hij hoopt de reus te raken in zijn eenzame bestaan.

“Ik heb twee zussen,” gaat Gilgamesh verder. “Enmebaragesi en Peshtur. Ze zijn heel mooi. Heel groot ook. Ik kom natuurlijk uit een reuzenfamilie.”

Enkidu moet zijn best doen om een verbaasde blik te onderdrukken. Gilgamesh heeft helemaal geen zussen! Maar hij heeft al door waar zijn vriend mee bezig is. Als de koning over hen vertelt, is het net alsof hij zich de meest aangename maaltijd aan het herinneren is die hij ooit heeft gehad.

“Ja, en?” vraagt Humbaba ongeduldig.

“Nou,” antwoordt Gilgamesh, “ik denk dat zij perfect voor je zijn. Ze zijn groot. Ze zijn knap en ze hebben mooie vormen. Je zou Enme-

baragesi kunnen nemen als vrouw en Peshtur als bijvrouw... of andersom. Ze zijn gehoorzaam. Ze zouden voor jou een uitstekend gezelschap vormen en heel belangrijk, *echte* gesprekspartners.”

Humbaba ziet er wel wat in. Hij is al zo lang alleen. Diep vanbinnen weet hij dat hij een sociaal wezen is en dat hij net als bijna elk ander wezen gezelschap nodig heeft. De goden hebben hem alleen laten wonen, zodat hij hun wachter kan zijn. Vaak heeft hij gedacht dat zijn bitterheid uit dit tekort is voortgekomen. Hij dacht dat hij dat alles wel te boven was gekomen, maar niet dus. De eenzaamheid en de wanhoop komen van tijd tot tijd omhoog. Hij kan die maar niet van zich afschudden. Op sommige momenten is het zo overweldigend dat hij weleens overweegt om er een einde aan te maken. Toch heeft zijn verantwoordingsgevoel altijd de overhand. Hij is de Wachter van het Grote Cederbos en meer nog dan dat: hij is de Wachter van de woonplaats van de goden.

Enkidu is onder de indruk van de wijsheid en het inzicht van zijn koning. Gilgamesh heeft de zwakte van hun vijand te pakken. Het is bijna eng. Hoe kan een gijzelaar met de dood voor ogen zijn ontvoerder in zijn greep krijgen, terwijl die zelf nog stevig vastgebonden zit? Het is Gilgamesh' sluwheid. Het is ook net alsof Gilgamesh Humbaba kent zoals hij zichzelf kent en simpelweg zijn eigen wezen met hem deelt. Enkidu kan zien hoe gefascineerd Humbaba is geraakt van het toekomstbeeld dat Gilgamesh voor hem schildert. De reus denkt na over het aanbod. Hij streelt zijn slagstanden zoals men de baard wel streelt.

“Bij het leven van mijn moeder, de godin Ninsun, en bij mijn vader, de heilige Lugalbanda, zweer ik je plechtig dat wij familie zullen worden. Je krijgt genoeg meel om brood te bakken, gekoeld bier om je buik mee te vullen, grote sandalen voor je voeten en... heel kostbare, fonkelende edelstenen.”

Nu vindt Enkidu dat Gilgamesh te veel begint te praten om Humbaba's zenuwslopende stilte te doorbreken. *Laat Humbaba er toch*

lekker op kauwen, denkt hij. Enkidu vreest dat de koning straks zijn hand nog overspeelt.

Dan spreekt de reus: “Uw aanbod is helaas wat problematisch. Ik zou je moeten losmaken om je zussen voor mij te gaan halen. Onaanvaardbaar. Daarnaast nog dit, ik hecht niet veel waarde aan jouw gezwere. Sterker nog, ik hecht helemaal geen waarde aan welke eed dan ook.”

“Hou dan de lichamen van mijn mannen als borg,” is Gilgamesh’ onmiddellijke reactie.

Humbaba lacht.

“Krijgers zijn vervangbaar. Wat moet ik nu met een stel doden? Denk je nu echt dat ik gek ben, houthakker?”

“Enkidu is niet te vervangen,” zegt Gilgamesh dan opeens. “Hij is niet alleen mijn rechterhand.”

Er volgt een stilte.

“Hij is ook mijn geadopteerde broer en de enige, echte vriend die ik heb.”

Humbaba bestudeert Enkidu die vol ongeloof zijn koning aanstaart. Hij kan zien dat Gilgamesh niet tegen hem liegt. Hij ziet overduidelijk dat het goede vrienden zijn. Op afstand zou dat al te merken zijn. Ook dat is iets dat Humbaba zelf niet heeft. Vriendschap. Intimiteit.

“Voor hem zou ik terugkomen,” zegt Gilgamesh.

“Dat geloof ik,” zegt Humbaba, “samen met een leger van tienduizend man.”

“Maar met Enkidu als jouw gijzelaar zou heel mijn leven in jouw handen liggen.” Gilgamesh negeert daarmee Humbaba’s opmerking. “Je begrijpt toch zeker wel dat als hij in mijn plaats zou omkomen, ik dat erger zou vinden dan mijn eigen dood.”

Enkidu let goed op Gilgamesh’ woorden. Hij weet dat zijn koning, broer en vriend nu de waarheid spreekt om de Rafa om de tuin te leiden. Het is zijn laatste wanhopige poging.

Humbaba kijkt nog eens naar Enkidu en opnieuw merkt hij dat

Gilgamesh volledig eerlijk tegen hem is. Hij kan zien dat deze twee mannen een onbrekbare, hechte band met elkaar hebben. “Goed,” zegt hij uiteindelijk, “in dat geval zal ik Enkidu in jouw plaats terugsturen. Hij zal je zussen bij mij brengen en als hij een leger meebrengt, zal hij het voorrecht hebben om zijn koning levend te zien verbranden samen met dit cederhouten fort.”

Nu weet Enkidu dat ook Humbaba de waarheid spreekt. Het is een tactische zet. Hij weet dat de reus niets te verliezen heeft, want hij heeft niets om voor te leven. Als hij samen met de machtige koning Gilgamesh van Uruk in de vlammen zou verbranden, dan zou zijn zielige, ellendige bestaan een plaats in de geschiedenis krijgen, beter nog: Humbaba zou de geschiedenis ingaan als een legendarische held. Op die manier zou hij ook wraak nemen op Enkidu's verraad.

“Nee!” schreeuwt Gilgamesh uit. “Ik smeeek je, doe dit niet, Humbaba!”

Humbaba grijnst. Hij weet dat hij de overhand heeft.

“Enkidu is niet te vertrouwen met mijn zussen! Denk aan zijn verleden. Hij is nog steeds een wildeman!”

Maar het protest komt te laat. Humbaba maakt de touwen rond Enkidu al los om hem te laten gaan.

Gilgamesh heeft het voor elkaar. Hij heeft Enkidu waar hij hem wil hebben. Enkidu is grootgebracht door leeuwen. Leeuwen die als zij hun prooi aanvallen, zich storten op de keel en op de ogen. Enkidu springt op en haalt uit naar de ogen van de reus. Zijn vingers dringen er diep in door. Als Humbaba niet zo reusachtig was geweest, dan zou Enkidu ze regelrecht met één ruk uit zijn oogkassen hebben getrokken. Hij is dan misschien maar een derde van Humbaba's lengte, maar hij heeft sterke, robuuste botten, kent een wild verleden en hij is een bekwaam krijger die nog een rekening te vereffenen heeft.

Humbaba schreeuwt het uit van de pijn. Hij slaat naar Enkidu om zijn ogen te beschermen, maar Enkidu hapt de reus naar zijn keel

en laat zijn tanden er zo diep mogelijk in zakken. Even vergeet Enkidu dat Humbaba uit de Refaïm is. De Rafa slaat hem van zijn keel af en hij vliegt tegen een cederhouten pilaar aan. Het huis trilt alsof er een aardbeving is. Humbaba wankelt op zijn voeten. Hij voelt zich versuft en grijpt naar zijn bloedende nek. Zijn ogen doen pijn, maar hij kan nog zien. Enkidu spuugt het bloed van zijn vijand uit. Hij moet snel zijn, want Humbaba kan op elk moment weer bij zinnen komen. Hij duikt naar de stapel gestolen voorraad. Daar hoopt hij het slangenzwaard, Rahab, te vinden. Het enige wat hij zo snel ziet liggen is een dolk. Een kleine dolk. Humbaba staat brullend op. Hij begint te spreken, maar met moeite, want zijn luchtpijp heeft schade opgelopen door Enkidu's ferme beet.

"Enkidu! Waarom heb je mij verraden?" stoot Humbaba er gorgelend uit. "Zou jij je eigen geboorterecht verraden?"

Enkidu antwoordt niet. Hij werpt de dolk richting de reus, maar deze ontwijkt die met groot gemak. De dolk belandt daar waar Enkidu die wilde hebben. Het was niet voor Humbaba bedoeld. Het mes blijft vastzitten in de dikke houten stam, enkele centimeters boven Gilgamesh' hoofd. Als de koning niet op tijd met zijn hoofd was weggedoken, zou het zijn voorhoofd hebben doorboord.

Vlug reikt hij omhoog, rukt de dolk met zijn vastgebonden handen uit het hout en begint de touwen rond zijn lichaam los te snijden.

Humbaba slaat Enkidu met brute kracht tegen de bergwand aan. De rots waartegen hij terechtkomt barst en stenen brokkelen naar beneden op Enkidu's versufte hoofd. Maar hij staat onmiddellijk op. Als hij merkt dat er bloed uit zijn hoofd stroomt, valt hij bijna flauw. Daarna valt hij alsnog met zijn rug op de grond en blijft daar uitgeteld liggen. Als Humbaba dat ziet, keert hij zich om naar Gilgamesh. Maar Gilgamesh is verdwenen. Hij heeft zichzelf van de boomstam losgesneden. Vluchtig kijkt hij

om zich heen. Hij moet die koning weten te vinden. Maar er valt geen spoor van hem te bekennen. Het komt echter niet bij de zes meter lange reus op om omlaag te kijken. Gilgamesh was op zijn handen en knieën gegaan. Dan komt hij overeind en jast de dolk in Humbaba's buik. De reus schreeuwt en rukt meteen het mes uit zijn lijf. Instinctief grijpt hij de koning stevig bij de schouders vast en tilt hem omhoog tot voor zijn bloeddorlopen ogen. "Jij zal nooit meer terugkeren naar de stad van de godin die jou gebarnd heeft," gromt hij woedend. Daarna smijt hij Gilgamesh richting de rotswand en daarbij raakt hij een van zijn dode krijgers die daar hangt. Het lijk breekt zijn val en Gilgamesh glijdt versuft van de ruwe rotsen naar beneden. Toen Gilgamesh tegen de natuurlijke muur knalde, is er een fakkelt van de rotswand afgekomen. Vlug grijpt hij het brandende hout en gooit het naar Humbaba. De reus slaat het weg en reikt vervolgens naar zijn voeten om daar een enorme ijzeren strijdnokts te pakken. Het is een peervormige knuppel die aan alle kanten vlijmscherp geslepen is. Lang geleden heeft hij er in oorlogen heel wat vijanden efficiënt mee kunnen neervellen. Met de nokts in zijn hand strompelt hij naar Gilgamesh. Hij heft het dodelijke wapen omhoog om deze mensenplaag te verpletteren. Plotseling klinkt er luid achter hem: "HO, HOERA!"

De reus draait zich verbaasd om. Hij kan niet slaan. Hij voelt een stekende pijn. Er zit een vlijmscherp metalen mes om zijn pols gewikkeld en met een krachtige ruk snijdt het de hand met het wapen van zijn arm. Ze vallen op de grond.

Nu krijst Humbaba het uit en grijpt naar zijn hevige bloedende stomp en valt daarbij kermend op zijn knieën neer.

Enkidu heeft Rahab gevonden. Gilgamesh staat op en nadert met een dreigende blik de reus. Enkidu blijft voor de zekerheid achter Humbaba staan met zijn zweepzwaard in de aanslag. Mocht de reus toch iets in zijn hoofd halen, dan is het ook meteen met hem gedaan.

De fakkel die Humbaba eerder had afgeweerd is brandend naar de ingang van de ruimte gerold en de zware gordijnen vatten vlam. Humbaba huilt: “Wees me genadig, o machtige Gilgamesh. Spaar mijn leven toch!”

Gilgamesh kijkt hem vol minachting aan. Daarna werpt de reus zich in volle overgave voor de koning neer.

“Ik zal je slaaf zijn. Laat me hier in het cederbos blijven, dan zal ik zoveel bomen omhakken als je maar wil. Het hout ervan mag je voor de verfraaiing en grootsheid van je paleis in Uruk gebruiken. Je kan dan met trots vertellen dat het hout afkomstig is uit het Grote Cederbos.”

Gilgamesh verbaast zich erover hoe deze enorme, machtige Rafa is verworpen tot een zielig hoopje mens dat om zijn leven smeekt. Natuurlijk kan het zijn dat Humbaba hem probeert te misleiden. Toch krijgt hij medelijden met de reus. Hij weet diep vanbinnen dat Humbaba geen toneel speelt. Zelf was hij daarnet ook open en eerlijk geweest in zijn smekingen aan de reus. Gilgamesh ziet dat hij en Humbaba meer op elkaar lijken dan dat ze elkaars tegenpolen zijn. Humbaba draait zijn hoofd om naar Enkidu en jammert: “Enkidu, mijn leven ligt nu in jouw handen. Zeg toch tegen Gilgamesh dat hij mijn leven spaart, ik smeek het je.”

Enkidu staart de reus genadeloos aan.

“Je moet aan je roem blijven denken, Gilgamesh,” zegt hij. “Ooit zal men geboeid luisteren naar het verhaal ‘Hoe Gilgamesh Humbaba de Verschrikkelijke doodde’.”

Plotseling worden ze alle drie afgeleid door het geknisper en geknetter van het vuur. Ze zien tot hun schrik dat de hele ingang in de brand is gevlogen. Het vuur verspreidt zich naar de rest van de kamer. Ook het plafond boven hen staat in brand. De fakkel, die was blijven branden, heeft al meer schade aangericht dan verwacht. Het cederhouten paleis staat in lichterlaaie.

Gilgamesh doet een stap achteruit en staart naar de Humbaba de Zielige.

“Enkidu, laat hem toch vrij. Hij is een gebroken mens.”

“Een vrijgelaten gevangene keert altijd weer terug naar zijn oude natuur,” antwoordt Enkidu keihard.

“De goden zullen woest zijn,” waarschuwt Humbaba. “Als je hun Wachter doodt, dan zal je hun toorn over je afroepen.”

“Een mens kan geen twee heren dienen,” luidt Enkidu’s koele reactie.

Plotseling verhardt Humbaba in zijn vastberadenheid. Zijn stem klinkt vol wrok: “Enkidu, ik had jou nooit genade moeten tonen. Ik had nooit moeten proberen om je op te voeden als mijn eigen familie. Ik had je bij de ingang van dit bos aan een boom moeten ophangen als aas voor de gieren en...”

Humbaba’s zin wordt afgebroken. Enkidu heeft met één klap van het zweepzwaard zijn hoofd van zijn romp gescheiden.

Gilgamesh kijkt enigszins verschrikt toe als het hoofd zijn kant op rolt. Maar Enkidu kijkt neer op het hoofd en zegt uiteindelijk: “Je bent mijn familie niet. Je hebt mijn familie vermoord!”

Dan haalt hij diep adem en kijkt om zich heen. De vlammen kruipen snel langs de houten muren omhoog. Er is geen doorkomen meer aan. De twee vrienden staan in een oven die op het punt staat in te storten. Als dat gebeurt, dan gaat Humbaba’s eerdere dreigement alsnog in vervulling. Meer nog, dan zal ook Enkidu in deze vuurzee omkomen.

“Onze weg naar buiten is geblokkeerd!” roept Enkidu.

Gilgamesh kijkt achter Enkidu naar de grot naast de terebint.

“De enige uitweg is de berg in,” zegt hij.

“Wat? Ben je niet goed? Wij tweeën, zomaar de godenraad binnenstappen? Dat is nog erger dan door het vuur naar buiten springen!”

“Hou je mond, Enkidu,” zegt Gilgamesh. “We gaan naar binnen!”

Hoofdstuk 24

Een dikke rookpluim stijgt als een zwarte pilaar op uit Humbaba's cederpaleis. Het vuur verteert alles wat er aan hout te verteren valt. Gilgamesh en Enkidu weten uit de vlammen te ontsnappen via de tunnel die naar het hart van de berg Hermon leidt. Ze volgen het spoor van rook dat de tunnel wordt ingezogen door de koele lucht die daar ergens vandaan komt. De tunnel komt uit op een prachtige grot vol fonkelende juwelen die de enorme rots-holte met een spookachtige gloed verlicht. De reusachtige stalactieten en stalagmieten die hier overal uit de rotsen en het plafond steken, wekken de indruk dat ze in de muil van Rahab zijn beland, de legendarische oude zeedraak. Het lijkt er nog eerder op dat ze in de zeven bekken van haar nazaat, Leviatan, terecht zijn gekomen. Opeens staat daar een Stralende Morgenster. Het tweeënhalve meter lange, glanzende wezen heeft zijn armen over elkaar geslagen. Het is net alsof hij daar al een tijd op hen heeft staan te wachten. Enkidu krijgt de rillingen van zijn helder gloeiende felblauwe ogen. Gilgamesh valt onmiddellijk op zijn knieën in aanbidding voor het wezen neer. Snel trekt hij Enkidu naar beneden om zijn voorbeeld te volgen.

Dan begint de god te spreken: "Koning Gilgamesh, je hebt in de godenraad voor heel wat opschudding gezorgd."

"O, machtige Shamash," antwoordt Gilgamesh met een eerbied en nederigheid die Enkidu nog niet eerder bij zijn koning gezien heeft. Hij buigt zich nog dieper naar de grond toe als hij die woorden heeft uitgesproken.

Dus dit is de zonnegod waarover Gilgamesh het in Uruk vaak had, denkt Enkidu bij zichzelf. Hij had zich altijd al afgevraagd hoe de goden er in het echt uit zouden zien en of ze daadwerkelijk ook echt zouden zijn.

“Ik bid u, voordat u mij wegvaagt van voor uw heilige aangezicht, neem mijn smeking aan en gun mij toch een audiëntie bij Enlil en de godenraad om mijn zaak te bepleiten,” hoort Enkidu Gilgamesh zijn smeekbede afronden.

“Natuurlijk,” antwoordt Shamash. “Als ik je had willen straffen, dan was dat allang gebeurd.”

Shamash neemt Gilgamesh en Enkidu nog dieper de grot in totdat ze in het hart van de berg aankomen en hij hen voor de godenraad leidt. Achter hen strekt zich een groot meer van zwarte pek uit. Aan de oppervlakte ervan wakkeren vlammen.

Dit is de doorgang naar de Afgrond, de poort naar de onderwereld. Voor hen staat een troon opgesteld. Op de troon zit Enlil, de Heer van de Storm. Aan weerszijden van de troon staan zeventig goden en een menigte van Mal’achim. Ze hebben allemaal een naam en een eigen identiteit, maar Gilgamesh is alleen bekend met Shamash en Enlil. Hij buigt zich opnieuw eerbiedig neer en kust de grond voor Enlil. Vervolgens biedt hij de god een leren tas aan en zet die voor zijn voeten neer.

“Ik offer aan u het hoofd van Humbaba de Verschrikkelijke.”

Daarna reciteert hij er een poëtische tekst bij om zijn offer kracht bij te zetten.

“De ravijnen stroomden vol van zijn bloed.”

Enlil kijkt woedend op Gilgamesh neer.

“Gilgamesh, waarom heb je mijn hart gebroken? Ben ik het niet, die jou zo’n hoge status heb gegeven en jou je plaats op de troon in Uruk heb geschonken? Ben je niet tevreden met de macht die je als halfgod hebt? Je komt mijn heilige bos in en richt er vervol-

gens een enorme chaos aan. Geef me één goede reden waarom ik je niet voor je hoogmoed zou straffen!”

Meteen wendt Gilgamesh zijn ogen af als hij de hoogste god aanspreekt: “Machtige Enlil, vergeeft u mij. De enige verdediging die ik heb, is mijn gehoorzaamheid aan de bevelen van mijn god, Shamash.”

Enlil kijkt Shamash aan en verwacht een goede verklaring. De zonnegod is overdonderd door het indirecte beroep dat Gilgamesh op hem gedaan heeft. Hij moet diep in zijn herinnering graven. Het is al een tijd geleden dat hij Uruk bezocht heeft. In feite is hij er maar een paar keer geweest en met wie en wat hij toen allemaal gesproken heeft, staat hem niet meer helder voor de geest. Natuurlijk wordt er van hem verwacht dat hij zijn onderworpen onderdanen van tijd tot tijd in de gaten houdt. Het houdt in dat hij moet afreizen naar de tempels waaraan zijn naam verbonden is en vergaderingen belegt met zijn hoogste onderdanen. Maar hij onderneemt liever een ander soort reizen. Hij is niet van plan om vandaag zijn losbandige leven in de steden van Sumer te onthullen. Als zij zijn onverantwoordelijk gedrag in de gaten krijgen, dan zouden de goden hem er genadeloos voor straffen en dat wil hij niet nog eens meemaken. De littekens van de vreselijke zweepslagen op zijn rug, herinneren hem aan zijn grote mislukking in een van de periodes nog vóór de Zondvloed. In die tijd noemde men hem Utu. Ook toen was hij de zonnegod. Hij en Enki stonden onder het bevel van Inanna om de Levensboom te veroveren. Maar toen hij en zijn troepen beseften dat zij de oorlog niet zouden winnen, had hij zijn post bij Inanna in alle haast verlaten. Ook al kreeg hij maar de helft van de zweepslagen die de godin van de oorlog had ontvangen, was het nog steeds genoeg om ervoor te zorgen dat hij nooit meer op een fout of op ongepast gedrag betrapt wilde worden. Shamash kan zich geen gesprek met Gilgamesh herinneren dat over deze zaak gaat, dus zegt hij: “Ik heb zoveel bevelen gegeven. Op welk bevel doel je precies?”

“Op de dromen,” antwoordt Gilgamesh.

Verdraaid, denkt Shamash, hij is veel te algemeen. Ik weet nu nog steeds niet waar hij het over heeft.

“Verklaar jezelf, halfbloed. Ik ga hier niet alle details voor jou aan het pantheon vertellen.”

Enkidu voelt aan dat Shamash moeite heeft om Gilgamesh een rechtstreeks antwoord te geven. Hij zou zweren dat de zonnegod gewoon niet weet waar het over gaat en dat is niet echt wat men van de alwetende wijsheid van een god zou verwachten.

“Vergeef me, o machtige Shamash, ik heb het over de droom van de stier en de man die me water te drinken gaf nadat hij me gered had van de berg van de goden die me anders zou verpletteren.”

“En wat heb ik je toen verteld!” Shamash probeert ongeduldig te klinken alsof hijzelf precies nog weet wat hij de koning gezegd had. “Schiet op, vertel het ons.”

Toch bespeurt Enkidu een lichte aarzeling in zijn stem.

“U zei dat ik wakker moest worden, nadat ik u een lam had geofferd.”

Enkidu kijkt heel even op naar Gilgamesh. Het was niet een lam, het waren twee bokjes.

Aha, de schurk. Hij is Shamash aan het testen. Wat een lef.

“Ja, dat lam staat me inderdaad bij,” zegt Shamash. “Maar wanneer heb ik je ooit bevolen om Humbaba af te slachten zoals je nu gedaan hebt en daarbij zijn huis volledig hebt afgebrand?”

“U heeft met mijn moeder gesproken, de godin Ninsun, uw hogepriesteres in Uruk.”

“Ah, kijk dat klopt dus niet,” zegt Shamash vastberaden. “Ik heb dat niet gedaan.”

Nu doet Enkidu een stap naar voren en volgt Gilgamesh’ eerbiedige en nederige houding.

“Hoogste god Enlil, beschermgod van onze stad, Shamash, hooggeëerde godenraad, als u mij toestaat,” begint hij, “ik ben de rechterhand van de koning en ik was erbij in de tempel van Shamash.

Ik ben getuige van Gilgamesh' bewering."

Wat een stel vuile padden, denkt Shamash, die twee zweren tegen mij samen. Ik zal hun hoofden krijgen.

"Wat heb je op de beweringen van deze twee koninklijke getuigen te zeggen, Shamash?" zegt Enlil.

Heel de godenraad heeft de aandacht op hem gevestigd. Shamash zoekt naar woorden. Gilgamesh en Enkidu denken bijna op hetzelfde moment: *welke god weet er nu niets van de dromen die hij geeft en de gebeden die tot hem worden gebeden? En hoe kan hij nu niet weten dat de brand een ongeluk was?*

"Het moet Inanna zijn geweest," zegt Shamash plotseling. Iedereen kijkt hem verbaasd aan.

"Zij moet zich hebben voorgedaan als mij om hen te misleiden en om haar eigen wensen te vervullen."

Die zit, denkt hij, en nu de knaller.

"Ze is waarschijnlijk teruggekeerd en is ongetwijfeld al bezig met haar duivelse plannen."

Het is ongelooflijk en zelfs schandalig om te beweren, maar toch is dit precies iets wat Inanna zou doen als ze het oordeel van de Zondvloed zou hebben overleefd.

Enlil kan het niet geloven.

"Maar we hebben haar sinds de Zondvloed niet meer gezien. We hebben allemaal aangenomen dat zij met de anderen onder de aarde is gebonden."

Nu geraakt Shamash helemaal in zijn element. De aarzeling in zijn stem is helemaal verdwenen: "Dat klopt, we hebben haar al die tijd niet gezien, maar tegelijkertijd weten we ook niet zeker wat er met haar is gebeurd. En aangezien ze de neiging heeft om waar ze ook maar kan de macht te grijpen, zou het zomaar eens kunnen dat zij al die tijd al een overname aan het voorbereiden is. Tegen ons. Misschien heeft iemand haar gevonden en haar bevrijd uit haar gevangenschap onder de aarde."

Hij spreekt alsof hij weet waarover hij het heeft, maar hij heeft er geen flauw idee van hoe dicht hij bij de waarheid zit. Hij is meer bezig met trots te zijn op zichzelf, omdat hij zich eruit heeft weten te praten, dan dat hij werkelijk is geïnteresseerd in de waarheid. De ene na de andere leugen komt er soepel uit. Hij kan goed liegen, want hij heeft Inanna als een van de grootste uitblinkers in liegen als voorbeeld gehad. Hij zou haar weleens bedanken, mocht hij haar ooit tegenkomen.

Gilgamesh vindt het nu de perfecte gelegenheid om een brandende vraag te stellen. Misschien dat die vraag de godenraad wel net zo in de fik zet als het paleis van Humbaba, maar dan op een andere manier.

“O, machtige Enlil, sta mij toch toe om te vragen waarom het pantheon zich heeft verborgen in deze kosmische berg? Waarom leeft u niet meer te midden van uw volken in de vruchtbare vlakten van de aarde zoals u gewoon was te doen vóór de Zondvloed?” Het is een strategische zet van Gilgamesh. Hij vermoedt namelijk dat er een bepaalde schaamte of angst schuilgaat achter het verbergen van de goden in de berg Hermon. Door een discussie uit te lokken, kan hij misschien hun trots te kijk zetten. Op deze manier zou hij zelfs mogelijk hun genade kunnen afdwingen.

Geniaal, denkt Enkidu, hij lokt ze de tent uit!

Enlil denkt na over zijn antwoord. Hij mag deze koning wel. Hij heeft pas echt het lef om de godenraad zomaar binnen te lopen en daardoor de dood recht in de ogen te kijken. Daarnaast is hij een Nafil, een van hun eigen nakomelingen, geboren naar hun beeld en gelijkenis. Als zij hun heerschappij over de aarde weer willen aanwakkeren, zou hij mogelijk de middelaar kunnen zijn die ze nodig hebben: een hybride Gibbor, een halfbloed krijger met een legendarische reputatie; een alleenheerser die de mensheid weer kan samenbrengen onder de heerschappij van de goden. Maar daarvoor hebben ze zijn volledige steun en vertrouwen nodig om het plan dat bij hem opkomt, goed uit te kunnen voeren. Het is

als eerste belangrijk dat de godenraad de belangen van de koning van Uruk tegemoetkomt. Wat wil deze pretentieuze tiran? Waarom is hij gekomen? Wil hij zelf een god worden? Of is het nog te vroeg om van de berg af te dalen? De goden hebben zich al die tijd schuilgehouden, vanwege de diepgaande verwoesting die de Zondvloed had aangericht. De Schepper van de hemel en de aarde, Elohim, die vreselijke godheid van Noach ben Lamech, had hun plannen met die wereldwijde ramp zo verwoestend weggevaagd dat degenen die aan de vloed en aan de greep van de aartsengelen ontkomen waren, erg voorzichtig waren geworden om hun ware gezicht aan de mensen te laten zien. Elohim zou Zijn hemelse aartsengelen mogelijk als spionnen in de steden hebben rondlopen. De godenzonen weten niet precies wat Hij verder zou gaan doen. Daarom hebben ze besloten hier opnieuw hun originele plan van vóór de Zondvloed nieuw leven in te blazen. Enlil besluit om hun ware geschiedenis te verdraaien en hoopt daarmee die hooghartige Gilgamesh om de tuin te leiden en hem aan hun kant te krijgen.

“Ik zal je over de Zondvloed vertellen,” zegt hij. “De halfgoden hebben ooit net als mensen moeten werken en zwoegen op de aarde. Zij waren de Igigi, die de Anunnaki dienden. De Igigi noemden we Nefilim. Ze groeven kanalen voor de steden aan de grote rivieren. Maar zij begonnen te klagen over het harde werk en kwamen tegen mij in opstand. De Gigantenstrijd brak los, maar we hebben hun opstandigheid weten te onderdrukken.”

Het gaat Enlil goed af. Hij weet het zo te vertellen dat er toch een kern van waarheid inzit. Hij voelt zichzelf op dit moment een meesterverteller, maar nu moet hij creatief worden.

“Dus riep ik de draagmoedergodin Nintu te midden van de godenvergadering. Zij moest ons helpen bij het scheppen van de eerste mens. Ik zei: ‘Laat de mens het zwoegen van de goden dragen.’ De moedergodin slachtte een god en vermengde zijn vlees en bloed met klei. De Anunnaki spuwden erop en het levenloze mengsel

werd een mens. De mensheid die wij geschapen hebben, hebben wij aan het werk gezet.”

Enlil neemt Gilgamesh even op. De koning heeft zijn aandacht nog.

“Maar na vele jaren begonnen de mensen zich te vermenigvuldigen. Er werden er te veel geboren voor moedergodin om hen te onderhouden en te voeden. Het land bulderde als een stier en het lawaai bereikte mijn woning. Al dat rumoer en al dat geschreeuw. Ze aten te veel, ze klaagden constant en door dat tumult konden we zelfs niet slapen. Ik besloot om hen te teisteren met stormwinden, maar de regen hield ik tegen. Het gevolg was dat er hongersnood kwam. Het rumoer werd erger. Ze begonnen zelfs hun eigen kinderen op te eten. Het was vreselijk, dus stuurde ik de plaag en de pest. Maar het baatte niet, want hun aantallen namen nog steeds niet af. Uiteindelijk besloot ik een Zondvloed over de aarde te laten komen, om het hele land te zuiveren van het vuil en zo opnieuw te beginnen.” Enlil zucht dramatisch.

“Maar zonder medeweten van het pantheon was Enki in het geheim naar de stad Shuruppak gegaan om er een man te waarschuwen voor de vernietigende ramp die op handen was.”

“Was dat Noach ben Lamech?” onderbreekt Gilgamesh hem. Hij was wel gegrepen door Enlils verhaal, omdat zijn moeder hem wel eens over de Zondvloed verteld had, althans een versie daarvan.

De god ergert zich eraan. Hij houdt er niet van om op een zijspoor gezet te worden en hij vindt het al helemaal niets om onderbroken te worden. Maar hij houdt zich in.

“Zo noemen sommigen hem ja, maar zijn naam was Atrachasis. Anderen noemen hem ook wel Ziusudra. Enki zei tegen Atrachasis dat hij een grote boot moest bouwen van een halve hectare groot en honderdttwintig el hoog. Van binnen en van buiten moest hij die bestrijken met pek. Op deze boot nam hij dieren van elk soort mee om ze te redden van de komende vloed.”

Opeens valt Gilgamesh iets op. Hoe kan deze god de hoogste god van het pantheon zijn en tegelijk zo dom om niet te weten dat een vierkante boot nooit kan blijven drijven? Gewoon al het idee van een boot met die hoogte is belachelijk. Het ding zou kapseizen bij de eerste de beste vloedgolf. *Of was het ding rond en bedoelt hij een halve hectare in de rondte? Vast niet. Er zijn geen ronde boten. Waarom liegt hij? Wat heeft hij te verbergen?*

Enlil vervolgt zijn verhaal: “Zes dagen en zeven nachten lang bleef de storm aanhouden en de Zondvloed verwoestte het land. Toen het water daarna begon te zakken, strandde de boot op de berg Nimush. Atrachasis verliet de boot en bracht de goden een offer. We roken de zoete geur ervan en we verzamelden ons rondom zijn offer.”

Als een stel vliegen rond uitwerpselen, dacht Enkidu bij zichzelf. Ze lijken ons net zo hard nodig te hebben als wij hen.

“Maar toen ik Enki confronteerde met zijn verzet tegen mijn bevel, openbaarde hij dat hij het niet direct aan Atrachasis verteld had, maar in een droom. Op die manier wist hij aan de straf van de godenraad te ontkomen,” onthult Enlil met een link in gedachten naar wat Shamash eerder over Inanna had beweerd. “Maar u liet Noach leven?” vraagt Gilgamesh verbaasd.

“Atrachasis,” corrigeert Enlil hem nadrukkelijk. “Ik heb Atrachasis in leven gelaten. Sterker nog, in mijn grote genade ben ik naar Atrachasis en zijn vrouw toegegaan en heb hen verklaard dat ze vanaf die dag zouden zijn als ons, als goden. Ik nam ze mee naar een ver afgelegen plaats, naar ‘het land van de levenden’, aan de monding van de rivieren, waar de zon opkomt. Daar zouden ze verblijven, zodat ze niet meer onder de stervelingen hoefden te leven.”

“U heeft Noach, ik bedoel, Atrachasis en zijn vrouw onsterfelijk gemaakt?” wil Gilgamesh graag weten. Het is hem nu nog niet helemaal duidelijk.

“Ja,” zegt Enlil. “Zij zijn de enige mensen die deze eer van ons hebben ontvangen.”

Opnieuw komen Gilgamesh' en Enkidu's gedachten met elkaar overeen. Tegelijkertijd vragen ze zich allebei af wat Enlil met deze mythe te verbergen heeft. Het lijkt deels waar, maar voor een groot deel hebben beiden het idee dat hij het ter plekke heeft verzonnen voor zijn eigen doeleinden en propaganda.

“Gilgamesh,” gaat Enlil verder, “wil jij eeuwige roem bereiken en voor jezelf een machtige naam maken?”

Gilgamesh kan niet geloven wat hij hoort. Hij had eerst gedacht dat hij en Enkidu in Sjeool zouden worden gesmeten voor hun pure onbeschaamdheid over wat ze met Humbaba gedaan hebben. Maar hij realiseert zich niet dat Enlil zijn moord op de Wachter van de woonplaats van de goden aangrijpt om zijn volgende plan voor de heerschappij over de aarde in gang te zetten.

“J-ja,” stottert Gilgamesh geschokt. “Met heel mijn wezen.”

“Goed,” zegt Enlil. “Dan zullen we samen een wederkerig verbond met elkaar sluiten.”

Enkidu deelt de opwinding niet die hij terug hoort in Gilgamesh' stem. Hij vertrouwt deze goden niet. Ze zijn onvoorspelbaar. Ze zijn ook niet echt op de hoogte van de dingen of krachtig zoals men van een god zou verwachten. Hij vindt het nogal twijfelachtig of ze het wel waard zijn om hen trouw te zweren en het respect te geven waar ze menen recht op te hebben. Enkidu bedenkt zich dat er op dit moment voor Gilgamesh en hem geen andere mogelijkheid is dan toch maar mee te gaan in hun plannen, voor nu. De andere optie is hoogstwaarschijnlijk het dodenrijk.

“Jullie zullen inzicht krijgen in de goddelijke raad van de goden, die geen enkel ander mens ooit gekregen heeft en ooit nog zal krijgen. In ruil daarvoor zullen wij jullie verzoeken om ons te gehoorzamen om ervoor te zorgen dat ons plan daadkrachtig, zonder enig oponthoud zal worden uitgevoerd.”

“Ja, mijn heer,” is het antwoord van Gilgamesh en hij buigt eerbiedig zijn hoofd.

De goden staan op het punt om uit hun schuilplaats te komen. Enkidu weet het, maar hij houdt plichtsgetrouw zijn mond. Als hij zijn gedachten nu uitspreekt zou hen dat alleen maar in de problemen kunnen brengen en dan zou het verbond al heel snel aan stukken zijn. Voor nu is het beter om Gilgamesh' alliantie met de goden nog even heel te laten.

Enlil gaat verder: “Sta mij toe, Gilgamesh, de god voor te stellen die onze afgezant zal zijn en die je zal helpen bij het verwezenlijken van ons plan voor het land tussen de grote rivieren.” Dan stapt een van de goden naar voren. Hij is een grote spierbundel en is zwaar bewapend met een boog, een loodzware knots, een zwaard en hij draagt een oorlogsnet bij zich. Hij is duidelijk een krijger met wie niet te spotten valt.

“Het volstaat wel om te zeggen dat hij geschikt is voor zijn taak,” zegt het hoofd van de goden.

Gilgamesh kan dat alleen maar in stilte beamen.

“Dit is Ninurta, zoon van Enlil, god van de irrigatie en de oogst,” besluit Enlil.

God van de irrigatie en de oogst? Hij? Zo'n krachtpatser? Enkidu kan het niet geloven. Heeft hij al die tijd hier in de berg niets te vechten gehad en is uit pure verveling maar gaan tuinieren?

Gilgamesh denkt hetzelfde.

Hoofdstuk 25

Enlil wil dat Gilgamesh zijn loyaliteit toont voordat hij hem terug laat keren naar Uruk en geeft hem daarom verschillende opdrachten. De koning moet een enorme cederhouten deur maken van dertig meter hoog, tien meter breed en zestig centimeter dik. Het lastige ervan is dat het uit één stuk hout vervaardigd moet worden en daarvoor moet hij de allergrootste boom in het Cederbos neervellen. Daarna moet hij het naar de rivier de Eufraat vervoeren op karren die door ezels getrokken worden. Ook die karren moet hij zelf maken van het hout uit het bos. De poort kan dan als vlot te water gelaten worden en daarop moeten hij, Enkidu en Ninurta naar de stad Nippur varen. In die stad zullen ze de poort als geschenk aanbieden aan de tempel van Enlil. Zo laat Enlil duidelijk aan de godenraad en aan zijn zogenaamde zoon merken dat hij het voor het zeggen heeft. Hij is de hoogste van alle goden. Nippur is het belangrijkste godsdienstige centrum van het pantheon en met dit bevel van Enlil aan Gilgamesh, zal dat ook zo blijven. Deze uitgebreide onderneming is slechts nog maar een klein onderdeel van het meesterplan, het kleinste zelfs, dat Gilgamesh voor de godenraad moet uitvoeren. Enkidu is niet op de hoogte van de rest van dit grote plan. Het is het enige dat Gilgamesh zijn rechterhand niet heeft verteld. De goden hebben Gilgamesh laten zweren om het geheim te houden. Mocht hij het zijn broer toch bekendmaken, dan zullen ze allebei sterven. Ninurta is mee om ervoor te zorgen dat de koning zijn mond houdt en dat hij alles wat de goden hem hebben opgedragen zal uitvoeren.

Enkidu is van plan om dat stelletje despoten in die berg met hun leugens en kwaadaardige bedenksels te ontmaskeren om zijn heer, vriend en broer, de machtige Gilgamesh, te beschermen. Hij denkt het goed door als ze op het cederhouten vlot stroomafwaarts varen over de grote rivier de Eufraat. Hij staat aan het roer van de immense poort voor Enlils tempel en ziet Gilgamesh van de boeg naar hem toekomen. Gelukkig laat de koning die Ninurta achter om als een stenen beeld de voorsteven van het vlot te bewaken.

“Hij is niet zo’n prater,” zegt Gilgamesh als hij bij Enkidu aankomt. “Je moet het echt uit hem trekken. Je moet bij wijze van spreken letterlijk aan zijn enorme hoektanden trekken om zijn mond open te krijgen.”

Enkidu reageert niet. Gilgamesh merkt dat er iets aan de hand is met zijn vriend.

“Is er iets waarover je je zorgen maakt, Enkidu?” vraagt hij.

“Ik vertrouw deze goden niet,” fluistert Enkidu zo zacht als hij kan.

“Ik ook niet,” zegt Gilgamesh met gedempte stem.

Enkidu kijkt in de verte naar Ninurta. Hij was al een eindje hun kant op komen lopen, maar de zoon van Enlil keert zich toch om en loopt terug naar zijn plaats om daar weer de waakhond uit te hangen.

Met een eindeloze, melancholische blik staart hij in de verte en mompelt zacht: “Toen ik nog een wildeman was, was ik me totaal niet bewust van welke god ook maar. Goden zoals die van de berg Hermon. Maar als ik over de steppe zwierf, vaak helemaal alleen, dan werd ik overweldigd door een gevoel van ontzag. Ik weet niet wat het was, maar ik keek om me heen en zag de aarde rotsvast onder mijn voeten en de prachtige, hoge bergen die de sterrenhemel omhoog houden. Op die momenten dacht ik bij mezelf: er moet toch iemand zijn die dit alles gemaakt heeft. Hij moet toch eeuwig zijn om dit allemaal te kunnen onderhouden. De kosmos,

de orde daarin, het komen en gaan van de seizoenen. Ik voelde toen iets als de ultieme goedheid. Het was goed, maar diep vanbinnen voelde ik dat ik... dat wij daar niet aan kunnen voldoen.” Gilgamesh onderbreekt Enkidu’s verhaal: “Heb je deze schepper ook gezien?”

“Nee,” antwoordt Enkidu, “maar toch was hij er. Als de allerhoogste bouwmeester is hij aanwezig in het werk dat hij heeft achtergelaten. Als een kunstenaar is hij nog steeds terug te zien in het mozaïek dat hij gemaakt heeft. Toch heeft hij zijn duidelijke schrift er niet op achtergelaten. Ik weet zijn naam ook niet. Maar ik weet wel dat hij niet in de godenraad van de Hermon aanwezig was. Zij maken alleen maar deel uit van het mozaïek.”

Gilgamesh begrijpt er niets van.

“Wat voor schepper spreekt er nu niet en laat zich onbekend door zichzelf niet aan de mensen te openbaren?”

“Misschien zijn *wij* degenen die niet naar *hem* luisteren en hem ontwijken.”

“Ik zou zeggen dat wij door hem en de andere goden in de steek zijn gelaten,” werpt Gilgamesh tegen. “Hij schiep het allemaal en dacht, mooi, ik maak dat ik wegkom, laten ze het zelf maar uitzoeken.”

“Misschien zijn we ook in de steek gelaten, maar kijk eens om je heen,” zegt Enkidu. “Wat zijn we geworden? Misschien zijn we er zelf schuldig aan geworden dat hij zich voor ons verbergt. Misschien verdienen we het wel.”

“Of misschien heb jij te lang alleen op de steppe rondgedoold en ben je compleet gestoord geworden,” reageert Gilgamesh met een vleugje sarcasme.

Enkidu kan erom glimlachen.

“Ja, daar zeg je wat. Het leven van een wildeman is een leven vol onwetendheid. Toch vertrouw ik die grillige goden onder de berg niet.”

“Vertrouw op mij,” zegt Gilgamesh dan. “Ik ben gebonden aan een eed om hun plannen niet bekend te maken.”

“Je kon niet veel anders. Het was of ja zeggen tegen hun wensen, of sterven,” zegt Enkidu met hese stem.

“Ik beloof je, Enkidu, dat het geweldig zal zijn voor mij,” verzekert Gilgamesh hem. “En als het zover is, zal je aan mijn zijde staan om het mee te maken.”

“Voor dat zulke beloften waar worden, is er altijd een zware prijs die betaald moet worden,” zucht Enkidu. “Roem heeft zo zijn prijs.”

“Wat wil je dan in het leven?” vraagt Gilgamesh. “Het leven is niets anders dan het najagen van wind. Alles is ijdelheid. Ons leven is als een damp die er maar even is en opeens weer uit het zicht is verdwenen. Maar jij en ik leven nog. Je kunt beter een levende hond hebben, dan een dode leeuw.”

“Ik wil gewoon terug naar mijn vrouw. Terug naar het leven met haar,” reageert Enkidu.

“En wat is dat nu voor een leven?” vraagt Gilgamesh. “Een leven vol lichamelijke en emotionele ervaringen? Enkidu, ik hou nog meer van jou dan een broer ooit van je zou doen. Ik weet dat je Shamchats liefkozingen je rustig maken, maar bedenk dit: jij zal op een dag ook sterven. In het dodenrijk is er geen liefkozing, zijn er geen metgezellen, daar gaan al je herinneringen aan haar verloren. Het is het land van de vergetelheid, waaruit geen mens terugkeert.”

Enkidu schudt zijn hoofd. Hij vindt het te kortzichtig en komt met zijn tegenargument: “Daarom zijn de goden jaloers op ons. Wij zijn gedoemd te sterven en daarom is het leven veel intenser. Elk moment dat wij meemaken kunnen we koesteren, omdat het zo mooi kan zijn en omdat die momenten misschien nooit meer terugkeren. Elke dag kan onze laatste dag zijn. Daarom is elk genot puur, heilig, vol schoonheid en vooral dit: van grote betekenis voor ons korte leven, omdat we er op een dag niet meer zullen zijn.”

“Doe niet zo dwaas,” zegt Gilgamesh bot. “Het is precies het tegenovergestelde. Elk plezier dat je ervaart, elk contact dat je hebt, of dat nu je vrouw is, een vriend of je eigen kinderen, het zijn leugens. Het is gewoon een wrede grap. Iets waarmee je jezelf voor de gek houdt door te zeggen dat het waarde heeft. Zinloos. Wat stelt jouw kleine zogenaamde mooie moment van schoonheid of plezier voor ten opzichte van de eeuwige wanhoop in het dodenrijk die je te wachten staat? Niets. Het is erger dan niets. Het is gewoon een regelrechte aanfluiting die de pijn nog veel erger maakt, omdat er niets is wat ermee te vergelijken valt. Zie je dat nu echt niet? Als er geen hogere waarheid is waarin de hoop worteld is, dan is die hoop alleen maar de zekerheid van iemands eeuwige ellende.”

“Wat wil je nu eigenlijk zeggen?” vraagt Enkidu. “Je noemt mij dwaas, omdat ik kan genieten van die mooie momenten. Maar als dat het toch allemaal niet waard is, omdat we toch een keer allemaal doodgaan, waarom zouden we er dan nu niet direct een einde aan maken? Als ons toch niets anders dan wanhoop te wachten staat, dan kunnen we ons beter nu alvast maar in die wanhoop storten.”

Gilgamesh kijkt zijn vriend na dit intense gesprek aan. Zijn gerimpelde gezicht ontspant zich weer en hij denkt even na.

“Goed punt,” concludeert hij. Maar aan zijn sluwe glimlach te zien, gaat hij het daarbij niet laten. Hij voegt eraan toe: “En daarom wil ik een god worden. Enkidu, ik wil het eeuwige leven. Ik wil voor altijd leven.”

Enkidu staart hem wezenloos aan en zegt: “Je bent al voor twee derde goddelijk. Is dat niet genoeg?”

“Nee, want ik zal nog steeds sterven vanwege mijn een derde mens-zijn,” zegt Gilgamesh.

“Goed,” gaat Enkidu verder. “Nu het daar dan toch over gaat, ik heb het je altijd al willen vragen: hoe kun je nu voor twee derde goddelijk zijn en voor een derde menselijk? Als je vader een mens

was en je moeder een godin, dan zou jij voor de helft een god zijn en voor de andere helft een mens.”

Gilgamesh knikt en zegt: “Eerlijk gezegd heb ik mezelf dat ook al vaak afgevraagd. Natuurlijk heb ik het nooit ter discussie willen stellen, want ja voor twee derde een god zijn zorgt er natuurlijk voor dat het volk me meer zal vrezen, dan als ik maar een halfgod ben.”

Enkidu grijnst en zegt: “En dat wil je jezelf natuurlijk niet onthouden.”

“Nee. Zelf denk ik dat het komt doordat mijn menselijke vader, de heilige Lugalbanda, een god is geworden. Misschien is dat de verklaring.”

Enkidu kijkt met een sceptische blik naar Gilgamesh.

“Wat?” vraagt Gilgamesh enigszins onzeker.

“Toen je vader tijdens een ceremonie na zijn dood goddelijk werd verklaard, was jij allang geboren en niet eens een baby meer, maar een volwassen prins.”

Gilgamesh zwijgt.

Enkidu heeft gelijk. Maar de waarheid over zijn identiteit zal vast niet in het voordeel van Gilgamesh zijn en zeker niet in deze discussie. Daarom besluit de koning daarnaar terug te keren: “En dat bewijst mijn punt, Enkidu. Wie kennis vermeedert, vermeedert smart.”

Enkidu kijkt Gilgamesh met gefronste blik aan. De koning probeert de kwestie gewoon te vermijden. Enkidu geeft er niets om dat hij Gilgamesh laat merken dat hij niet overtuigd is.

“Kijk me niet zo aan. Het maakt niet uit voor hoeveel ik goddelijk ben. Ik ben nog steeds een mens en dus zal ik sterven, omdat alle mensen eens zullen sterven. Zowel de wijze als de dwaas, de koning als zijn onderdaan en zowel de rijke als de arme. Er is geen mens die aan Sjeool kan ontkomen en na een tijd worden alle doden vergeten.”

Gilgamesh zwijgt even voor het dramatische effect en sluit vervolgens af met: “Maar een god leeft voor eeuwig.”

“Het doet me denken aan een spreekwoord,” zegt Enkidu.

Gilgamesh had al zo’n reactie van zijn rechterhand zien aankomen. Hij zucht en vraagt hem lichtelijk sarcastisch: “En welk spreekwoord mag dat dan wel niet zijn?”

“Het is beter om een arme, wijze jongere te zijn, dan een oude, dwaze koning die niet langer weet hoe hij met adviezen moet omgaan.” Snel voegt Enkidu eraan toe: “Niet dat ik nu iets impliceer hoor.”

“Nee, vast niet.” Gilgamesh raakt geïrriteerd. “Dat doet mij trouwens ook aan een spreekwoord denken.”

Enkidu laat het om ernaar te vragen, want hij krijgt het toch wel te horen.

“Als een wildeman ooit beschaafd wordt, vergeet hij zijn zorgeloze bestaan en wordt een stresskip.”

Enkidu knijpt zijn ogen samen en zegt: “Dit verzin je net om mij terug te pakken. En wie is hier nu de stresskip?”

Gilgamesh blijft voor zich uit kijken naar de rivier. Daarna verschijnt er een grijns op zijn gezicht en zegt: “Ik ben koning, dus ik mag mijn eigen spreuken bedenken.”

Enkidu buigt het hoofd en erkent dat hij gelijk heeft: “Dat voorrecht zal ik u niet willen onthouden. Ik zal mij aan uw irritante goddelijke privileges onderwerpen.”

Daarna barsten beide vrienden in lachen uit. Ze omhelzen elkaar hartelijk.

Maar deze genegenheid irriteert Ninurta, die van een afstand staat toe te kijken. Met een verachtende blik houdt hij de twee mannen bij het roer in de gaten. Zelf blijft hij op zijn post. Hij schudt zijn hoofd en richt zijn ogen weer in de richting van Nipur. Hij denkt bij zichzelf, *een koning met een loyale vertrouweling is ongeschikt materiaal om een tiran van te maken. Daar moet ik toch iets aan doen.*

Hoofdstuk 26

Gilgamesh stuurt het vlot verder over de Eufraat naar Nippur. Daar aangekomen heeft hij nauwelijks aandacht voor de schitterende stad en haar tempel. Hij kan het zich bijna niet veroorloven om oprecht en eerbiedig stil te staan bij de formele inwijding van Enlils tempel met al de pracht en praal die ermee gepaard gaat, omdat hij het oersaai vindt en niet kan wachten om weer te vertrekken. Zodra de reusachtige deur is geplaatst en hun taak in Nippur erop zit, laat hij Enkidu een boot huren en varen ze daarmee verder door naar Uruk. Eindelijk gaan ze weer naar huis!

Als Gilgamesh en Enkidu de boot aanmeren aan de rivierkade, torent de machtige muur van hun grote stad hoog boven hen uit. Ninurta zal Gilgamesh schaduwen als zijn pas aangestelde, persoonlijke lijfwacht. Hij krijgt een grote mantel om met een capuchon over zijn hoofd om hem onherkenbaar te maken. Niemand mag zien dat hij een god is. Zijn identiteit zullen ze pas onthullen wanneer het echt nodig is, of liever: wanneer het moment daar is. Gemakkelijk zal het niet zijn met zijn lengte van tweeënhalve meter en zijn uitermate gespierde lichaam dat net lijkt op een omgekeerde ziggurat. Toch zal niemand snel naar hem vragen. Zijn intimiderende postuur zal iedereen er wel van weerhouden hem ook maar iets te vragen.

Gilgamesh wil graag weten wat er tijdens zijn afwezigheid heeft afgespeeld in de stad. Hij ziet tot zijn grote blijdschap dat de mu-

ren zijn voltooid. Ze zijn groots. Later zal men zich zeker afvragen of het niet een god is geweest die de stadsmuren heeft gebouwd. Ze zijn als prachtige torenhoge kliffen gemaakt van bakstenen, die de stad als een reusachtige slang omringen. Deze slang is hun trots, hij is hun bescherming. *Goed gedaan, Dumuzi*, denkt de koning, *een beloning voor jouw bijzondere ijver is zeker op zijn plaats*. Het reisgezelschap gaat door de zevenvoudige stadspoort naar binnen. Er klinkt luid bazuïngeschal: de koning is terug!

Als ze het paleis naderen en Gilgamesh zijn ogen in het voorbijgaan op het tempeldistrict richt, schrikt hij zich wild. Hij staat onmiddellijk stil. Er groeit een enorme boom in het Eanna die zeker zo'n duizend el de hemel in rijst. De takken ervan spreiden zich wijd uit. Het is bijna afschrikwekkend. Gilgamesh verbaast zich erover. Hoe is die daar gekomen en hoe kan die boom in zo'n korte tijd zo groot worden? Nu ziet hij ook dat het hele Eanna-complex wordt gerenoveerd door een grote groep arbeiders. Metselaars, timmermannen en honderden andere werklui zwermen door het tempeldistrict, terwijl ze bezig zijn aan een grootse verbouwing. Het Eanna wordt duidelijk uitgebreid. Gilgamesh' bloed begint te koken. Hij is slechts veertien dagen weg en de man aan wie hij de leiding over Uruk heeft overgedragen, begint zich als heerser te gedragen?

"Wat is dit?" begint Gilgamesh.

"Mijn koning." Enkidu vestigt de aandacht op het gebied van de kleiputten. Maar er zijn geen kleiputten meer die altijd een derde deel van de stad hebben gevormd. Er strekt zich nu een enorm meer uit! Gilgamesh' mond valt open van schrik. Vervolgens knijpt hij zijn ogen samen van woede.

"Er gaan hier koppen rollen!" Hij is furieus. Hij versnelt zijn tempo en begeeft zich naar zijn troonzaal.

Met alle kracht in zijn armen gooit hij woedend de deuren van de zaal open. De eerste die hij ziet is zijn moeder Ninsun. Ze zit op haar koninklijke troon. Maar wie zit er naast haar? Het is niet Dumuzi. Onmiddellijk bedaat hij. Degene die zijn troon heeft ingenomen is tweeënhalve meter lang. Het wezen gaat gekleed in een gewaad van gierenveren en draagt een gehoornde hoofdtooi. Er zit een godin op zijn troon. Gilgamesh loopt niet verder. Ook Enkidu blijft staan. Ninurta doet snel een stap terug in de schaduw van de ingang om onopgemerkt te blijven. Het wezen begint als een koningin te spreken: "U moet de machtige Gilgamesh zijn, de telg uit Uruk, Wilde Stier op ramkoers, voor een derde een sterveling en voor twee derde een god!"

Ze kijkt even neer op Ninsun, die angstig stilzit.

"Zeg ik het zo goed, Vrouwe Koe?" Vervolgens richt ze haar blik weer op Gilgamesh en lacht hem vriendelijk toe. Ze strekt haar handen uitnodigend naar hem uit.

"Ik moet zeggen dat u werkelijk alles bent en zelfs meer dan uw moeder mij verteld heeft," spint ze als een kat, terwijl ze haar lippen aflikt en hem met hongerige ogen aankijkt.

"O, vergeef mij dat ik op uw troon ben gaan zitten, maar ik heb die even van u overgenomen."

Ze staat op en gebaart Gilgamesh dat hij er weer mag gaan zitten. Haar hoffelijkheid is als een klap in zijn gezicht. Ze bespot hem te midden van zijn eigen hofhouding. De godin weet heel goed wat ze doet en dat ze kan doen wat ze maar wil. Gilgamesh staart haar aan. Hij weet niet goed hoe hij moet reageren.

Dan stapt de godin nog verder bij de troon vandaan en zegt: "Sta me toe mezelf voor te stellen. Ik ben de godin van seks en oorlog. U zult me kennen als Inanna. In het verleden werd ik onder die naam vereerd. Maar ik ben uit Sjeool teruggekeerd en herboren als Ishtar."

Uit het zicht, in de schaduw, waar Ninurta zich ophoudt, worden de ogen van de god onder zijn kap groot van schrik. Het is dus

toch waar. Shamash heeft geen leugens staan verkondigen in de godenraad. Inanna is er echt in geslaagd terug te keren, maar met een nieuwe naam. Maar als hij van onder zijn bedekking zo naar haar uitbundige kleding kijkt, is er maar weinig veranderd aan haar identiteit. Ze heeft haar zelfde rol van vóór de Zondvloed gewoon weer op zich genomen.

“Waar is Dumuzi?” vraagt Gilgamesh aan Ninsun.

Ninsun kan haar zoon niet aankijken. Ze wendt onmiddellijk haar ogen in schaamte van hem af.

“Dumuzi? Of Tammuz zoals ik hem noemde,” komt Ishtar tussenbeide.

Hem noemde?, denkt Gilgamesh. *Waarom spreekt ze in de verleden tijd.*

“Laten we zeggen,” vervolgt ze, “dat hij van onschatbare waarde voor mij is. Men houdt hem voor mij vast in Sjeool – hoe dan ook, hij komt niet meer terug.”

Gilgamesh is verbijsterd door haar arrogante houding. Hij kan deze godin niet geloven. Toch is hij ook weer niet al te bang voor haar. Na alles wat hij de afgelopen dagen heeft meegemaakt, is er niet veel meer dat hem angstig kan maken.

Ishtar ziet het.

“Man, jij bent echt een taaie,” spint ze, “samen gaan wij spannende tijden tegemoet. Jij en ik! Mijn dappere Gilgamesh.”

Ninurta ruikt onmiddellijk onraad in haar woorden. Hij stapt naar voren, maar laat zijn kap over zijn hoofd hangen. Toch ver-raadt hij zichzelf als beschermer van de koning. Ishtar kijkt hem onderzoekend aan. De eerst nog zo gemaakte speelse toon in haar stem verandert plotseling in een overduidelijke geïrriteerde.

“Hou toch op met je te verstoppen, zoon van Enlil. Ik rook je al toen je binnenkwam, imbeciel.”

Nu trekt hij zijn kap achterover en gaat meteen naast Gilgamesh staan. Verder blijft hij angstvallig stil. Hij houdt zijn hand op zijn wapen om het zo snel mogelijk te trekken, mocht dat nodig

zijn. Ishtar is de meest gevaarlijke en bloeddorstige van alle goden. Ze is voor niemand bang en wordt door iedereen gevreesd. Maar Ninurta is anders dan de rest van het pantheon. Hij is inderdaad de zoon van Enlil en als er een is die tegen haar op kan, is hij het wel. Hij is sterker dan de anderen en goed getraind. Hij kan overweg met heel wat verschillende wapens zoals de boog, de bijl, de knots, het zwaard en het strijdnet en hij beheerst allerlei verschillende vechttechnieken. De geruchten gaan zelfs dat hij de 'Weg van de Karibu' onder de knie heeft. Het is de geheime vechtkunst van de aartsengelen, die zowel door hen als door de reuzenjagers uit het verre verleden werd gebruikt tegen de Nefilim. Ishtars connectie met deze 'zoon van Enlil' gaat nog dieper. In de dagen van Jered, vóór de Zondvloed, toen zij nog Inanna was, was ze Enlils mindere in zijn stad Nippur. Door haar snode plannen was ze erin geslaagd om zijn gezag te ondermijnen bij het volk en de toewijding van de burgers naar haar en haar tempel toe te trekken. Enlil was razend vanwege haar verraad, maar hij was niet meer in staat om de stad voor zich te winnen en die in zijn vroegere glorie, aan hem, te herstellen. Toen haar oorlog tegen Eden een complete mislukking werd, werd ze gedegradeerd tot escorte van Anu in het vroegere Uruk, zodat de hoogste van de goden haar in de gaten kon houden. Enlil kreeg Nippur weer in handen, maar slechts voor een relatief korte tijd. Tijdens de Zondvloed werd hij door de aartsengelen in de aarde gebonden en nam een andere Wachter zijn identiteit aan. Als er een is met een persoonlijke bloedwraak tegen Ishtar, is het wel iemand uit Enlils nageslacht en is hij de aangewezen persoon die ook daadwerkelijk in staat is om Enlil op haar te wreken. Die god staat nu voor haar.

Ze vraagt zich af hoeveel Ninurta afweet van de gebeurtenissen uit dat verre verleden. Meteen onderdrukt Ishtar de gedachten aan toen. Ze moet koel blijven onder deze omstandigheden, anders zou haar tegenstander nog zijn kans schoon zien om haar

zwakte uit te buiten. Ze blijft hem aanstaren, totdat hij wegkijkt. Dan gebaart ze naar Gilgamesh en vraagt Ninurta met een geveinsde vreugdevolle stem: “Ben jij zijn beschermer?”

“Ja,” antwoordt Ninurta kortaf.

“Hoe zit het dan met Shamash? Hij is toch zijn beschermheer?” vraagt Ishtar door. Het antwoord van Ninurta laat niet lang op zich wachten: “Koning Gilgamesh heeft een opdracht van het hele pantheon. Ik ben er om ervoor te zorgen dat hij zijn plicht succesvol zal uitvoeren,” zegt hij met een stenen gezicht en een stoïcijnse blik.

“Echt waar?” vraagt Ishtar geïnteresseerd.

Gilgamesh en Enkidu menen er verstandig aan te doen om nu heel goed te luisteren.

“En wie regeert het pantheon nu?” vraagt de godin verder. Ze heeft het sterke vermoeden dat Anu op dit moment nog onder de aarde vastgebonden zit samen met Enlil en de anderen uit de Zeven van de lotsbestemmingen. Ze kent de aartsengel Gabriël goed genoeg om te weten dat hij zijn taak altijd goed uitvoert. Hij zal als eerste de jacht hebben geopend op Sjemichaza, die zich voordeed als Anu, de hoogste in de godenraad van vóór de Zondvloed, voordat hij de achtervolging zou inzetten op de andere Wachters.

“Enlil regeert de godenraad,” antwoordt Ninurta koel.

“Degene die zich nu als Enlil voordoet,” corrigeert ze haar tegenstander.

Hij knikt bevestigend. Een andere Wachter heeft inderdaad zijn identiteit aangenomen. De mensen in de troonzaal zullen totaal niet snappen waar ze het over hebben.

“Hoeveel zijn er aan de aartsengelen en hun vreselijke koorden ontkomen?” vraagt Ishtar vervolgens.

“Zeventig en een aantal mal’achim,” is het antwoord.

“En iedereen verstoppt zich zeker in de berg Hermon, neem ik aan.”

“Ja,” zegt Ninurta.

Met woorden cirkelt ze als een slang om de god heen, klaar om toe te slaan.

“Vertel me wat de opdracht is,” zegt ze, “ik ben ontzettend benieuwd naar dit goede nieuws!”

“Ik ben niet bevoegd om het bekend te maken,” is Ninurta’s droge reactie.

Ishtar trekt een zuur gezicht: “Je bent niet bevoegd om het bekend te maken,” praat ze hem op minachtende toon na. Vervolgens barst ze in geschreeuw uit, zodat het hele paleis het kan horen: “IK BEN DE GODIN VAN DE OORLOG. JE ZAL MIJ DE OPDRACHT VAN DE GODENRAAD BEKENDMAKEN!”

Met een zware, diepe en ook weergalmende stem als die van de donder overtreft Ninurta Ishtar: “IK BEN DE GOD VAN DE STORM EN IK BEN TOTAAL NIET ONDER DE INDRUK VAN JOUW GEBREK AAN ZELFCONTROLE!”

Gilgamesh, Ninsun en Enkidu staan te trillen op hun benen. Ze zijn geschrokken van de goddelijke toorn. Twee goden die zojuist voor hun ogen ontploft zijn voorspelt niet veel goeds voor hun eigen veiligheid. Gilgamesh en Enkidu waren zich er ook niet van bewust dat Ninurta de god van de storm is. Het verklaart wel meteen zijn buitensporig gespierde lichaamsbouw. Zelfs Ishtar is ervan onder de indruk. Ze kan zich ook niet meer herinneren dat deze god van irrigatie en de oogst vóór de Zondvloed zo gespierd en bekwaam was. Hij moet in de tussentijd flink zijn best hebben gedaan om hoger op te klimmen in de goddelijke hiërarchie. Toch is ze niet bang van hem. Sterker nog, ze vindt het geweldig dat er eindelijk eens iemand is met een roestvrijstalen wil die zich met Sjemichaza en zijn leiderschap kan meten. Ninurta’s houding daagt haar uit. Ze beseft dat ze niet alleen op geweld kan vertrouwen. Ze moet nu strategisch te werk gaan en haar verstand gebruiken om hem eronder te krijgen. Het zou haar politieke vaardigheden in ieder geval aanscherpen. Ze krijgt er zowaar zin in. Ishtar doet alsof ze zichzelf terugtrekt. Uiteraard wil ze haar eigen gezicht ook redden.

“Goed, machtig ‘stierkalf van de storm’, ik zie dat intimidatie geen van onze belangen behartigt. We zouden deze schitterende stad toch niet tot één grote puinhoop willen maken door onze wreedheden op elkaar los te laten?”

Ninurta schudt zijn hoofd. Hij kent deze sluwe vos. Hij kijkt dwars door haar heen. Ze speelt één groot toneelstuk. Ishtar wil hem het gevoel van superioriteit geven en daarom trekt ze zich zogenaamd terug. Hij trapt er niet in. Maar hij zal haar spel meespelen, in het voordeel van zijn eigen plannen.

“Godin van de Hemel,” begint hij, “dit is uw stad. Ik ben hier niet gekomen om uw gezag te betwisten. Ik ben gericht op de zaak van de godenraad en zal mij niet mengen in uw heerschappij.” Vervolgens zet hij zijn troefkaart in die hij nog altijd voor het goede moment achter de hand gehouden heeft. Het moment is nu daar.

“Wanneer reist u af naar de berg Hermon? Enlil en het pantheon zullen verrast zijn als zij horen over uw glorieuze wedergeboorte. U zal de goden ook zeker als bron van inspiratie kunnen zijn.”

Wat een slang, denkt Ishtar. Hij dreigt mijn terugkeer te verraden aan het pantheon. De goden zullen helemaal niet blij zijn als ze het horen. Ze zullen zijn als een kudde gnoes, die door hebben dat er een leeuw in aantocht is. Alle goden zouden het liefst willen dat ik machteloos in de Tartarus vastgeketend was blijven zitten.

“Ik ben zeker van plan om daar zo snel mogelijk heen te gaan. Uiteraard ben ik benieuwd naar hoe het er tegenwoordig in de godenraad aan toegaat en wat de plannen zijn,” zegt ze op geïnteresseerde toon. Van dat eerste meent ze uiteraard niets. Dit zou ze nooit doen. Als die mestkever voor haar al niets loslaat over het plan van de godenraad, dan zullen de hoofdgoden haar ook zeker niets vertellen. Wat Ishtar betreft kan ieder van hen een voor een naar Sjeool lopen. Dat stelletje keffende hyena’s bij elkaar zijn haar trouw onwaardig. Ze heeft haar eigen plannen wel. “Zodra ik de verbouwing van mijn tempel voltooid heb, zal ik

tijd hebben om de godenraad te bezoeken.” Goed excuus vindt ze en vult het vervolgens nog wat aan: “Daar kan nog even wat tijd overheen gaan, weet je. Je kent het, aannemers en bouwvakkers. Het gaat nooit van een leien dakje met die lui.”

Ze wil de godenraad zo lang mogelijk op afstand houden, totdat ze erachter is wat de goden van Gilgamesh verlangen. Daarna zal ze proberen zich in hun plan te wringen om hopelijk vervolgens de boel over te nemen. Ishtar heeft nog een troefkaart over. Ze trekt hem nu: “Dus de godenraad is nog niet op de hoogte van mijn terugkeer uit Sjeool?”

“Shamash had de hoop geuit en de mogelijkheid benoemd in verband met een nachtelijk visioen,” antwoordt Ninurta. Hij houdt het opzettelijk vaag, zodat het later niet tegen hem gebruikt zal worden.

“Interessant,” zegt Ishtar, “Shamash is al voor lange tijd niet meer in Uruk geweest.”

Die laffe vlo, denkt ze, ze weten echt niet dat ik weer vrij ben. Shamash heeft me in de godenraad waarschijnlijk ergens de schuld van gegeven. Waarschijnlijk om zijn eigen onvermogen. Ik moet deze informatie in mijn voordeel gebruiken.

“Ik vermoed zomaar dat Shamash degene is die met zijn eigen leugens een schapenwollen deken over onze ogen wil trekken.”

Ninurta weet dat Shamash een lafaard is. Hij vertrouwt hem ook niet. Maar hij houdt zijn gedachten voor zich en verbergt zich achter zijn ondoorgroendelijke blik.

Gilgamesh en Enkidu zijn aan de aandacht van de twee redetwistende goden ontsnapt en hebben aandachtig naar alles wat ze gezegd hebben geluisterd. Ze weten nu dat er binnen de godenraad een machtsstrijd gaande is. De godenraad staat op het punt om uit elkaar gescheurd te worden. De godin van de oorlog is blijkbaar niet meer welkom, vanwege haar onverbeterlijke egoïsme en plannen voor machtsovername. De goden kunnen haar grillen niet beheersen. Ze

is niet voor niets de godin van de oorlog. De grootste openbaring voor de koning en zijn rechterhand is dat deze zogenaamde goden werkelijk geen idee hebben wat er in de wereld gebeurt. Shamash heeft ronduit staan liegen over Inanna zonder dat iemand in de godenraad het doorhad. Zelfs Enlil niet. De zonnegod, de beschermgod van Uruk, wist in werkelijkheid niets van Gilgamesh' dromen en offers. Ook had hij de gebeden van Ninsun niet gehoord. Alleen Ninurta weet af van Inanna's terugkeer uit Sjeool. De rest weet nog niets! Enkidu walgt ervan. Wat zijn dat nu voor goden die zo weinig weten en zo veel ruzie met elkaar maken? Zijn zij het nu echt waard om aanbeden te worden door hem, bedenkt hij zich. Of is dit gewoon weer een klein koninkrijkje op zichzelf waartegen gevochten moet worden om de controle over het eigen land te behouden.

Gilgamesh ziet dat een confrontatie tussen de rivaliserende hemelse machten onvermijdelijk is. Ishtar zal hem ongetwijfeld met allerlei listen proberen te misleiden om zijn vertrouwen te winnen, want zij wil natuurlijk heel graag weten wat de goden van plan zijn. Hoogstwaarschijnlijk is ze uit op een machtsovername. Zij wil Enlils zetel hebben. Hij begint zich opeens heel sterk af te vragen of hij hier wel levend uit zal komen, laat staan de onsterfelijkheid zal bereiken waar hij zo naar op zoek is. Met pijn in zijn hart denkt hij aan Dumuzi. Hij heeft er ten diepste spijt van dat hij hem in zijn gedachten al de doodstraf had gegeven. Maar dat was voordat hij erachter kwam wie er in Uruk de dienst uit was gaan maken. Zijn spieren doen zeer van al het reizen. Hij zou graag zijn smerige kleren uittrekken en in bad gaan liggen weken. "Mijn goden," zegt Gilgamesh dan, "met uw welnemen trekken Enkidu en ik ons nu terug in het badhuis om ons op te frissen en om uit te rusten van de lange, slopende reis."

"Natuurlijk," zegt Ishtar, "mijn koning Gilgamesh verdient een groot feest ter ere van zijn machtige daden. Laten we zijn terugkeer met een uitgebreid feestmaal vieren!"

Hoofdstuk 27

Gilgamesh en Enkidu nemen een uitgebreid bad, ontspannen zich en trekken daarna schone kleren aan. In de tussentijd zijn de dienaren van Ishtar en die van Ninsun bezig met een feestmaal voor te bereiden in de grote zaal van Gilgamesh' paleis. Enkidu verlaat het paleis om eindelijk Shamchat weer te zien. Hij zal later zijn koning weer van dienst moeten zijn tijdens de triomfante-lijke intocht door de straten van Uruk die zal beginnen op het stadsplein.

Enkidu en Shamchat liggen in elkaars armen. Zij luistert rustig naar zijn verhalen over de reis. Als Enkidu klaar is met vertellen, fluistert zijn vrouw zachtjes in zijn oor: "Zoek jij ook onsterfelijkheid?"

Enkidu denkt even na.

"Nee, maar ik hou van mijn koning. Ik ben zijn trouwe en toegewijde vriend. Wij zijn als broers."

Enkidu ervaart de vriendschap die hij heeft als een liefdesband tussen mannen die zelfs meer is dan de liefde voor een vrouw. Of in ieder geval anders van karakter. Hij voelt dat er niets op kan tegen de ervaring van het samen reizen, samen de duistere Afgrond in de ogen kijken, samen aan de dood weten te ontsnappen, zelfs de meest intense eenheid met Shamchat kan dat niet overtreffen. "Ik vrees dat ik jullie drang naar levensgevaarlijke speurtochten nooit zal begrijpen," zegt ze, "ik vind het maar niets met al die reuzen en vreemde goden. Ik ben gewoon blij dat je weer thuis bent, want ik hou van jou, mijn lieve Enkidu."

“En ik van jou, mijn allerliefste Shamchat,” antwoordt hij en hij meent het.

De straten van Uruk zijn volgestroomd met toeschouwers. De koning is teruggekeerd en houdt samen met zijn rechterhand een triomftocht door de stad die, nu de muren zijn voltooid, machtiger is dan ooit. Gilgamesh en Enkidu rijden op de koninklijke strijdswagen die wordt voortgetrokken door de beste paarden uit Gilgamesh' stallen. De burgers juichen en schreeuwen als ze achter de wagen zien hoe hun koning hen bevrijd heeft van de vreselijke reus Humbaba. Zijn reusachtige, inmiddels rottende hoofd wordt op een speer door een van Gilgamesh' aanvoerders achter de strijdswagen in de lucht geheven. De menigte is hoorbaar vol lof over hun halfgod en aanbidt luidruchtig de telg van Uruk. Ook zijn sterke rechterhand, Enkidu, loven zij uitbundig.

Na de processie keren ze terug naar het paleis om daar het feest in de grote zaal voort te zetten. Iedereen aan het hof is aanwezig en alle dienaren zijn op hun best gekleed. Enkidu zit zoals gewoonlijk aan Gilgamesh' rechterhand. Ishtar heeft de plaats van Ninsun aan zijn linkerhand ingenomen. Waar ze kans ziet om haar te vernederen, grijpt ze die meteen aan. Gilgamesh' moeder voelt zich diep verloren en vreest voor haar zoon. Shamchat zit dicht naast haar man. De mollige Sinleqiunninni is natuurlijk ook aanwezig, maar probeert heimelijk zijn vuile vingernagels schoon te maken die nog onder de klei zitten, vanwege de vele kleitabletten die constant door zijn handen gaan. Ninurta staat als lijfwacht achter de zetel van de koning, net uit het zicht van de aanwezigen.

Er staan weer heel wat gerechten op tafel: lamsvlees, geroosterde everzwijnen met groenten en gebraden kippen. Er is een overvloed aan fruit dat boven de manden uitpuilt. Ook de wijn en het bier vloeien rijkelijk. Tijdens de feestelijke maaltijd daagt Enkidu

Ishtar uit voor een drinkwedstrijd. Ze mag dan wel een godin zijn, maar deze goden hebben een binnenste en wat er bij hen naar binnengaat, moet er op de een of andere manier ook weer uit. Dus wil hij weten hoe ver ze kan gaan. Normaal gesproken weet hij iedereen onder de tafel te drinken. Ishtar gaat de uitdaging aan. Alle leeggedronken bekers bewaren ze. Bij elke drinkronde krijgen ze weer een nieuwe. Ze stapelen het groeiende aantal bekers op als mini-ziggurats, maar doen alsof ze elkaars verzameling niet doorhebben. Ishtar domineert het feest met haar lawaaierige en onstuimige opschepperij.

“Vertel eens Gilgamesh,” lalt ze, “hoe ben je erin geslaagd om aan de toorn van de goden te ontkomen? Je hebt immers hun geliefde Wachter van het Grote Cederbos in koelen bloede afgeslacht. Ik kan me niet voorstellen dat ze daarop zaten te wachten.”

“Nou, kijk,” spreekt Gilgamesh met dubbele tong, vervolgens laat hij een flinke boer. “Sorry. Kijk, we kwamen erachter dat hij nogal een probleem met zijn binnenste had. Hij was gewoon zo ontzettend rot in zijn buik en dat zorgde bij hem voor een gigantische winderigheid. Humbaba’s winderigheid oversteeg werkelijk waar die van mijn rechterhand hier.”

Gilgamesh slaat Enkidu op de schouder, die daardoor bijna zijn slok bier uitproest.

“Dus de goden,” gaat Gilgamesh onverstoord verder, “waren ons zeer dankbaar voor het klaren van de lucht!”

Iedereen barst in lachen uit. Zelfs Ishtar is dronken genoeg om te grinniken. Dwars door de tranen van het lachen heen, weet Gilgamesh er nog aan toe te voegen: “Maar eerlijk is eerlijk, Enkidu had best een belangrijke rol hierbij.”

Alle vrolijke ogen in de zaal richten zich op de rechterhand van de koning, die zich opeens genoodzaakt voelt om te stoppen met drinken.

“Zie het intellect van de koning, dat net zo groot is als mijn mannelijkheid! Zij werden erdoor weggeblazen!”

Iedereen begint te schateren van het lachen.

“Ho, hoera!” brengt Enkidu dan kuchend uit.

“En wat was jouw indruk van de godenraad?” vraagt Ishtar aan Gilgamesh.

De koning denkt even na.

“Ik had ze wel wat wijzer geacht voor de hoogste wezens die deze aarde besturen.” Vervolgens verschijnt er een glimlach op zijn gezicht. “Maar dat geldt uiteraard niet voor dit gezelschap.”

Er klinkt her en der een voorzichtig lachje door de zaal.

“Ik denk dat ik liever geregeerd zou worden door zeventig gewone burgers uit de stad, dan door zeventig goden uit de godenraad,” zegt hij daarna vastberaden.

Nu ligt iedereen dubbel van het lachen.

Maar Ishtar dempt de grap en fluistert de koning toe: “Besef je wel dat je de tweede mens bent die te midden van de godenraad heeft gestaan en het overleefd heeft?”

Enkidu vindt de belediging maar niets. Hij was er ook bij en dat weet ze donders goed.

“Wie dan nog meer?” vraagt Gilgamesh verbaasd.

“Een reuzenjager uit het verre verleden. Zijn naam was Henoeh,” antwoordt ze. “Hij was pas een pittig mannetje. Voordat we hem te pakken konden krijgen, steeg hij op naar de hemel.” Ishtar slikt de rest van het verhaal vlug in. Ze realiseert zich dat ze al te veel heeft verteld. Het is beter om te stoppen met drinken. Zo snel als ze kan verandert ze van onderwerp.

“Hoe dan ook, felicitaties voor wat je bereikt hebt zijn op zijn plaats,” zegt ze snel. “Hulde aan de Wilde Stier op ramkoers en zijn trouwe hond!”

Enkidu staart verontwaardigd voor zich uit. Shamchat houdt zich met grote moeite in, maar ze zou het liefst van haar plaats opspringen en Ishtars ogen uit haar vreselijke rotkop krabben. Ze weet dat ze er verstandig aan doet om te blijven zitten. De feestelijke sfeer daalt in de zaal als er een onzekere stilte valt. Ieder-

een vraagt zich af waar deze confrontatie op uit zal lopen. Maar Gilgamesh maakt van de gelegenheid gebruik om Ishtar op zijn beurt uit te dagen. *Hier zal ze niet direct van terug hebben*, denkt hij.

“Koningin van de hemel, ik wilde u nog steeds iets vragen. Ik zie dat u in mijn afwezigheid niet stilgezeten heeft. U heeft zelfs de grote moeite genomen om een enorme Huluppu-boom in uw tuin te planten.”

“Dat klopt,” zegt Ishtar, “ik plukte de boom, slechts één enkele Huluppu-boom uit de rivier de Eufraat en bracht die daarna naar mijn heilige tuin. Daar groeit hij nu met de Anzu hoog in zijn kruin en met een slang tussen zijn diepe wortels. Vind je het niet mooi, Gilgamesh?”

De Anzu is een gigantische dondervogel met klauwen als die van een leeuw. Alle Sumeriërs kennen het ontzagwekkende, maar tegelijk ook angstaanjagende dier uit de legendarische verhalen. Volgens deze legendes maakt de Anzu in de takken van de Huluppu-boom zijn nest.

“Ah, ik vind het een beetje lelijk, hoewel... het uiterlijk van de boom doet me aan Enkidu denken. Sterk en robuust!”

De menigte begint weer te lachen. Enkidu weet niet wat hij nu weer van deze opmerking moet denken. Ishtar is er duidelijk niet blij mee.

“Het is een directe verbinding tussen het grote boven en het grote beneden. Beschouw het als troon voor de godin van de aarde en als een rustbed voor aardse zielen.”

“Van harte gefeliciteerd!” buldert Gilgamesh, “maar ik neem aan dat ik u dan ook moet feliciteren met het aanleggen van dat enorme zwembad in het district van de kleiputten. Het zal vast geen grote moeite zijn geweest. Het enige wat u nog hoefde te doen was de putten vol laten stromen met water,” merkt Gilgamesh vervolgens sarcastisch op.

“O, dat! Ja, de mijnwerkers raakten per ongeluk de grondwater-

spiegel en woesssssjjj! Weg waren ze, direct naar de Afgrond!” Ishtar lacht. Maar ze is de enige in de zaal. Vanbinnen grijnst ze. Ze zal nog eens wat extra zout in de diepe wonden strooien. “Ik heb gehoord dat Dumuzi een goede duiker was,” grinnikt ze met gesloten lippen. Ze doet haar best om niet te lachen. Het is gedaan met de vrolijkheid. Haar ongevoeligheid, mogelijk ook veroorzaakt door haar dronkenschap, heeft iedereen murw geslagen. Ninsun mag niets tegen Gilgamesh zeggen over wat er daadwerkelijk met Dumuzi en de arbeiders gebeurd is toen hij weg was. Als ze ook maar één kik zou geven, dan zou dat haar onmiddellijke dood betekenen. Ze zit somber in haar stoel, machteloos verlangend naar haar gestolen waardigheid. Ze weet en ze ziet het ook aan hem, dat ze haar zoon niets hoeft te vertellen. Hij zal het zelf uitzoeken. De koning brandt van woede.

“Nu heb ik wel gehoord dat de goden zelf niet zulke goede zwimmers zijn,” gromt hij. “Zullen we lessen voor u regelen, o Koningin van de Hemel?” zegt hij vervolgens venijnig, terwijl hij haar recht en strak aankijkt.

Hoe heeft hij onze zwakheid ontdekt? denkt Ishtar. Heel helder kan ze niet meer denken met al die alcohol in haar lijf. *Dat half-menselijke onderkruipsel bedreigt mij.*

De godenraad bestaat uit bovennatuurlijke wezens, maar ze zijn allemaal geschapen en elk schepsel kent zo zijn eigen zwakte op de verschillende plaatsen van de schepping. Des te langer een godenzoon in het water is, des te meer zijn bovenmenselijke krachten afnemen. Het is Elohim's vloek over hen. Ze probeert Gilgamesh' woorden te ontwijken met het onvoorspelbare: zelfspot. “Zoals je kunt zien, o koning, wij goden zijn ook niet zulke goede drinkers, dus ik denk dat het beter voor me is dat ik mij zal terugtrekken in mijn heiligdom.”

Ishtar staat op om te vertrekken. Mensen staan uit geveinsde eerbied en angst voor haar op, maar zij gebaart hen te gaan zitten. Vervolgens strompelt ze de zaal uit. Ze is lang niet zo dronken

zoals het eruitziet. Ze heeft zich bedacht dat als ze zichzelf zo zou neerzetten, er vast een verrader zou zijn die daarvan misbruik zou willen maken. Dit zou mogelijk later in haar voordeel kunnen werken. Zelfs in deze beschonken toestand zou ze nog iedereen in de zaal kunnen afslachten en in hun bloed kunnen baden als ze dat zou willen. Ninurta is echter een ander verhaal, beseft ze zich. Het gevecht met hem zal nog even op zich moeten laten wachten.

Enkidu kijkt naar Gilgamesh. Hij ziet dat hij naar zijn moeder kijkt. Ninsuns droevige ogen zijn veelzeggend. Ze zeggen alles. Hij weet dat er een duisternis aanwezig is die alleen nog maar erger zal worden zolang de godin over Uruk heerst. Enkidu haat Ishtar met heel zijn hart.

Hoofdstuk 28

Na het feestmaal gaat Gilgamesh regelrecht naar zijn slaapkamer. Het is al laat. Hij wil slapen, maar het lukt niet. Overal waar hij heengaat, staat Ninurta ergens in de schaduw opgesteld. De koning is er inmiddels wel aan gewend geraakt, maar het zit hem niet lekker. Hij weet wat voor wezen het is en het is net alsof er een goddelijk koelbloedig reptiel over hem waakt met ogen van lapis lazuli die nooit knippen, en met angstaanjagend sterke spierbundels. Hij zou niet bang hoeven zijn, maar toch, het is een afgezant van de goden en het vertrouwen in deze ondoorgrondelijke en grillige wezens heeft een behoorlijke deuk opgelopen. Ninurta heeft een donkere hoek in de kamer uitgezocht om daar op wacht te staan. Goden slapen niet.

Gilgamesh draait zich naar die hoek toe en zegt: "Ninurta, ga maar wat aan gevechtstraining doen in de woestijn, of als je dat te ver vindt op het plein voor het paleis. Ik wil even wat tijd alleen." Ninurta stapt in het licht van het vuur uit de haard. "Je hoeft niet elke seconde bij me te zijn. Ik kan ook best goed voor mezelf zorgen," voegt Gilgamesh eraan toe. "Ik heb Humbaba verslagen, weet je nog?"

De god gaat de discussie niet aan en zegt: "Ik ben terug voor zonsopkomst."

Ninurta pakt zijn boog, zwaard, knots en speer en springt uit het raam, vijftien meter naar beneden en belandt daar dreunend met beide voeten op de tegels. Gilgamesh hoort hem weggelopen. Hij vraagt zich af of hij zich ooit wel had moeten bemoeien met het

monster Humbaba. Nu zit hij tot over zijn hoofd in de problemen met de goden, die nog erger zijn. Ishtar is temperamentvol, gewelddadig, teatraal en emotioneel nogal grillig en onstabiel. Ninurta is heel anders, maar boezemt de koning van Uruk misschien nog wel meer angst in dan haar. De god is een kille sluipmoordenaar zonder enige emotie. Hij is als een krokodil in het water die plotseling met zijn ijzersterke kaken zijn prooi nooit meer laat gaan of als een cobra die zich opricht van de grond en je net zolang aanstaart totdat die plotseling met zijn giftanden toeslaat. Gilgamesh staat op en loopt naar het raam om te kijken of hij Ninurta's schaduw nog in het maanlicht kan vinden, maar de god is allang vertrokken. Plotseling voelt hij het bloed in zijn aderen stollen. Als hij zich omdraait, ziet hij Ishtar bij zijn bed staan. Haar slangenogen staren hem aan. Het is alsof ze hem betoveren. Haar dronkenschap is volledig verdwenen en ook van haar ongeduld en woede valt niets meer te bespeuren. Ze lijkt te bewegen als een zigzaggende rookwolk in een golvende jurk. Ze is helemaal opgemaakt en op haar hoofd draagt ze een schitterende hoofdtooi vol juwelen en veren. Gilgamesh raakt in vervoering door haar sensuele uitstraling. Hij krijgt de indruk dat ze hem aan het betoveren is. Maar die gedachte verdwijnt zo snel als die gekomen is. Hij voelt zich sterk aangetrokken tot haar. Ze trekt haar lange gewaad uit en onthult zo haar lingerie van satijn, leer en kant. Ook ziet Gilgamesh dat ze op hoge hakken staat, die haar vrouwelijke figuur nog eleganter maakt als ze loopt. Als ze dichterbij is, begint ze met hem te praten. Haar stem is niet meer kortaf en neerbuigend. Haar ongeduld en wrok zijn vervangen door zoete woorden en een onuitsprekelijk verlangen. *Ze is dus toch ook echt een vruchtbaarheidsgodin*, denkt Gilgamesh. "Gilgamesh, het spijt me dat ik mezelf niet kon beheersen vanavond. Het was ongepast van me. Dit was jouw feestavond om alles wat jij hebt bereikt de afgelopen weken. Ik heb die van je gestolen met mijn onbeschaamde jaloezie. Vergeef me alsjeblieft."

Gilgamesh kan niets anders dan alleen staren.

Ishtar glimlacht even en kronkelt dichterbij hem toe, maar niet te dichtbij.

“Laat ik eerlijk tegen je zijn,” zegt ze. “Ik ben de godin van de oorlog en soms betekent dat dat ik nogal buitensporig kan zijn met mijn uitbarstingen.”

Ze schuifelt toch nog iets dichterbij, zodat de koning in haar ogen kan kijken. Nu kan Gilgamesh ook haar parfum goed ruiken. Hij vertrouwt haar voor geen meter, maar op dit moment kan hij niet ontkennen dat hij haar erg aantrekkelijk vindt.

Dan fluistert ze verliefd: “Gilgamesh, jij bent een reus met de honger van een reus. Je bent meer dan een mens. Je bent zelfs meer goddelijk dan menselijk. Toen ik je voor het eerst zag, kon ik al zien dat geen enkele menselijke vrouw ooit genoeg voor je zou zijn.”

Hij kan het niet ontkennen. Ze is een verraderlijke megalomaan, maar ze is echt een godin. Ze kent zijn rusteloze wezen tot in het uiterste detail.

Ze vervolgt haar zwoele fluistering: “Jij bent niet zoals de andere mannen. Jij bent een koning en een god. Het enige wat jij nog nodig hebt, is een godin als vrouw naast je.”

Hij gelooft haar. Gilgamesh gelooft haar helemaal. Ze is zo gevaarlijk als een nest vol cobra's, maar ze heeft absoluut gelijk. Ze liegt nu niet. Zijn polsslag neemt toe. Zijn adem zit hoger. Zij lacht.

“Ik ben hier niet om je te verleiden, Gilgamesh,” zegt ze dan, waarna hij wakker wordt geschud uit zijn mistige toestand.

“Daar ben je een veel te groot man voor,” vervolgt ze. “Ik ben hier om je een mooi en redelijk aanbod te doen met nog mooiere voordelen voor jou.”

Opeens is Gilgamesh weer volledig bij zinnen. Hij kijkt uit het raam de nacht in, in de hoop dat zijn beschermer weer snel zal terugkeren. Gilgamesh schraapt zijn keel en zegt: “Dat is het meest redelijke dat ik tot nu toe van u heb gehoord.”

“O, alles wat ik doe heeft zo een reden,” zegt ze glimlachend.

Ja, vast, denkt Gilgamesh, jij bent het meest berekende wezen dat ik ooit ontmoet heb. Ze is zelfs nog meer berekenend dan hem. Nou ja, misschien ook niet, maar het komt erbij in de buurt. “Ik bied je het Heilige Huwelijk tussen ons. Geloof me, Gilgamesh, het is inderdaad een regeling voor mij om te krijgen wat ik wil, ja. Maar ook voor jou om te krijgen wat jij wil. Laat ik eerlijk zijn, het gaat niet over liefde. Het gaat erom dat we er allebei ons voordeel uit halen,” zegt Ishtar.

“Jij wil gewoon dat ik je vertel over het plan van de goden,” zegt hij en daarmee onthult hij haar ware verlangen. “Ik ga mijn leven daarvoor niet op het spel zetten.”

“Het is geen geheim dat ik niet geliefd ben in de godenvergadering,” reageert ze kwetsbaar.

Gilgamesh’ gevoel zegt dat dit wel *het* understatement van de eeuw is.

“Maar ik ken het pantheon, beter dan wie ook maar, omdat ik hun oorspronkelijke heerser was.”

Gilgamesh staart haar aan. Hij wist wel dat ze ooit een belangrijke godin moet zijn geweest, maar dat zij de eerste was, verandert de zaak.

“Samen met een andere heerser die nu, laten we zeggen, is teruggetreden.” Ze moet een glimlach verbergen als ze dit zegt. Anu is helemaal niet teruggetreden. Hij zit vastgeketend diep in het hart van de aarde en zal daar blijven tot op de dag van het Laatste Oordeel.

“Het oorspronkelijke plan van de godenraad komt bij mij vandaan,” onthult ze. “Wij hebben de dochters van de mensen genomen tot vrouwen en hebben kinderen met hen gekregen. Onze nakomelingen waren de Nefilim. Deze halfgoden leefden op twee niveaus tegelijk: in het aardse, maar tegelijk ook in het bovennatuurlijke, goddelijke. Jij bent een van hen. Gilgamesh, je bent een Nafil.” Gilgamesh kan het niet geloven.

“Ik ben een reus? Het nageslacht van een godin? Maar de Nefilim zijn toch door de Zondvloed uitgeroeid?” vraagt hij verbaasd.

“Ja,” antwoordt Ishtar, “maar niet helemaal. In jouw aders stroomt hun bloed nog. Je komt uit de bloedlijn van het zaad van de Slang.”

Het is even stil. Gilgamesh staart naar de bloedaders in zijn gespierde armen.

“Nefilim hadden twaalf vingers en twaalf tenen,” zegt hij dan resoluut, “ik heb er van elk tien.”

“Kijk naar je hand, Gilgamesh,” zegt Ishtar met een gevoelige stem. “Zie je de littekens waar je zesde vinger zou hebben gezeten? Je moeder heeft ze afgesneden toen je geboren werd.”

Het zweet breekt hem uit als hij ziet dat de godin gelijk heeft. Hij heeft littekens zowel op zijn handen als op zijn voeten, precies op de plaatsen waar de zesde vinger en zesde teen zouden zitten. Vroeger had hij het zich als kind weleens afgevraagd, maar Ninsun had hem verteld dat het een speciaal teken was van zijn goddelijkheid dat hij bij zijn geboorte had meegekregen.

“Ik weet dat het pantheon een groot en machtig leider in jou ziet die hen heel goed kan helpen met hun plan. Ik weet het, omdat ik dat ook zie. Wij willen de hemel en de aarde met elkaar verenigen,” zegt Ishtar.

Gilgamesh reageert niet. Hij is gebonden aan een eed om niets te zeggen.

“Ze hebben je onsterfelijkheid aangeboden, hè? Als jij met hen meewerkt om hun doeleinden te bereiken, dan geven ze jou het eeuwige leven.”

Ze heeft de waarheid onthuld. Ze heeft het plan van de goden door, maar ze weet nog niet alles. Er is meer.

“Ik wil gewoon meedoen. Als ik met jou trouw dan zal ik gewoon meegenomen worden in dat plan. Zoals je ziet, ik verberg mijn wensen niet,” vervolgt ze. “Als jij met een godin trouwt, dan ben je onsterfelijk. Jij zal mijn Wilde Stier zijn en ik zal je nooit verlaten.”

Ze is even stil en zegt dan: “Stel je eens voor hoeveel macht we samen zouden hebben die we los van elkaar nooit zouden kunnen bereiken.”

“Maar ik heb al een verbond met Enlil en het pantheon,” zegt hij. “Doe niet zo dwaas, Gilgamesh,” reageert ze met een ongebruikelijke kalmte en empathie in haar stem. “Denk je nu echt dat als Enlil eenmaal heeft wat hij wil, de goden je dagelijks op bezoek willen hebben? Ze zullen je meteen als nutteloos gebruiksvoorwerp in de Afggrond afserveren.”

Gilgamesh beseft dat er een waarheid achter haar woorden schuilgaat. Verraders kunnen net zo gemakkelijk verraders ontmaskeren zoals hij van verre vorsten kan ontdekken in een mensenmassa.

“Met mij als je koningin naast je,” gaat ze verder, “kunnen ze al helemaal niet meer zonder jou. Ik heb jou net zo hard nodig als jij mij om bij het grote plan betrokken te blijven. Als we alles zelf willen doen, dan zijn we overgeleverd aan de weerbarstige genade van het pantheon. Samen zullen we een onweerstaanbaar machtsfront zijn waar de goden niet omheen kunnen.”

“Maar hoe zit het dan met Ninurta?” vraagt Gilgamesh.

“Ah. Ninurta,” lacht ze zangerig, “Ninurta is nu nog je beschermer, maar wie beschermt jou straks tegen hem?”

Ishtar is even stil, zodat het bij Gilgamesh kan bezinken.

“Ik kan jou beschermen. Ik ben dan met een verbond aan je gebonden. Hij is dat niet.”

Zij kent het pantheon en de protocollen beter dan wie dan ook. Als hij met een godin trouwt, dan zal hij beter beschermd zijn dan hij nu is. Nu is hij niet meer dan een instrument in de handen van de goden. Maar een huwelijk zal hem meer rechten verschaffen. Rechten die hem mogelijk beter zullen beschermen tegen de gril-lige wil van deze goden.

“Kom, Gilgamesh,” zegt ze en brengt hem uit zijn gedachten, “word toch mijn bruidegom en laat mij je bruid zijn. Je zal op

een gouden strijdswagen door de velden rijden en over de wolken en de hele wereld zal voor je neerbuigen: koningen, edelen, vorsten... iedereen.”

Het klinkt allemaal als werkelijk alles wat hij zou willen. Hij zou beschermd worden door slechts één iemand tegen al zijn tegenstanders, en dat zijn er niet weinig. Het zou een ongemakkelijke alliantie zijn, maar wel een die al het kwaad dat hem zou kunnen worden aangedaan op afstand zou houden. Het enige probleem is dat dit voorstel is gedaan door Ishtar. Hij keert zich naar haar toe en zegt: “Als ik met u trouw, zal ik dan behandeld worden met uw blijvende genegenheid die u ook aan uw eerdere geliefden heeft getoond?”

Die had ze niet zien aankomen. Zijn perceptie heeft haar verblind. “Waar is Dumuzi? Je zei dat je verliefd werd op de herder, de hoeder van de kuddes. Toch heb je hem laten drinken uit het modderige water van de kleiputten. Je hebt hem als plaatsvervanger voor jou achtergelaten in Sjeool. Nu zal zijn moeder voor eeuwig in tranen zijn, voor jouw ‘Tammuz’.”

Ishtar verstijft. Hij beschuldigt haar van verraad en ze kan het onmogelijk ontkennen. Het voelt als een mes onder water.

Vervolgens draait Gilgamesh de dolk nog verder door: “En hoe zit het precies met Ishullanu, mijn tuinman? Je hebt je tegen hem aan genesteld en proefde zelfs zijn mannelijke kracht. Vervolgens heb je hem voorgoed in zijn eigen tuin geplant. Niet dat hij daar nog verder zal groeien. Dat gaat nogal lastig als het levenssap eruit is gezogen.”

De godin voelt haar gal opkomen. *Die kleine kakkerlak*, denkt ze. Deze koning is sluw. Hij weet het met zoveel poëtische flair te brengen dat het niet eens vijandig klinkt. Het maakt het mes waarmee hij haar zojuist doorboord heeft, nog scherper. Maar hij is bijna klaar met steken.

“Het zou niet verstandig van mij zijn om uw aanbod te aanvaarden, Koningin van de Hemel, want ik heb geen zin om hetzelfde

ongelukkige lot te ondergaan als zij die zich met uw intimiteit hebben ingelaten, gedwongen of niet. Godin van de oorlog.”

Ishtar begint te trillen van woede als ze langzaam om elkaar heen beginnen te draaien.

“Jij bent een ondankbaar wezen. Hoe durf je mijn integriteit in twijfel te trekken. Je hebt het nu over een paar simpele, waarde-loze burgers.”

Gilgamesh stopt met draaien als hij met zijn rug naar het raam staat. De maan schijnt in Ishtars ogen. Zij komt dreigend op hem af, maar ze stopt als ze het grote silhouet van een machtig wezen achter hem in de vensterbank ziet opdoemen. Ninurta is terug. Hij staat stevig achter Gilgamesh, geheel en al gereed voor de strijd. In haar groeiende woede heeft ze niet aangevoeld dat de stormgod in aantocht was. Ze heeft haar emoties de overhand laten krijgen. Nu is Ninurta hier en ze weet dat ze nu niet tegen hem op kan. De tijd is nog niet rijp.

“Je hebt me beledigd en mijn goede naam gelasterd. En nu verschuil je je snel achter deze gespierde boer,” sist Ishtar naar Gilgamesh.

Het kan Ninurta niets schelen wat ze over hem zegt. Hij is niet zo snel beledigd als zij. Het enige waar hij om kan geven is machtsvertoon. De twee goden kijken elkaar aan en hebben de neiging om als leeuwen op elkaar af te springen. Maar dat zal in deze nacht niet gaan gebeuren.

“Bedenk je goed, Gilgamesh, Ninurta beschermt je voor het pantheon. Maar wie zal jou *tegen* het pantheon beschermen?”

Daarna glipt ze snel de deur uit en verdwijnt uit het zicht.

Gilgamesh zucht. Hij weet dat hij ternauwernood aan de dood is ontsnapt.

“Wil je de volgende keer niet meer zo lang wegblijven. Zoveel training heb jij ook weer niet nodig. Toch?” zegt hij tegen Ninurta als hij weer wat is bijgekomen.

Hoofdstuk 29

De volgende ochtend als Gilgamesh wakker wordt, deelt zijn dienaar hem mee dat Ishtar vertrokken is. Ze is de woestijn ingegaan, nadat ze in een woede-uitbarsting zes slaven en slavinnen had vermoord. De koning heeft al wel zo'n vermoeden wat haar zo woest gemaakt heeft. Het zal zijn afwijzing zijn geweest van haar aanlokkelijke, maar o zo doorzichtige aanbod. Iedere onschuldige op haar weg heeft het daarna moeten ontgelden. Misschien is ze vervolgens de woestijn ingegaan om af te koelen of ze is op weg naar de berg Hermon om te proberen weer in de gratie van de andere goden te komen. *Niet echt waarschijnlijk*, denkt Gilgamesh uiteindelijk. Ze zal eerder aan het broeden zijn op nieuwe duivelse wraakplannen. Hij kan maar beter in de buurt van Ninurta blijven, voor het geval dat. Gilgamesh wil zich niet zo makkelijk laten intimideren. Ook niet door die verschrikkelijke godin. Hij is de koning van Uruk en hij heeft een gruwelijke afschuw van dat stuk gigantisch onkruid in het Eanna. Het is een doorn in het oog van de stad zelf. Gilgamesh meent dat het de wildgroei is van Ishtars manipulatie die zich op een onbegrijpelijke manier heeft gemanifesteerd in de fysieke wereld. Het is tijd om die plaag in *zijn* stad eens met wortel en tak uit te roeien. Hij heeft zijn enorme bijl die speciaal voor hem was gesmeed voor het Grote Cederbos al gepakt en gaat op weg om Enkidu op te halen.

Als hij en zijn rechterhand bij het tempelcomplex aankomen, blijft Ninurta op wacht staan bij de ingang, terwijl zij naar binnengaan.

De twee naderen de immense Huluppu-boom. Het groeit zo'n duizend el de grond uit en het heeft zeker een diameter van twintig el. De wortels ervan grijpen zich als de gekromde klauwen van een draak stevig vast in de aardbodem. Gilgamesh onderzoekt in welke richting ze het beste de boom kunnen omhakken. Het is best lastig met al die omringende gebouwen. Er zijn gelukkig wel wat open plaatsen in de stad, maar toch... Plotseling horen ze in de lucht het gekrijs van de machtige Anzu-dondervogel. Als ze omhoogkijken, zien ze het enorme wezen uit de takken van de boom opstijgen. Het verlaat zijn nest en vliegt regelrecht op de zon af. De Anzu zal hebben aangevoeld wat er op het punt staat te gebeuren.

"Enkidu," zegt Gilgamesh, "laten we eens wat hout gaan kappen." Ze heffen hun bijlen, maar vlak voordat ze ermee naar de boom uithalen horen ze een spookachtig geluid. Ze stoppen en kijken elkaar aan. Plotseling klinkt er een angstaanjagend geklaag. Het is een vrouwenstem.

"Machtige Gilgamesh."

Ze draaien zich om.

In de schaduw van de boom staat een vrouw met opvallend lang, pikzwart haar. Ze gaat gekleed in een golvend wit gewaad en ze draagt een bloemenkrans op haar hoofd. Haar gezicht is melkwit, bijna doorschijnend. Als ze spreekt is het net alsof ze zingt. "Ik ben Lilit en ik woon in de stam van deze machtige Huluppu-boom."

De mannen kijken elkaar verbaasd aan.

"Dit is de grote godin, moeder aarde, de Levensboom. Zij is de verbinding tussen hemel en aarde. Waarom zouden jullie haar willen vermoorden?"

"Vermoorden?" zegt Gilgamesh. "Voor mij is het gewoon een boom en geen mens."

"Ah, maar daar zit uw fout, o koning. Het geheim van het leven

stroomt door haar sappen. Haar takken dragen de vrucht van de liefde en haar wortels voeden de aarde onder jullie voeten,” zegt Lilit.

“Misschien moet je het eens aan de grond vragen of die er net zo over denkt. Ik denk namelijk dat de aarde het totaal niet met je eens is,” lacht Enkidu. “Ik heb ook zomaar het vermoeden dat het zichzelf slachtoffer voelt van die zogenaamde sappen en wortels.” Nu klinkt hij ernstiger.

Gilgamesh kijkt naar de grond en ziet dat zijn rechterhand de waarheid spreekt. De grond ligt er gebarsten bij. De aarde is volledig leeggezogen van haar vruchtbare grond en vegetatie. De boom zuigt al het leven juist uit de bodem weg. Er is helemaal geen sprake van een Levensboom! Als die vreselijke boom zo nog langer kan doorgaan, dan zal die ongetwijfeld de hele grond in en rondom Uruk uitputten en zich vervolgens uitbreiden naar de nabijgelegen steden Eridu, Ur en nog verder.

Lilit komt dichterbij. De mannen richten hun aandacht van de weerbarstige grond terug naar haar gestalte. Haar schoonheid leidt de mannen steeds meer af.

Ze begint wanhopiger te klinken: “Weet Ishtar wat jullie van plan zijn. Vindt zij het goed?” vraagt ze.

“Ik ben de koning van Uruk,” zegt Gilgamesh. “Ik heb deze tempel gebouwd, ik regeer over de vier districten van deze stad en ik sta niet toe dat die boom hier nog langer blijft staan.”

“Dus u bouwt uw koninkrijk op de uitbuiting en uitputting van uw rijkgebied?” zegt Lilit.

“Ach, men heeft me van erger beschuldigd,” reageert hij nonchalant.

Enkidu meent even te voelen dat de grond onder zijn voeten beweegt. Hij houdt zijn bijl steviger vast.

“U laat me geen andere keuze dan de aarde op te roepen om zichzelf te verdedigen en terug te vechten tegen dit onrecht,” zegt ze dan huilerig.

“De aarde is al onhandelbaar genoeg.” Gilgamesh heeft genoeg van deze flauwekul. “Het is de mensheid die haar heeft onderworpen en haar heeft verzorgd om orde in de chaos te brengen.” Lilit's reactie volgt, maar het is geen antwoord op Gilgamesh. Het enige wat ze zegt is: “Ningishzida, verschijn!”

Gilgamesh en Enkidu voelen de aarde weer bewegen. Er is iets dat zich onder de grond bevindt en de aarde omhoog woelt. Het zal ongetwijfeld deze ‘Ningishzida’ zijn. Opeens ziet Enkidu de grond als een heuvel opstijgen. Het lijkt wel op een bult van een onbekend wezen. Met een snelle beweging hakt hij er stevig op in. De opgekomen aarde zakt met een explosie aan losse grond weer naar beneden en als hij zijn bijl weer uit de aarde losrukt, spuit er bloed uit de bodem. Wat deze Ningishzida, die Lilit had opgeroepen, ook is, het wezen zal het nu vast voor gezien houden. Dan zegt Gilgamesh tegen Enkidu: “Zij is een demon. Laat je niet langer door haar afleiden. We gaan het afmaken!”

Als Nafil is hij gevoelig voor de geestelijk wereld. Gilgamesh voelt met zijn goddelijke zintuigen aan dat hij in de aanwezigheid is van een geestelijk wezen. De mannen draaien zich naar de boom om, om die omver te halen. Maar opeens staan daar twee jonge kinderen in de weg die de stam van de Huluppu-boom omhelzen. Het zijn twee meisjes, maar een van hen lijkt net een jongen die verkleed gaat als een meisje.

“Zou je ook nog eens mijn kleine dochters, Lili en Lilu, vermoorden?” schreeuwt Lilit uit, “wat voor monster ben jij, Gilgamesh, koning van Uruk?”

Gilgamesh kijkt kort naar Enkidu en zegt: “Ook die twee zijn demonen.”

Zonder enige aarzeling zwaaien ze met hun bijlen richting de twee jonge wezens. De kinderen lijken meteen op te lossen in de boom zelf als de vlijmscherpe ijzeren bladen van de bijlen diep doordringen in de bast van de stam. Er klinkt een ijzingwekkend gekrijs. Je zou er bang van worden. Het lijkt wel

op het geschreeuw dat ze hoorden in het Grote Cederbos toen ze daar begonnen waren met kappen. Het is net alsof ze zojuist een draak ernstig hebben verwond. Toch klinkt het erger dan dat. Kwaadaardiger. Als het kwaad een geluid heeft, dan is dit het. Plotseling begint de bast van de boom te kronkelen en te draaien. Als de houthakkers beter kijken, zien ze dat de boom gemaakt lijkt te zijn van lichamen die met elkaar verweven zijn. Verwongen lichamen van mensen welteverstaan. Mensen met gezichten die het uitschreeuwen van vreselijke pijn vanwege de onuitstaanbare marteling die ze constant ondergaan. Het is alsof de boom een gevangenis is van de verdoemden. Nog een goede reden om dit houten gedrocht omver te kappen! Gilgamesh en Enkidu gaan dus door met waar ze mee bezig zijn. Het kost ze bijna een uur voordat dit reusachtige en levensgevaarlijke organisme eindelijk eens begint te kraken en over begint te hellen. Ze doen een flinke stap achteruit en Enkidu roept luid: “HO, HOERA!”

Dan valt het gigantische, houten martelwerktuig om en stort neer op een aanzienlijk groot deel van Ishtars verbouwde tempel. Het slaat haar trots volledig aan gruzelementen.

“Oeps,” zegt Gilgamesh met een flinke grijns op zijn gezicht. Het is precies zo gegaan zoals hij gepland had. “Ishtar zal nog wel even bezig zijn om die puinhopen weer op te bouwen.”

Enkidu voelt zich opgelucht. *Mooi, twee vliegen in één klap*, denkt hij.

Maar Gilgamesh weet dat dit niet het einde is van deze vervloekte gruwel. Hij had al eens eerder over de Huluppu-boom gehoord. Hij weet dat de zaden ervan de Zondvloed hebben overleefd en dat het zal blijven groeien zolang men de moeder aarde godin zou aanbidden. Deze verschrikkelijke demon zal altijd weer ergens de kop opsteken om naar de macht te grijpen. Maar wat Gilgamesh betreft niet meer in Uruk en omgeving.

“Laten we dit ding in stukken hakken,” zegt Gilgamesh, “ik heb

een leuk verrassingscadeau in gedachten voor de godin... voor het geval ze toch weer terugkeert.”

De godin Ishtar is zeker van plan om binnenkort terug te keren naar Uruk. Ze is bezig met haar eigen verrassing voor de halfgod die haar niet wilde. Vóór de Zondvloed heeft ze toverspreuken van Enki geleerd om daarmee wezens aan zich te binden. Op deze manier was het hen gelukt om de kronkelende zeedraak, Leviatan, in een onderzeese grot te lokken, waarvan de wanden volgeschreven stonden met allerlei bezweringen. Omringd met al deze goddelijke woorden kwam het monster tijdelijk in hun macht en konden zij met behulp van de andere godenzonen en hun hybride creaties het beest in een enorme houten kist gevangennemen. Ook deze enorme kooi was beschreven met dezelfde toverspreuken. Ze vervoerden het hele gevaarte naar land waar zij de zeedraak loslieten op het slagveld in de woestijn van Doedaël. Het was de laatste grote oorlog tussen goden en mensen. De slachting die Leviatan toebrecht onder beide strijdende partijen was groot. Maar het was de Zondvloed die aan alle plannen van de godenzonen abrupt een einde maakte. Nu heeft Ishtar haar weg gevonden naar een bepaalde woestijnkloof in de rotsen, waar ze opnieuw bezig is om die ingewikkelde bezweringen in de steile wanden ervan te graveren. Ze is er al urenlang ijverig mee bezig. Nog even en dan is het klaar. Plotseling hoort ze het geluid van haar prooi. Het is op weg naar de val die ze voor hem gezet heeft. Een machtig gebrul raast door de kloof en eechoot als een donderslag tegen de steile rotswanden om haar heen.

“Kom maar hierheen, mijn nieuwe chaosmonster,” mompelt ze. “Ik kan je verwoestende oerkracht wel gebruiken.”

Hoofdstuk 30

Na een paar dagen keert Ishtar weer terug naar Uruk. Het is laat in de avond en maar een klein aantal wachters zien haar binnenkomen. Ze nadert haar tempel en komt er al snel achter dat haar boom, haar prachtige Huluppu-boom, omver is gehakt. Haar schitterende plant is gewoon met wortel en tak weggerukt. Haar Anzu-dondervogel is weggevlogen, haar Ningishzida-slang en haar Lilit zijn spoorloos verdwenen. Ze schreeuwt het uit van woede. Het is gedaan met de stilte en de rust in de stad. Het maakt Gilgamesh wakker. Hij grijnst. *Pak aan*, denkt hij in zichzelf. Zelfs bij Ninurta die altijd bij hem is en nooit slaapt is een kleine glimlach waar te nemen. Verderop in het paleis heeft Enkidu het geschreeuw van de godin ook gehoord. Hij is er niet blij mee. Ten eerste al, omdat hij nu weet dat ze terug is en ten tweede, omdat hij er zeker van is dat er nu een strijd zal losbarsten tussen Ishtar en Gilgamesh. Zij wil wraak. Dit vooruitzicht baart hem grote zorgen. Ishtar zal niet opgeven totdat ze gewonnen heeft. Ze kan niet dood, dus het zal een eindeloos gevecht kunnen worden. Gilgamesh kan wel dood, dus hij kan niet winnen. Hij zal, wanneer dat ook maar zal zijn, het een keer moeten afleggen tegen deze wraakgodin.

Ishtar gaat het Eanna binnen en daar treft ze de puinhopen van haar verbouwde tempel aan. Ze ziet nu ook hoe het gebeurd is. Het is de boom die tijdens de val een groot deel van haar heiligdom heeft verpletterd. Al het werk waarvoor ze kortgeleden

de opdracht had gegeven was in een oogwenk verwoest door het toedoen van de koning van Uruk.

Dat onuitstaanbare stuk ongedierte, denkt ze, we zullen eens zien wie er vannacht meer schade kan toebrengen, maar dan aan de muren van de stad.

Als priesterkoning van de stad heeft hij de volledige rechtsmacht over elk gebouw, zelfs over de tempels van de goden. Hij had dus het recht om dit met haar tempel te doen. Ishtar had gehoopt dat haar eerder gewaagde acties in Uruk Gilgamesh' politieke positie zou verzwakken. Ze had dit al eerder gedaan in de tijd voor de Zondvloed, toen ze Enlils machtspositie had getart, en hoewel hij onder Anu een van de hoogste goden was, had zelfs hij het niet aangedurfd om iets tegen haar buitensporige tempelvernieuwing te beginnen. Toen kon ze met gemak de heerschappij over Nipur overnemen. *Gilgamesh is totaal niet politiek tactisch*, denkt ze. Ze had gerekend op zijn egoïstische karakter en meende dat hij er alles aan zou doen om zichzelf niet in gevaar te brengen. Ze had gedacht dat hij zichzelf zou terugtrekken in het paleis om zo zijn machtspositie te behouden. Dan had ze hem langzamerhand kunnen inpakken en zijn gezag kunnen ondermijnen. Maar ze zit er volledig naast. Hij heeft zijn recht als priesterkoning gebruikt en het gezag over haar tempel durven voeren en daarmee over haar. Maar met de gevolgen daarvan, heeft hij blijkbaar geen rekening willen houden.

Als die verschrikkelijke brute kracht van een lijfwacht niet bij hem zou zijn, zou ze hem als een kikker verpletteren. Daarnaast is er ook nog eens de eed van het pantheon om het verhaal van de mythe die zij de wereld in geholpen hebben, geen geweld aan te doen. Gilgamesh maakt nu deel uit van dit verhaal. Ook dat weerhoudt haar momenteel van de moord op deze koning. Maar goed, eden worden uiteindelijk toch wel een keer verbroken. Het is slechts een kwestie van tijd. Haar mo-

ment om toe te slaan komt wel. Ze loopt door de binnenplaats. Het verbaast haar dat die vol is met dienaren en haar toegewijde priesters en volgelingen. Ze spelen een spel met houten voorwerpen genaamd de pukku en de mikku. Het is een vrolijke boel die ze totaal niet kan hebben. Ze wordt furieus en grijpt de eerste de beste dienaar die ze tegenkomt en breekt zijn nek. "Jullie stelletje waardeloze insecten! Hoe durven jullie hier zo'n belachelijk spel te spelen in plaats van de puinhopen van mijn heiligdom op te ruimen! Jullie gaan er allemaal aan!"

Vervolgens pakt ze nog een bediende en smijt haar met een rotgang tegen een stenen muur. Een bange priester smeekt haar op zijn knieën: "Maar Koningin van de Hemel, de koning heeft ons bevolen dit te doen!"

Ishtar stopt met doden en begeeft zich naar hem.

"Natuurlijk," zegt ze begripvol. Maar met een vliegensvlugge beweging slaat ze zijn hoofd eraf. Daarna baant ze zich tussen de menigte die van angst uiteen deinst een weg naar de troonzaal die nauwelijks schade heeft opgelopen. Als ze binnen is, staat ze stil. Ze is sprakeloos. Er staat daar een nieuwe troon, geheel en al uit hout gesneden. De oude troon is nergens meer te bekennen. Er ligt een verzegeld kleitablet op. Het zegel is afkomstig van de koning zelf. Ishtar gaat erheen en verbreekt het. Dan begint ze de tekst te lezen. Er staat: "Liefste ~~Imanna~~ Ishtar."

De durf van dat stuk vlees maakt haar nog kwader. Eerst haar vroegere naam opschrijven en die vervolgens doorstrepen alsof hij vergeten was dat ze haar naam had veranderd. Hij doet het alleen maar om haar te bespotten.

"Aanvaard toch alstublieft mijn oprechte excuses voor de kleine schade die is aangericht aan uw pas verbouwde optrekje. Het spijt me zeer dat ik dit per ongeluk heb veroorzaakt bij het neerhalen van uw Huluppu-boom. Deze majestueuze boom vormde een belemmering voor de architectonische en structurele integriteit van onze grote stadstaat Uruk. In andere woorden: het was gewoon

geen gezicht. Ik had u dit liever persoonlijk verteld, maar u was afwezig, zo werd mij verteld. Neem toch mijn tekens van waardering voor uw bescherming van mijn stad aan.”

Tekens. Welke tekens? denkt ze. Wat heeft hij nog meer gemaakt om de spot met me te drijven?

De brief eindigt met: “Ik heb ze vakkundig uit het hout van de Huluppu-boom laten snijden als herinnering aan uw favoriete plant. Ook heb ik er de pukku en mikku bijgevoegd voor het sportieve tijdverdrijf van uw dienaren.”

Met een ferme slag slaat ze het tablet aan gruzelementen. Ze brandt van woede. *Voor het sportieve tijdverdrijf van mijn dienaren? Ik zal ze eens met hun vervloekte pukku en mikku een voor een naar Sjeool sturen!*

Woest loopt door het paleis om het laatste verachtelijke teken van Gilgamesh te vinden. Ze vindt het in haar privévertrekken. Het enorme bed in haar slaapkamer is verdwenen en is vervangen door een uit hout gesneden bed voor de lengte van een normaal mens. Dit is overduidelijk een aanval op haar huwelijksaanbod. Nu barst ze helemaal los. Woedend begint ze op het bed in te slaan. De spaanders en splinters vliegen in het rond. Gelukkig waren al haar slaven en slavinnen en andere dienaren al voor haar op de vlucht geslagen toen ze haar vertrekken was binnengegaan, anders hadden zij het ook moeten ontgelden. Ze sleept de houten schroothoop haar kamer uit en laat die in de troonzaal samen met de troon in vlammen opgaan. Ze beveelt enkele waarzeggers om wierook en bezweringen aan de vlammen toe te voegen. Zo zal het een symbolisch baken van haar wraak vormen.

Tijdens het monotone gemompel van de bezweerders, fluistert ze: “Gilgamesh, koning van Uruk, je zal spijt krijgen van de dag waarop je mijn naam ontheiligd hebt.”

Ze kan niet langer wachten. Nog voor middernacht zal ze wraak nemen. Door het hele gebied klinkt er een daverend gebrul. Het angstaanjagende geluid weergalmt door de donkere straten van

Uruk. Iets reusachtigs en kwaadaardigs komt op Gilgamesh' stad af.

Hoofdstuk 31

Een onbekend, angstaanjagend gebrul weergalmt door de hele stad. Gilgamesh en Enkidu worden gelijk wakker in hun eigen vertrekken in het paleis. Vlug trekt Enkidu zijn wapenrusting aan en stormt naar Gilgamesh' kamer. Net als hij op het punt staat om op de grote deur te kloppen, gaat die voor hem open. Daar staat Gilgamesh in zijn schitterende pantser. Hij is klaar voor de strijd tegen deze nieuwe vijand. Op de achtergrond horen ze de strijdhorns van de stad. Ook het leger is zich aan het verzamelen. "Je bent laat," zegt Enkidu.

"Pardon?" Gilgamesh gebaart naar zijn wapenrusting. "Ik ben er net zo klaar voor als jij."

"Maar ik was al bij je kamer, nog voordat je de deur voor me opendeed," zegt Enkidu. Gilgamesh denkt snel na over zijn reactie.

"De koning helpt zijn dienaren niet. Zijn dienaren helpen hem." *Ik heb je*, denkt hij.

"Ik begrijp het. Heeft u liever dat ik u de volgende keer help met het aantrekken van uw pantser, mijn heer?" vraagt Enkidu op een gespeelde neerbuigende toon.

"Ik zal je voor het oog van alle inwoners van Uruk waarderen voor je stiptheid en je huldigen als kampioen in het omgorden van je lendenen," zegt Gilgamesh om een einde aan dit gesprek te maken. "Maar eerst hebben we een stad te beschermen. Dus kop dicht en rennen. Dit is niet het moment voor grappen."

Zo snel als ze kunnen rennen ze naar de stadspoort. Daar bij de grote stadspoort met zeven reusachtige deuren, treffen ze het gemonsterde leger aan van zo'n vijftienduizend man sterk. Ze wachten op de bevelen van hun koning. Het leger dat normaal bestaat uit tienduizend krijgers was al heel snel aangetreden. Maar als de stad wordt aangevallen, worden er nog eens vijfduizend jongere en oudere reservisten opgetrommeld om zich bij het leger aan te sluiten. Gilgamesh bestijgt de trappen van de sterke poort. Er is geen tegenstander, of het nu een leger of een monster is, die de ondoordringbare zevenvoudige stadspoort van Uruk zou kunnen overmeesteren. Iemand die dat probeert zal zeker jammerlijk ten onder gaan.

Als Gilgamesh Ninsun met haar gevolg ziet aankomen om hem te ondersteunen, stuurt hij haar onmiddellijk weg. Hij wil dat zij bescherming gaat afsmeaken in de tempel van Enki. Namens hem moet ze de god een offer brengen. Ze gehoorzaamt haar zoon meteen.

Vanaf de muren van de poort, kijken Gilgamesh en Enkidu over de stad uit, naar alle vier de windrichtingen. Het is nacht en ze zien niets anders dan duisternis. Wel horen ze de daverende voetstappen van een gigantisch wezen dat hun muren nadert. Opnieuw klinkt het machtige gebrul van de onzichtbare kolos. Enkidu voelt de stadsmuren trillen. Zelfs Ninurta is op zijn hoede. De zoon van Enlil stapt dichterbij Gilgamesh toe om hem te beschermen. De nachtwacht steekt de grote fakkels langs de stadsmuren aan. De griezelige oranje fakkelgloed reikt tot ongeveer honderd meter de verte in, maar er is niets te zien. Dan kijkt Enkidu naar de stad zelf. Hij schrikt. Ishtar staat bij hen. Ze hadden haar niet horen aankomen. Blijkbaar vindt ze het leuk om als een geest zomaar ergens te verschijnen om zo het mysterie rondom haar wezen nog groter te maken.

“Wat heeft mijn slaap zo ruw verstoord?” vraagt ze.

Ook Gilgamesh had zich omgedraaid en ziet nu dat er vanuit het

Eanna tempelcomplex een flinke rookwolk opstijgt. Hij wendt zich weer meteen tot Ishtar en probeert zich in te houden: “Ik dacht eigenlijk dat u dat wel zou weten, o godin,” zegt hij.

Ishtar kijkt onverschillig naar de vuurvloed boven haar tempel. Ze antwoordt hem met hetzelfde bijtende sarcasme uit zijn brief met haar eigen valse gevoelens van wroeging in haar stem: “Het spijt me enorm om je te melden dat je schitterende cadeaus, de houten troon en dat mooie, geriefelijke houten bed in de brand vlogen. Ik had ze graag uit het vuur gered, maar toen het alarm klonk, was ik afgeleid.”

Opnieuw eechoot het monsterlijke gebrul tegen de muren aan. Het is duidelijk dichterbij gekomen. Heel wat dappere soldaten van Uruk doen het in hun broek van angst. Aan de spanning voor de strijd tegen andere soldaten zijn ze gewend, maar dit... deze vijand is tot nu toe onzichtbaar en klinkt erger dan welke vijand ook maar.

“Nu ik het geluid nog eens hoor,” begint Ishtar, “geloof ik dat ik dit wezen in het verre verleden al weleens heb gehoord.”

Ze doet alsof ze diep in haar herinneringen moet graven. Het donderende gebrul klinkt nog eens. Ishtars ogen worden groot en dan weet ze het opeens: “Het was nog vóór de Zondvloed! Het dier kon zowel op het land als in het water leven.

Maar ik had nooit gedacht dat het de grote vloed zou overleven.”

“Wat is het dan?” vraagt Enkidu ongeduldig.

“Het klinkt als de hemelstier,” antwoordt Ishtar hem.

Gilgamesh en Enkidu kijken elkaar bezorgd aan. Gilgamesh heeft weleens oude verhalen over dit legendarische monster gehoord. Maar ze zullen heel snel niet meer afhankelijk zijn van de legendes. Blijkbaar is dit mythische chaosbeest gebaseerd op een daadwerkelijk dier van vlees en bloed. Het enorme wezen komt uit de duisternis tevoorschijn en nadert met een daverend geluid de muren van Uruk. Het beest is zwart en daarom konden ze het eerst ook niet zien aanstormen. Nu zien ze in het schijnsel van

de fakkels een glimp van zijn reusachtige postuur. Het monster beweegt zich op vier poten, maar het ziet ernaar uit dat het – als het zou willen – ook op zijn achterpoten kan staan. Het is bijna zo groot als de muren van Uruk zelf en het heeft op zijn kop en nek lange hoorns of uitsteeksels. Misschien dat het wezen daarom wel ‘hemelstier’ genoemd wordt, omdat het zo hoog de lucht in reikt. Op zijn rug zit een grote bult die bedekt is met geschubde platen. Het lijkt bijna op een stenen pantser. Een schepsel van de duisternis waarmee niet te spotten valt.

“O mijn hemel, die is groot,” laat Ishtar zich uitgelaten uit, “u hebt werkelijk uw gelijke gevonden, koning Gilgamesh,” vervolgt ze op lichtelijk sarcastische toon.

“De Machtige Stier van Uruk op ramkoers tegen de Hemelstier. Dit wordt pas legendarisch!” gilt ze.

Enkidu kan het niet laten om haar te corrigeren: “Het is de Wilde Stier op ramkoers, niet de Machtige Stier op ramkoers.” Hij hoopt haar in deze verloren strijd tegen de godin dan maar met woorden te overwinnen.

“Dank je wel wildeman,” zegt ze zonder hem een blik waardig te gunnen. “We moeten Sinleqiunninni laten komen. Hij mag deze kans niet missen om uw strijd tegen dit monster nauwkeurig op kleitabletten vast te leggen! En vooral ook de beschrijving van de hemelstier. Het moet toch allemaal precies kloppen?”

Gilgamesh weet ergens wel dat zij op een of andere manier dit gedrocht op Uruk heeft afgestuurd, maar hij weet ook dat hij het nooit zou kunnen bewijzen. Ze is te gehaaid om dat ooit toe te geven. Ze is allesbehalve laf of dom, dus dit behoort duidelijk tot een van haar geheime plannen. Toch is het nu niet de tijd om de intriges tot op de bodem uit te zoeken. Die hemelstier moet dood.

Het beest ramt op de muur in op zo’n dertig meter afstand van de grote stadspoort. De sterke muren van Uruk bezwijken onder het krachtige gebeuk van de hemelstier. Een groot deel van de muur

brokkelt meteen af. Gilgamesh en Enkidu staan machteloos toe te kijken. Ze zijn overrompeld door de immense kracht van dit wezen. De hoorns van het monster zitten vast in de stenen en het schudt zijn hoofd en nek totdat ze loskomen en met een flinke vaart tegen een ander stuk muur inslaan. Er ontstaat paniek in de straten van Uruk. De inwoners schreeuwen het uit van angst en rennen voor hun leven. Ze willen zo snel mogelijk bij de muren vandaan zien te komen. De hemelstier neemt een aanloop en ramt opnieuw op de stadsmuur in. Een nog groter deel van de verdedigingsmuur brokkelt af. Enkidu verliest zijn evenwicht bij het schudden van de stadsmuur en duikt op zijn handen en knieën neer. Gilgamesh kan zien dat zijn muur over het algemeen goed standhoudt tegen dat zwaargewicht, maar voor hoelang nog? Het beest snuift hevig en brult vervolgens zo luid dat nu ook de beste krijgers uit het leger van de koning beginnen te trillen op hun benen. Maar Gilgamesh' schreeuwt naar zijn mannen: "Open de poorten! Val de hemelstier aan in twee flanken van honderd man!"

De gezagvoerders over honderd horen het bevel. In rap tempo gaan de zeven poorten achter elkaar open. Vervolgens leiden de officieren de aanval en stormen met hun troepen door de poorten op weg naar de vijand. Enkidu, die naar de grond was gedoken toen het beest voor de tweede keer de muur had geramd, staat op. Hij heeft iets gezien.

"Mijn heer, de hemelstier heeft een favoriete kant waarmee hij aanvalt," merkt hij op, "ik denk dat hij aan één oog blind is."

Gilgamesh kijkt aandachtig. Zijn Nefilim-ogen zien in de verte duidelijk littekens op het oog van de hemelstier.

"Enlil en Enki moeten ons gunstig gezind zijn, je hebt gelijk Enkidu!"

Ishtar krimpt ineen van woede. Ze hebben de zwakke plek van het monster nu al opgemerkt. Haar hemelstier is inderdaad blind aan één oog. Reeds lang vóór de Zondvloed stond dit reusachtige

dier bekend als Behemot. Vroeger bewaakte het beest een geheime vallei in het oosten die eerst bewoond was geweest door de wolvenstam van Kayin. Generaties later had de stam van Noach ben Lamech zijn toevlucht daar gezocht. Maar in de dagen van de oorlog in Eden, had het monster de vrouw van Metuselach ben Henoch vermoord. Deze voorvader van Noach had Behemot als vergelding verblind met zijn speer. Daarna nam hij verder wraak op het beest door het dier te temmen en te gebruiken in de oorlog tussen de godenzonen en de laatste mensenstammen. Hij wist het dier te temmen met behulp van een aantal aartsengelen, die het schepsel wisten te binden. Ze dreven de spot met een van Elohîms eerste werken. De hoop was dat dit monster het geheime wapen van de godenzonen, Leviatan, kon verslaan. Het liep echter niet zoals Metuselach het voor ogen had gehad. Beide monsters keerden zich tegen alles wat kleiner was dan hen en voordat men het wist, kwam de Zondvloed en vaagde het hele slagveld weg. Maar de Behemot overleefde de grote vloed, vanwege zijn semi-aquatische natuur.

“Dood aan dat blinde monster!” schreeuwt Gilgamesh naar beneden. Als hij op het punt staat om van de stadspoort af te springen om de hemelstier zelf te lijf te gaan, wordt hij tegengehouden. Het is Ninurta.

“Koning, dit loopt niet goed voor u af. Laat uw leger het werk doen.”

Met een onrustig hart kijkt Gilgamesh op zijn mannen neer, terwijl zij massaal de vlakte buiten de stad opstormen. In de oranje gloed van het fakkellicht is te zien hoe zij in twee groepen van honderd het beest van twee kanten naderen. De koning kijkt naar Enkidu, die zijn strijdbijl nog steviger vasthoudt. Ook hij is klaar voor de strijd, maar wacht op het bevel van zijn heer. Gilgamesh kijkt weer gespannen naar de vlakte om te zien hoe zijn mankrachten het ervan af zullen brengen.

De eerste legereenheid van honderd heft de strijdkreet aan en zet de aanval in. Met uitgestoken speren en opgeheven schilden rennen de goed getrainde soldaten op het monster af. De hemelstier draait zich met zijn goede oog hun kant op en stamp met zijn voorpoot op de grond. De aarde beeft ervan. Gilgamesh en Enkidu zien nu ook de enorme staart waarmee het beest woest heen en weer zwaait. Het doet Gilgamesh denken aan de cederbomen van het Grote Cederbos. De hemelstier stormt op zijn aanvallers af. Als de soldaten in zijn zicht komen, bukt het zijn kop naar de grond en ramt op hen in. De voorste rangen maken geen schijn van kans. Iedereen die hem iets wil aandoen, stoot hij met zijn hoorns omver, vertrappt hij of verplettert hij met zijn gevaarlijke staart. De aarde kleurt rood. Er heerst een complete chaos voor de muren van Uruk. De andere flank van honderd ziet kans om hun speren naar de hemelstier te werpen. Maar de meeste ketsen af op de harde, geschubde en ruwe huid van het dier. De weinige wapens die nog tussen de platen van zijn pantser blijven steken, maken de hemelstier alleen nog maar woester. Hij draait zich half om, zwaait met zijn staart en zwiept een heel aantal mannen meters de lucht in. Vervolgens veegt hij met zijn kop nog heel wat soldaten Sjeool in. De overgebleven krijgers die nog op hun benen staan, trekken zich angstig in alle haast terug. Zo willen ze niet sterven. Dit monster is tegen elke aanval bestand. De strijd is verloren.

Boven op de stadspoort ziet niemand Ishtars grijns als ze ziet dat de chaos die zij op Uruk en Gilgamesh heeft losgelaten, een behoorlijke verwoesting achterlaat. *Dit is nog maar het begin*, denkt ze. Gilgamesh zegt tegen Enkidu: “Ze zijn kansloos. Ze zijn als mieren die vertrappt worden.”

Enkidu kijkt ernaar met een arendsoog: “Ja, maar een paar mieren zijn moeilijker te vertrappen als je maar één oog hebt en een enorm lelijk en log lijf.”

Gilgamesh kijkt Enkidu vragend aan. Enkidu bindt de bijl op zijn

rug en zegt: “Ik heb een idee. Als ik hem van achteren aanval, dan ga jij voor zijn kop.”

Nog voordat Gilgamesh hem kan tegenhouden, rent Enkidu de trappen van de stadspoort af om de strijd aan te binden met de hemelstier.

Het monster heeft alle soldaten van zich afgeschud en gaat verder met de verwoesting van de muur. Nog even en het monster kan ongehinderd door de straten van Uruk stormen en alles en iedereen weer tot stof laten terugkeren. Gilgamesh is bezorgd over Enkidu en als hij even naar Ishtar kijkt en vervolgens weer naar het monster, bedenkt hij zich dat zij wellicht het baken is waardoor de hemelstier zich voelt aangetrokken. Zij trekt hem de stad in!

Als Enkidu aankomt bij de lagere muur waartegen de hemelstier net zijn grootste hoorn opnieuw inslaat, beginnen de muren te trillen. *Nog even*, denkt Enkidu. Het beest trekt zich terug voor een volgende stoot. Dan rent het weer op de muur af. *NU!* Enkidu springt van de stadsmuur af en landt met beide voeten op de loopbrug slechts twee meter beneden hem. De hemelstier rukt woest zijn hoorn weer uit de bakstenen en schudt daarmee heel wat stukken muur los. Dan ziet Enkidu het vanaf de plaats waar hij staat: een uitgestoken oogkas. Het beest kan hem niet zien! Vlug controleert Enkidu de staat van de muur. Het ziet er heel slecht uit voor de stad. Nog één voltreffer en de hemelstier is binnen. Het beest heft zijn kop op om met zijn goede oog de schade op te nemen. Het komt heel dicht bij Enkidu. Wat een vreselijke geur! Het monster snuift en proest Enkidu's kant op. Hij wordt bedolven onder spetters snot en slijmerig speeksel. Zijn maag draait om van de stank. “Walgelijk,” mompelt hij.

Hoewel de hemelstier heel dichtbij is, kan het beest hem nog steeds niet zien staan. *Mooi*, denkt Enkidu, en hij springt naar de

kop van het monster, grijpt het beest stevig vast bij een van zijn andere hoorns en schreeuwt luid: “HO, HOERA!”

Nu voelt de hemelstier Enkidu's aanwezigheid pas. Hij is als een vervelende vlo die net op hem gesprongen is en irriteert. Woedend slaat het monster zijn kop naar achteren om dit ongemak van zijn hoorn af te schudden. Enkidu had al verwacht dat hij dit zou doen. Hij laat zijn grip los en vliegt door de lucht richting de staart van het dier. Als hij over de staart heen vliegt, bedenkt hij zich dat het inderdaad zo dik en lang is als een ceder. Dan dendert hij erop neer. Hij moet weer op adem komen door de impact van zijn val, maar zo snel als hij kan, grijpt hij zich vast aan de schubben van de staart.

Gilgamesh rent naar de rand van de muur. Hij en Enkidu zijn een eenheid als het gaat om de strijd. Ze hoeven hun strategie niet eens uitgebreid met elkaar te bespreken. Zij begrijpen elkaar gewoon. Ninurta rent een paar passen achter hem aan, maar hij is te laat. Gilgamesh stort zichzelf van de stadsmuur op de kop van de hemelstier. Ook hij grijpt het bij een van zijn hoorns vast. Het monster begint zijn kop hevig heen en weer te schudden. Deze vlo wil maar niet loslaten. De hemelstier heeft niet goed door dat hij wordt aangevallen door twee krijgers.

Hij is Enkidu alweer vergeten. Deze haalt zijn zware strijdbijl van zijn rug tevoorschijn. Enkidu staat langzaam en voorzichtig op en heft de bijl omhoog. Hij haalt flink uit en begraaft het ijzer van de bijl diep tussen de schubben van de staart.

De hemelstier brult van de pijn. Hoewel Enkidu het uiteinde van de staart geraakt heeft, is de bijl precies blijven steken in de zenuwuiteinden van de wervels. Nu weet de hemelstier dat hij op twee fronten moet vechten. Onmiddellijk richt hij zich op Enkidu voordat deze hem nog meer schade zal toebrengen. Woest zwiept hij zijn staart heen en weer en lanceert Enkidu de lucht in. De rechterhand van de koning vliegt met zo'n volle vaart over

de vlakke dat als hij duizend meter verderop zou neerstorten, hij aan inwendige verwondingen zou omkomen. Enkidu's actie geeft Gilgamesh genoeg tijd. De hemelstier is afgeleid nu hij zijn aandacht op Enkidu gericht heeft. De koning grijpt zijn bijl stevig vast. *Nu ik*, denkt hij en hij hakt stevig in op de schedel van het monster. De genadeloze klap is niet genoeg om de hemelstier te doden, want de schedel is behoorlijk dik. Maar het was wel genoeg om het wezen te verdoven. Het beest begint te strompe-len. Het struikelt. Daarna probeert het toch zijn voeten weer te bewegen, maar met zijn kop kan het zijn bewegingen niet meer besturen. De bijl heeft een belangrijk deel van zijn hersenen verbrijzeld. Gilgamesh trekt vlug zijn zwaard en stort het met volle kracht in de wond op de kop van het beest. Het hele lem-met verdwijnt tot aan het heft de verbrijzelde schedel in. Het door-boort zijn hersenen nog verder. Het enige wat het monster nog kan uitbrengen is zielig gepiep. Daarna stort de hemelstier ter aarde. Nog één keer schudden de muren op hun grondvesten. Een stofwolk stijgt op en bedekt de hele omgeving rondom het dode monster. Daar ligt de hemelstier, het reusachtige wezen uit het verre verleden, dood onder de voeten van Gilgamesh. De soldaten rennen erop af om hun machtige koning van zijn hoge plaats op de kop van het beest als overwinnaar de stad in te dragen. Maar Gilgamesh is in paniek.

“WAAR IS ENKIDU?” schreeuwt hij. “WAAR IS ENKIDU?!”

Het laatste wat hij van zijn vriend gezien heeft, is dat hij door de staart van de hemelstier is weggeslingerd. Hij vreest dat de verpletterde kracht waarmee Enkidu is neergekomen zijn dood heeft betekend.

De soldaten staren hun vorst zwijgend aan. Ook zij vrezen het ergste. Ze hadden het heftige schouwspel machteloos en angstig uit de verte zien plaatsvinden. Enkidu hadden ze meters door de lucht zien vliegen, maar al heel snel was hun aandacht weer op Gilgamesh gericht, omdat hij op de kop van de hemelstier was beland.

“WAAR IS ENKIDU?” valt hij nog eens uit naar zijn soldaten, deze keer met een gebroken stem. Dan verliest hij alle kracht in zijn benen en valt op zijn knieën. Hij kan niet meer. Plotseling hoort hij een opgewonden rumoer dat de menigte door gaat. Gilgamesh kijkt op en ziet hoe de soldaten opzij gaan. Tussen hen door strompelt een uitgeputte, gewonde en doorweekte Enkidu. Hij glimlacht en kucht: “Dank aan de Scheppergod voor de irrigatiekanalen van Uruk.”

Enkidu was in een van de vele kanalen terechtgekomen die zo belangrijk zijn voor het levensonderhoud van de stad. Dit levenswater heeft hem gered van een zekere dood. Toen hij daar met een rotgang in plonsde, voelde het alsof hij door een muur van geharde modderstenen was heen gebroken. Maar hij leeft! De soldaten van de koning beginnen hard te klappen en uiteindelijk juichen alle krijgers hen luid toe: “Gilgamesh, Wilde Stier op ramkoers, de telg van Uruk en zijn enige gelijke, Enkidu van de Steppe – kleiner van stuk, maar sterker van botten!”

Boven op de stadspoort kan Ishtar zichzelf niet meer bedwingen. Met een bittere blik kijkt ze naar beneden en moet zo vol afgunst aanhoren hoe Gilgamesh en Enkidu worden toegejuicht. Mompelelend vervloekt ze hen bij de goden: “Wee Gilgamesh die vuile pest die mij bespot heeft, mijn Huluppu-boom heeft omgehakt en de hemelstier gedood heeft. Moge de godenraad hem zwaar straffen.” Ze draait zich om en begeeft zich vlug naar haar tempel in het centrum van de stad. Ninurta heeft haar stille gemompel nog net kunnen horen, toen hij was teruggekeerd naar de stadspoort. Hij kijkt haar na. Nu weet hij dat zij hierachter zat. Als hij dat ook daadwerkelijk zou kunnen bewijzen, dan zou hij de godenraad er misschien van kunnen overtuigen om haar te verbannen en om haar wellicht onder de aarde te binden, zodat ze daar zal blijven tot op de dag van het Laatste Oordeel.

Sinleqiunninni beklimt met moeite de trappen van de poort

en nadert de god, omdat hij de enige is die hij daar aantreft. “De godin Ishtar heeft mij om mijn aanwezigheid gevraagd om een en ander op te schrijven,” zegt de geleerde van de koning beleefd. “Wat was al dat rumoer?”

Sinleqiunninni had diep in de bibliotheek gezeten en had dus totaal geen weet van de legendarische strijd die zojuist heeft plaatsgevonden. Hij kijkt vanaf de stadspoort naar beneden waar het gejuich vandaan komt en zijn mond valt open van verbazing: “Mijn goedheid!”

Ninurta grijnst lichtelijk geamuseerd naar de verwarde ummanu. “Ik denk dat Ishtar graag had gewild dat je getuige was geweest van wat er daarnet gebeurd is, zodat je het tot in het uiterste detail had kunnen vastleggen. Ik denk alleen dat ze op een andere uitkomst had gehoopt... een andere uitkomst had verwacht, bedoel ik.”

Sinleqiunninni's mond staat nog steeds wagenwijd open.

“W-wat is er gebeurd?”

“Koning Gilgamesh en zijn rechterhand, Enkidu, hebben de hemelstier gedood,” antwoordt Ninurta. “Ik weet zeker dat je daar wel een mooi verhaal van kan maken. Kleitabletten genoeg, toch?” En daarmee laat Ninurta de geleerde over aan zijn eigen fantasie.

Beneden in de vlakte voor de poorten van Uruk, vieren Gilgamesh en Enkidu hun overwinning samen met de krijgers uit het leger. Enkidu grijpt zijn grote bijl en begint met de kracht die hij nog over heeft, in te hakken op de enorme staart van het dier, totdat die loskomt van het achterlijf. Hij verzamelt een flinke groep soldaten om het afgehakte ledemaat met stevige touwen de stad in te slepen. Iedereen zal weten dat dit dier een staart had die zich kon uitstrekken als een cederboom. Gilgamesh beveelt zijn mannen om het hart van het dier eruit te hakken. Het is geen prettig werk, maar hij wil het enorme hart van de hemelstier als offer aanbieden aan Shamash.

Hoofdstuk 32

Als een vijandige koning in een veldslag of oorlog wordt verslagen, dan wordt hij normaal gesproken dood of levend door de stad gedragen samen met zijn rijkdommen en dode, hooggeplaatste legeraanvoerders. De triomftocht volgt de processieweg vanaf de stadspoort naar het centrum en langs de hele weg staan de inwoners om hun koning toe te juichen en hem binnen te halen als overwinnaar. Op de verschillende tempelpleinen brengen de priesters dankoffers aan de goden die hen goedgunstig zijn geweest. De overwinning op de hemelstier vereist echter een ander soort feest. Gilgamesh laat het karkas van de monsterlijke vijand door een goed span sterke paarden door de straten van de stad slepen. Vanaf een wagen gooit hij delen van de ingewanden naar de mensen die er stoofschotels en soep van kunnen maken. Hij laat het vlees van het beest in stukken snijden, zodat het verdeeld kan worden onder de weduwen en wezen van de stad. Eten voor iedereen! Hij wil laten zien dat zijn goedheid ook voor zijn allerarmste onderdanen is.

Daarna laat Gilgamesh de huid van de hemelstier naar de leerlooiers brengen. Zij beginnen aan het lange en moeizame werk van het looien van de huid om die straks als overwinningstrofee aan de paleismuren te hangen. Het hart brengt hij naar de tempel van Shamash. Ook voor Ishtar heeft hij nog een speciaal offer gepland.

In het Eanna heeft de godin de tempelprostituees, haar heilige vrouwen en andere toegewijde dienaren bijeen verzameld. Ishtar gaat gekleed in een strak, zwart gewaad dat eruitziet als een pijnlijke marteling. Het hangt vol met piercings, kettingen en klauwen van katten. Ze leidt haar kliek in een heilige, maar pijnlijke zelfkastijding. Op haar bevel beginnen zij zich te snijden met offermessen en andere dolken. Plotseling klinkt de ramshoorn waarmee Gilgamesh' komst naar de tempel wordt aangekondigd. De toegewijde groep stopt onmiddellijk met het vreselijk bloederige ritueel. Ishtar draait zich om en ziet hoe de koning haar heiligdom betreedt. Enkidu loopt naast hem en dat irritante stuk spierbundel van een Ninurta, loopt als een gier achter Gilgamesh aan. Achter hen volgt een grote stoet aan dienaren. Ze merkt op dat Enkidu er bleek en zwakjes uitziet. Het zweet gutst van zijn voorhoofd langs zijn hals en nek.

Ishtar richt zich op de menigte die haar kant op komt en vraagt: "En waar heb ik deze twijfelachtige eer aan te danken, koning Gilgamesh?"

"Ik ben bezig met mijn ronde langs de tempels om de goden dankoffers te brengen voor de overwinning. Ik heb dus wat geschenken meegenomen, die u, o hemelkoningin, aangenaam zult vinden. U bent de Morgenster en de Avondster."

Gilgamesh klapt in zijn handen en zes dienaren komen naar voren en dragen twee enorme hoorns met zich mee.

"Deze twee grootste hoorns van de hemelstier zijn voor u en ik heb ze speciaal voor u laten vullen met de zoetste olie van mijn koninkrijk. U zult er werkelijk van kunnen genieten."

Aan de liefdevolle manier waarop deze woorden uit de mond van de koning komen, weet Ishtar meteen dat dit meer is dan alleen de spot met haar drijven.

Gilgamesh' dienaren dragen de hoorns naar Ishtar. Zij gebaart dat haar eigen dienaren die voor haar in ontvangst moeten nemen. De godin neemt zelfs niet de moeite om een gemaakte glimlach

te vertonen. Ze staart wezenloos voor zich uit en zegt niets. Ze kookt van woede. Maar het is nog niet klaar. Gilgamesh vervolgt zijn spotrede: “Graag bied ik u ook nog een ander offer aan. Het is speciaal door Enkidu voorbereid zodat u en uw gevolg het met plezier kunnen eten.”

De koning doet een flinke stap opzij. Enkidu kijkt naar achteren en geeft het teken aan de dienaar die nog bij de ingang van het Eanna staat. Vervolgens verschijnt er nog een stoet met zo'n zestig slaven die de enorme gevilde staart van de hemelstier, die hij had afgehakt, binnendragen. De huid hadden de leerlooiers er met precisie afgestroopt, die mocht niet verloren gaan. Maar het vlees had Gilgamesh bewaard voor dit speciale moment. Het was al gaan rotten en nu vult de misselijkmakende stank Ishtars heiligdom. De slaven brengen de staart tot in haar tempel. De tempelprostituees, priesters en priesteressen moeten ervoor aan de kant. Als het lichaamsdeel ver genoeg de tempel is binnenge dragen, leggen Gilgamesh' slaven het daar voorzichtig op de vloer neer. Enkidu is voor Ishtar gaan staan en buigt zich eerbiedig bij haar neer. Nu ziet de godin dat hij erg ziek is. Hij kan zich nauwelijks staande houden.

“Wat is er, mijn Enkidu, voel je je niet goed?” fluistert Ishtar.

“Ik weet wat je gedaan hebt. Als ik kon, zou ik met jou doen wat ik met de hemelstier heb gedaan. Ik zou je ingewanden rond je nek hangen,” sist hij van woede terug.

Opeens dringt het tot Ishtar door dat haar vervloeking, die ze op de stadsmuur van Uruk al mompelend over Gilgamesh had uitgesproken, effectief is geweest. Ze had dit niet op de gebruikelijke rituele manier gedaan met allerlei toverspreuken. Ze had het er in een moment van woede uitgegooid, maar het werkt blijkbaar. En beter dan ze zelf voor ogen had gehad. Gilgamesh moet straks met lede ogen aanzien hoe zijn geliefde Enkidu aan de vloek ten onder gaat. Als Enkidu zal sterven aan zijn ziekte, dan zal Gilgamesh voor de rest van zijn zielige bestaan, eenzaam en alleen

een wanhopig leven tegemoet gaan. Een levende hel voor Gilgamesh is zijn ultieme straf. Ze was eigenlijk wat anders van plan geweest. Ze had zich voorbereid op een uiterst gevaarlijk ritueel om zich te wreken. Voordat de koning haar tempel was binnengekomen, wilde zij de poorten van de onderwereld openen en het dodenrijk oproepen om de levenden in Uruk te verslinden. Maar nu hoeft ze dat niet meer te doen. Ze heeft haar wraak al, op de telg van Uruk, die paardenvlieg van Sumer.

Ishtar kijkt toe hoe Enkidu naar Gilgamesh terug strompelt. Ze voorziet al wat er staat te gebeuren en blaast subtiel zijn kant op. Enkidu struikelt en valt bewusteloos neer. Gilgamesh rent meteen naar hem toe en roept: “Enkidu! Wat is er?”

Enkidu kan niet praten. Zijn ogen staan wijd open en staren omhoog. Hij is lijkwit en voelt koud en klam aan. Dan kijkt Gilgamesh op naar Ishtar die hem met een valse grijns aan staat te kijken.

“Wat heb je met hem gedaan?”

Ze kijkt hem verontwaardigd en tegelijk onschuldig aan alsof ze wil zeggen ‘niets’.

Gilgamesh pakt zijn vriend op en verlaat zo snel mogelijk de tempel.

“Ja, Gilgamesh, wees maar zo snel als de Anzu op zijn vlucht langs de zon,” fluistert Ishtar haast onhoorbaar.

Hoofdstuk 33

Enkidu ligt ijlend en bezweet in zijn bed. Hij kan nauwelijks bewegen. Shamchat zorgt voor hem en ook Gilgamesh wijkt niet van zijn zijde. Hij helpt haar om natte doeken op Enkidu's voorhoofd te leggen en om verschillende genezende kruiden aan te geven. Hij heeft ook de hulp ingeroepen van waarzeggers om voortekens te lezen en magiërs om geneeskrachtige dranken voor zijn vriend te maken. Maar tot nu toe is er niets dat Enkidu helpt. Gilgamesh vermoedt dat Ishtar hem vervloekt heeft, maar zij heeft het in alle toonaarden ontkend. Ergens is hij bijna zo ver om naar de godin toe te gaan en zich aan haar over te geven en om te pleiten voor het leven van zijn enige, echte vriend. Hij weet dat het totale waanzin is, maar hij is de wanhoop nabij. Hij overweegt zelfs de uiterste middelen: zijn ziel verkopen aan Ereshkigal, de godin van de onderwereld, ruilen met zijn vriend van plaats in Sjeool of zelfs er zelf een eind aan maken om zich daar straks bij Enkidu aan te sluiten. Gelukkig ontsnapt hij uit zijn wanhopige roes als hij beseft dat er werkelijk niets is dat hij kan doen.

Enkele dagen later komt Enkidu weer bij bewustzijn.

“Wat heeft Ishtar tegen je gezegd?” wil Gilgamesh weten.

“Ze heeft me niet vervloekt,” zegt Enkidu. “Ze keek verrast toen ik in haar tempel voor haar stond. Ik zag haar ook even naar jou kijken en het leek erop alsof ze verwacht had dat jij zou hebben wat ik heb.”

“Kan een vloek dan op iemand anders worden afgewend? Kan je

je nog andere vreemde dingen herinneren? Van dat moment, bedoel ik,” vraagt Gilgamesh.

Shamchat zit dicht bij Enkidu en luistert aandachtig mee.

Enkidu heeft veel moeite om zich te kunnen concentreren. Hij doet zijn best.

“Nee, ja, maar niet van dat moment,” zegt hij uiteindelijk. Gilgamesh en Shamchat wachten gespannen af.

“Toen ik de hemelstier aanviel proestte het allemaal snot en slijm over me heen. Op dat moment voelde ik me vies, maar ik voelde me ergens ook wel naar worden. Natuurlijk lette ik er verder niet op, omdat we dat monster zo snel mogelijk moesten afmaken.”

“Hmm ja, dat is waar,” zegt Gilgamesh. “Het zou me niets verbazen dat dit verschrikkelijke beest dat weer uit de wateren van de Zondvloed is opgekomen allerlei ellendige ziekten uit de Afgrond met zich heeft meegenomen.”

Ninurta houdt stil de wacht bij de deur.

Plotseling begint Enkidu woest te schreeuwen: “Ik vervloek de reusachtige cederhouten deur die we voor Enlil moesten maken! Ik vervloek de dag dat ik die boom omhakte, die naar de Eufraat bracht en ik vervloek de dag waarop ik dat verschrikkelijk zware onding Nippur binnensleepte. Ik vervloek de jager die mij in de wildernis gevonden heeft!”

Gilgamesh begrijpt er niets van. Zijn altijd zo rationele vriend is in vloeken uitgebarsten. Enkidu kijkt naar het droevige gezicht van Shamchat en zegt dan totaal onverwacht: “Ik vervloek je, Shamchat. Ik vervloek de dag waarop je weer een mens van me hebt gemaakt.”

Ze kan niet geloven wat hij zojuist heeft gezegd. Maar het houdt niet op.

“Dat je maar nooit kinderen zult krijgen en nooit meer door fatsoenlijke vrouwen zal worden ontvangen of zelfs maar worden aangekeken!” gaat haar man vloekend verder.

Als Gilgamesh zijn vriend zo ziet, springen de tranen in zijn ogen.

Shamchat is in huilen uitgebarsten en schreeuwt: “Mijn allerliefste, mijn Enkidu, mijn man, waarom doe je dit?”

Gilgamesh wordt boos en spreekt zijn vriend stevig aan: “Zij heeft jou gered, Enkidu! Waarom vervloek je de vrouw die ons heeft samengebracht? Je bent niet bij zinnen! Heeft Leviatan je in zijn macht gekregen?”

Enkidu kan er niets aan doen. Hij weet dat zijn einde gekomen is en hij wil er niet aan. Eindelijk begrijpt hij waar Gilgamesh zich telkens druk over maakt. De overpeinzing van de koning over de mysteries van de kosmos blijken toch niet zo’n zinloze tijdverspilling als Enkidu aanvankelijk dacht. Gilgamesh was niet zonder reden zo nu en dan in zichzelf gekeerd. De koning, zo moet Enkidu erkennen, is de meest wijze man die hij ooit heeft ontmoet. Nu hij op de drempel van het dodenrijk staat, komt die waarheid bij hem binnen. Als er niets is dan alleen deze wereld, dan is alles werkelijk waardeloos en zinloos. In dat geval is er niets dat betekenis heeft en elke ogenschijnlijke zegen, is slechts een vloek die de spot met je drijft. Enkidu realiseert zich dat hij in de vergetelheid zal raken. Hij zucht en kijkt Shamchat vol spijt en schaamte aan. “Het spijt me, mijn Shamchat, mijn allerliefste vrouw. Je bent voor mij het leven geweest. Ik wil niet dood en toch ga ik sterven. Ik kan het niet tegengaan. Vergeef me. Ik wil je niet vervloeken. Neem mijn zegen alsjeblieft aan. Moge je een lang en gezegend leven hebben met veel kinderen.”

Maar het was al te laat. De schade die hij haar daarnet met zijn keiharde woorden heeft toegebracht, kan hij niet zomaar wegpoetsen om haar weer een beter gevoel te geven. Ze probeert er niet aan te denken door gewoon voor hem te zorgen. Maar diep vanbinnen heeft de verbittering al bezit van haar genomen. In haar leven vóór Enkidu werd ze door mannen misbruikt. Ze dacht in hem werkelijk een waardige en goede man gevonden te hebben. Maar nu heeft ook hij haar in de steek gelaten. Hij had haar toekomst vervloekt en haar lot nog vlak voor zijn dood bepaald.

Shamchat is de wanhoop nabij zoals Enkidu de dood nabij is. Enkidu wendt zich voorzichtig tot Gilgamesh en steekt zijn hand uit. Nu ziet Gilgamesh dat hij de gouden amulet vasthoudt dat hij van Ninsun gekregen had toen zij hem adopteerde. Het was het enige voorwerp dat hij altijd bij zich droeg, op elk avontuur, in elke strijd en elke keer als ze op het randje van de dood balanceerden. Het was zijn geboorterecht.

“Als jij mijn broer bent, wil je dan voor me bidden tot de goden. Als zij niet zijn wie ze zeggen te zijn, mijn koning, dan zijn we allemaal verloren,” stamelt hij en daarna verliest hij opnieuw zijn bewustzijn.

“Ik zal voor je bidden, mijn broer en mijn vriend,” zucht Gilgamesh, maar in zijn hart denkt hij: *wij zijn ook verloren.*

Die nacht bidt hij toch en smeekt Gilgamesh om het leven van zijn vriend. Hij bidt niet alleen tot Shamash, maar hij gaat ook naar de tempel van Enki en in zijn eigen paleis smeekt hij zelfs Enlil en Anu om genade. Maar er komt geen antwoord, want niet een van de goden kan hem horen.

Twaalf dagen later ligt Enkidu er uitgemergeld bij. Zijn ogen liggen diep verzonken in zijn magere gezicht. Shamchat blijft onvermoeibaar aan zijn zijde. Ze maakt hem schoon en probeert hem telkens wat te laten drinken en te laten eten. Als dat niet lukt, maakt ze op zijn minst zijn mond nat. Hij is nu al voor geruime tijd in een diepe slaap waaruit hij niet wakker is te krijgen. Ook Gilgamesh is bij hem. Plotseling wordt hij wakker. Shamchat schrikt ervan en gilt even. Enkidu's ogen staren de koning aan. Met schorre stem zegt hij: “Ik had een droom.”

Gilgamesh weet dat Enkidu niet helemaal meer bij zijn volle verstand is, maar hij probeert hem met waardigheid te behandelen, omdat hij weet dat zijn einde nabij is.

“Wat zag je?” vraagt Gilgamesh belangstellend.

“Ik stond tussen de hemel en de aarde. De hemelen donderden en de aarde gaf antwoord. Er stond een man voor me die leek op de Anzu-dondervogel met de poten van een leeuw en de klauwen van een arend. Hij sloeg me en verpletterde me onder zijn poten als een sterke, wilde stier.”

Gilgamesh en Shamchat kijken elkaar aan in de hoop dat een van hen het zou snappen.

Gaat dit over mij, vraagt Gilgamesh zich af, ben ik verantwoordelijk voor zijn dood?

Enkidu kucht en schraapt zijn keel.

“Ik riep je om me te redden, maar het lukte je niet. Je was bang,” zegt Enkidu met een krakende stem.

Ik was het dus niet, denkt Gilgamesh, enigszins opgelucht. Enkidu gaat verder met vertellen: “Hij bond me vast en als een gevangen vogel nam hij me mee naar het Huis van Stof, Het Land waaruit geen terugkeer meer mogelijk is.”

Gilgamesh slikt. *Dit is geen droom, denkt hij, het is een visioen.*

Shamchat pakt Enkidu's hand zachtjes vast. Enkidu kijkt geen van beiden aan. Hij staart de kamer in en vertelt: “In de diepten van Sjeool zag ik Refaïm koningen met hun kronen en wapenrusting uit de dagen van vóór de Zondvloed. Ik zag Etana. Ik zag je vader, Lugalbanda. Ik zag de Sumerische koningen van lang geleden. Maar ik zag ook Humbaba de Verschrikkelijke en de angstaanjagend schaduwen van de dood die altijd maar willen verslinden en nooit genoeg hebben. Ik zag de jonge mensen en oude mensen, ik zag de rijken en de armen, koningen en onderdanen, de goeden en de slechten, de helden en de vijanden. Uiteindelijk zijn ze allemaal tot stof teruggekeerd en in het dodenrijk beland.”

Dan kijkt Enkidu Shamchat eindelijk aan. Hij glimlacht naar haar. Ze kijken elkaar nog één keer diep in de ogen. Het is een moment waarop ze samen hun mooie verleden weer met elkaar delen. Shamchat weet dat dit haar laatste intieme moment is met de enige man van wie ze ooit echt gehouden heeft. Nog even en

haar bestaan zal haar ontnomen worden. Daarna wendt Enkidu zijn blik op Gilgamesh. Het is net alsof hij verrast is hem te zien.

“Mijn koning!” zegt hij.

“Noem mij geen koning,” zegt Gilgamesh, “ik ben je vriend. Waar jij heengaat, ben ik geen koning.”

“O, jawel hoor,” reageert Enkidu vlug. “Ik zag jou als de koning van de schaduwen. Jij zal over de doden in Sjeool oordelen.”

Gilgamesh hoort het in stilte met een glimlach aan. Hij weet dat dit een waanidee moet zijn van Enkidu’s eigen hoop voor zijn beste en geliefde vriend, dat hij als koning van Uruk uiteindelijk toch betekenis zal hebben als het leven voorbij is. Maar alle betekenis en erkenning zal hem ontgaan, want er is geen naam voor jezelf te verwerven in Sjeool. Er is daar geen erkenning en betekenis. Er is geen koning die daar een onderscheiding zal ontvangen voor zijn grootse daden. Het is Het Land van de Vergetelheid.

“Denk aan mij, mijn vriend,” zegt Enkidu. “Vergeet niet wat we samen hebben meegemaakt,” drukt hij zijn vriend nog eens extra op zijn hart.

“Ik zal het niet vergeten,” verzekert Gilgamesh hem, “je naam zal voortleven in de herinnering van de levenden hier op aarde.”

Hij zegt dit, omdat hij weet dat Enkidu dat zou willen horen, maar hij weet ook dat het een leugen is.

“Ik ben als niets geworden,” verzucht Enkidu. “Als ik in de strijd gestorven was, dan zou ik eervol zijn gestorven. Dan pas had ik naam gemaakt. Maar ik zal langzamerhand in ongenade uit het zicht verdwijnen. Ik ben roemloos ten onder gegaan.”

Gilgamesh weet niets te zeggen. Er valt ook niets meer te zeggen. Enkidu heeft gelijk. Al hun reizen, hun ontberingen samen, hun keiharde werk voor Enlil, hun avonturen, hun overwinningen, het is allemaal tevergeefs geweest, want Enkidu is er straks niet meer. Als Gilgamesh zelf een keer zal sterven en net als hem zal afdalen in Sjeool, dan zouden zijn herinneringen aan Enkidu, die hij hier op aarde nog in leven hield, ook vervagen. Beiden zouden

ze dan wegwijnen. Niets wat een mens ooit tot stand gebracht heeft, zal er nog toe doen. Vlug wenkt Gilgamesh een dienaar en zegt: "Haal de godin Ninsun! Haast je!"

De dienaar verlaat onmiddellijk het vertrek.

Shamchat zit in gedachten verzonken. Zo is dus de trieste en tegelijk ook zielige gesteldheid van mannen. Ze zijn zo ontzettend geobsedeerd door 'roem' en 'eer' in plaats van dat ze zich laten vervullen met liefde en uiteindelijk zelfacceptatie. Ze zoeken altijd naar een hogere betekenis, naar meer, zodat ze iets in het leven bereikt hebben buiten de directe betekenis van menselijke relaties om. Mannen weten gewoon niet te waarderen wat ze al hebben ontvangen tijdens hun leven. *Wie* ze al hebben gekregen tijdens hun leven. Ze gaan het dodenrijk straks zonder die mensen binnen en dan hebben ze helemaal niets meer.

Enkidu sluit zijn ogen en blaast zijn laatste adem uit.

Shamchat knijpt haar ogen samen, buigt haar hoofd op zijn handen neer. Daarna begint ze luid te jammeren. Het komt vanuit haar diepste wezen, maar dan voelt ze zichzelf veranderen. De wending is kort, maar zo krachtig. Ze weet dat ze nooit meer dezelfde zal zijn. Ze zal haar leven nooit meer laten bepalen door een man. Het zal niet meer in haar hart opkomen om een man daadwerkelijk lief te hebben. Gilgamesh huult. Hij kan zijn tranen niet tegenhouden. De man van wie hij zoveel hield, zijn allerbeste vriend, zijn enige vriend, is dood. De deur gaat open. Ninsun komt binnen gesneld met een paar dienstmaagden in haar gevolg. Met lede ogen ziet ze het droevige tafereel aan. Ze is te laat.

Bij de ingang van de kamer slaakt Ninurta een zucht. Het is een zucht van opluchting. Niemand in dit vertrek weet dat Ishtar onschuldig is aan Enkidu's dood. Zelfs de hemelstier heeft er geen aandeel in gehad. Tijdens het feestmaal, toen de rechterhand van de koning en de godin in een drinkwedstrijd verzeild wa-

ren geraakt, heeft Ninurta een langzaam werkend gif in een van Enkidu's bekers gegoten. Gilgamesh' enige, innige band met de mensen moest hoe dan ook wijken om het geheime doel van de goden te bereiken. Enkidu was degene waardoor Gilgamesh nog verbonden was met de mensen. Hij was degene die zijn steeds groter wordende liefde voor de mensen voedde. Enkidu wist het zelf niet, maar op die manier was hij de enige die zo de plannen van de godenraad kon dwarsbomen, dus hij *moest* dood.

Hoofdstuk 34

Ishtar lacht. Ze kan haar geluk niet op. De wraak op die onbeschaamde koning is nog zoeter dan zijn dood en geeft haar nog meer een kick dan het verwoesten en plunderen van een stad. Het zorgt ook voor veel meer leedvermaak dan een bloedbad. Haar grote vijand moet nu een eenzame marteling doormaken en is volledig in rouw gedompeld. Ze zal zijn leed de komende tijd en zelfs de komende jaren eens flink uitmelken, totdat hij de wanhoop nabij is. Ishtar kijkt uit het raam van haar tempel naar het paleis van Gilgamesh dat tegenover haar ligt. Ze giechelt. Ze kan niet wachten op de paleisbediende, die haar straks de nieuwste roddels uit de wandelgangen komt vertellen. De godin wil precies weten wat er in dat miserabele koningshuis gaande is.

Er zijn sinds Enkidu's dood zes of zeven dagen voorbijgegaan. Gilgamesh heeft het lichaam van zijn vriend nog steeds op zijn bed laten liggen. Het dode lichaam heeft het paleis nog niet verlaten voor een begrafenis, maar de rechterhand lijkt nog vredig onder zijn lakens te slapen. De koning heeft niet meer door dat het lijk al zo'n vreselijke stank veroorzaakt dat Shamchat is verhuisd naar een andere kamer, zodat ze er niet meer misselijk van hoeft te worden. Ninurta staat net buiten Enkidu's kamer om die weerzinwekkende geur niet te hoeven ruiken. De bedienden dragen linnen doeken over hun mond en neus om te voorkomen dat ze moeten kokhalzen als ze bij de koning komen om hem te bedienen. Gilgamesh zit daar als een plichtsgetrouwe hond op zijn

knieën aan het voeteneinde van Enkidu's bed, verlangend naar zijn overleden baasje.

Ninsun komt elke dag langs om haar zoon in de gaten te houden, maar heeft de moed niet om naar binnen te gaan. Ze draagt een duister geheim met zich mee en ze vreest dat als haar zoon erachter zou komen wat dat geheim precies is, zij zijn hart nog erger zal breken dan het al gebroken is. Het zou zijn ziel zelfs verpletteren. Als ze Gilgamesh tegen de dode Enkidu hoort praten over iedereen die om hem rouwt: van de oudsten van Uruk tot aan de rivieren en van de bossen tot aan de gazellen, de leeuwen, de panters, de luipaarden, herten en jakhalzen van de steppe, stromen de tranen over Ninsuns wangen. Hij zegt zelfs dat de Eufraat waaruit zij drinken vol is gestroomd met hun tranen. Daarna vertelt hij levendig over de avonturen die hij en zijn overleden kameraad hebben meegemaakt. Ninsun zou zweren dat als zij de deur nu open zou doen, dat ze de twee mannen beiden met een flink gevulde pot bier in de hand zou aantreffen, terwijl ze samen gezellig herinneringen aan het ophalen zijn. "Weet je nog van die uit de kluiten gewassen malloot van het Cederbos?" zegt Gilgamesh tegen de dode, "jij en ik, we hebben gewoon een held uit de Refaïm omgelegd! We hebben een, twee, drie, hopta! Zijn kop eraf gehakt. Er valt niet te spotten met de telg van Uruk en met Wildeman van de Steppe! We hebben die goden eens laten zien dat we nergens bang voor zijn."

Gilgamesh lacht als een waanzinnige en gaat vervolgens verder met zijn verhaal: "En wat te bedenken van die hemelstier. Totaal geen partij voor de Wilde Stier op ramkoers en voor Enkidu, de rechterhand van de koning. Driehonderd soldaten hebben dat vreselijke stinkwezen niet aangekund, maar wij hebben dat beest met een bijl in zijn staart en een zwaard in zijn hersenen in één keer uitgeschakeld, nietwaar?"

Gilgamesh heeft zijn koninklijke gewaad niet meer aan. Hij had

het vanmorgen al uitgetrokken en daarna was hij naakt en ongewassen heen en weer door de kamer gelopen. Hij heeft de afgelopen dagen nauwelijks gegeten. Nu weigert hij alle maaltijden en dat is te zien ook. Hij scheert zich ook niet. Zijn baard en haren worden alsmaar langer. Soms als hij door emoties overmand wordt, trekt hij zijn baard uit. Hij is zelf als een wildeman geworden. Dit is de eigenaardige manier waarop hij rouwt en waarmee hij zichzelf identificeert met zijn dode vriend. Het is gewoon waanzin.

Aan het eind van de dag stopt Gilgamesh met mompelen en jammeren. Hij schrikt. Even dacht hij dat hij Enkidu's hoofd zag bewegen. Gaat hij nu dingen zien? Wordt hij echt gek? Voorzichtig komt Gilgamesh dichterbij Enkidu's lijk. Hij staart naar het uitgemergelde gezicht. Zouden de goden Enkidu uit Sjeool terugbrengen? Is dat mogelijk? Dan ziet Gilgamesh het weer! Zijn hoofd beweegt een klein beetje. Hij beweegt echt! Gilgamesh komt nog dichterbij en ziet een spiertrekking onder zijn wangen. Misschien is de wederopstanding wel een moeilijk proces en moeten eerst alle dode lichaamsdelen afzonderlijk tot leven worden gewekt. Dan buigt Gilgamesh zich naar Enkidu's gezicht toe en blijft op enkele centimeters afstand verwachtingsvol naar hem kijken. Plotseling rolt er een made uit zijn neus op zijn wang, op zoek naar meer vlees. Gilgamesh deinst van schrik en afgrijzen achteruit. Hij moet ervan kokhalzen. Enkidu komt niet tot leven, hij wordt van binnenuit opgevreten door maden en wormen! Gilgamesh is opeens van zijn waanzin genezen en staat weer met beide benen in de werkelijkheid van alledag. De vreselijke stank overweldigt hem en hij braakt het weinige dat hij de afgelopen dagen gegeten heeft er met zijn gal uit op de grond naast het bed. Dan kijkt hij op en ziet zijn moeder in de deuropening staan. Ze heeft het vast allemaal gezien. Snel staat hij op en loopt terug naar het lijk van Enkidu. Hij trekt het laken verder over Enkidu's

hoofd. Daarna grist hij wat weg van een kastje en haast hij zich naar het raam. Snel klimt hij naar buiten. Naakt rent hij langs de muren van de stad die voor een groot deel door de hemelstier gesloopt waren. De arbeiders zijn al bezig met het herstel ervan. Hij klimt met handen en voeten over puinhopen omhoog de stadsmuur over. De omstanders en werklieden kijken geschrokken toe hoe die eigenaardige naakte man het grasland van de steppe in stormt. Ze hebben er geen idee van dat het koning Gilgamesh is, want hij is voor hen onherkenbaar.

Tegen de tijd dat Ninurta doorheeft wat er gebeurd is, is hij te laat. Hij had Gilgamesh als plichtsgetrouwe lijfwacht moeten volgen. Hij kijkt uit over de steppe, maar de koning is in de wildernis verdwenen. Ninurta is woest. Als dit bekend zal worden bij de godenraad, dan zal hij vast voor zijn falen gestraft worden. Hij besluit dat het beter is om zich te verbergen. Zo zou niemand weten dat hij niet bij de koning is, maar zullen de mensen vast denken dat hij bij Gilgamesh is.

Hoofdstuk 35

Het is Ninsun die het lichaam van Enkidu laat weghalen uit zijn kamer en hem tijdelijk laat neerleggen in een crypte totdat ze haar zoon kan vinden, zodat hij hem een waardige begrafenis kan geven. Misschien heeft hij wel een waanzin aanval gehad en zal hij binnenkort wel weer terugkeren.

Maar als hij na enkele dagen nog niet terug is, begint ze zich zorgen te maken. Ze stuurt soldaten de steppe op om hem te gaan zoeken. Tevergeefs. Ze keren zonder hun koning terug. Opeens beseft Ninsun waar hij moet zijn. Alleen zij kan hem terugbrengen naar Uruk, maar dan is zij ook degene die eerst naar hem toe moet gaan. Al de heftige gebeurtenissen van de afgelopen tijd hebben Ishtars aandacht afgeleid, vooral van Ninsun. Dus ze kan er nu heimelijk tussenuit glippen zonder dat de godin de koningin-moeder zal missen. Ishtar zal te druk zijn met haar verschrikkelijke plannen. Ninsun vertrekt naar een geheime plaats op de steppe waar ze haar zoon als kind naartoe nam om in het gras langs de rivier te spelen. Als ze hun vertrouwde, geheime verstopplek weer vindt, ziet ze dat die helemaal overgroeid is door onkruid. Er staan zelfs nieuwe bomen. Het is ook al zoveel jaar geleden dat ze op deze toch wel heilige plaats geweest was. Ninsun gaat aan de oever zitten en zet haar voeten in het water zoals ze vroeger altijd deed. Daar zong ze dan een slaaplied voor haar lieve Gilgamesh. Zo kreeg ze hem in haar armen in slaap.
“Slaap kom,

slaap kom,
kom naar mijn zoon,
haast je naar mijn zoon!
Laat zijn open ogen slapen,
leg je handen op zijn stralende ogen,
laat het mompelen van zijn tong,
zijn slaap niet verstoren.”

Haar stem galmt over het gras van de steppe en door de bomen van het veld. De melodie van het lied is aangrijpend. Al heel snel voelt ze een aanwezigheid achter zich. Ze draait zich om. Daar staat Gilgamesh. Naakt als een aap. Zijn haren bungelen langs zijn lijf en zijn baard is behoorlijk vol geworden. Hij is van een beschaafd mens weer als een wildeman geworden. Vreemd genoeg draagt hij wel de dierenhuiden over zijn schouder, die zijn moeder hem gegeven heeft toen hij nog een kind was, bij zich die hij altijd aandoet als hij op jacht gaat. Dat is dus wat hij nog snel had meegenomen voordat hij het paleis in alle haast verliet. De kalmerende stem van zijn moeder heeft hem teruggeroepen uit zijn wilde bestaan en bracht hem terug bij zijn zinnen. Voor nu.

“Hoi, mijn lieve Gilgie,” zegt ze. Met zijn speciale bijnaam probeert ze hem naast zich te krijgen.

Hij stapt dichterbij, voorzichtig, maar toch ziet het ernaar uit dat hij haar vertrouwt. Hij aarzelt, omdat hij ziet dat ze huilt en hij weet niet waarom. Even houdt hij zijn hoofd schuin als een hond, terwijl hij erachter probeert te komen wat eraan de hand is.

“Mijn zoon. Mijn zoon. Jij bent mijn zoon,” blijft ze maar in tranen zeggen. De druppels vallen in de rivier waarboven ze haar gezicht gebogen houdt.

Ten slotte raakt Gilgamesh haar schouder aan en fluistert:

“Mami.”

Ze kijkt van het water op naar hem. Dan gaat hij naast haar zitten, net als vroeger, met zijn voeten in het water. Met alle liefde

van een moeder zegt ze: “Waarom, mijn kind? Waarom ben je van huis weggerend? Waar ben je bang voor?”

Gilgamesh zucht.

“Voor de dood.”

Daarna zwijgt hij even.

“Ik ben de enige vriend die ik ooit had verloren en nu weet ik dat ik net zo zal eindigen als Enkidu.”

“We zullen allemaal net als Enkidu een keer sterven,” zegt Ninsun op een meelevende toon.

“Ik had gedacht dat ik er wel aan zou ontkomen,” zegt Gilgamesh.

“Ik dacht echt dat ik het eeuwige leven kon krijgen. Eerst door genot en macht, maar dat zorgde ervoor dat ik onverzadigbaar werd en me ging gedragen als een tiran. Daarna hoopte ik het leven te krijgen door beroemd te worden, door een naam voor mezelf te maken. Daarom versloeg ik Humbaba en dacht ik zelfs even dat het gelukt was door de hemelstier te verslaan. Maar wat maakt het allemaal uit, zelfs als mijn daden legendarisch zouden worden, zelfs als ze op kleitabletten in allerlei epische verhalen worden vastgelegd, op een dag zullen ze allemaal vergeten worden en zal niemand er meer over spreken. Wat voor waarde hebben die geweldige gebeurtenissen dan nog? Wat betekenen de helden uit het verleden nu nog? Niemand weet hun namen zelfs meer. In Sjeool liggen ze dood en wordt er niet over hun grote daden gesproken. Er is daar alleen maar duisternis en de doden zien geen enkel straaltje zonlicht doorschemeren. Roem en eer, het is allemaal ijdelheid. Ze stijgen op als rookslerten en verdwijnen ook weer zo snel als ze gekomen zijn. Niets dan lucht en leegte,” zucht hij.

Maar hij gaat verder: “Toen ik met de goden sprak, vertelden ze mij dat ze ooit, lang geleden, slechts één man het eeuwige leven hadden gegeven om de rest van ons te bespotten. Zijn naam was Atrachasis. Na hun bizarre verhaal en de ontmoeting met hen, kwam ik er al snel achter dat Enkidu werkelijk mijn enige ware

vriend en broer is, dankzij jou. Maar nu hij van me is weggenomen, is alles lucht en leegte. Het hele leven is één grote, wrede grap van de goden. Ze geven ons eerst hoop en daarna slaan ze zelf die hoop volledig aan stukken en laten ze ons achter in een eeuwige, zinloze leegte.”

Opeens barst Ninsun in huilen uit. Het klinkt als het gehuil van een baby. Gilgamesh houdt haar vast.

“Waarom huil je?” vraagt hij.

Ze moet de kracht en moed verzamelen om weer te kunnen spreken.

“Ik moet je iets bekennen, Gilgie,” zegt ze uiteindelijk, “Ishtar zou me willen dwingen dat ik het je publiekelijk zou bekendmaken, maar ik wil het je zelf vertellen, zonder haar dwingende ogen en zonder al de inwoners van Uruk.”

Ninsun slikt. Haar stem klinkt bedeesd als ze zegt: “Ik ben geen godin.”

Gilgamesh staart haar verbaasd aan. Hij weet niet zeker of hij het nu goed gehoord heeft.

“U bent geen godin?” herhaalt hij.

“Nee, ik ben geen godin,” zegt ze nog eens en wacht tot het bij hem landt.

“Maar vader was een mens,” zegt hij dan.

“Ja, dat was hij,” bevestigt Ninsun. “Pas na zijn dood werd hij tot god verheven.”

Dit was gebeurd door apotheose. Toen Lugalbanda gestorven was, gaven Ninsun en haar priesters hem de status van de godheid en werd plechtig uitgesproken dat hij ten hemel was gevaren om zich te voegen bij de sterren. De sterren staan voor de goden. Hij werd als een van hen aan het hemelgewelf.

“Maar ik ben voor twee derde goddelijk en voor een derde een mens,” begint Gilgamesh. “Hoe kan dat dan als u geen godin bent?”

Ninsun kan het maar niet over haar hart verkrijgen om hem het

hele verhaal te vertellen, maar ze moet wel. Ze wil het ook, maar het lukt niet.

“Je hebt mijn extra vingers en tenen afgesneden toen ik nog een baby was,” jammert Gilgamesh dan zelf.

Ninsun begrijpt dat hij er zelf al achter is gekomen dat hij een Nafil is.

“Ja, zo is het gegaan. Maar jij bent mijn geadopteerde zoon.”

Gilgamesh snapt het even niet goed.

“Dus ik ben niet je eigen kind?”

“Jij bent mijn zoon!” zegt ze resoluut, “maar je bent niet uit mij geboren. Je komt uit de lijn van Kush, de kleinzoon van Noach.”

Gilgamesh kijkt haar verward aan. Hij lijkt weer op dat kleine jongetje dat vroeger ook zo naast zijn moeder aan de rivier zat en haar vragen stelde.

“Maar hoe dan?”

“De man die de goden Atrachasis noemden, is Noach ben Lamech. De goden hebben hem uitgekozen om hem te beschermen tegen de Zondvloed. Hij, zijn zonen en hun vrouwen waren de heilige acht die door de grote boot gered werden. Een van die zonen, Cham, had een vrouw die zwanger was gemaakt door Anu. Maar het is niet duidelijk hoe, want zij had het overleefd. Meestal, in die tijd, overleefden de dochters van de mensen de geboorte van de zonen van de goden het niet. Het kind dat geboren werd, heette Kush. Hij was zelf geen reus, toch droeg hij het bloed van de Nefilim in zich. Zijn eigen familie wees hem af en stuurde hem met anderen mee. Later herbouwde hij de steden van voor de Zondvloed zoals Uruk en Eridu. Toen jij als reus werd geboren, heeft Kush je in mijn paleis verborgen om je de kans te geven op een bestaan. Hij meende blijkbaar dat je alleen op die manier als Gibbor, een machtige leider van het volk zou kunnen worden. Toen hij je te vondeling legde, heeft hij je in de magische dierenhuiden gewikkeld.” Ninsun wijst naar de huiden die hij over zijn schouders gedrapeerd heeft. “Het zijn de huiden die je altijd tij-

dens de jacht omdeed en nu dus ook. Ik heb ze niet gemaakt. Ik heb ze je dus zelfs niet gegeven. Het zijn de oorspronkelijke dierenhuiden waarmee de Scheppergod de eerste mensen, Adam en Chawa, bedekte toen ze erachter waren gekomen dat ze naakt waren. Deze eerste kleren waren via Set aan Henoch doorgegeven en later heeft Kush ze bij zijn vertrek uit Noachs bezit meegenomen. Lugalbanda en ik hebben je geadopteerd als zoon, zoals ik ook Enkidu als zoon heb geadopteerd. Ik heb het volk toen onthuld dat ik een godin was, zodat je ware identiteit verborgen zou blijven en je leven niet in gevaar zou komen.”

Gilgamesh veegt zijn lange haren uit zijn gezicht. Nu begint het hem allemaal te dagen. Daarom heeft hij zich nooit helemaal thuis gevoeld in het paleis van Lugalbanda en Ninsun. Hij had zich altijd al anders gevoeld. Ergens was hij speciaal, maar ergens ook weer een buitenstaander.

“Dus ik ben uw kind niet. Ik ben nog eenzamer in deze leegte dan ik me ooit had kunnen voorstellen,” zegt hij somber.

“Nee!” berispt ze hem, “je bent mijn zoon en de zoon van de heilige Lugalbanda. Je bent voor ons net zo goed een kind als een natuurlijk kind, meer nog zelfs. We hebben jou op een andere manier gekregen en ervoor gekozen om je ouders te worden, omdat we van je houden als ons bloedeigen kind. Jij zal altijd onze zoon blijven.” Als ze dat gezegd heeft houdt ze haar armen open zoals ze toen ook altijd deed. Gilgamesh ziet het en kan zichzelf niet meer inhouden en omhelst haar met een diepe liefde. Zij is zijn moeder en dat zal ze ook altijd blijven. In gedachten probeert hij het allemaal rond te krijgen.

“Dus deze Noach, die het eeuwige leven heeft, is mijn directe voorvader?” vraagt hij op een gegeven moment.

“Ja, je staat dicht bij hem dan wij,” antwoordt Ninsun, “jij bent vanaf Cham de derde uit zijn lijn.”

“Enlil vertelde me dat Noach nu op een eiland woont, ver weg van de bewoonde wereld, in ‘het land van de levenden’. Klopt dat?”

Ninsun knikt en zegt: “Daarom noemt men hem ook wel Utnapishtim, hij die ver weg is. Noach en Emzara, zijn vrouw, hebben zich verborgen op het eiland Dilmun aan de monding van de rivieren, bij de zee in het zuiden.”

“Hoe kom ik daar?” vraagt Gilgamesh haar dan nieuwsgierig.

“Ik weet alleen hoe ik je bij degene kan brengen die weet hoe je bij hem kan komen,” zegt ze aarzelend.

“Noach is de enige aan wie de goden het eeuwige leven hebben geschonken en hij is mijn directe over-overgrootvader.”

Gilgamesh stopt even en daarna roept hij plechtig uit: “Ik zal mijn voorvader, Noach ben Lamech, vinden, en ik zal hem vragen naar het geheim van het eeuwige leven.”

In zijn hart heeft de koning van Uruk besloten dat dit zijn laatste avontuur zal zijn. Al zijn eerdere ondernemingen zal hij straks zien als slechts een voorspel op deze grote reis. Als het hem zal lukken om Noach de Verre ervan te overtuigen de geheime kennis van de goden met hem te delen, dan zou hij ook onsterfelijk worden en zou hij voor eeuwig leven. Dan zal hij de ultieme vijand, de dood, uiteindelijk toch kunnen overwinnen.”

“Maar eerst moet ik Enkidu begraven,” voegt hij eraan toe.

“Eerst,” zegt Ninsun dan, “moet je die wilde haren van je afscheren en eens iets om je middel doen, want je loopt er belachelijk bij.”

Gilgamesh kan er hard om lachen en zegt: “Dank je wel, Mami.”

Ninsuns hart smelt van geluk als ze hem dat hoort zeggen. Wat haar nu ook maar te wachten staat, hoe het haar ook zal vergaan bij Ishtar en de andere goden, ze is gelukkig. Haar zoon weet nu van haar leugens over zijn afkomst. Zelfs na het pijnlijk moeten aanhoren dat hij door Kush in de steek was gelaten en door Lugalbanda als zoon was aangenomen, noemt Gilgamesh haar nog steeds zijn moeder.

Hoofdstuk 36

Enkidu's begrafenis kent een uitgebreide voorbereiding. Gilgamesh heeft zijn haar weer tot normale lengte afgeschoren en heeft zichzelf ritueel schoongewassen van al het stof en vuil van de aarde. Zijn waanzin is over. Hij is weer mens. Hij zal persoonlijk toezien op de organisatie en het verloop van de begrafenisceremonie, want hij wil Enkidu een koninklijke begrafenis geven, een die hem waardig is en waar hij ook wettelijk recht op heeft. Hij is immers de geadopteerde broer van de koning. Maar al was Enkidu dat niet, dan had hij de koninklijke eer alsnog verdiend vanwege zijn machtige heldendaden als krijger en als gelijke van de koning.

Gilgamesh heeft een smid, een goudsmid en een steenjuwelier de opdracht gegeven om een gouden beeld van Enkidu te maken. Zijn baard is gemaakt uit lapis lazuli en zijn gouden huid is ingezet met allerlei edelstenen: zwarte obsidiaan, rode carneool en witte albast. Dit is een schitterende representatie van de ongeëvenaarde vriend van de koning.

Verder heeft Gilgamesh een kudde vetgemeste runderen en schapen laten slachten. Dit enorme, bloederige offer brengt hij namens zijn vriend in de open lucht voor de ingang van de tempel van Ishtar.

Enkidu wordt in de crypte waar Ninsun hem opgebaard heeft, in een mooie sarcofaag gelegd. Van daaruit wordt zijn lichaam op

een draagbare troon tijdens een processie door slaven naar zijn laatste rustplaats gedragen. Achter de troon volgen allerlei geschenken die Gilgamesh voor Enkidu verzameld had om hem van gemak te dienen in de onderwereld: een gerieflijke zetel, een staf van lapis lazuli, een tafel gemaakt uit het meest kostbare hout, schalen van carneool gevuld met honing, lapisschalen met boter en albasten kruiken met olie. Zelf hecht Gilgamesh er geen waarde aan. Al deze spullen zal de dode niet helpen, maar dit gebaar is alleen maar bedoeld om het volk te troosten in de waan van alledag. Misschien geeft het hen hoop al was het maar voor even. Ergens geeft het hemzelf ook nog iets om zijn pijn te verzachten. De hele ceremonie is in ieder geval een goede afleiding.

Ze maken tijdens de processie een tussenstop bij de tempel van Shamash. Daar voeren de priesters allerlei verplichte rituelen uit voor de dode. Vervolgens trekken ze verder naar het familiegraf in het paleis. Daar ligt ook de heilige Lugalbanda begraven, van wie Gilgamesh nu weet dat hij hem als zoon had aangenomen. Het valt Gilgamesh op dat Shamchat de eerste is die de crypte verlaat. Gilgamesh en Ninurta zijn de laatsten die de tombe verlaten. Ninurta was, zodra hij vanuit de schaduwen van het paleis te horen had gekregen dat Gilgamesh was teruggekeerd, meteen naar de vertrekken van de koning gesneld om zo zijn taak weer uit te voeren.

Gilgamesh' rouw is voorbij. Enkidu is dood en met zijn dood is het ook over met de vriendschap, de liefde en de hoop. Maar Gilgamesh leeft nog.

In een blinde razernij stormt Ishtar door haar tempel heen. Ze slaat elke dienaar en tempelprostitutuee die ze tegenkomt ruw op-

zij. De deuren van het paleis duwt ze met zo'n vaart open dat ze met scharnieren en al losraken van de deurposten. De splinters vliegen erbij in het rond. Een van de openslaande deuren verplettert de ongelukkige wacht die daar net stond. Ishtar heeft geen tijd om daar aandacht aan te besteden. Ze is woest en heeft alleen maar één doel in gedachten. Ze moet dat verachtelijke wijf van een koningin-moeder zien te vinden. Toen ze net bezig was met een nieuwe outfit te passen, was er een hoveling langsgesproken met nieuws uit het koninklijk paleis. Het maalt door haar hoofd. Nu ze met stevige passen door de straten van Uruk loopt, vindt ze dat haar lange zijden gewaad dat achter haar aan wappert, toch wel iets moois hebben. Het versterkt haar hemelse goddelijkheid. Haar huid is wit aangezet door de lichte make-up die ze heeft laten aanbrengen. Haar lippen en ogen zijn zwart gemaakt om zo haar gezichtsuitdrukkingen te versterken. Ze lijkt net op een spook, maar ze vindt het zelf een geweldig kunstwerk. Ze is vooral trots op haar halssieraad: een hoge kraag met gouddraad erdoorheen geborduurd. De kraag omgeeft haar hele hoofd en is als een omlijsting om haar gezicht. Ja, ze is echt een kunstwerk. Het thema is: zuiverheid, dus is alles zo goed als wit. Zo goed als, want de ironie wil dat de bloedspetters van de slachting van zojuist haar witte zuiverheid hebben aangetast. Maar ze houdt daar wel van.

Ze gaat de tempel van Shamash binnen en dendert naar de top van de ziggurat. Daar vindt ze haar doelwit: Ninsun, die op dat moment offers aan de zonnegod brengt.

“Waar is hij, Koe?!” schreeuwt Ishtar.

Ninsun kijkt geschrokken op. De bleke aanblik van de godin en haar pikzwarte ogen maken haar bang.

Ishtar voelt plotseling een aanwezigheid. Ze draait zich om en ziet het gespierde gestalte van Ninurta in de schaduw van de pilaren staan. Onmiddellijk realiseert ze zich dat Gilgamesh er waar-

schijnlijk vandoor is. Hij moet de stad hebben verlaten. Maar waarom? En waar is hij dan heen? Is Ninurta hier gebleven om de confrontatie met haar aan te gaan en haar ervan te weerhouden om Gilgamesh te volgen?

“Ik dacht al, wat ruikt het hier toch!” zegt Ishtar gefrustreerd, “Ninurta, je moet er echt eens mee stoppen om je als een of andere vieze kakkerlak in de schaduw te verstoppen... tenzij je er zo graag één wil zijn. In dat geval weet ik zeker dat mijn magiërs je daar goed bij kunnen helpen met wat bezweringen en toverdrankjes. Geen enkel probleem.”

Ninurta stapt stilzwijgend het licht in en komt dreigend op Ishtar af.

Ishtar is er klaar voor. Ze grijnst. Dus nu gaat het gebeuren. Eindelijk heeft hij eens de durf om haar uit te dagen voor een machtsstrijd. Deze beginneling mag dan wel een machtige krijger zijn, maar Ishtar heeft hier de meeste ervaring in de strijd. Ze heeft al talloze strijders over de kling gejaagd en zeeën aan bloed verspild. Ishtar is niet voor niets de vurige godin van de oorlog. Ze mag dan wel een onbeheersbaar temperament hebben, maar in de strijd is ze de ongeslagen kampioen in techniek, precisie en haar vechtkunsten zijn ongeëvenaard. In de godenraad is haar positie als godin van de oorlog ook na de Zondvloed onbetwist gebleven.

Probeer me maar eens, tuinman, denkt ze, geef me maar eens een goed excuus.

Ninurta loopt haar voorbij. Er volgt geen uitdaging. Beide goden klemmen hun tanden op elkaar. Ze volgen elkaar met de ogen als van een slang, klaar om uit te halen. Hij loopt naar Ninsun en blijft naast haar staan.

De dag komt nog wel dat ik jou eens keihard te grazen neem, peinst Ninurta, en dan zal je weten wat toorn betekent. Maar die dag, mijn dag, is nog niet gekomen.

“Aha,” zegt Ishtar, “het kalf van Uruk is op geheime missie, dus: bewaak de koe. Ik snap het.”

Ninurta zegt niets. Zijn kracht zit hem in het zwijgen. Door te spreken loop je het risico je hand te overspelen. Door te zwijgen, behoud je het voordeel.

Ninsun daarentegen reageert wel: “De reden van Gilgamesh’ vertrek is van vertrouwelijke aard. Bij zijn terugkeer zal hij zijn onderneming en doel ervan bekendmaken.”

“Wat formeel en netjes van je, zeg,” sist Ishtar als een slang. Ze wil nog iets anders zeggen, maar opeens bedenkt ze zich iets. “Je hebt het hem verteld zeker?” zegt ze met een fonkeling in haar ogen.

Ninsun geeft geen antwoord, maar het hoeft ook niet. *Die kleine oplichter is mij gewoon te slim afgeweest*, denkt Ishtar, *en heeft Gilgamesh alles verteld, nog voordat ik Ninsun kon dwingen alles in het openbaar bekend te maken.*

“Ja, dat heb je gedaan. Je hebt Gilgamesh over zijn afkomst verteld.”

Ninsun werpt een nerveuze blik naar Ninurta, maar hij verrekt geen spier in zijn gezicht en blijft er als een stenen beeld staan.

“En over die fantastische leugen van je? Dat je een godin bent?” voegt Ishtar er nog even slinks aan toe. Echt nodig was het niet, want Ishtar heeft Ninsun al volledig vernederd in haar stad en in haar tempel.

“En nu is hij op reis gegaan om het land van de levenden te zoeken, op zoek naar zijn afkomst en... het eeuwige leven,” zegt ze met een melodramatische intonatie.

Dit was gewoon te makkelijk voor Ishtar. *Denkt dat stelletje mensentuin nu echt dat ik, de godin van de strategie, het niet allemaal binnen de kortste keren doorheb?*

Ze loopt op Ninsun af. Haar extravagante gewaad sleept over de stenen vloer waardoor het lijkt alsof ze zweeft. Vlug legt Ninurta zijn hand op het gevest van zijn zwaard.

“Blijf met je zweterige poten uit mijn buurt,” snauwt Ishtar, “ik ben niet in de stemming.”

Ninurta stapt dichterbij. Zijn gezicht is als een niet te slechten stenen muur en zijn gespierde arm is als een ijzeren val die op het punt staat om dodelijk dicht te klappen.

Ishtar staat stil en buigt zich nog iets naar voren, zodat ze met een triomfantelijke grijns tegen Ninsun kan fluisteren: “Je geamputeerde weeskindje staat een grote verrassing te wachten.”

Het breekt Ninsuns hart. Zij had zelf het kind aan handen en voeten verminkt. Ze hoort het kind nog krijsen van de pijn. Tegelijk voelt ze zich erg onzeker worden. Wat voor verrassing? Was dit verhaal over het land van de levenden één grote leugen van de goden? Loopt hij regelrecht in hun val? Ninsun wil haar angst niet verraden en probeert plechtig te zijn in haar reactie: “Waar heb je het over. Wat voor verrassing?”

Ishtar doet een stap achteruit en lacht.

“Waarom vraag je het niet aan je waakhond?”

Ninsun kijkt naar Ninurta.

Hij zegt niets.

Ishtar loopt verder achteruit. Ninurta volgt haar.

“Nu ben je nog veilig, vrouwe koe. Ik heb niets meer aan je. De dag zal komen dat er niemand meer is die je beschermt en op die dag zal je ervan lusten. Een voor een haal ik ze er dan langzaam uit. Uit je binnenste!”

Ninsun slikt. Ze wordt misselijk bij die gedachte.

Voor een kort moment denkt Ishtar na, daarna verbreekt ze de stilte en voegt er grinnikend aan toe: “Je zal me smeken je te doden.” Dan draait ze zich om en loopt weg, terwijl haar gewaad achter haar aan golft. Bij de pilaren staat ze nog even stil om nog één keer naar Ninurta te kijken. Ze fluistert zo zacht als ze kan, zodat de mensen het niet kunnen horen: “Jij en ik zullen het later nog afmaken, grote jongen.”

De goden kunnen met hun hemelse gehoor op grote afstand de zachtste geluiden van elkaar onderscheiden. Ninurta heeft de boodschap ontvangen.

Hoofdstuk 37

Gilgamesh was al lang vóór zonsopgang vertrokken met een dolk aan zijn riem en wat extra kleren op zijn rug. Het is een lange, gevaarlijke tocht en daarvoor zal hij al zijn kracht nodig hebben. Hij kan het zich dus niet veroorloven om al te veel last met zich mee te dragen, wil hij zijn doel bereiken. Als dat hem lukt, zal het zijn allergrootste prestatie ooit zijn, want zijn grootste tegenstander is deze keer de zon: die moet hij voor zijn.

Ninsun heeft hem in de dagen voor zijn vertrek meer over het legendarische Dilmun verteld. Het mysterieuze 'land van de levenden' ligt daar waar de zon opkomt aan de monding van de rivieren. De mondingen van de Tigris en de Eufraat komen uit in de zee in het zuiden en die zee mondt weer uit in de zeeën die om de aarde heen stromen. Het land is als een poëtische verwijzing naar de verre plaats geworden waar de eerste glorieuze zonnestrallen opkomen. Het is een magisch eiland waar de gezegende Noach ben Lamech en zijn vrouw zich van de goden mochten terugtrekken om voor eeuwig te leven. De legendes beschrijven het als de tuin die ooit eens was aangelegd in Eden. Sommigen zeggen ook wel dat daar ook de oorspronkelijke tuin van toen is. Gilgamesh had zelf al eens gelezen dat in het land van de levenden, het zoete water omhoog komt en zich vermengt met het bittere water van de oceaan. Er staat geschreven dat in Dilmun 'het gekraai van de raaf niet wordt gehoord, de doodsvogel zijn doodskreet niet uit, de leeuw er niet verslindt, de wolf het lam niet verscheurt, de

duif er niet rouwt, daar is geen weduwe, daar is geen ziekte, geen ouderdom en geen gejammer’.

Gilgamesh vraagt zich nog steeds af of dit de tuin is waarover het in een van de Sumerische verhalen gaat, genaamd E-din, waar de goden het eeuwige leven geven aan iedereen die daar woont. De koning van Uruk kan echter niet weten dat het ware, oorspronkelijk Eden helemaal bedekt is met lava, achter de bergen van Aratta. Maar hij is er klaar voor om alles op te offeren om zijn over-overgrootvader te vinden en om daar onsterfelijk te worden. Alleen dat zou zijn dorst kunnen lessen en zijn honger kunnen stillen.

“De enige manier om Noach te vinden, is door zijn bootsman, de schipper Urshanabi,” had Ninsun hem verteld. “Hij kan je over de ‘wateren van de dood’ naar de overkant brengen.”

Het probleem is echter wel dat men deze Urshanabi alleen kan vinden door ‘de weg van de zon’ te doorkruisen. Dit is een lange ondergrondse gang, diep onder de aarde, die begint bij de twee bergtoppen van de Mashu en die tegelijk ook dwars door de pikzwarte onderaardse tunnel van Sjeool loopt. Nu kunnen de doden Sjeool niet uit, maar als een levende als Gilgamesh deze weg neemt zonder naar links of rechts uit te wijken en dat zou doen voordat de zon één omwenteling om de aarde heeft voltooid, dan zal hij veilig aankomen dicht bij de locatie van de oversteek, waar Urshanabi zijn boot heeft liggen.

Gilgamesh grinnikt even bij die gedachte. Hij herinnert zich hoe Sinleqiunninni, zijn ummanu, zijn wijsgeer en bibliothecaris tijdens de geheime voorbereiding op de reis de legendarische ‘weg van de zon’ tot in den treure had beschreven.

“Eigenlijk,” had de geleerde gezegd, nadat Ninsun iets had verteld over de vindplaats van Urshanabi, “is de ‘weg van de zon’ technisch gezien niet de echte route van Shamash onder de aarde.”

Dat ‘eigenlijk’ van Sinleqiunninni is altijd een van zijn kenmer-

kende, maar irritante opmerkingen waarmee hij laat weten dat hij op het punt staat om iemand weer eens te corrigeren.

“Kijk,” zo had hij zijn verhaal vervolgd, “gewone mensen ontberen in hun onwetendheid de nuance in hun redeneringen en denken simpelweg dat het gaat om de daadwerkelijke weg die de zon aflegt. Maar als ummanu kan ik u vertellen dat de onbetwistbare resultaten van onze wetenschap laten zien dat de zon rond het vast firmament,” Sinleqiunninni had toen naar boven gewezen, “daarboven beweegt en ondergaat in het westen, waar hij onder de aarde door, via de onderwereld naar het oosten cirkelt. En daar komt hij weer achter de aarde omhoog, achter de verre bergen, die uit de rand van aarde steken.”

“Hmm, goed en...” Gilgamesh had gehoopt dat de man klaar was geweest, maar helaas.

“Maar de weg van de zon die u moet volgen, begint bij de twee toppen van de berg Mashu op redelijk reisafstand ten oosten van Uruk en dus *niet* die aan het uiterste uiteinde van de aarde. Volgens nog dit. Over de berg Mashu wordt wel gezegd dat die er is om de opkomst van de zon te bewaken, maar in feite, als u uw tocht begint waar de zon opkomt, dan rent u tegen de richting van de weg van de zon in, richting het westen en u zal dan slechts twaalf uur hebben voordat de zon ondergaat en u tegemoet komt in de tunnel onder de aarde. Daarbij kan men nog aantekenen dat u westwaarts reist en dat is weer in tegenovergestelde richting van het magische land Dilmun dat oostwaarts ergens in de zee in het zuiden ligt. Het feit dat u vierentwintig uur heeft om uw weg naar Urshanabi te vinden en dat de eigenlijke tunnel niet overeenkomt met de ware gang van de zon, impliceert overduidelijk dat de ‘weg van de zon’ een poëtische metafoor is waarvan de betekenis volledig verloren is gegaan voor iedere leek en onwetend persoon die alles maar letterlijk neemt en...”

“Sinleqi!” had Gilgamesh hem ongeduldig onderbroken. “Hou alsjeblieft je mond, wil je? Ik snap je punt.”

Al zuchtend had de ummanu zijn uitleg moeten stoppen. Gilgamesh vraagt zich even af of de geleerde tijdens zijn toespraak wel adem had gehaald. *Vast wel*, denkt hij, *de man leeft nog*. Gilgamesh had zijn woorden samengevat: “Dus, ik ga bij de berg Mashu door een pikzwarte tunnel Sjeool in en ik heb vierentwintig uur om er te komen of anders dan? O, en alsjeblieft, op mijn volgende vraag, Sinleqi, zo min mogelijk woorden. Alleen een ‘ja’ of een ‘nee’.”

“Ja, mijn heer,” had Sinleqiunninni beleefd geantwoord.

“Wat gebeurt er als ik het niet haal? Zullen de schaduwen me dan aanvallen? Ja of nee?”

“Maar mijn heer...” had de geleerde tegengesputterd.

“Gewoon ja of nee,” had de koning toen volgehouden.

“Ja en nee,” klonk er toen.

Gilgamesh kon op dat moment niet anders dan zuchten en gefrustreerd met zijn ogen rollen.

“Nee, dat zullen ze niet doen. Ze vallen u niet aan als u niet in hun krochten en spleten aan de randen van de tunnel terecht komt. Komt u dat wel, ja, dan zullen ze u met huid en haar verslinden.”

Gilgamesh was volledig verrast geweest over het snelle, heldere antwoord van Sinleqiunninni dat hij zijn wenkbrauw er verbaasd bij opgetrokken had. Met een glimlach had hij toen gezegd: “Kijk eens aan, zo moeilijk was dat toch niet, mijn beste geleerde, goed gedaan.”

“Maar,” wilde Sinleqiunninni verdergaan.

“Uh-uh-uh, uh-uh-uh,” stootte Gilgamesh toen met een heen en weer zwaaiend vingertje uit om hem te stoppen.

Zo snel als hij kon, had de geleerde zijn woorden al ingeslikt. Gilgamesh zelf moest toen ook wel even slikken nu hij dit allemaal gehoord had.

Maar de koning weet hoe zwaar zijn tocht zal worden en hij zal er alles aan doen om in de krochten van de duisternis niet te wor-

den opgevreten, door Sjeool en de doden, die altijd hunkeren naar meer.

Als Gilgamesh eindelijk de berg Mashu bereikt, komt hij erachter dat hij zijn saaie, langdradige wijze had moeten laten uitpraten: de toegang tot de weg naar de zon wordt bewaakt door monsters.

Hoofdstuk 38

Gilgamesh ligt te slapen in de ingang van een rotskloof. Hij is na een mijlenlange tocht bij de berg Mashu aangekomen. De weg erheen heeft hij in snelle vaart zonder enige pauze afgelegd. Met deze stevige pas heeft hij zijn spieren flink getraind voor de marathon die nog voor hem ligt in de onderwereld, waarin hij twee keer twaalf uur hard moet doorrennen wil hij het halen. Onderweg hiernaartoe had hij nog twee leeuwen gedood voor vlees. Er ligt nog een slopende reis voor hem, dus een goede voorraad aan eten is wel handig. Plotseling schrikt Gilgamesh wakker. Hij hoort het geritsel van een struik. Hij zucht. Het zullen de bladeren zijn geweest die zijn rust verstoord hebben. Maar dan hoort hij weer iets. Vlug pakt hij zijn dolk en verstopt zich verderop in de rotsspleet. Het geluid komt steeds dichterbij. Daar is het weer: het geschraap van klauwen op de rotsen daarbuiten. Nu hoort hij ook stemmen. Een mannen- en een vrouwenstem. Ze zijn aan het kibbelen met elkaar.

De mannenstem klinkt nors en heeft een duidelijk landelijk accent alsof hij nog nooit eerder in de beschaafde wereld is geweest. De vrouwenstem klinkt wat schor en droevig.

“O alsjeblieft, een beetje dimmen graag,” zegt de mannenstem.

“Dimmen? Jij gaat me echt niet zeggen dat ik moet dimmen!” snauwt de vrouwenstem nu. “Ik vraag je alleen om één klein ding te doen: ga even eten voor ons halen, maar zelfs dat kun je niet eens zonder dat ik mijn post moet verlaten om je ermee te helpen!”

“Zeuren, zeuren en nog eens zeuren,” klaagt de mannenstem. “Is dat echt alles wat je kan doen?”

“Nou, als jij gewoon je werk eens deed, dan zou ik niet hoeven zeuren!” zegt de vrouwenstem terug. “Nu hebben we alleen deze uitgemergelde hond, die niet eens geschikt is voor een voorafje!”

Dan ziet Gilgamesh het ruziënde stel de grot binnenkomen. Geschokt snakt hij naar adem. Het zijn schorpioenenmensen! Vroeger had hij wel verhalen over deze afschuwelijke hybride wezens gehoord. Ze zouden geleefd hebben in de donkere tijden vóór de Zondvloed, maar zelf had hij ze naar het rijk van de fabelen verwezen. Zoiets kon toch niet bestaan. Hij wilde daar niet in geloven en ook nu kan hij zijn ogen niet geloven. Wat een gruwelijke wezens! Ze hebben het onderlichaam van een schorpioen met staart en angel. Ook hebben ze van die griezelige, spinachtige poten. Hun bovenlichamen zijn die van – in dit geval – een man en een vrouw, maar waar hun handen zouden moeten zitten, daar zitten schorpioenenklauwen met van die krachtige scharen als die van een kreeft. Volgens de oude mythen zouden de goden vóór de Zondvloed met duistere occulte kunsten hebben geëxperimenteerd om verschillende schepsels met elkaar te vermengen. Men wilde de tegengestelde wezens met elkaar verenigen: de gevleugelde dieren van de hemel vermengen met de dieren van het land. Zo zouden de goden soldaten hebben gemaakt met honden- en vogelkoppen en verder dus ook deze afzichtelijke schorpioenenmensen en allerlei andere kruisingen tussen dieren van allerlei aard en mensen. Gilgamesh heeft het doel achter deze eigenaardige kruisingen nooit begrepen. Hij dacht weleens dat het iets te maken zou kunnen hebben met de dreigende Zondvloed. Maar nogmaals, hij heeft er nooit in geloofd dat de verhalen waar zouden zijn. Hebben de goden hun duivelse broedplan toch weer voortgezet onder de berg Hermon of zijn deze twee slechts overblijfselen uit die tijd? Maar hoe hebben ze de grote watervloed dan overleefd?

Het vrouwtje sleept het karkas van een overduidelijk zieke hond bij de achterpoot naar binnen en smijt het achteloos tegen de stenen wand aan. Dit beest moet al dagenlang dood zijn. Het ligt te rotten met maden en al en wordt omgeven door stank en vliegen. Gilgamesh wordt er onpasselijk van en voelt het braaksel al in zijn keel opkomen. Nu dringt het tot hem door. Deze gruwels zijn de wachters van de weg van de zon.

“Nou, moet ik het nu ook nog voor je schoonmaken of kan je dat op zijn minst nog even zelf doen?” vraagt ze haar mede-wachter vol minachting, terwijl ze een vuur begint te maken.

De schorpioenenman rolt met zijn ogen en zucht. Hij grijpt de hond bij de keel en steekt zijn andere klauw in de buik en knipt die met gemak open. De rottende ingewanden rollen er zo uit en glijden neer op de stenen vloer. Daarna likt hij zijn klauw schoon en knauwt vervolgens wat maden weg.

Nu is het Gilgamesh die ongezien met zijn ogen rolt. *Die is niet goed!* Dan verzamelt hij al zijn moed bij elkaar en stapt uit zijn schuilplaats in het licht van het vuur. De schorpioenenman ziet hem als eerste en staart hem alleen maar met verbazing aan. Gilgamesh is met zijn lengte van drie meter een stuk groter dan de twee hybride wezens die misschien net twee meter lang zijn.

Daarnaast is Gilgamesh ook een Gibbor, de machtige koning die het geflikt heeft om de Refaïm Humbaba een kopje kleiner te maken en die de hemelstier heeft overwonnen. De koning voelt zich met die kennis in zijn achterhoofd zelfverzekerd, maar toch, wie weet waartoe deze twee occulte wezens in staat zijn. Misschien hebben de goden hun wel magische krachten gegeven. Natuurlijk zijn zij ook weer niet zo gek om schildwachten te plaatsen die totaal niet in staat zijn om hun domein te bewaken. Mogelijk dat de knorrige karakters van deze afschuwelijke wezens ontwapenend moeten werken, maar dat eenieder die zijn wapens laat zakken te maken zal krijgen met wrede monsters die te allen tijde klaar staan om elke tegenstander of indringer

met hun afschuwelijke klauwen neer te maaien. Toch konden ze blijkbaar niet goed genoeg jagen om hun eigen voedsel te vinden. Nu draait de schorpioenenvrouw zich om en ziet de schorpioenenman als aan de grond genageld staan.

“Wil je alsjeblieft niet als een standbeeld blijven staan en je...”

Ze stopt als ze Gilgamesh ziet staan met zijn dolk in de hand. Geschrokken doet ze vlug een paar stappen achteruit.

Gilgamesh geeft hen verder geen tijd om hun strategie uit te zetten.

“Ik ben koning Gilgamesh, de telg van Uruk, de Wilde Stier op ramkoers, de overwinnaar van Humbaba en de hemelstier, niemand is gelijk aan de koning van Uruk.”

Het blijft stil. Uiteindelijk zegt de schorpioenenman: “Wow... dat is een flinke lijst aan titels zeg. Heb je niet een kortere naam die makkelijker te onthouden is?”

“Girtablu!” blaft de schorpioenenvrouw hem toe. “Dit is koning Gilgamesh.”

Het begint de man te dagen en op zijn gezicht verschijnt langzaam een glimlach van herkenning.

“Ah jaaa, we kennen u. Uw lichaam bestaat uit hetzelfde vlees als dat van de goden.”

“Nee, nee, dat zeg je niet goed,” onderbreekt de schorpioenenvrouw, Sinnishta, hem. “Hij is voor twee derde god en voor een derde mens,” corrigeert ze de schorpioenenman.

Gilgamesh heeft te doen met de man en besluit Girtablu bij te staan: “Dat is maar een mythe. In werkelijkheid ben ik net als jullie, slechts een halfbloed.”

Girtablu en Sinnishta kijken hem beledigd aan. Gilgamesh voelt dat de spanning in de grot begint te stijgen.

“Wij zouden het op prijs stellen,” begint Sinnishta, “als u zulk soort denigrerende opmerkingen over ‘halfbloeden’ niet wil maken. Het is ronduit beledigend en ook soortig doen.”

“Soortig doen?” vraagt Gilgamesh verbaasd, maar ergens ook opgelucht, want hij had erger verwacht.

Girtablu komt tussenbeide om een en ander te verduidelijken: “Mensen hebben de neiging om dieren naar hun geschapen aard te beoordelen en hen vervolgens ergens in een hiërarchie te plaatsen, uiteraard onder de mensen. De schorpioenen staan daarin altijd ergens onderaan, omdat ze als minderwaardig worden gezien. Ze hebben volgens hen totaal geen nut op aarde en vaak is zo’n hiërarchie bedoeld om onderdrukking en uitbuiting van ‘lagere’ soorten te rechtvaardigen.”

“Eh, maar ik wilde helemaal geen oordeel geven over wie we zijn,” verdedigt Gilgamesh zich, enigszins verbaasd over de preek die hij zojuist te horen heeft gekregen. “Ik ben zelf een mengeling tussen twee verschillende wezens.”

“Nou, en dat is nu precies wat soortig doen is,” verweert Sinnishta zich op haar beurt. “Ik durf te wedden dat je beste vrienden vast ook halfbloeden zijn of niet soms?” voegt ze er sarcastisch aan toe.

Nu weet ik waarom de goden deze twee als wachters van de weg van de zon hier hebben neergezet, denkt Gilgamesh, iedereen die erlangs wil zal bijna letterlijk worden platgepraat. Hij weet nu in ieder geval zeker dat zijn leven niet in gevaar is. Wat zouden deze twee mafte muggenzifters hem kunnen maken? Gilgamesh legt de zinloze discussie naast zich neer en zegt: “Maakt niet uit, ik wilde jullie de leeuwen aanbieden die ik gevangen heb en heb schoongemaakt.” Hij loopt naar het vuur en pakt een brandend stuk houtblok om die te gebruiken als fakkel en loopt weer terug verder de grot in om de twee grote leeuwen te laten zien die daar over de rotsen hangen te drogen.

“Ik heb al wel wat van hun vlees geroosterd en gegeten, maar de rest is voor jullie,” voegt hij er nog eerlijk aan toe.

Girtablu kijkt hem met een glimlach aan alsof hij zou willen zeggen: zijn die echt voor ons? Maar het is Sinnishta, die spreekt: “Zie je, Girtablu? Hij kan gewoon twee leeuwen vangen en het

enige wat hij bij zich heeft is een dolk. Kijk nu eens wat je zelf al niet zou kunnen als je al je krachten zou gebruiken!”

Gilgamesh ziet hoe Girtablu zijn schorpioenenvrouw imiteert met zijn mond, maar dan kakelend als een kip, zonder geluid. Gilgamesh probeert zijn lach in te houden.

“Vertel ons, waar gaat u naartoe?” vraagt Girtablu hem.

“Ik ben op zoek naar Urshanabi, de schipper van Noach ben Lamech,” antwoordt Gilgamesh. “Ik heb uit betrouwbare bron vernomen dat hij verblijft aan het einde van de tunnel van de weg van de zon.”

“Wilt u de weg van de zon gaan?” roept Girtablu vol ongeloof uit.

“Dat heeft nog nooit iemand gedaan!” voegt Sinnishta er verbijs-terd aan toe.

“Iemand moet de eerste zijn,” zegt Gilgamesh droog.

“Maar u heeft maar twaalf uur om naar de andere kant te komen,” zegt Girtablu.

“Ik dacht dat ik twee keer twaalf uur had,” reageert Gilgamesh.

“Tenminste, dat is wat de legendes zeggen.”

“Nou, de legendes kloppen niet,” zegt Girtablu. “De zon doet er echt maar twaalf uur over om de hemel te doorkruisen en om de tunnel onder de aarde door te gaan. Ga zelf eerst maar eens kijken. Of vertrouw je liever blind op de legendes in plaats van op de zichtbare feiten?”

Gilgamesh krijgt bijna een hartverzakking. Nu heeft hij maar de helft van de tijd die hij nodig dacht te hebben om de tunnel door te komen. Dit wordt steeds erger. Eerst die rare wezens en nu nog maar twaalf uur om levend bij Urshanabi aan te komen. Maar hij vermant zich.

“Goed,” zegt hij, “dan heb ik maar twaalf uur.”

“In volledige duisternis waar zelfs het licht van fakkels niet doorheen kan dringen,” voegt Sinnishta toe aan Girtablu’s eerdere onheilspellende woorden.

“Ik weet het,” zegt Gilgamesh. Hij had wel gehoord dat de duister-

nis in sommige gedeelten van Sjeool zo dik is dat het al het licht van de aarde opslokt. Maar volgens hem werd het niet de 'volledige duisternis' genoemd, maar de 'buitenste duisternis'. Ach, misschien heeft het te maken met dat landelijke accent van deze sukkels.

"En, en als u te ver naar rechts of te ver naar links uitwijkt, dan zullen de schaduwen u levend opvreten," weet Girtablu nog te vertellen.

"Vertel me wat nieuws. Ik weet het, ik weet het!" roept Gilgamesh uit. "Maar wat ik niet weet, is hoe ik in één rechte lijn door die tunnel kan rennen, zonder dat ik ook maar iets kan zien daar!" Dan strekt Girtablu zijn grote klauwen uit naar weerszijden van Gilgamesh' oren en zegt: "Dat is heel makkelijk." Daarna opent hij zijn scharen en klapt ze luid op elkaar dicht. "Je volgt het geluid."

"Girtablu," onderbreekt Sinnishta, "we moeten de weg van de zon bewaken en niet de geheimen ervan verklappen."

"VROUW!" schreeuwt Girtablu uit. Nu is hij het zat. Ze is te ver gegaan. "Denk je nu echt dat deze halfbloed..."

Sinnishta's ogen worden groot van schrik.

"Ja, mens, ik zei halfbloed. Nou en! Denk je nu echt dat hij de zon zou kunnen verslaan?"

"Bedankt voor het vertrouwen," mompelt Gilgamesh, die nog lichtelijk pijn aan zijn oren heeft.

Girtablu vervolgt zijn tirade tegen Sinnishta: "Dit gaat erg leuk worden, dus kop dicht, zitten en kijken! Laat me met rust, stomme geit!"

Sinnishta is stomverbaasd. Hij is nog nooit eerder zo vastberaden tegen haar opgetreden. Maar ze hekelte zijn machtsvertoon. Girtablu is ook wel een beetje verrast over zichzelf. Hij geniet ervan. Misschien moet hij zich voortaan meer als een schorpioen gaan gedragen en meer met zijn klauwen gaan zwaaien. Daarna wendt hij zich weer tot de gigantische koning en vraagt

hem met een geïrriteerd blik op zijn gezicht: “Ben je getrouwd?” Gilgamesh schudt ‘nee’.

“Hmm, jij blij,” mompelt Girtablu.

Dan vraagt Gilgamesh hem: “Wat bedoel je precies met ‘volg het geluid?’”

Girtablu knijpt zijn ogen half dicht en begint te spreken met allerlei gebaren zoals een acteur dat zou doen bij een voorstelling. Gilgamesh merkt dat deze figuur graag verhalen vertelt, maar er nooit echt de kans voor krijgt. De schorpioenenman legt uit: “De weg van de zon is het enige deel van Sjeool waar de schaduwen niet durven te komen. Het is namelijk ‘de weg van de zon’, zeg ik je in de naam van Shamash. Ik zou het ook niet durven. Maar zodra de schaduwen weten dat je er bent, zullen ze je vanuit alle mogelijke hoeken, gaten en spleten die uitkomen in Sjeool, omsingelen. Ze zullen op je zitten azen. Ze zullen wachten totdat je te dicht bij hun knarsende tanden komt en als je dat doet... hap, slik, weg!” Gilgamesh voelt zich niet echt gesterkt door dit nieuws. Sterker nog, hij raakt steeds meer ontmoedigd en vraagt zich opeens behoorlijk af waarom hij dit nu eigenlijk wil doen. Girtablu vervolgt zijn spannende verhaal: “Maar dat is nu juist hun zwakte,” hij grijnst. “Ze kunnen niet stoppen met kauwen.”

Gilgamesh’ ene wenkbrauw gaat omhoog. Het begint tot hem door te dringen.

“Hun stinkende, kakelende, kleine, maar vreselijke kaken maken als het ware een tunnel van geluid.”

Gilgamesh grijnst. Natuurlijk! Daar had hij aan moeten denken. Hij herinnert zich de verhalen die hij ooit als kind over de schimmen had gehoord. Hun lichamen zijn begeven van de wormen en maden en hun gezichtsloze hoofden hebben dubbele rijen tanden die knarsen van de eeuwige honger. ‘Sjeool heeft altijd honger. Sjeool raakt nooit verzadigd.’ Deze zin is hem bijgebleven en doet niet alleen denken aan de onvermijdelijkheid van de dood, maar ook aan het eeuwige gebrek aan voldoening dat daar beneden is.

Girtablu onderbreekt Gilgamesh' gedachten: "Wees als een vleermuis. Schakel uw zicht uit en zet alles in op uw gehoor! Luister en volg de tunnel van het geluid zoals u ook het licht in een verlichte tunnel zou volgen.

"Girtablu en Sinnishta," zegt Gilgamesh dan vrolijk, "ik dank jullie vanuit de grond van mijn hart. Deze dag zal ik nooit vergeten. Ik zal jullie nooit vergeten. Ik zal terugkomen en jullie overladen met al het goud, carneool en lapis lazuli dat jullie maar zouden kunnen wensen."

"Wat kookspullen en kruiden zijn ook genoeg hoor," antwoordt Sinnishta.

"U gaat dood, echt waar," zegt Girtablu die het opgeeft, "het is echt onmogelijk om het in twaalf uur te halen."

"Ik heb een looppas van negen el. Ze noemen me niet voor niets de Wilde Stier op ramkoers," zegt Gilgamesh met een dikke glimlach. "Wacht maar eens af."

Tijdens het eten van het geroosterde leeuwenvlees, luistert Gilgamesh naar de verhalen van de schorpioenenmensen die vaak onderbroken worden door allerlei haarkloverijen en gedoe over kleine details. Zijn gedachten dwalen af naar Sinleqiunninni. Hij had toch gelijk gekregen over die twaalf uur die hij feitelijk zou hebben in plaats van die twaalf dubbele uren waarop men zou uitkomen als men de metafoor van de weg van de zon letterlijk zou nemen. Had Gilgamesh zijn ummanu maar laten uitpraten. Al met al heeft hij hier toch een goede tijd en valt op een gegeven moment in slaap onder het geluid van het knetterende vuur.

Hoofdstuk 39

Ruim vóór zonsopgang wordt Gilgamesh wakker. Het schorpioenenpaar leidt hem met fakkels in hun scharen naar de ingang van de weg van de zon. De grotopening loopt steil omlaag en komt beneden uit op een enorme ronde tunnel. Waar de zon dan precies naar binnen zal komen, kan hij vanaf hier zo snel niet achterhalen, maar over de kleine details moet hij zich geen zorgen maken. Het wordt hoe dan ook zo hard mogelijk rennen. Als hij nog eens goed de ingang van de onderwereld inkijkt, krijgt Gilgamesh een koude rilling over zijn rug. Ook hij draagt een fakkel, maar erg veel helpt het hem niet. De duisternis is zo dik als beton en elke poging om licht te werpen op de hoeken en spleten wordt tenietgedaan, omdat het licht direct wordt verzwolgen door het donker. Gilgamesh strekt zich uit ter voorbereiding op de hardlooptwedstrijd van zijn leven. Het wordt een race tegen de klok en hij zal zijn lichaam tot het uiterste moeten drijven zoals hij nog nooit eerder gedaan heeft. Het enige wat hij draagt is de lendendoek van dierenhuiden, waarvan hij de oorsprong nu kent. Al het andere, of het nu sandalen of een tuniek zijn, heeft hij achterwege gelaten. Die extra ballast zou hem alleen maar afremmen. Hij heeft zelfs zijn haar naar achteren gebonden en zijn baard afgeschoren voor een minimale luchtweerstand. Nog één laatste hap gedroogd leeuwenvlees en nog één flinke slok uit zijn waterzak en hij kan gaan.

“Wens me succes,” zegt hij tegen het echtpaar.

“Als je het redt voordat de zon je via de andere kant tegemoet

komt en je levend verbrandt of je minder gelukkig bent en de schimmen je te pakken krijgen en je levend opeten... hoe dan ook, als het je lukt, dan zal ik mijn wegen beteren en voor Sinnishta haar droomkeuken bouwen,” zegt Girtablu.

Sinnishta geeft hem een speels klapje en zegt: “Dat is niet eerlijk. Zo’n weddenschap win jij met gemak.”

Gilgamesh kijkt nog eens naar de twee schorpioenenmensen. Ze hebben een vreemde, maar vredige uitstraling. Het is net alsof de spanning tussen hen voor even is verdwenen. Ze houden zelfs liefdevol hun klauwen vast. Plotseling begrijpt hij het. Voor een heel kort moment schiet de liefde tussen Enkidu en Shamchat hem voor ogen. Hij glimlacht en zegt tegen Girtablu: “Je kan maar beter alvast je gereedschap pakken, want ik ben alweer terug voordat de haan kraait.”

Opeens komt er een hoopvolle blik op Sinnishta’s gezicht en ze smakt met haar lippen. Het is overduidelijk dat die haan voor haar naar meer smaakt.

Er verschijnt een kleine oranje gloed aan de horizon. De zon komt op. Girtablu draait zich om, houdt zijn klauwen tegen zijn mond en brult uit alle macht de grot in: “KOM HEM HALEN, JULLIE STELLETJE KWIJLENDE TANDBEKKEN! HET ONTBIJT KOMT ERAAN!”

Gilgamesh kijkt Girtablu vuil aan.

“Wat?” zegt de schorpioenenman. “Je hebt ze nodig voor het geluid.”

“Ja, ik weet het. Ik weet het, maar het klinkt alsof ik totaal geen kans heb.”

“Ja, maar dat heb je toch ook niet,” zegt Girtablu nuchter.

“Wat dacht je van iets meer motiverend?” zegt Gilgamesh.

“Goed,” zegt Girtablu en denkt even na. Uiteindelijk zegt hij: “Ik vind het jammer dat je weer weg moet.”

Gilgamesh schudt zijn hoofd naar Sinnishta, die hem een sympathiek lachje geeft.

Dan springt de koning de duisternis in en begint aan zijn afdaling naar Sjeool. In zijn sprong heeft hij de fakkel laten vallen, want het heeft echt geen zin meer om die nog langer bij zich te houden. De duisternis hier verzwelgt elk licht. Al heel snel hoort Gilgamesh het kauwen van knarsende tanden en het zachte gesis en gejammer van de honger om zich heen. Dit is het. Hij is aangekomen bij de weg van de zon, die door Sjeool heengaat. Hij stopt en sluit zijn ogen. Het maakt niets uit, want hij kan toch niets zien. Daarna opent hij ze weer en concentreert zich op de geluiden om hem heen. Al die nare tandgeluiden, kaken die op elkaar kletteren met het gekreun en gesteun, en het zachte gejammer gaan samen op in een gehoortunnel die zijn oren net zo duidelijk kunnen horen als zijn ogen het licht zouden kunnen zien. *Ongelofelijk*, denkt Gilgamesh, *Girtablu heeft gelijk*. Maar hij heeft geen tijd te verliezen. Hij begint te rennen. Het is alsof hij zichzelf voorbij rent. Hij heeft twaalf uur lang de tijd, maar als hij nog sneller zou gaan, dan zou hij zichzelf opbranden en instorten en dan zal de zon later komen verteren wat nog van hem over is. Hij moet dus zichzelf in acht nemen. Daarnaast vormt zijn constante concentratie op de geluidstunnel nog eens een extra mentale druk die zijn uithoudingsvermogen aan het ondermijnen is. Het is nogal een uitdaging om met alles rekening te moeten houden nu hij dwars tegen de zonnewijzer in racet en meedogenloos zijn eigen dood tegemoet stormt. Door de alomtegenwoordige duisternis om zich heen verliest hij alle besef van tijd en ruimte. Hij kan alleen maar op zijn ademhaling vertrouwen. Hij weet het tempo dat hij moet aanhouden, wil hij op tijd komen. Daarbij heeft hij ook al het vertrouwen in zijn eigen discipline en training. In de twaalf uren die hij heeft, wil hij niets eten. Hij drinkt af en toe wel iets uit zijn waterzak, want het is niet de bedoeling dat hij als hij op tijd uit de tunnel komt, van uitdroging en uitputting straks dood ter aarde zal storten.

Al heel snel vermengen zijn ademhalingsgeluiden zich met de geluiden van de schimmen die naar zijn vlees hunkeren. Het ritme van het geluid verandert en neemt hem zo in beslag dat hij zichzelf begint te verliezen. Hij weet niet hoever hij al heeft gelopen. Hij weet ook niet hoever hij nog moet. Het enige wat hij weet is dat hij nog op tijd is vanwege het ritme van zijn ademhaling. *Adem in, adem uit, rennen, blijven rennen, adem in, adem uit, rennen en door!*

Misschien is hij nu driekwart onderweg en komt het einde zo in zicht. Maar dan gebeurt het. Iets dat hij van tevoren niet had kunnen voorzien. Het is geen monster, geen schaduw of andere kwade macht. Het is een steen. Gewoon een simpele steen. Van alle scenario's die hij met zijn moeder en Sinleqiunninni had besproken was een stuk rots dat los was gekomen van het tunnelplafond en op de weg was neergestort, niet ter sprake gekomen. Voor de zon zou het niet uitmaken, die komt er wel langs, maar voor een halfgod die kan bloeden en breken is deze rots werkelijk een steen des aanstoots, een regelrechte ramp met ernstige gevolgen. Het is ongeveer zo groot als een flinke mikku-bal, zoals hij die van de Huluppu-boom had laten maken. Hij kon het ding niet gezien hebben. Hij kon het ook niet gehoord hebben. Het maakt uiteraard ook niet zo'n geluid zoals de schimmen overal om hem heen. Gilgamesh rent er met zijn voet tegenaan en struikelt keihard voorover. Als hij zijn handen niet naar voren had uitgestrekt zou de rotsachtige bodem zijn gezicht ervan af hebben geschraapt, want hij valt met een enorme vaart tegen de grond en glijdt nog eens twintig meter verder door. Hij vreest even dat hij een black-out krijgt, maar hij blijft bij bewustzijn. Zijn handen branden hevig. Vlug houdt hij ze tegen de koude grond. Hij raakt gedesoriënteerd als hij zijn ogen weer opent. Het is pikke-donker. Hij voelt zijn scheenbeen. Het is niet gebroken, maar vast flink gekneusd. Hij probeert te gaan staan, maar direct gaat er

als de bliksem een pijnscheut door hem heen, niet normaal. Hij schreeuw het uit.

Dan hoort hij de schimmen. Hun hongergeluiden worden als het geluid van een wespennest. Ze zijn overal rondom hem. Hij kan de geluidstunnel niet meer horen. Hij enige wat hij hoort zijn hun knarsende tanden. Het is alsof hij in hun midden zit. Hoe kan dit? Is hij in een van de krochten van Sjeool terechtgekomen tijdens zijn val? Nee, anders zouden ze hem al te pakken hebben gekregen. Hij moet zijn verstand gebruiken en zich concentreren.

Focus je op het geluid, denkt hij. Zijn hoofd begint langzamerhand weer helder te worden, maar zijn scheenbeen blijft kloppen. Hij staat op en probeert zijn gehoor af te stemmen op de aanhoudende pijn. Hij weet nu dat hij uit het midden van de tunnel is getuimeld en ergens dicht bij de muren ervan is terechtgekomen. Dodelijk dicht bij de muren. Hij kan de vreselijke stank van hun ontbinding al op enkele centimeters afstand ruiken. Even meent hij de weg weer gevonden te hebben en als hij op het punt staat om weer te gaan, houdt zijn Nafil-zintuig hem tegen. Het is het bovennatuurlijke bewustzijn dat hem al meerdere keren op de steppe had beschermd tegen leeuwen, wolven en beren. Hij ademt uit en ontspant zich, waarbij hij zijn gebrek aan tijd net lang genoeg kan vergeten om zo zijn volledige gehoor weer terug te krijgen. Er zijn twee wegen te horen. Een grote weg links van hem en een kleinere recht voor hem. Hij beseft dat de schimmen hem bijna voor de gek hebben gehouden. Ze weten dus van zijn gehoorstrategie. Een deel van hen had zich van de muur verwijderd om zo de illusie van een weg te creëren. Als hij tegen die lege muur was opgerend, terwijl hij dacht dat het de tunnel was, dan zouden ze hem achtervolgd hebben. Snel stapt hij terug naar het midden van de echte tunnel en oriënteert zich opnieuw. Nu kan hij de geluidstunnel weer horen. Hij begint te rennen. Of beter gezegd: te hinken. Bij elke stap schiet de pijn door zijn lijf. Het doet zijn concentratie behoorlijk geweld aan. Maar hij moet die pijn zien

te overwinnen. Hij kan niet anders, want als hij niet doorgaat is alles verloren. Hij laat de pijn onderdeel worden van zijn ritme. *Adem in, adem uit, rennen, PIJN, blijven rennen, adem in, adem uit, rennen, PIJN en door!*

Het kost hem even wat tijd om dit nieuwe ritme goed in zijn hoofd te krijgen. Maar hij heeft de cadans te pakken. Nu hij behoorlijk wat tijd verloren heeft, probeert hij hetzelfde tempo weer te krijgen en voor de rest van de tocht zal hij niets meer drinken. Elke onregelmatige pas of elke slok water die hem zal vertragen, kan uiteindelijk zijn dood betekenen. Hij houdt er ook rekening mee dat het al te laat kan zijn.

Hij is al heel lang aan het rennen en net als de pijn begint te vervagen, ziet hij voor zich een klein lichtstraaltje verschijnen. Hij weet nog steeds niet hoever hij nog moet gaan. Maar deze keer is 'er is licht aan het einde van de tunnel' niet bepaald een aanmoediging. Het licht betekent dat hij te laat is. De zon is bezig onder te gaan en bereikt het einde van de weg van de zon. Straks zal die de tunnel doorgaan, over hem heen razen en hem volledig verdampen. Er zal zelfs geen as meer van hem overblijven. De zon heeft hem ingehaald. Hij heeft hem verslagen. De strijd is verloren. Bidden tot Shamash heeft totaal geen zin, ook al is hij de zonnegod. Het is Gilgamesh al lang duidelijk dat deze god incompetent is en totaal niet betrouwbaar. Opeens schiet hem iets te binnen. Hij is op weg naar Noach de Verre, dus waarom bidt hij niet tot Noachs god. Maar wie is die god? Ninsun had hem nooit verteld welke god Noach diende. Hij had haar alleen weleens horen spreken over de Schepper. Is het Nudimmud of Kingu? Het kan Nintu of Mami niet zijn, want dat zijn moedergodinnen. Er zijn gewoon te veel goden en er is te weinig tijd om ze een voor een op basis van hun kwaliteiten en wezen te elimineren. Hij gaat gewoon om genade smeken bij een onbekende god. In stilte, want hij kan de energie niet opbrengen om hardop te bidden.

God van Noach, ik weet niet wie U bent en of U ook werkelijk in staat bent iets te doen, waar U ook bent. Maar ik vraag U voor deze ene keer: als U er bent en als U echt bestaat, laat me hier dan levend en veilig uitkomen, zodat ik de wijsheid van Uw dienaar en zoon, Noach ben Lamech, mag zoeken en vinden.

In zijn hoofd klonk het als een wanhopig pleidooi. Maar het is zijn laatste uitweg. Hij hoopt maar dat deze god zelfs de gedachten van het hart hoort. Shamash kan dat echt niet, die onhandige, arrogante, kleine idioot. En dan ziet hij het! De uitgang van de tunnel. De rand van de ronde opening wordt hoe dichterbij hij die nadert, steeds lichter. Als hij bij de opening gekomen is, duikt hij het licht in. Er flitst een vuurbal de tunnel binnen waardoor zijn lendendoek verbrandt en een deel van zijn haren verschroeien. Hij ziet de vuurbal de daadwerkelijke weg van de zon niet betreden, anders zou het de ogen uit de kassen hebben verteerd, maar hij verbaast en verwondert zich erover hoe dichtbij hij bij de zon is gekomen en daarmee bij de dood.

Is dit het antwoord op zijn gebed? denkt hij. Maar hoe kan een god, die hij niet bij zijn naam genoemd heeft, weten dat er tot hem gebeden was? Ik wist niet eens tegen wie ik het had.

Als ook het pantheon al niet alwetend is, zal die onbekende god dat dan wel zijn? Wanneer hij zich dat bedenkt, is hij ervan overtuigd dat hij zichzelf heeft misleid. Hij weet het zeker. Als een mens aan het einde is van alles en nergens anders heen kan, dan gaat hij alles proberen, zelfs alle mogelijke fantasierijke oplossingen zal hij aangrijpen. Dat is wat Gilgamesh daarnet in de tunnel heeft gedaan. Het maakt niet uit welke god hem zal redden, als het maar helpt! Waarschijnlijk wil het toeval dat hij net begon te bidden toen hij zijn doel al genaderd was. Hij zal het toch ergens onbewust hebben aangevoeld omdat hij zich een wist met zijn omgeving en net die bemoedigende woorden nodig had om de

eindstreep te halen. Wat een verhaal. Dit moet hij onthouden en Sinleqi moet het opschrijven voor de generaties na hem. Gilgamesh kijkt eens om zich heen. Hij is regelrecht een tuin vol lekkers binnengerold. De bladeren groeien er weelderig en er hangt een schittering als die van edelstenen om hem heen. De oorzaak ervan is dat er ook daadwerkelijk overal waar hij kijkt edelstenen te zien zijn. Dit moeten de bomen van de goden zijn. Ze zijn gemaakt uit carneool en lapis lazuli. Er zijn geen dorens, distels of braamstruiken te bekennen, maar er zijn hier robijnen en amber in overvloed. De bomen dragen vrucht. Ze moeten wel goed zijn om te eten, want ze zijn als een lust voor de ogen. Hij plukt de vruchten en eet ervan. Maar als hij vanuit zijn ooghoeken plotseling een poel met zoet bronwater ziet, aarzelt hij geen moment en neemt een verfrissende duik. Hij begint het water te drinken en opeens voelt hij bij elke slok dat zijn kracht begint terug te keren. Opeens kan hij weer lachen. Hij draait zich in het rond en plonst met zijn armen en benen in water. Daarna zwemt hij met een vrolijk hart de hele poel door. Zo nu en dan neemt hij een flinke teug van dit levenswater.

Hoofdstuk 40

Gilgamesh weet niet hoe lang hij nu al in deze fonkelende juwelentuin heeft uitgerust. Hij is de tijd uit het oog verloren. Zijn het dagen geweest of zelfs weken? Zijn kracht is weer teruggekeerd. De pijn in zijn gekneusde scheenbeen voelt hij bijna niet meer. Zijn baard is weer aangegroeid. Hoe graag hij ook zou willen blijven, hij weet dat hij verder moet. Het is een schitterend paradijs, maar hij zou zichzelf voor de gek houden als hij er genoeg mee zou nemen. Uiteindelijk zal het slechts een kortstondig uitstel zijn dat niet zal opwegen tegen de eeuwige pijn die hem te wachten staat.

Wat hem uit zijn droomwereld wakker maakt heeft weinig van doen met een aangeboren rechtvaardigheidsgevoel of wijsheid. Hij heeft het idee dat er iemand of iets is dat hem in de gaten houdt. Het is in ieder geval niet menselijk, dat is het enige wat zijn gevoel erover kan zeggen. Mensen hebben altijd een duidelijke afwezigheid die hij al van mijlenver kan voelen aankomen, in tegenstelling tot dieren of goden. Mensen zijn simpeler en zich minder bewust van hoeveel geluid ze maken en ze de rust in de omgeving verstoren. Ze zijn ook slordiger, maken veel bewegingen en hun geur is zuurder dan die van dieren. Misschien komt dat doordat ze melk en kaas eten die gemaakt is van de melk van geiten en runderen. Die pure melk ruikt meer naar gerst.

Als Gilgamesh uit de vijver komt en zijn enig overgebleven lendendoek, die hij in de zon heeft laten drogen, aandoet, merkt hij de aanwezigheid weer. Even wordt hij overspoeld door een me-

lancholisch gevoel. Enkidu zou deze tuin geweldig hebben gevonden. Hij zou buiten zichzelf zijn geweest met een vrolijkheid en speelsheid die hij waarschijnlijk als wildeman had gehad als hij de geuren van het groen en de bloemen zou ruiken en de geluiden in de tuin zou horen. Geen stad, gewoon vrij in de natuur. Hij mist zijn dierbare vriend en rechterhand nog steeds. Opeens verschijnt er toch een glimlach op zijn gezicht. Hij beeldt zich in dat Enkidu hier als een knotsgekke hyena rondrent en plotseling bij deze geweldige drinkplaats de meest verbluffende schoonheid aantreft.

Een koude rilling loopt over zijn rug. Vanuit het niets is daar dat gevoel weer. Hij ziet alleen niets. Er is ook geen geluid. Er is ook niets vreemds te ruiken. Het is alleen een eigenaardig gevoel. Het gevoel dat iets dat hoger is dan hemzelf zich in zijn vlees nestelt en dat het effect heeft op alles om hem heen. Gilgamesh kan er geen logische verklaring voor vinden. Een dergelijke sensatie als deze heeft hij alleen opgemerkt in de godenraad. Maar welke god zou zich nu voor hem verbergen? Nee, dit moet om een roofdier gaan. Een beest dat eerst graag met zijn prooi speelt en hem daarna vanuit het niets aanvalt en verscheurt. Hij staat op en probeert niet de schijn te wekken dat hij van de indringer afweet. Hij zoekt een tak op die net lang genoeg is om als spies of speer te gebruiken, maar die klein genoeg is om van de boom af te breken. Hij heeft geen wapen meer, want hij heeft zijn dolk en de rest van zijn bezit, op de lendendoek na, in de grot bij het schorpioenenpaar achtergelaten. Toen hij deze wonderlijke oase had gevonden, had hij geen moment bedacht dat hij zich hier zou moeten verdedigen tegen het een of ander.

Hoe kon ik zo kortzichtig zijn? denkt hij. Was ik betoverd? Ben ik betoverd?

Misschien is deze tuin helemaal geen lusthof, maar is het een valstrik. Het schept een illusie van een vredige plaats, zodat de slachtoffers worden afgeleid door het genot dat de tuin hen voor-

schotelt. Het verblindt hun overlevingsinstinct, waardoor ze volledig kwetsbaar worden. Het luide gekraak van de tak die hij met zijn handen afbreekt, galmt de tuin door.

Wat je ook bent, kom tevoorschijn en pak me dan, denkt Gilgamesh. Hij mag dan wel halfnaakt zijn, een halfbloed en een wezen van vlees en bloed, maar hij is nog steeds een Gibbor, een machtige krijger en jager. Met bekwame wreedheid kan hij alles aan. Hij is de Wilde Stier op ramkoers.

Kom dan tevoorschijn.

Maar als hij langzaam in gevechtshouding terugloopt naar de vijver, beseft hij dat de onzichtbare vijand verdwenen is. Weggevlucht.

Lafaard, denkt hij bij zichzelf. Natuurlijk is het niet vanzelfsprekend een lafaard, maar dit is de gedachte die door de krijger heengaat als zijn zintuigen overspoeld raken door de voorbereiding op de strijd. Het is dan alsof hij een ander persoon wordt. Hij verandert van prooi in een roofdier, van een slachtoffer in een overwinnaar.

Met een luide strijdkreet brult hij: "IK BEN GILGAMESH, DE MACTIGE TELG VAN URUK!"

Het klinkt als het gebrul van een alfamannetje dat zijn superioriteit en territorium claimt. Maar deze instinctieve reactie had hem ook zomaar heel goed het leven kunnen kosten. Het enige wat Gilgamesh nog in zijn voordeel had, was zijn anonimiteit. Wat hem ook achtervolgt, het kent hem niet, noch zijn ervaringen in de strijd tegen leeuwen, reuzen en monsters. De onzichtbare vijand zou mogelijk niet weten dat Gilgamesh half mens, half god is. Maar nu Gilgamesh zijn identiteit heeft prijsgegeven en als zijn tegenstander menselijk of goddelijk is, dan heeft hij zijn hand overspeeld als een opschepperige jongeling.

Jij bent net als een zoon van Ishtar. Hij is kwaad op zichzelf. *Waarom heb ik hem ook niet gewoon verteld hoe hij mij het beste zou kunnen verslaan. O, en tussen middernacht en zonsopgang slaap ik zonder de*

bescherming van mijn lijfwacht Ninurta. Hij slaat zichzelf voor zijn hoofd en mompelt: "Sukkel, die je bent."

Nu moet hij wel verder. Weg hier! Hij neemt nog wel de tijd om een scherpe punt aan de beide uiteinden van zijn boomtak te slijpen aan een rots. *Als ik dan toch bezig ben, dan kan ik er net zo goed twee maken*, denkt hij. Vlug rukt hij nog een goede tak van een boom en maakt een tweede werpspies. Het is uit met de pret. Hij besluit zich niet meer over te geven aan het blinde plezier en zich hier veilig te wanen. Zonder wapens gaat hij nergens meer heen. Verfrist en fit gaat hij verder met zijn zoektocht naar Noach de Verre.

Hij heeft geen idee waar hij is. De omgeving is hem totaal onbekend. Maar hij herkent het geluid van een oceaan verderop. Hij heeft veel reizen naar verschillende landen ondernomen en heeft ook over zeeën gevaren, maar deze plaats kent hij echt niet. Het lijkt wel alsof de weg van de zon zijn oriëntatiegevoel volledig heeft verstoord. Misschien is hij wel ergens in een magisch land terechtgekomen dat zijn cartografen nog niet in kaart hebben gebracht. Hij besluit de richting van het oceaangeluid op te gaan, want – zo meent hij – *waar je ook bent, een kustlijn kan je vaak helpen om je locatie te bepalen*.

De zee die zich voor hem uitstrekt is net zo vreemd als het mysterieuze land waarin hij verzeild is geraakt. Hij vraagt zich af of dit nu de zee in het zuiden is. *Zou de weg van de zon onder de zee zijn gegaan en...* Hij kan het allemaal niet meer op een rij krijgen. De realiteit is net zo tegenstrijdig als de mythen erover spreken. Opeens ziet zijn oog iets. Verderop staat een grote woning op het strand. Daar moet hij wezen!

Hoofdstuk 41

Hij had ergens al het vermoeden dat het een herberg zou zijn en tegen de tijd dat hij het houten huis bereikt, blijkt dat het ook te zijn. Wat een geluk! Gilgamesh heeft al in geen tijden goed gerstebier gedronken. Hij hoopt maar dat de bekers hier rijkelijk gevuld worden met dit donkere, bittere bier. Het is echt zijn favoriet en het water loopt hem al in de mond als hij eraan denkt. Maar als hij daar aankomt, is alles afgesloten en zelfs gebarricadeerd alsof het belegerd wordt. Waar is de herbergier? Heeft hij het moeten verlaten? Of is dit een luchtspiegeling zoals men die in de woestijn kan tegenkomen? Het enige verschil is dat men in de woestijn snakt naar water. Hier op het strand snakt hij naar bier. Toch is de herberg echt.

“Ho, hoera!” roept hij, “is er iemand thuis?”

Grappig, denkt hij, hoeveel heb ik eigenlijk wel niet van Enkidu overgenomen?

“Is daar iemand?” roept hij nog eens.

“Ga weg!” hoort hij dan opeens een stem vanaf het dak schreeuwen.

Hij kijkt omhoog en ziet het gesluierte gezicht van een vrouw naar hem turen.

“En wie mag u dan wel zijn, mevrouw?” vraagt Gilgamesh.

“Ik weet in ieder geval wie jij bent. Gilgamesh, de beruchte jager,” roept ze terug, “stierendoder die je bent!”

Gilgamesh is verbaasd.

“Hoe weet je wie ik ben?” vraagt hij dan.

Ze negeert zijn vraag en zegt: “Jij bent regelrecht op mijn poort afgelopen,” schreeuwt ze.

Opeens dringt het tot hem door. Zijn ogen lichten op van herkenning. Hij krijgt er zelfs een glimlach op zijn lippen van. “Was jij het? In de tuin?” vraagt hij haar. “Was jij me aan het bespioneren?”

“Ik ben Shiduri, de herbergierster. Ik tolereer hier geen onruststokers!”

“Goed, maar beste Shiduri, de herbergierster, je hebt mijn vraag nog steeds niet beantwoord,” zegt hij geamuseerd. “Vind je het leuk om koningen naakt te zien zwemmen.” Gilgamesh’ woorden klinken eerder plagend dan beschuldigend.

“Bent u een koning?” Nu is zij degene die in verwarring is. “Koning Gilgamesh, helemaal in zijn nakie daar in die fantastische tuin!” lacht hij. Hij ziet de lol er wel van in.

“Ik gluurde niet naar je,” zegt ze verontwaardigd in een poging om zichzelf te verdedigen.

“Nou, ik neem aan dat je een respectabele vrouw bent vanwege de sluier, of is dat je vermomming als je weer op gluurtocht gaat.” Vrouwen die vaak herbergen en bierhuizen bezoeken zijn meestal vrouwen van lichte zeden en slavinnen en zij mogen geen sluiers dragen op zulke plaatsen. Alleen deugdzame vrouwen gaan gesluierd.

“Ik was niet aan het gluren,” schreeuwt ze boos terug. Daarna grijpt ze naar haar boog en trekt vlug twee pijlen en richt ze op hem: “En even ter informatie, ik had je zo kunnen neerschieten waar jij lag te slapen. Ik ben niet bang om mijzelf te verdedigen, want dat heb ik al meer dan eens moeten doen.”

Gilgamesh vindt het steeds leuker worden. Hij gooit zijn speren weg. Ze ploffen buiten handbereik in het zand neer. Vervolgens opent hij zijn armen als diplomatiek gebaar. Hij weet van zichzelf dat hij alle pijlen die een vrouw op hem afschiet zo kan ontwijken. Sluw zegt hij: “Ik twijfel echt niet aan je zelfverdedigingskunsten,

gezien de wapens die je hebt, maar ehm... ik word een beetje moe van dit saaie gesprek. Of je komt naar beneden en opent je deur met de gebruikelijke gastvrijheid ten opzichte van een vreemdeling, of ik trap de deur in en schenk zelf een paar bekers vol. De keuze is aan jou.”

Hij wacht haar reactie af, maar als hij niets hoort en weer omhoogkijkt, kan hij haar kleine hoofdje niet meer uit het dak zien steken. Ze zal zich ergens verstoppen.

“Shiduri?” schreeuwt hij. “Mijn geduld is...”

Dan klinkt het geluid van een deur die van binnenuit wordt opgedaan. Hij zucht en is vol verlangen in afwachting van zijn langverwachte pils. De deur gaat krakend open en blijft op een kier staan. Daar staat Shiduri met een verlegen blik door de opening naar Gilgamesh te staren.

“Vergeef mijn onbeschaamdheid, koning Gilgamesh,” zegt ze be-deesd. “Ik hoop dat u begrip kan hebben voor mijn voorzichtigheid.”

“Je onbeschaamdheid zij je vergeven,” zegt Gilgamesh plechtig. “Van mij heb je echt niets te vrezen, Shiduri. Het enige wat ik echt van je wil is je lijst met brouwsels die je beschikbaar hebt.”

Gilgamesh begint zich wat zorgelozer en lichter in zijn hoofd te voelen, nadat hij een heel assortiment van sterke en lichtere bieren zowel bruin als blond van kleur heeft weggedronken. Shiduri staat tegenover hem aan de andere kant van de bar en vult bij als dat nodig is. Ze peilt zijn hart zoals elke barvrouw wel de neiging heeft om te doen.

“Mijn vriend Enkidu dronk ooit eens een heel vat leeg en het deed hem gewoon niets. Hij wist zelfs de godin Ishtar te overtreffen in een soort drankwedstrijd... ja, ik denk wel dat ze een beetje deed alsof ze dronken was. Maar hoe het ook is, hij weet hoe hij ze naar binnen moet werken, die wildeman.”

Gilgamesh' ogen beginnen te tranen bij de herinneringen aan zijn

trouwe rechterhand en vriend. Maar hij praat over hem alsof hij nog leeft. De alcohol heeft zijn tong losgemaakt en hij praat over het verleden alsof het allemaal in het heden is.

“Jullie zijn nogal close,” zegt Shiduri.

“Een vrouw kan er niet aan tippen!” zegt hij snel. Te snel, want als hij haar ziet grijnzen, zegt hij: “Zo bedoel ik het niet.” Hij hoopt maar dat hij haar nog kan overtuigen.

“Hij heeft een vrouw voor wie hij zou sterven. Dat deed hij ook bijna, toen hij mij uitdaagde op zijn bruiloft. Ah, Shamchat. De hoer, die een koningin werd. Je doet me een beetje aan haar denken.”

Shiduri's ogen worden groot. Ze voelt zich duidelijk beledigd.

“O nee, ik bedoel het tweede deel. Het koninklijke deel. Dat van die koningin,” verbetert Gilgamesh zichzelf. “Maar Shamchat zou mij nooit begluren als ik naakt aan het zwemmen ben.”

Shiduri geeft Gilgamesh een speelse klap tegen zijn schouder. Hij grijnst en schept vervolgens op: “Enkidu en ik hebben samen Humbaba de Verschrikkelijke zijn kop afgehakt. Hij was de wachter van het Grote Cederbos. We hebben zelfs de godenraad overleefd. We hebben de hemelstier gedood en die verraderlijke, gemene slang van een Ishtar getrotseerd.”

Maar Shiduri's ogen tranen van medelijden. Zachtjes zegt ze: “Waarom is er zoveel verdriet in je hart, o machtige Gilgamesh? Je gezicht is ingevallen, je wangen zijn hol, je humeur is ellendig, je humor zwartgallig en je bent als iemand die gebroken is van de lange tocht die hij heeft afgelegd.”

Gilgamesh staart oneindig voor zich uit. “Omdat mijn vriend Enki, van wie ik zoveel houd, weer tot klei is geworden.”

Uit medeleven met zijn grote verlies legt ze haar hand op de zijne. “Het spijt me zo,” zegt ze.

Dan vervolgt hij: “Ik kon hem gewoon niet begraven. Zes dagen en zeven nachten heb ik bij zijn bed om hem zitten huilen. Ik haalde herinneringen op totdat er een made uit zijn neus viel. Ik

kon het niet verdragen en ben toen als een waanzinnige uit mijn stad weggerend en zwierf dagenlang door de wildernis. Maar dat was niet, omdat ik nog om hem rouwde. Ik rouwde om mijzelf. Ook ik zal worden als hij. Ook ik zal me op een dag neerleggen en tot in eeuwigheid niet meer opstaan.”

Als Gilgamesh dat gezegd heeft, wordt het Shiduri allemaal duidelijk. Hij verlangt naar onsterfelijkheid.

“Jij zoekt Noach ben Lamech,” zegt ze.

Door zijn doffe ogen kijkt hij vanaf de bar naar haar omhoog en vraagt half fluisterend alsof hij in de aanwezigheid van een heilige is:

“Beste Shiduri, weet jij hoe ik Noach ben Lamech kan vinden?

Ze zegt niets. Ze kijkt hem alleen onderzoekend aan.

Gilgamesh begint ongeduldig te worden.

“Welke weg moet ik gaan? Weet je de weg? Alsjeblieft, Shiduri, zeg het me. Ik zal de oceaan ervoor oversteken als ik moet. Ik zou zelfs de dood ervoor willen riskeren.”

Dan spreekt Shiduri met een wijsheid die hij niet van haar verwacht had: “Je zult de oceaan ook inderdaad moeten oversteken als je Noach ben Lamech zoekt. Maar sinds mensenheugenis is er niemand die dat ooit gedaan heeft. De overtocht is levensgevaarlijk.”

Gilgamesh komt weer bij zinnen en is een en al oor. Net als toen hij onderwezen werd over de weg van de zon, maar nu zal hij nog beter opletten.

“En dan zijn er ook nog de wateren van de dood,” zegt ze vervolgens onheilspellend.

Echt zorgen kan hij zich niet maken. Hij heeft de dood nu al honderden keren onder ogen gezien. Hij kijkt haar diep aan en zegt: “Ik heb niets anders om voor te leven.”

Zonder daarop in te gaan, zegt ze simpelweg: “Beneden aan de kust vind je Urshanabi, de bootsman van Noach ben Lamech. Hij zal je over het water naar hem toe brengen.”

Gilgamesh blijft haar aanstaren.

“Maar pas op voor de stenen wachters.”

De stenen wachters? denkt hij, maar omdat hij dit heilige moment niet wil verpesten met een domme vraag als ‘wie zijn dat?’, kiest hij ervoor om in die heiligheid te blijven.

“Bent u een godin?” vraagt hij. Hij herinnert zich hoe hij haar aanwezigheid in de tuin had gevoeld en er zeker van was dat die bijzondere aanwezigheid niet menselijk kon zijn. Is zij de godin van de wijsheid in wiens genadige aanwezigheid hij nu mag verkeren.

Er komt geen antwoord. In plaats daarvan loopt ze van achter de bar vandaan naar hem toe en staat bij zijn voorovergebogen figuur stil. Ze trekt zijn gezicht omhoog, zodat ze elkaar goed kunnen aankijken.

“De dood is uiteindelijk je lotsbestemming, Gilgamesh. Geniet van de dag, vier feest in de avond. Heb plezier met je familie. Dat is alles wat je kan krijgen.” Als ze dat gezegd heeft, kust ze hem op zijn voorhoofd.

Dan barst hij als een gebroken mens in tranen uit voor deze godin van de vriendelijkheid.

Hoofdstuk 42

Gilgamesh kijkt vanuit zijn verstopplek in het bos toe hoe Urshabi bezig is met houten planken. Het zal ongetwijfeld voor de bouw van een nieuwe boot zijn die hij zal aanleggen bij de pier aan de kust verderop. Het is een eenvoudige pier waar een zwarte boot aan een van de palen met touwen ligt vastgebonden. Gilgamesh herinnert zich de vorige avond. De herbergierster, Shiduri, had hem niet willen vertellen wat ze was, een godin of iets anders, maar één ding is ze zeker: ze is meer dan een mens. Hij houdt zich momenteel nog verborgen vanwege iets dat ze gezegd had. Pas op voor *de stenen wachters*. Een waarschuwing is niet voor niets. Het betekent altijd gevaar en het enige dat hij nu als wapens bij zich heeft, zijn zijn twee houten speren en het korte vrouwenzwaard dat hij van Shiduri heeft meegekregen samen met wat nieuwe kleren. Hij ziet er vier staan in het struikgewas. Blijkbaar worden ze ‘zij die van steen zijn’ genoemd, omdat ze van steen gemaakt zijn. Ze zijn groter dan hij, misschien meer dan drie meter hoog en ze zijn duidelijk niet van vlees, bloed en botten zoals hij. Nu hij ze ziet, doen ze hem denken aan verhalen van vroeger over wezens die uit het westen waren gekomen en die in het meervoud *golemim* en in het enkelvoud *golem* genoemd worden. Het zijn lichamen zonder levensgeest, gemaakt van modder of steen zoals de oorspronkelijke, eerste mens uit het stof van de aarde was gevormd. Maar in tegenstelling tot deze eerste mens, heeft een *golem* geen adem of bloed van de goden in zich. Ze kunnen alleen tot leven worden gewekt door een magische bezwering die men

op een stukje perkament schrijft en dan in de mond van het wezen stopt. De wezens zijn stom en kunnen niet ademen, dus men hoeft zich geen zorgen te maken dat het perkament uit hun mond zou vallen. Neem het weer weg en ze zullen weer zijn als dood, of beter gezegd, ze stoppen met bewegen. Echt doodgaan kunnen ze niet, want ze hebben technisch gezien dus geen levensgeest in zich. Ook hebben ze geen vlees en voelen daarom ook geen pijn. Het zijn levende, maar toch ook weer levenloze beelden gemaakt van aarde en daarom ook uitermate geschikt voor allerlei slavenwerk. Gilgamesh bedenkt dat ze erg handig zouden zijn voor in zijn leger. Als hij nu toch eens aan de bezweringen kon komen die hen tot leven kunnen wekken. Hij heeft thuis in Uruk genoeg kunstenaars die van klei soldaten kunnen maken. Het enige wat hem nu wel ontbreekt zijn de kleiputten die Ishtar vol heeft laten lopen. Met weemoed denkt hij even terug aan Dumuzi.

De stenen wachters, de golemim, hakken bomen om. Ze zijn zo sterk dat ze met hun enorme bijlen in slechts een paar slagen een boom geveld hebben. Hoe zou hij tegen deze bewegende stenen kunnen vechten als hij hen op een of andere manier, bedoeld of onbedoeld, zou provoceren? Met zijn speren zou hij niets tegen hen kunnen beginnen. Ze zijn groter dan hij, sterker dan hij, ze voelen geen pijn en hebben geen adem, dus buiten adem kunnen ze ook al niet raken. Deze wandelende rotsblokken zijn nogal overweldigend, zelfs voor de machtige Gilgamesh.

Urshanabi staat bij de steeds hoger wordende houtstapel en houdt toezicht over zijn werkploeg. De man ziet eruit als de dood zelf, lang en mager, maar met een rond buikje dat uit zijn skeletachtig lijf steekt. Gilgamesh meent dat hij dat buikje vast heeft overgehouden aan het regelmatig bezoeken van Shiduri's herberg, vanwege haar ruime aanbod aan biersoorten.

Urshanabi gooit ongeduldig wat bevelen uit naar zijn stenen werklui. Hij lijkt net op een wrede meester die met een stel ongehoorzame honden te maken heeft. Hij schreeuwt tegen ze en

loopt geïrriteerd wat heen en weer. Uiteindelijk krijgt hij een woedeaanval en schopt er eentje, maar dat moet hem bezuren. Hij huppelt al kermend van de pijn in het rond, terwijl hij met beide handen naar zijn zere tenen grijpt.

Gilgamesh schudt zijn hoofd. Hij besluit om het gevecht te vermijden en de kunst van het onderhandelen aan te wenden. Vroeger was hij een onderdrukker van zijn eigen volk, maar hij was veranderd toen hij inzag dat het onrechtvaardig was wat hij hen als hun koning aandeed. Als het om koninklijke diplomatie ging met andere stadstaten, dan was hij er behoorlijk trots op dat hij vaak tot compromissen wist te komen. Het incident met koning Agga is een goed voorbeeld van het voorkomen van een behoorlijk bloederige en kostbare strijd. Het is ook een goed voorbeeld van dat hij met zijn diplomatieke tact kan krijgen wat hij wil. Gilgamesh is niet alleen een meester in de strijd, maar hij is ook een meester in het onderhandelen. Resoluut zet hij zijn speren rechtop in het struikgewas, staat op en loopt Urshanabi met een open houding tegemoet. Daarbij houdt hij zijn lege handen omhoog om zo te laten zien dat hij geen enkele bedreiging vormt. Hij roept: "Urshanabi! Ik kom met de zegen van Shiduri, de herbergierster. Ik ben Gilgamesh."

Urshanabi kijkt Gilgamesh eerst verbaasd aan en daarna volgt er een verwarde blik. Hij begint naar hem te wijzen en schreeuwt uit volle borst met ruwe stem: "STENEN WACHTERS! DOODT HEM!"

Gilgamesh is totaal geschokt. Wat overkomt hem nu? De man overweegt niets, zegt niets tegen hem, maar beveelt zijn werkers om hem meteen te doden! Wie doet dat nu met een ongewapende man die zich als het ware aan hem overgeeft en hem vrede aanbiedt? Maar er is voor Gilgamesh geen tijd meer om daarover na te denken. De stenen mannen stormen al op hem af. De eerste die bij hem is, zwaait met zijn machtige bijl. Gilgamesh duikt weg en het blad van de bijl steekt diep in de stam van de boom achter

hem. Het kost de stenen man behoorlijk wat moeite om de bijl weer los te krijgen. Net als hij hem toch weet los te rukken, botst een andere stenen krijger keihard tegen hem aan. Beide krijgers vallen in losse brokken stenen tegen de grond. Het is net alsof Gilgamesh een aardbeving meemaakt. Blijkbaar beschikken zij die van steen zijn niet over de mogelijkheid om op tijd te vertragen of hun eigen soort te ontwijken. Het kan niet anders dan dat het te maken heeft met het gebrek aan een ziel en daarmee gepaard, gebrek aan een goed stel hersens. Deze dingen zijn gewoonweg dom! Als ze eenmaal stuk zijn, dienen ze werkelijk nergens meer toe. Het is net als bij een schim uit Sjeool. Hak je zijn klapperende kop eraf dan is het gedaan.

Opeens krijgt Gilgamesh een idee. Gelukkig weet hij de bijl tussen de puinhopen van de stenen reuzen snel te vinden. Hij trekt het wapen eruit omhoog. De andere twee overgebleven stenen krijgers naderen hem met hun bijlen en drijven hem naar achteren tegen een boom aan. Maar Gilgamesh is ervaren in het hantieren van de strijdbijl en behoorlijk ervaren ook.

Toch blijken zij die van steen zijn nog niet zo stom als Gilgamesh dacht. Ze gaan over tot de aanval en het zwaaien van beide bijlen is volledig op elkaar afgestemd. De eerste hakt de kruin van de boom er in één keer af, precies daar waar Gilgamesh' hoofd was. Hij kon nog net op tijd wegduiken. De tweede probeert kort daarna zijn benen te raken, maar Gilgamesh weet omhoog te springen en een achterwaartse salto te maken over de boomstronk die door hun gehak net is ontstaan. Samen met de boomstam dendert hij weer op de trillende grond.

Ze blijven maar komen, onstuitbaar en onvermoeibaar als ze zijn. Voor Gilgamesh is het uiterst vermoeiend. Hij ademt hard, terwijl hij hun wapengezwaai constant ontwijkt en achteruit springt. Hij vraagt zich af hoelang hij dit nog kan volhouden. Ze putten hem uit. Hij moet iets doen! Dan probeert hij het ritme van hun aanval te doorbreken en blokkeert een van de bijlen met de zijne.

Maar hun kracht is werkelijk ongelofelijk. Hij voelt de slag door zijn hele lichaam trillen. Het is alsof zijn hart ervan nagalmt. Gilgamesh verliest er bijna de grip op zijn bijl door. Dit gaat niet werken, dat is wel duidelijk. Nu komt ook die kleine magere griezel van een Urshanabi dichterbij. Ook hij begint met zijn dolk te zwaaien, maar nog net op zo'n afstand dat hij in feite helemaal niet meevecht. Het enige wat hij echt durft te doen is bevelen schreeuwen en Gilgamesh voor van alles en nog wat uitmaken. De koning vraagt zich af wat hem nu als eerste zal uitputten: de bijlen van de stenen krijgers of de scheldwoorden van dat irritante mannetje.

“Sterf toch, jij stuk vuil uit het land tussen de rivieren. Dood hem! Dood hem nu, stelletje stomkoppen! Waarom kom je mij halen, jij achterlijke huurling?!”

Die vraag wil Gilgamesh maar al te graag beantwoorden. “Ik ben niet gekomen om je te vermoorden,” schreeuwt hij in de hoop dat dit eindelijk eens ophoudt, maar hij moet weer wegduiken voor een ferme uithaal. Vlug pakt hij het korte zwaard van Shiduri.

“Nou, waarom ben je hier dan wel?!” schreeuwt Urshanabi terug. “Roep je krijgers terug, dan kunnen we praten!” Klang! Die was bijna raak, maar Gilgamesh wist de bijl af te weren met het zwaard. Hij voelt zijn benen. Dit moet echt stoppen. Deze tegenstanders zijn toch niet zo gemakkelijk uit te schakelen als hij eerder hoopte.

“O, natuurlijk,” schreeuwt Urshanabi met schelle stem. “Natuurlijk wil je dat ik ze terugroep, zodat je mij alsnog kan vermoorden en me kan meeslepen naar een van de vijf grote steden voor je premie.”

Nu dringt het tot Gilgamesh door. Daarom is dat mannetje zo vijandig. Hij houdt zich hier verborgen, omdat hij zijn straf ontloopt. Na alles wat de koning heeft meegemaakt, staat Gilgamesh nu dus op het punt om gedood te worden op het bevel van een of andere krijsende misdadiger. Hij ontwijkt weer eens een slag,

maar deze keer niet goed genoeg. Hij voelt dat het blad van de bijl zijn borst schampt. Hij ruikt bloed. Door de zwaai raakt de stenen reus even uit balans en dan ziet Gilgamesh zijn kans schoon om te ontkomen aan die levensgevaarlijke bijlen. Vlug stapt hij binnen het bereik van een nieuwe uithaal van de krijger, slaat zijn zwaard neer op de schacht van de aankomende bijl. Raak! De schacht breekt in tweeën. Daarna snelt hij zich achter langs de reus en springt met een draai richting zijn nek en haalt met zijn zwaard uit. Als hij het wezen ergens anders had geraakt, zou hij zijn zwaard aan gruzelementen hebben geslagen of misschien wat brokken steen hebben afgehakt. Maar de nek is het dunste deel van deze stenen krijger. Zijn zwaard gaat vanwege Gilgamesh' vlugge vaart met daverend gekraak dwars door het steen heen en scheidt het hoofd van het reusachtige lichaam. Het lemmet komt er behoorlijk gekreukt uit. Met dit verfrommeld stuk metaal kan hij niets meer. Gilgamesh valt door de flinke impact met een smak tegen de grond. De schade bij de reus is veel groter. Deze stort in een lawine van brokstukken uit elkaar. Gilgamesh rolt zich snel weg om niet bedolven te worden onder het puin. Hij weet te ontkomen. Maar als hij opkijkt, staat daar de laatste stenen krijger met zijn bijl omhoog geheven, klaar om Gilgamesh in tweeën te splijten. Instinctief duikt de koning tussen de twee stenen benen door die als twee pilaren uit de grond reizen. De bijl drijft heel diep de grond in. Net op tijd weg! Het wapen blijft steken tussen de knoestige boomwortels onder de grond. Dat had de stenen krijger niet verwacht. Als hij al iets van verwachting kan hebben. Vast niet, maar terwijl het wezen zijn uiterste best doet om zijn verstrikte wapen uit het doolhof van dikke wortels te trekken, springt Gilgamesh overeind. Hij springt op de rug van de stenen wachter. Deze probeert naar achteren te reiken en dat vervelende mens te grijpen. Maar zijn armen zijn te groot en rotsen zijn natuurlijk niet zo flexibel. Het wezen draait zich in de rondte in de hoop dat hij Gilgamesh van zich af kan schudden. Daarna

loopt hij met forse stappen achteruit richting een dikke boom. Gilgamesh bedenkt zich dat als hier blijft zitten, hij straks als een insect te pletter wordt geslagen tegen een boomstam. Daar heeft hij geen zin in. Met één arm houdt hij zich stevig vast en met de ander houdt hij het zwaar beschadigde zwaard vast. Natuurlijk is het ondenkbaar om daar nog iets mee uit te richten tegen deze stenen golem. Zijn keel doorsnijden, nee, dat lukt echt niet meer. Maar wat hij in gedachten heeft, is het proberen waard. Zo snel hij kan jast hij het zwaard in de mond van het wezen en probeert de lippen ervan open te duwen, maar de stenen wachter begint zichzelf in het rond te draaien. Gilgamesh raakt een boom en verliest voor een moment zijn adem. Hij voelt ook een paar ribben breken onder de druk en hij schreeuwt het uit van de pijn. Bijna verloor hij daar zijn grip, maar hij weet vol te houden. De krijger reikt omhoog en grijpt Gilgamesh bij de pols van de arm waarmee hij het zwaard vast heeft. Nu moet hij snel zijn. Hij laat met zijn andere hand het stenen monster los en stopt die in de mond van wezen. Al heel vlug weten zijn vingers het perkament te vinden. Hij pakt het vast en grist het er zo snel mogelijk uit. Onmiddellijk verstijft de stenen krijger. Het werkt! Zodra Gilgamesh de geschreven spreuk uit zijn mond had getrokken, was het leven uit de stenen krijger verdwenen. Nu bungelt Gilgamesh nog aan zijn lippen. Hij hapt nog steeds naar adem. Hij voelt zijn rug, die moet wel gekneusd zijn. Snel laat hij het heft van het zwaard los en springt op de grond. Ook dat doet zeer. Daarna gromt hij van woede en duwt de stenen krijger omver. Deze valt met een flinke dreun voorover op zijn gezicht en breekt vervolgens in stukken uit elkaar.

Gilgamesh zucht en kijkt naar de spreuk op het stukje perkament. Dit is een hoge vorm van magie die hij niet helemaal kan begrijpen. Hij vouwt het op en stopt het in zijn heuptasje. Misschien dat het later nog eens van pas kan komen. Dan draait hij zich om en ziet Urshanabi hem angstig aanstaren. Het schelden is hem vergaan.

De koning loopt op hem af en laat hem eens goed merken dat hij kwaad is: “Wat dacht je wel niet?! Ik zei toch dat ik in vrede kwam! Ik zei ook dat ik de zegen van Shiduri heb! Ben je doof of zo?” Urshanabi kijkt neerslachtig naar de bosbodem.

“Het spijt me,” zegt hij met een beteuterd gezicht.

“Ik ben wat heethoofdig en een beetje impulsief.”

“Een beetje?!” roept Gilgamesh uit. “Ik werd daarnet bijna verpletterd door jouw stelletje stenen stomkoppen! En jij stond hen constant aan te moedigen en mij voor van alles en nog wat uit te maken! *Nogal* impulsief zal je bedoelen!”

“Ik was bang!” flapt Urshanabi eruit, “jij bent een Gibbor! Vind je het gek dat ik dan alles inzet om mezelf te verdedigen.”

Gilgamesh stopt. De man zegt daar wel iets waars.

“Hoe kan ik het goedmaken met je?” vraagt Urshanabi met gebogen hoofd.

“Ja, je hebt heel wat goed te maken,” antwoordt Gilgamesh meteen, “jij gaat mij naar Dilmun brengen, naar het land van de levenden waar Noach ben Lamech woont.”

Urshanabi slaakt een diepe zucht.

“Ik vrees dat dat niet meer kan.”

“Hoezo niet?” vraagt Gilgamesh, “jij bent Noachs bootsman en je boot ligt daar aangemeerd.” Hij wijst naar de pier waar de zwarte boot in het water ligt.

“Ja, dat is waar,” beaamt Urshanabi, “maar zojuist heb je de enige roeiers die ons naar Noach kunnen brengen vernietigd: de stenen wachters!”

Gilgamesh zucht. *Dit gaat lekker*, denkt hij.

Urshanabi legt uit: “Luister, de boottocht over de zuidelijke zee naar Dilmun is drie dagen. Het water rondom het eiland noemt men wel de wateren van de dood.”

“Ik heb ervan gehoord, ja,” zegt Gilgamesh om te laten weten dat hij een en al oor is.

“Voor ieder mens van vlees en bloed betekent het dat het aanra-

ken van deze wateren zijn onmiddellijke dood betekent. Zelfs een spetter water dat hem raakt tijdens het roeien is al dodelijk. Daarom neem ik altijd een van hen die van steen zijn mee als roeier om het daar over te nemen. Ze zijn van steen, dus het water doet hen niets.”

“Nou wordt ie mooi, schipper,” zegt Gilgamesh gefrustreerd. “Je kan maar beter die impulsieve aard van jou nu eens goed gebruiken en mij een heel, heel goede reden geven waarom ik je nu niet ter plekke zal afmaken vanwege je onbezonnen gedrag van daarnet dat mij nu beroofd heeft van mijn zoektocht naar onsterfelijkheid.” “Wacht,” onderbreekt Urshanabi hem. “Zoek jij het eeuwige leven?”

“Ja,” zegt Gilgamesh.

“Is dat de reden waarom je gezicht is ingevallen, je wangen zo hol zijn en je een enorm slecht humeur hebt?” vraagt Urshanabi vervolgens.

Ingevallen gezicht? denkt Gilgamesh, *spreek voor jezelf, levend skelet dat je bent.*

“Mijn vriend, Enkidu, van wie ik heel veel hield,” begint Gilgamesh, maar hij houdt zich in, “ik ga mijn redenen voor onsterfelijkheid niet nog eens voor jou herhalen. Noach ben Lamech is mijn verre voorvader en ik wil hem bezoeken. Hoe ga je mij daar nu krijgen?”

Urshanabi denkt even na en enkele seconden later begint zijn gezicht op te klaren.

“Ik heb een idee!” zegt hij vrolijk. “Ga het bos in en zaag voor mij driehonderd punters, roeipalen, elk zestig el lang.”

Deze punters worden gebruikt om een boot voort te stuwen in ondiep water.

“Je kan elke paal één keer gebruiken om mijn schip vooruit te krijgen en hem vervolgens in het water achterlaten en dan weer een andere gebruiken. Op die manier hoef je het dodelijke water niet aan te raken.”

Het klinkt goed. Het zou Gilgamesh alsnog naar zijn bestemming kunnen brengen, maar het is wel keihard werken. Dat beseft Urshanabi zich wel.

“*Driehonderd?*” klaagt Gilgamesh. Hij heeft daarnet al zijn energie al verspild aan die stenen monsters en nu moet hij nog eens driehonderd bomen omhakken, ze inkorten en daarna bijschaven en dat allemaal terwijl hij twee gebroken ribben heeft en totaal geen kracht meer in armen en benen. Ook zijn rug voelt nog beurs aan. Urshanabi gebaart naar zijn eigen magere figuur en verontschuldigt zich: “Ik zou je graag helpen, maar ik denk dat je lang moet wachten voordat ik echt iets voor je kan betekenen, op dat gebied dan.”

Gilgamesh grinnikt instemmend. Hij zucht nog eens. *Driehonderd punters. Maar goed, deze zijn niet voor die bedrieger van een Enlil.* Hij pakt een bijlen net wanneer hij van plan is om aan dit slopende werk te beginnen, voegt Urshanabi er nog wat aan toe: “Maar ehm... je kunt maar beter opschieten. Het is zoals ik al zei drie dagreizen varen voordat we daar zijn en de nieuwe maan is er over vier dagen.” “Ja, en wat dan nog?” vraagt Gilgamesh.

“Het is dan springtijseizoen. Bij volle maan zal het tij zo laag staan dat we kans lopen om te stranden in de wateren van de dood... en we kunnen echt niet over de natte wadden naar het eiland lopen zonder ter plekke dood neer te vallen.”

“Maar de getijden veranderen toch elke twaalf uur van laag naar hoog?” werpt Gilgamesh tegen.

“Niet in Dilmun,” zegt Urshanabi. “In Dilmun is het elke vijftien dagen.”

Gilgamesh staart de schipper sceptisch aan.

Nu wordt Urshanabi fel: “Het is een magisch eiland! Wat kan ik daar nu aan doen?”

Gilgamesh zucht en zegt: “Ach, het verbaast me ook allemaal niets. Als de ene tegenslag is geweest komt de volgende wel, en zo gaat het maar door. Het zal vast niet de laatste tegenvaller zijn geweest.”

Hoofdstuk 43

Het hakken van de punters kost Gilgamesh meer tijd dan hij hoopt. Het is nog een heel werk om ze de precieze lengte te geven, ze helemaal af te werken en goed hanteerbaar te maken voor de reis naar Dilmun en de wateren van de dood. Urshanabi heeft hij uit voorzorg vastgebonden aan een boom om er zeker van te zijn dat hij niet zal wegrekken. Maar daar heeft Gilgamesh wel spijt van. Rende hij maar weg. Zijn meedogenloze kritische gekwetter met die schelle stem van hem is ondraaglijk. Op elke beweging die de koning maakt, heeft hij wel wat op aan te merken. Hij hakt te slordig. De palen zijn niet recht genoeg afgezaagd. “Nee, neehee! Dat is veel te weinig. Meer asfalt op die punters.” Nu is Gilgamesh het spuugzat. Hij loopt naar de dichtstbijzijnde boom, rukt er wat grote bladeren af en loopt met een gezicht dat staat op onweer op Urshanabi af. De schipper krijgt de kans niet om te vragen wat Gilgamesh van plan is. Voordat hij het weet propt hij Urshanabi’s mond vol met bladeren. Vervolgens bindt Gilgamesh een stuk stof om zijn mond zodat de bladeren er niet uit kunnen vallen.

“Zo! Kop houden en kijken,” zegt Gilgamesh boos. Nu kan hij weer rustig verder werken. *Die reis wordt nog wat*, denkt hij. Op eens schiet hem iets te binnen. Hij hoopt maar voor Shiduri dat deze kwaakeend niet elke dag bier bij haar is komen halen. Maar misschien kon zij hem in haar herberg wel zo betoveren dat zijn tong alleen nog in staat zou zijn om bier te proeven.

Als Gilgamesh klaar is met het opstapelen van de palen aan boord van het vaartuig, maakt hij Urshanabi weer los. Maar voordat de man zijn mond weer opentrekt om te klagen, houdt Gilgamesh zijn wijsvinger tegen zijn lippen en waarschuwt: “Urshanabi, ik ben je kritiek meer dan zat. Jij gaat vanaf nu je mond houden, tenzij ik je iets vraag. Begin je toch weer onzin uit te kramen, dan snij ik je tong eraf met je eigen dolk. Begrepen?”

Urshanabi weet niet hoe vlug hij ‘ja’ moet knikken. Hij beeft erbij, omdat hij weet dat Gilgamesh het ook echt zou doen.

“Hoeveel dagen hebben we nog voordat het eb wordt?” vraagt Gilgamesh.

Urshanabi houdt van angst zijn lippen stijf op elkaar.

“Het is al goed. Ik stel je een vraag, dan mag je gewoon praten,” probeert Gilgamesh de man die voor hem staat te trillen te kalmeren.

Urshanabi houdt het kort, omdat hij nog steeds vreest dat hij anders zijn tong zou gaan verliezen. Hij weet hoe vlijmscherp zijn eigen dolk is, die Gilgamesh uit voorzorg een paar meter verderop op een houten bankje had neergelegd.

“Drie.”

Het heeft Gilgamesh al een hele dag gekost om zijn taak te voltooien. Hij glimlacht.

“Heel goed gedaan, bootsman. Was dat nu zo moeilijk? Gewoon een kort en bondig antwoord en dat zonder mij daarbij ook nog eens te provoceren. Ik ben echt trots op je.”

Vervolgens geeft hij hem een rake, maar vriendschappelijke klap op zijn rug. Urshanabi probeert te glimlachen, maar probeert daarbij zijn adem vast te houden die hem door de dreun bijna werd ontnomen.

“Ik heb al eten en bier aan boord geladen. Dus we kunnen gaan,” zegt Gilgamesh.

Urshanabi steekt nederig als een jongetje in de klas zijn hand omhoog.

Gilgamesh schiet er bijna van in de lach.

“Wat is er?”

Maar dan zegt Urshanabi somber: “Het is nu vijf dagen reizen.”

“Maar je zei drie dagen en nu net weer,” reageert Gilgamesh verbaasd.

“Voor hen die van steen zijn is het drie dagen. Zij hoeven niet te rusten,” zegt Urshanabi. “Toen je het me vroeg, had je er niet bij gezegd hoeveel dagen het *jou* zou kosten.”

Gilgamesh rolt met zijn ogen. Hij heeft meteen door dat ze al een dag achterliepen toen hij net aan het slopende werk was begonnen. Hij denkt vlug na. Hij kan het niet nog eens vijftien dagen langer volhouden met dit irritante ventje om op de volgende vloed te wachten. Hem nog vijftien dagen de mond snoeren, zonder er bladeren in te moeten steken, zou alleen maar averechts gaan werken en hun band alleen maar verslechteren. Het zou zomaar kunnen zijn dat hij Urshanabi in een ongelukkig moment zou doden. Nee, dat mag niet gebeuren, besluit Gilgamesh. Hij zal zich tot het uiterste drijven en zijn inspanningen verdubbelen en in drie dagen een vijfdaagse tocht roeien. Fit hiervoor is hij allerm minst na het zware gevecht tegen de stenen wachters, het breken van een paar ribben en het maken van de driehonderd punters. Tijd om terug te gaan naar die wonderlijke tuin met die verfrissende en geneeskrachtige waterpoel is er niet.

“Nou, zo moeilijk kan het toch niet zijn,” zegt Gilgamesh dan, “laten we meteen vertrekken.”

Ze gaan de zee op in de vijftien meter lange, rechthoekige boot. Hij is halvemaanvormig met een hoge boeg zowel van voor als van achter. Ook heeft het een overdekte lounge midden op het dek met daarin een gerieflijke zetel die veel weg heeft van een troon. Uiteraard is dat het onderkomen van de zelfingenomen Urshanabi. Natuurlijk steekt hij zelf nooit zijn vingers naar de roeipanen uit, want dat deden normaal gesproken zijn stenen

roeiers voor hem. Verder is de boot gemaakt van zoetwaterriet dat stevig is samengebonden en bedekt is met waterafstotend asfalt. Dit stevige zeewaardige schip is behoorlijk versterkt om het extra gewicht van één stenen krijger als roeier mee te kunnen nemen. Nu vormen de punters het extra gewicht. Ze steken aan beide kanten van de boot uit boven het water.

Urshanabi stapt in en gaat op zijn troon zitten. Gilgamesh trekt tot het ongenoegen van de bootman het baldakijn van de lounge en rolt het op.

“Het spijt me dat ik je nu overgeef aan de dodelijke zonnestrallen, maar we varen tegen de wind in, dus deze schitterende overkapping zal ons alleen maar vertragen.”

Het enige wat Urshanabi doet is slikken en knikken. Hij is al blij en dankbaar dat Gilgamesh hem niet dwingt om mee te roeien. Zijn uitgemergelde lijf en slappe spieren zouden eraan ten onder gaan.

“Trouwens,” gaat Gilgamesh verder, “hoe kunnen we weten wanneer we bij de wateren van de dood zijn aangekomen.”

“Als het eiland in zicht is en het water begint te gloeien,” antwoordt Urshanabi.

Gilgamesh gaat zitten en houdt de flinke roeispanten stevig vast. Hij haalt diep adem en blaast uit. Dan begint hij te roeien. *En roei. En roei.* Op een gegeven moment lijkt hij wel los te raken van zijn lichaam en van de pijn. Het lijkt wel een beetje op wat hij gedaan had toen hij over de weg van de zon raasde met zijn gekneusde scheenbeen.

Hij roeit bijna achttien uur achter elkaar door voordat hij zijn eerste dutje van een half uur doet. Urshanabi maakt hem weer wakker. Vervolgens begint hij zonder pauze opnieuw te roeien. Het is alsof hij een van hen die van steen zijn is geworden: een zielloos wezen met slechts één bevel, één opdracht voor het moment. Gilgamesh vindt dat het niet heel erg verschilt van waar het leven in werkelijkheid toch al op neerkomt. Leven, werken,

eten en sterven. Dromen, hopen en het nastreven van allerlei menselijke hartstocht zijn puur en alleen illusies, bedoeld om het leven door te komen voordat het afgelopen is – voor altijd en eeuwig afgelopen is.

Na een lange tocht komen ze eindelijk aan bij de wateren van de dood. Ze hebben nog zes uur over voordat het eb wordt en ze zullen stranden in de dood zelf. Ze kunnen in de verte Dilmun al zien liggen. De afstand die ze nog naar het eiland moeten afleggen is nog behoorlijk, overziet Gilgamesh realistisch. Overal om hen heen licht het water groenachtig blauw op. Het water heeft de juiste kleur, maar de gloed die erboven hangt maakt dat je er in zou willen duiken. De glans van deze wateren die het land van de levenden bewaken doen Gilgamesh denken aan de verhalen die hij in zijn jeugd heeft gehoord over de glanzende cherubim die ooit de tuin in Eden bewaakte. Hij stopt met roeien en legt de riemen weg. Hij wil geen spetters veroorzaken die hem of Urshanabi rechtstreeks naar het dodenrijk laten afdalen. Hij staat op en pakt de eerste punter vast.

“Is er nog iets dat ik moet weten, voordat ik deze paal in de wateren van de dood steek en mijn leven in gevaar breng?” vraagt hij voor de zekerheid aan Urshanabi.

“Zorg ervoor dat het water je handen niet raakt,” antwoordt hij, “laat de paal achter je zonder hem uit het water te halen en gebruik dan de volgende punter.”

“Dat is makkelijker gezegd dan gedaan,” zegt Gilgamesh. “Bid jij maar tot Enki, want jouw leven hangt nu van het mijne af.”

“Ik bedoel dit niet kritisch, maar we lopen nog steeds achter op het schema,” zegt Urshanabi, “we hebben in feite nog maar drie uur over, maar we hebben zes uur nodig.”

“Kijk, Urshanabi,” zucht Gilgamesh, “dat is nu het verschil tussen jou en mij. Jij vermijdt het onmogelijke, omdat het in je hoofd niet mogelijk is en misschien voor een mens ook echt niet kan. Maar ik zoek het onmogelijke, juist omdat het niet mogelijk is.”

“Ik denk dat dat je zoektocht naar het eeuwige leven verklaart,” reageert Urshanabi wijs.

Gilgamesh glimlacht en steekt de eerste paal in het water, terwijl hij zegt: “Dat klopt.”

Maar waarin Urshanabi geen gelijk krijgt is de tijd die ze volgens hem nodig zouden hebben. Gilgamesh krijgt het voor elkaar om met dubbele snelheid nog ruim binnen drie uur Dilmun tot op een mijl te naderen. Het probleem is niet het opraken van de tijd, maar het opraken van de punters. Er zijn er nog maar twee over. Hij stopt en bedenkt dat deze twee hem slechts tientallen ellen verder zullen brengen, voordat ze zullen stranden in de wateren van de dood. Ze gaan het niet halen. Urshanabi had zich met het aantal palen misrekend. Gilgamesh kijkt hem boos aan en de bootsman heft zijn handen op in onschuld.

“Denk je nu echt dat ik hier samen met jou wil sterven,” zegt hij verontwaardigd. “Ik dacht echt dat driehonderd punters meer dan genoeg zouden zijn om hier doorheen te komen. Zelfs de windrichting die inmiddels veranderd is, zal ons niet verder helpen. Zullen we gewoon de overkapping weer opzetten, zodat ik voordat ik doodga tenminste niet nog meer verbrand in die hete zon.”

Gilgamesh’ gezicht klaart op. “Je hebt gelijk. De windrichting is veranderd. We hebben de wind in de rug! Urshanabi, zonder dat je het wist heb je de oplossing voor onze problemen gegeven, maar je kon het zelf niet zien, omdat je het onmogelijke maar niet durft aan te pakken!”

Urshanabi kijkt Gilgamesh verward aan als hij toekijkt hoe Gilgamesh in het ruim van het schip aan het rommelen is en het grote baldakijn tevoorschijn haalt dat hij aan het begin van de reis had opgerold en weggestopt. Gilgamesh pakt Urshanabi’s dolk van hem af en snijdt een paar gaten in de uiteinden van het enorme kleed. Dan snijdt hij wat touwen van het schip los en begint daarmee de overkapping aan de ene kant van een punterpaal

vast te maken. Als dat gelukt is, doet hij hetzelfde met de andere kant van het kleeid bij de andere paal. Voor de zekerheid houdt hij de dolk deze keer maar bij zich. Stel dat die magere bootsman straks nog iets doms in zijn hoofd haalt. Er mag zo vlak voor hun bestemming niks meer misgaan.

Gilgamesh glimlacht en zegt: “We gaan een tochtje zeilen, wat vind je daarvan?”

Urshanabi begint weer hoop te krijgen. Zijn ogen lichten er zelfs van op.

“Pak het roer, Urshanabi. We hebben nog maar weinig tijd.”

De schipper laat het zich niet nog eens zeggen en begint te sturen, terwijl Gilgamesh met al de kracht die nog in hem over is, het geïmproviseerde zeil omhooghoudt. De wind blaast in de zeilen en ze beginnen over de wateren van de dood te varen. Met alles wat de koning nog in zich heeft, probeert hij tegen de wind in te leunen. Hij strekt zijn armen wijd uit om de stokken goed vast te houden en genoeg wind te vangen. Het lukt! De wind brengt hen naar Dilmun!

Hoofdstuk 44

Net wanneer het getij verandert en de wateren zich in de zee beginnen terug te trekken, komen ze aan in de kleine haven van Dilmun. Het valt Gilgamesh meteen op dat het vol ligt met boten en schepen van over de hele wereld. Van de Indusvallei tot aan Egypte heeft men zich blijkbaar aangetrokken gevoeld tot dit legendarische paradijs. Het eigenaardige is wel dat hij nergens mensen ziet. Het lijkt wel op een spookhaven. Ook het strand ligt vol met oude en vergane schepen, zelfs tot aan de boomgrens.

“Wat is dit?” vraagt Gilgamesh hardop, “waar zijn alle mensen gebleven? Is dit echt Dilmun?”

“Ja,” antwoordt Urshanabi, terwijl hij de boot aan de kade vastmaakt. Hij loopt langs Gilgamesh om hen naar zijn bestemming te leiden.

“Nou, het lijkt eerder op het Land van de Doden dan op het land van de levenden.”

Urshanabi kijkt hem aan en zegt: “Nu begin je op mij te lijken.”

“Maar je hebt me er al die tijd niets over verteld,” zegt Gilgamesh. Urshanabi geeft hem vervolgens een koekje van eigen deeg: “Ik mag alleen spreken als me iets gevraagd wordt.”

Gilgamesh rolt met zijn ogen. Die kleine, magere grasspriet pakt hem gewoon terug met zijn eigen bevel.

“Goed, Urshanabi,” zegt hij, “ik geef je mijn koninklijke toestemming om me onmiddellijk te vertellen wat hier aan de hand is.” Als hij dat gezegd heeft, zijn ze aangekomen op de top van een heuvel waar ze een goed zicht hebben op het uitgestrekte dorre

land. Het is als een begraafplaats. Nee, een gigantische dodenstad. Voor zover Gilgamesh kan kijken ziet hij overal ‘tumuli’ – dat zijn grafheuvels – en andere tombes. Er zijn er wel duizenden. “Welkom in de verblijfplaats van de gezegenden, het land van de levenden,” zegt Urshanabi.

“Het Land van de Doden zul je bedoelen.” Gilgamesh is nu nog zekerder van zijn allereerste reactie toen ze net in Dilmun aankwamen.

De enige tekens van leven die Gilgamesh kan waarnemen zijn een handjevol grafbouwers die de funderingen aan het leggen zijn voor onderaardse grafkamers. Daarnaast ziet hij bij de verschillende tombes priesters die in processies sarcofagen naar hun laatste rustplaats dragen en kleine groepjes minstrelen die klaagliederen zingen. Achter hen volgt er een spoor van rook en wierook. “Hier op Dilmun wordt de dood aanbeden. Het is een dodencultus,” legt Urshanabi uit, “iedereen komt naar dit eiland in de hoop het eeuwige leven te vinden.”

Als Gilgamesh dat hoort begint hij te huiveren. Is hij gewoon net als iedereen hier, weer iemand die zo dwaas is om wanhopig op zoek te gaan naar het onbereikbare?

Urshanabi vervolgt zijn verhaal: “Zij geloven dat als ze via dit paradijs Sjeool binnengaan, ze een betere kans hebben op zegeningen in de onderwereld. Dilmun is voor hen als het ware de voorkamer van het dodenrijk. De bewoners van dit eiland voeren speciale ceremonies uit tegen een vergoeding. Deze vergoeding betalen de nabestaanden uit het bezit van de dode.” Urshanabi zucht en zegt dan: “Zo is Dilmun een handelscentrum geworden voor de hele bewoonde wereld.”

“Waar leven die eilandbewoners dan?” vraagt Gilgamesh nieuwsgierig.

“Zie je die heuvels daar?” Urshanabi wijst in de verte. “Daarachter in het zuiden van het eiland wonen ze. Maar jij bent hier niet gekomen om hen te ontmoeten, toch?”

Gilgamesh schudt zijn hoofd.

“Breng me naar Noach.”

Ze reizen verder langs de kustlijn van het eiland totdat ze een kleine, mooie jungle bereiken. Gilgamesh ziet allerlei vogels vliegen en hoort geluiden van andere dieren zoals insecten en apen tussen de bomen door. Het is een ware oasis op een eiland waarvan iedereen zou verwachten dat het een grote oasis zou zijn. Als ze de jungle instappen, worden ze omgeven door enorme planten en bladeren van reusachtige palmbomen, die samen het dak vormen van dit regenwoud. Gilgamesh heeft dit soort planten nog nooit eerder gezien. De dieren die hij zo nu en dan voorbij ziet komen, zijn totaal niet bang voor de nieuwe bezoekers. Ze komen uit bij een grote waterval van kristalhelder water dat neerstort in een borrelende rivier die zichtbaar goed vol zit met vissen.

Dit lijkt er meer op, denkt Gilgamesh. Van deze tuin kan men met recht zeggen dat het een waar paradijs is.

Urshanabi neemt hem mee naar een kleine open plek tussen de bomen waar een paar bescheiden hutten staan met een kleine tuin ernaast.

Gilgamesh kijkt even naar Urshanabi, die vervolgens naar hem knikt en daarna naar de hut voor hen. Dan ziet Gilgamesh een man en een vrouw uit de hut stappen om hen te begroeten. Ze zijn heel oud. Beiden lopen ze een beetje voorovergebogen. De man heeft een stok vast om zichzelf in evenwicht te houden. De vrouw houdt hem vast, maar Gilgamesh weet niet zeker of het is om haar man te helpen of om zichzelf stabiel te houden. Gilgamesh' ogen beginnen te tranen. Hij heeft al zo'n lange en verre reis achter de rug en zoveel ontberingen moeten doorstaan op zijn zoektocht naar het onmogelijke. Al de herinneringen daaraan schieten hem weer te binnen. Het is allemaal voorbij. Nu is hij op zijn bestemming aangekomen.

De oude man en oude vrouw herkennen Urshanabi, maar ze weten niet wie deze drie meter lange reus is die met tranen over zijn wangen op hen afstompelt. Ze zijn op hun hoede en stappen achteruit, maar Urshanabi gebaart dat ze niet bang hoeven te zijn. Als Gilgamesh op enkele meters bij het echtpaar vandaan is, valt hij op zijn knieën. Hij kan niet meer. Het is alsof zijn kracht hem volledig in de steek heeft gelaten. De oude man en vrouw lopen hem met hun langzame tred tegemoet en komen bij de voorovergebogen huilende reus aan. Met een pijnlijke stem mompelt Gilgamesh zachtjes: “Grootvader.”

Noach ben Lamech, inmiddels al ruim over de negenhonderd, bukt zich voorzichtig voorover en tilt het hoofd van de snikkende reus op. Emzara pakt Noachs arm vast en ook zij begint te huilen uit medelijden. Dan zegt Noach eindelijk iets: “Zoon van Kush.” Daarna haalt hij zijn neus op en trekt een vies gezicht en voegt eraan toe: “Je stinkt ook nog eens verschrikkelijk.”

Gilgamesh’ huilen gaat over in lachen. Na al zijn inspanningen, zijn strijd en zijn zwoegen is hij er toen hij in de herberg van Shiduri was – alweer ruim een week geleden – niet in geslaagd zichzelf of zijn kleren te wassen. Het is waar. Hij stinkt verschrikkelijk.

Emzara zegt dan vriendelijk door haar tranen heen: “Tijd voor een bad en schone kleren.”

Hoofdstuk 45

Gilgamesh zit in het kleine, nederige hutje van Noach en Emzara. Hij heeft zichzelf gewassen in de waterval. Zijn vuile lichaam en zijn verwarde haren zijn weer helemaal schoon. Emzara heeft de deels verbrande dierenhuiden schoongespoeld en te drogen gelegd. Ze heeft hem een koninklijke mantel aangedaan om zo hun gast met waardigheid te behandelen. Het is wel een beetje aan de kleine kant voor deze drie meter lange reus, maar het kan ermee door.

Urshanabi zit naast Noach. Emzara is bezig met het klaarmaken van drankjes. Ze laat blaadjes in heet water trekken. Daarna schenkt ze het in vier stenen kopjes. Eerst geeft ze Noach van haar brouwsel. Ze fluistert hem liefdevol toe: “Mijn Utnapishtim.” Noach strekt zich naar haar uit en geeft haar een kus op haar wang. Hij fluistert terug: “Mijn Naäma.”

Dus dat is waar die namen vandaan komen, denkt Gilgamesh. Iemand zal hun koosnaampjes een keer hebben gehoord.

Emzara komt nu naar Gilgamesh toe met zijn drankje. Hij pakt het van haar aan en neemt een klein slokje.

Noach zegt dan: “Je gezicht ziet er ingevallen en hol uit. Je ziet eruit als iemand die een lange reis achter de rug heeft met veel zorgen en moeite die zwaar op het hart wegen.”

“U bent niet de eerste die dat zegt,” zegt Gilgamesh. “Is dat zo duidelijk?”

Noach en Emzara knikken bescheiden.

“Ik heb te veel en te ver gereisd,” antwoordt Gilgamesh dan, “en nu ga ik onder wanhoop gebukt.”

Daarna vertelt hij Noach en Emzara over zijn leven. Hoe hij was opgevoed door Ninsun, de godin van Uruk, en dat hem was verteld dat hij een zoon van Lugalbanda en Ninsun was. Hij vertelt hoe hij een tiran was geworden voor zijn eigen volk, maar nederigheid leerde van de wildeman van de Steppe, Enkidu, die zijn allerbeste vriend werd. Hij vertelt met veel woorden hoe ze samen de reus Humbaba en de hemelstier hadden gedood en hoe zij in de godenraad hadden standgehouden en Ishtar wisten te trotseren. Ook vertelt hij over de dood van Enkidu en hoe zijn dood Gilgamesh gebroken heeft.

“Mijn leven lang zit de dood me al achterna,” zegt Gilgamesh. “Wat ik ook doe, wat ik ook denk te bereiken, wat maakt het uit, het loopt allemaal uit op niets, want ook ik zal op een dag weer in klei veranderen en dan is het voorgoed voorbij. Maar toen mijn moeder mij de waarheid over mijn afkomst vertelde, zei dat ik een zoon van Kush ben, uw nakomeling, begreep ik waarom ik me zo anders voel en waarom ik ook altijd al wel voelde dat ik een bepaald doel in mijn leven heb. Ik bad de goden dat ik Noach ben Lamech zou vinden, omdat u de enige man op aarde bent aan wie zij onsterfelijkheid hebben geschonken.”

Noach en Emzara kijken elkaar verbaasd aan. Onsterfelijkheid? De legendes zitten er faliekant naast. De waarheid is een stuk weerbarstiger.

“Ik ben door Sjeool gereisd om u te vinden. Ik heb mezelf gepijnigd met slapeloosheid en mijn pezen en spieren zijn tot het uiterste gegaan om bij u te komen in de hoop dat ook ik het eeuwige leven zou kunnen krijgen zoals alleen u dat gekregen heeft. Ik heb zelfs overwogen dat ik misschien met u zou moeten vechten om die speciale eer van de goden te verwerven.”

“Mijn zoon,” mompelt Noach verdrietig. Wat triest, wat een ver-

spilde kracht en een vergeefse zoektocht. Gilgamesh heeft een leugen achterna gejaagd.

Als Gilgamesh Noachs gezicht ziet, raakt hij ontmoedigd. “Maar nu ik u zie, weet ik het niet meer. U bent oud en vermoeid. U bent niet anders dan mij. Een mens van vlees en bloed net als ik. U bent zelfs aan het eind van uw dagen.” Als Gilgamesh dat gezegd heeft, kijkt hij toch vol verwachting op naar Noach. Deze werpt een verdrietige, maar ook zorgelijke blik naar Emzara.

Maar hij berust erin. Het moet gezegd worden en daarom wendt hij zich weer tot Gilgamesh: “Gilgamesh, mijn zoon, alles waarvan je denkt dat het waar is en wat je denkt te weten is een leugen.”

Alles?

Gilgamesh heeft tijd nodig om Noachs ingrijpende en ontnuchterende woorden tot zich te laten doordringen.

“Ik zal je de waarheid vertellen,” gaat Noach verder, “maar je zult het niet leuk vinden. Het zal heel wat van jezelf vragen en het is een confrontatie met de waarheid die velen het liefst zouden willen ontlopen. Er zijn er maar weinig die het willen aanvaarden. Maar het gaat dus om jouw reactie erop. Die is van belang. Jouw ja op, of je nee tegen de waarheid zal het doel in je leven bepalen. Het zal gevolgen hebben voor je eeuwige bestemming.”

Emzara glimlacht even als ze haar man zo hoort praten. Hij is altijd al iemand geweest die bot was in gesprekken, tot in het ongevoelige toe zelfs. Ze zou willen dat hij iemand eens op een meer liefdevolle manier de waarheid zou vertellen in plaats van een persoon er keihard mee confronteren. Uriël, de aartsengel, had hem er vaak met een subtiel sarcasme op gewezen. Maar dat is al zo ontzettend lang geleden. Door de jaren heen heeft ze opnieuw geleerd van Noach te houden en om met zijn manier van doen en denken te leven zoals hij ook had geleerd haar manieren te accepteren. Ook had Emzara ervaren dat het soms nodig was dat een mens direct, zonder al te veel woorden, met de botte waarheid geconfronteerd moet worden.

“Emzara en ik hebben geen onsterfelijkheid ontvangen,” onthult Noach dan ook direct, “dat is een leugen. Misschien vertellen de legendes en de mythes, of hoe jullie het ook noemen, dat wel. Maar het is gewoon niet waar. We kwamen naar Dilmun om aan onze schaamte over de zonden van onze nakomelingen te ontsnappen. Zoals je hebt kunnen zien, dit is niet het land van de levenden, maar het land van de doden. De waarheid is dat we op een dag allemaal zullen sterven. Dit vlees en bloed zullen het koninkrijk van Elohîm niet beërven,” zucht hij dan.

Met spijt kijkt hij Gilgamesh aan.

“Ik zou willen dat ik je iets anders kon vertellen, mijn zoon, maar je hebt jezelf uitgeput om niets. Je hebt je pezen en spieren vergeefs ingespannen en voor niets slapeloze nachten geleden. Het heeft je ondergang alleen maar versneld en je dichter bij de dood gebracht, die jij juist wil overwinnen. Het leven van een mens wordt net als een dunne rietstengel in een moeras plotseling afgebroken. Hij is als een eendagsvlieg die geboren wordt in een enorme zwerm om daar slechts enkele ogenblikken later te sterven. Alleen de zwerm leeft voort. Het maakt niet uit wie je bent, een grote koning, een eenvoudige boer, een mooie, jonge vrouw of een machtige Gibbor, de dood haalt je op een dag in. Het is nu eenmaal de weg van de mensheid. Alle mensen gaan een keer dood.”

Gilgamesh zegt niets. Hij heeft het in stilte allemaal aangehoord. Maar in zijn zwijgen is zijn woede bij elk woord dat Noach sprak steeds groter geworden. Het is allemaal voor niets geweest. Hij dacht dat hij nog één kans zou hebben om de onsterfelijkheid te bereiken, maar degene, bij wie hij het hoopte te vinden, slaat zijn hoop volledig aan diggelen. Hij is aan het einde van zijn reis gekomen en is volledig uitgeput. Waar kan hij nu nog heen? Gilgamesh kan en wil het niet accepteren! Maar het enige wat hij kan uitbrengen en hem weerhoudt van een grote woede-uitbarsting is: “Waarom?”

“De mensheid heeft de Schepper de rug toegekeerd. Ze kende Elohim maar al te goed, maar ze wilde hem ondanks dat niet als de Enige eren en prijzen. De mensen gingen liever de schepping in plaats van hun gezegende en onvolprezen Schepper aanbidden. Toen onze voorvader, Adam, de Schepper ongehoorzaam was, zijn hij en zijn geliefde verbannen uit de Tuin van Eden zodat ze niet meer van de Levensboom konden eten. Het zou hun leven constant hebben vernieuwd. Ja, *daar* hadden we het eeuwige leven kunnen ontvangen, Gilgamesh. Als Adams nakomelingen zijn we allemaal door onze Schepper verbannen van die boom. De onsterfelijkheid waar jij naar op zoek bent is nu uiteindelijk te vinden in Hemzelf en in Zijn Gekozen Zaad,” antwoordt Noach.

“Ik heb dit verhaal nog nooit gehoord,” klaagt Gilgamesh.

“Ik had dat ook niet verwacht,” reageert Noach wat nors, “Kush was vanaf zijn jeugd al een opstandige zoon die toen hij eenmaal volwassen was, zijn eigen erfgoed wilde trotseren, zijn Schepper verloochende, zijn eigen wereld wilde opbouwen en een andere geschiedenis wilde schrijven. Hij heeft jullie een heel ander verhaal voorgehouden.”

Nu begint Gilgamesh te protesteren: “Ik heb de godenraad met eigen ogen gezien. Hun woonplaats in de berg Hermon heb ik zelf betreden. Ik sprak met Enlil, de heer van de lucht en al de anderen waren daar ook, waaronder Ninurta, de stormgod en mijn beschermer, die nu op mijn terugkeer wacht in Uruk. Wie is deze Schepper over wie u het heeft?”

“Zijn Naam is Yahweh Elohim en Hij heeft jou, mij en alles wat leeft geschapen. Hij is de Schepper van de hemel en de aarde.” Noach heeft de verbondsnaam van de Schepper genoemd om hem te onderscheiden van alle anderen uit de godenraad op aarde die aanspraak maken op het goddelijke. Maar Yahweh is de ware, levende God onder de goden.

“De goden die jij gezien hebt zijn de *Benee ha Elohim*, de oorspronkelijke godenzonen uit Zijn hemelse legermacht. Zij waren ooit

aangesteld als Wachters over de mensheid, maar zij zijn hun oorsprong ontrouw geworden en in opstand gekomen tegen de Allerhoogste. Hier op aarde hebben ze toen hun eigen godenraad opgezet om de hemelse na te bootsen. Daar hebben ze plannen uitgedacht om de mensen nog verder bij Yahweh Elohim vandaan te krijgen en om de bloedlijn van het Gekozen Zaad waaruit de toekomstige koning zal komen te stoppen.”

“De toekomstige koning?” onderbreekt Gilgamesh hem. Het treft hem waar het hem het meest pijn doet. Hij heeft zijn leven lang geprobeerd om de grootste koning te zijn en de koning te worden die eeuwig leven zou krijgen, maar nu hoort hij over een andere na hem?

“Wie is deze koning?”

“Ik weet het niet,” zegt Noach. “Maar het plan van de Wachters was om de dochters van de mensen als vrouwen te nemen en hen kinderen te laten baren zodat deze beloofde koning er nooit zou komen. Hun kinderen zijn de Nefilim van lang geleden. De reuzen met wie zij hun kwaadaardige plannen zouden uitvoeren. Deze Nefilim en hun bondgenoten waren het Zaad van de Slang die constant in oorlog waren met het Zaad van Chawa, onze moeder, de vrouw van Adam.”

Gilgamesh is totaal verbijsterd als hij dit hoort, want dit heeft ook gevolgen voor hem.

“Mijn moeder vertelde me dat ik ook een Nafil ben, maar nu zegt u dat ik Zaad van de slang ben.

Ben ik dan ook vervloekt en niet meer te redden?”

“Ik kan je het antwoord niet geven, mijn zoon. Er is veel over Elohim dat ik niet begrijp en waarmee ik tijdens mijn lange leven ook veel heb geworsteld. Hij lijkt vaak dingen te doen of te laten die wij als mensen niet begrijpen of zelfs afkeuren. Maar Hij is de Schepper en Hij overziet alles. Wij kunnen dat niet.”

Nu kan Gilgamesh zich niet meer inhouden en hij barst uit: “Wat voor soort Schepper is dat nou? De een scheidt Hij voor de vernie-

tiging en de ander om te verhogen, omdat Hij dat kan en wil? Hij is net zo grillig en onberekenbaar als de goden van de Hermon!” Noach geeft er geen antwoord op. In plaats daarvan zegt hij: “Vóór de Zondvloed hadden de Nefilim zich over de aarde verspreid en waren onder de mensen beroemd geworden, want zij waren de zonen van de goden die zij waren gaan aanbidden in plaats van Yahweh. De Wachters, de goden over wie jij het had, hadden Elohîms schepping volledig verdorven met hun duivelse praktijken en kruisingen van verschillende wezens naar hun aard. Ze probeerden dat te verenigen wat God van elkaar had onderscheiden. Zij wilden de schepping zelf vergoddelijken. Toen zag Yahweh Elohîm dat het kwaad en de goddeloosheid van de mens op aarde groot was en omdat al het streven dat bedacht wordt in zijn hart te allen tijde allemaal slecht was, besloot Hij om de Zondvloed te sturen. Hij vaagde daarmee alles wat Hij op aarde geschapen had weg. Maar niet voordat Hij mij de opdracht had gegeven om een enorme kist te maken om daarin de dieren en mijn gezin in leven te houden. Deze ark was onze redding en zo zijn wij weer uit het water van de Zondvloed opgekomen. Maar Elohîm had dus eerst de aarde weer tot een chaos laten worden, om van daaruit de wereld te herscheppen en opnieuw met ons te beginnen.”

Gilgamesh onderbreekt Noach opnieuw en zijn irritatie spat ervan af: “Maar blijkbaar heeft Hij niet alle Nefilim gedood. U heeft zelf gezegd dat ik uit de lijn van Kush kom. Waarom zou Hij toestaan dat dit zogenaamde Zaad van de Slang de Zondvloed zou overleven? Wat voor spel speelt Hij met deze wereld?” “Het spijt me, Gilgamesh,” zegt Noach somber, “ik weet het gewoon niet. Misschien kan jij wel de eerste Nafil zijn die berouw toont en gaat leven voor de Allerhoogste Elohîm.”

Gilgamesh schudt zijn hoofd. Hij gaat zo’n hemelse tiran, net als die anderen daar in hun grot onder de Hermon, nooit aanvaarden. “De Allerhoogste? Ik ben de telg van Uruk, de Wilde Stier op

ramkoers. Ik heb koningen en goden getrotseerd. Ik heb naam gemaakt door mijn eigen heldendaden. Wie is deze Alleenheerser die mij als vazal zou willen hebben, terwijl hij mij eigenlijk al veroemd heeft samen met de andere Nefilim? Waarom praat Hij niet tegen me? Waar verbergt Hij zich? Waar kan ik hem vinden?" "Ook dat weet ik niet," zegt Noach. "Na de Zondvloed heeft Hij maar weinig meer van zich laten horen. Ikken Zijn verdere plannen niet." "Als u, want dat bent u als ik het goed begrepen heb, het Gekozen Zaad bent, dan weet u maar bitter weinig. Heeft u eigenlijk wel antwoorden?" slaat Gilgamesh bot uit.

"Ik heb geloof," antwoordt Noach rustig, "geloof in mijn Schepper dat Hij op een dag zal doen wat Hij beloofd heeft. Op die dag zal Hij recht en gerechtigheid over de hele schepping brengen en alles nieuw maken. Hoe Hij dat precies gaat doen dat heeft Hij nog niet bekendgemaakt en dat is Hij ons ook niet verplicht."

"Nou," begint Gilgamesh, "ik heb niets aan deze onzichtbare Yahweh en ik ga me niet aan zijn heerschappij onderwerpen. Berouw hebben, zegt u? Laat Hem eens uitleggen dan, waarom Hij wil dat ik me aan Hem onderwerp? Als Hij mij geschapen heeft als Zaad van de Slang, welk recht heeft Hij dan om aanspraak op mij te maken als rechter over mijn daden? Ben ik niet al een dienaar van Zijn wil?"

Emzara begint bang te worden. Ze ziet dat Gilgamesh bij elk woord waar Noach mee komt, steeds bozer wordt. Urshanabi weet hoe machtig en gevaarlijk Gilgamesh is. Hij begint te trillen. Noach heeft het door en verandert meteen van onderwerp.

"Gilgamesh, er is een woord voor zulke onverbeterlijkheid en opstandig gedrag."

"Vertel op," zegt Gilgamesh.

Dan maakt Noach hem het speciale woord bekend en zegt: "Het betekent zoiets als 'in opstand komen'. Alsjeblieft Gilgamesh, ga die kant niet op."

Gilgamesh zwijgt. Hij houdt dat speciale woord in zijn achter-

hoofd, omdat het een bepaalde aantrekkingskracht in zich heeft. Hij had er nog nooit eerder van gehoord. Het is ook een woord uit een voor hem onbekende taal. Maar hij weet dat hij het op een dag zal gebruiken als een eretitel tegenover de god die het lef heeft gehad om een wereld vol ellende, moeite en lijden te scheppen en nu vraagt om zijn toewijding en trouw.

Emzara doet haar best om haar tranen binnen te houden. Ze haalt even haar neus op en probeert de gedachte te verdringen. Emzara heeft het griezelige vermogen om iemands einde te zien op basis van zijn gedrag. Gilgamesh' einde is angstaanjagend.

Urshanabi is bang dat hij deze ondankbare koning-nooit-genoeg met zijn boot weer naar het vasteland moet brengen. Ergens vreest hij dat Gilgamesh hem ergens halverwege de reis uit wrok in zee zal verdrinken. Misschien is dat niet eens zo rampzalig, want hij is toch al ontslagen als schipper. Hij heeft Noachs bevel genegeerd om niemand bij hem te brengen voordat hij daar zelf eerst toestemming voor heeft gegeven.

Dan begint Noach te spreken en daagt Gilgamesh uit: "Wat zou je doen met je onsterfelijke leven als je dat zou hebben?"

Gilgamesh denkt even na en zegt dan: "Ik zou de wereld regeren. De hele schepping zou van mij zijn."

"En wat zou je doen met degenen die jouw macht in twijfel zouden trekken? Of zelfs tegen jou zouden opstaan?" vraagt Noach vervolgens.

Gilgamesh kijkt hem minachtend aan. Hij begrijpt waar de oude man naartoe wil. Noach probeert hem te laten toegeven dat hij precies zal doen waar hij Yahweh Elohim van beschuldigt. Gilgamesh is niet van plan om daar in te trappen. Nu is hij het die van onderwerp verandert.

"Ik ben hier niet zonder eigen plan naartoe gekomen," zegt hij, "Yahweh is niet de enige machthebber die Zijn eigen gedachten geheimhoudt."

Gilgamesh doelt hier op het plan van Enlil en de godenraad waarin

de koning zelf een rol speelt. Hij gaat dit plan niet bekendmaken, want het zou zomaar kunnen dat iemand van hier het zou doorgeven aan zijn vijanden, die hem weer zouden kunnen tegenhouden of hem zelfs zouden kunnen verslaan. Nu hij weet dat de onsterfelijkheid waar hij zo wanhopig naar op zoek was buiten zijn bereik ligt, ergens in de handen van de onzichtbare god van Noach, kan hij niet anders dan mee blijven gaan in het plan van de goden. “Over welk plan heb je het?” vraagt Noach.

Gilgamesh antwoordt luid: “Laten we gewoon zeggen dat er meer dan één weg is om onsterfelijk te worden. Er zijn meer goden die ons het eeuwige leven kunnen geven.”

Noach schudt verontwaardigd zijn hoofd en zegt: “Deze goden die jij aanbidt zijn een stel leugenaars en oplichters. Wat het ook is dat ze jou beloofd hebben, het is alleen maar in hun eigen belang.” “Het aanbod van uw Elohim dan niet?” reageert Gilgamesh kwaad. Nu begint ook Noach boos te worden.

“Denk je nu echt dat als ze voor elkaar hebben gekregen wat ze willen, jou ervoor zullen danken? Als jij je doel gediend hebt, is het gedaan met je!” zegt hij met trillende stem. “Ze zullen je verblinden en daarna uitspugen als een stel afgekloven botten.”

“Alsof ik daar niet over nagedacht heb! De goden zijn niet de enigen die noodplannen maken,” zegt Gilgamesh.

Noach zucht en kijkt naar Emzara. Het enige wat zij doet is naar de grond staren. Urshanabi denkt op dit moment waarschijnlijk alleen aan zichzelf.

“Laat mij je dit aanbieden,” zegt Noach uiteindelijk. “Als je vindt dat je het waard bent om het eeuwige leven te ontvangen, laat dan zien dat je de macht hebt over de meest simpele zwakte van een mens.”

Gilgamesh kijkt Noach verbaasd aan.

“Slaap,” luidt het antwoord. “Als jij zeven dagen achter elkaar wakker kunt blijven, dan zal ik je vertellen waar je een magische plant kunt vinden die groeit in de diepe wateren van de Afgrond.

Deze plant heeft de kracht om je weer jong te maken. Men noemt het wel 'de plant van de hartslag'. Ik noem het liever 'de oude man wordt weer een jongeman-plant',” voegt Noach eraan toe.

“Noach!” floept Emzara eruit en ze kijkt haar man vol ongeloof aan.

Urshanabi rolt met zijn ogen. Ze gaan gewoon door met deze wedstrijd.

Noach negeert Emzara en zegt tegen Gilgamesh: “Het zal je geen onsterfelijkheid geven, maar het brengt je wel terug naar je jeugd en het zal je een nieuw leven geven met nieuwe kansen om alle eer en glorie te bereiken waar je zo naar verlangt.”

Nu trekt Emzara aan Noachs arm om zijn aandacht te krijgen. Ze kan niet langer stil blijven.

“Waar ben je mee bezig, Noach?” roept ze uit. “Dat geheim hadden wij moeten bewaren. Je weet welke rampzalige gevolgen en wat voor verwoesting dit kan teweegbrengen.”

Gilgamesh onderbreekt zijn voorouders.

“Erg jammer dat u zo weinig vertrouwen in mij heeft, overgrootmoeder.” Daarna wendt hij zich weer tot Noach: “Ik ga de uitdaging aan.”

Noach is geen dwaas. Hij heeft een beroep gedaan op Gilgamesh' grootste zwakheid: zijn ijdelheid. En hij heeft toegehapt. Een man vol van zijn eigen eer en zijn eigen opgeblazen trots, mens of halfgod, hij staat nu op het punt om keihard door de mand te vallen. Noach weet zelf maar al te goed wat trots zijn is en wat het met een mens doet. Nu gebruikt hij zijn zelfkennis in zijn voordeel en niet in het voordeel van Gilgamesh.

Hoofdstuk 46

Gilgamesh zit in een kleine hut uit te rusten. Hij is van plan om alleen maar te blijven zitten en zich voor te bereiden op zijn volgende avontuur: zeven dagen en zeven nachten achter elkaar wakker blijven. Hij is niet op het bed gaan liggen, want als hij dat doet, dan zou hij waarschijnlijk meteen in slaap vallen. Hij heeft zijn lichaam tot het uiterste gedreven. Er is niemand die ooit zo'n uithoudingsvermogen als hem heeft vertoond en nu gaat hij ook nog eens deze zware uitdaging aan. Zijn oogleden zijn zwaar en hoewel hij niet mag slapen, doet hij toch even zijn ogen dicht om ze rust te geven. Geen goed plan. Het is alsof alle fysieke inspanningen van de afgelopen weken op hem neerkomen en hij valt onmiddellijk achterover op bed. De val maakt hem wakker en hij schiet weer overeind. Daarna staat hij zo snel mogelijk op. Het bed lijkt hem op een spookachtige manier in slaap te willen fluisteren. Maar het doet hem niets meer, het lijkt wel alsof hij extra adem heeft gekregen. Hij is er klaar voor. Laat de beproeving maar komen! Opeens ziet hij iets naast het bed dat hij nog niet eerder gezien had. Lag het er eerst wel? Hij loopt erheen en gaat op het bed zitten. Er staan zeven schalen met zeven broden in verschillende stadia van bederf. Elk brood is weer net iets meer bedorven. Het is net alsof er zeven dagen lang elke dag één gebakken is en hier is klaargelegd om weg te laten rotten. *Wat is dit voor een ziek spel?* denkt hij.

Opeens voelt hij een aanwezigheid bij de deur. Hij draait zich om en ziet Noach met Emzara en Urshanabi in de deuropening.

“Hoe komen die broden hier?” vraagt Gilgamesh. “Ik knipperde één keer met mijn ogen en toen ik ze weer opende, lagen ze hier opeens. Bent u een of andere magiër?”

“Ik heb deze broden gebakken, één voor elk van de zeven dagen,” antwoordt Emzara. Gilgamesh volgt haar niet.

“Wanneer dan?” vraagt hij.

“In de afgelopen zeven dagen toen je lag te slapen,” zegt Noach.

“Maar ik sloot gewoon even mijn ogen. Het kan niet langer dan...”

“Je hebt zeven dagen geslapen,” werpt Noach tegen met een autoriteit in zijn stem waaraan Gilgamesh merkte dat hij niet loog.

“In plaats van zeven dagen wakker te blijven, heb je zeven dagen lang aan een stuk door liggen slapen. Je lichaam heeft alle slaap waarvan jij jezelf de afgelopen weken hebt beroofd, ingehaald, almachtige halfgod.”

Dat laatste was een duidelijke steek onder water om de spot met Gilgamesh’ hoogmoed te drijven. Gilgamesh kookt van woede.

“Jullie zijn magiërs! Jullie hebben me betoverd.”

Emzara reageert direct: “Ik ben een bakker. Ik heb zeven broden gebakken toen jij sliep, Gilgamesh.”

Hij weet dat ze gelijk hebben. Zijn hoofd tolt, maar niet van verwarring. De zeven dagen slaap hebben hem zijn verstand en zijn scherpe vermogen weer teruggegeven om zich goed te kunnen focussen. Gilgamesh staat op van het bed. Hij torent hoog boven de drie mensen voor hem uit. Hij loopt naar Noach toe, grijpt hem bij zijn mantel en trekt hem daaraan omhoog de lucht in tot voor zijn gezicht. De koning kijkt zijn overgrootvader recht in de ogen. Noachs voeten bungelen in de lucht. Urshanabi stapt van angst achteruit.

Emzara grijpt vlug Gilgamesh’ arm vast.

“Alsjeblieft Gilgamesh, nee!” smeekt ze hem.

Maar Gilgamesh staart Noach vijandig aan.

“Jij gaat mij vertellen waar die plant is,” beveelt hij hem razend.

Het enige wat Noach doet is terug staren. Gilgamesh kijkt neer

op Emzara die nog steeds wanhopig aan zijn arm trekt. Dan laat hij Noach op de grond vallen en grijpt Emzara's hoofd met beide handen vast. Ze bevriest onmiddellijk. De oude vrouw is als een muis in de klauwen van een reusachtige kat.

Gilgamesh kijkt nu op Noach neer en herhaalt zijn bevel al fluisterend, maar op een meer venijnige en angstaanjagende toon dan het geschreeuw van de oorlogsgodin.

“Jij gaat mij vertellen waar die plant is of ik zal het leven uit je geliefde Naäma persen.”

Noach hoeft er niet over na te denken en hij schreeuwt onmiddellijk: “IK ZAL HET JE VERTELLEN.”

Gilgamesh laat Emzara nog niet gaan. Hij wacht op Noachs antwoord.

“Urshanabi, breng hem langs de wateren van de dood naar het vasteland, via de zwarte koraalbedden. Zeventig el voorbij het koraal, vlak bij de rand van de Afgrond.”

Urshanabi knikt. Hij weet waar Noach het over heeft.

Dan zegt Noach tegen Gilgamesh: “Het is omgeven door een koraal dat alles doodt waar het mee in aanraking komt. Het zal zijn alsof je een bloem uit een slangenkuil moet trekken.”

Gilgamesh laat Emzara op de grond neerzakken. Dan laat hij haar los. Noach rent meteen naar haar toe en houdt haar vast. Hij vreesde even dat ze dood was.

Teleurgesteld zegt Gilgamesh: “Noem eens iets dat niet dodelijk is aan de wateren die uit Dilmun komen.”

Noach houdt zijn mond stijf dicht. Hij zal de koning van Uruk niet vertellen over nog een veel grotere verschrikking die net boven de opening naar de Afgrond hangt. Laat hem daar zelf maar achter komen.

Gilgamesh zucht en draait zich om om te vertrekken. Geen tijd te verliezen.

“Kom, Urshanabi.”

Nog één keer draait hij zich om naar Noach.

“En als het er niet is, grootvader, dan keer ik terug en zal u ervoor boeten.”

Daarna loopt Gilgamesh weg met Urshanabi in zijn spoor. Deze kijkt nog even achterom en ziet hoe Noach en Emzara elkaar omhelzen.

“Wat zal er van dit monster worden?” fluistert Emzara angstig. “Als hij erin slaagt de plant te vinden en weer jong zal worden, zou hij dan niet alles vernietigen? Is dit zijn geheime plan? Komt er weer een oorlog tussen goden en mensen?”

Noach kijkt de twee mannen na. Opeens overvalt hem het duistere besef. Hij zegt: “Het is tijd voor ons om terug te keren naar het land tussen de twee rivieren. Elohim is nog niet klaar met ons.”

Emzara kijkt hem met grote ogen aan. Ze weet wat hij bedoelt en het zint haar niet. Toch weet ze dat hun leven in Elohim's handen ligt en dat is altijd al zo geweest. Vanaf het moment dat hun stam was afgeslacht, tot aan haar gevangenschap in Uruk tot Noach's afdaling in Sjeool. Zelfs op het laatste moment had Hij hen uit de handen van Inanna en haar handlangers verlost. Hij had hen veilig door het woeste water van de Zondvloed heen geloodst, dus zal Hij hen nu ook vasthouden.

Er zijn jaren overheen gegaan voordat ze genezen was van wat hun zoon Cham haar had aangedaan. Zijn misdaad was niet alleen een verdorven schanddaad op zichzelf, maar ze weet dat het een generatievloek is geworden die al is doorgegeven aan de vrucht van die onheilige schending van het huwelijk van Noach: Kanaän.

Hoofdstuk 47

Gilgamesh en Urshanabi zijn op weg richting het vasteland. De wateren van de dood hebben ze al ver achter zich gelaten. Dilmun is ook niet meer te zien. Als ze ongeveer een mijl van de kust verwijderd zijn, roept Urshanabi dat Gilgamesh moet stoppen met roeien. Hij wijst naar het water beneden hen. Ze zijn bij de zwarte koraalbedden aangekomen. Het is de plaats waar de magische plant van de vernieuwing volgens Noach zou groeien. Hij noemde het ook wel ‘de plant van de hartslag’.

“Hier gooiën we het anker uit.”

“Nee,” zegt Gilgamesh. “Ik ben zelf het anker,” verbetert hij de bootsman.

Urshanabi kijkt toe hoe Gilgamesh het touw van de twee ankerstenen losmaakt en dit om zijn middel bindt. Daarna pakt hij de twee loodzware stenen en maakt die vast aan zijn voeten. Met flinke, maar zware voetstappen stampst hij naar de boeg van de boot. Hij kijkt nog even naar Urshanabi en zegt met een grijns: “En nu niet stiekem ervandoor gaan.”

Hij neemt een flinke hap lucht en springt in zee. Als hij eenmaal onder is, zakt hij naar de bodem van de bergkam bij het koraalrif. Zijn longcapaciteit is buitengewoon, omdat hij een halfgod is. Hij heeft dus niet zoveel lucht nodig als een mens om bij bewustzijn te blijven. Een kwartier lang onder water blijven of zelfs twintig minuten is voor hem geen enkel probleem.

Als hij de bodem bereikt, raken de stenen de bergkam, zodat de richel ervan trilt. Hij bukt zich, zet zijn voeten op de stenen en snoert ze nog eens stevig aan, zodat hij ze als stelten kan gebruiken. Zo kan hij straks over het dodelijke koraal lopen, zonder dat het hem schade toebrengt. Hij aarzelt niet en gaat op weg naar het koraalbed. De tocht naar het zwarte koraal kost hem heel wat kracht. Zijn voetstappen zorgen voor trillingen op de zeebodem waardoor vissen allerlei kanten opschieten. Zijn voetstappen galmen door de opening van de Afgrond. Ze zijn zwaar. De trillingen echoën ook verder naar beneden, waar ze andere wezens uit diepten wakker schudden uit hun slaap.

Gilgamesh komt bij het koraalbed aan en zet zijn voeten met de daaraan vastgebonden stenen daarop. Het dodelijke rif wordt onder zijn voetstappen verpletterd. Als het gif het organisme dat ermee in contact komt, niet doodt, dan zouden de scherpe randen en hoeken het wezen opsnijden waardoor het uiteindelijk zou doodbloeden. Maar Gilgamesh overleeft zijn weg door het koraal met de vlijmscherpe richels en het venijnig gif. Hij bedenkt zich dat hij nu best veel weg heeft van Urshanabi's stenen wachters.

Dan ziet hij het. Het is omgeven door heel wat zwarte koralen, net genoeg om het te beschermen, maar ook niet te veel, zodat het de magische plant zou verstikken en alle voeding, zonlicht en zuurstof zou ontnemen. Er is ook genoeg ruimte voor Gilgamesh' arm om door het koraal naar de plant te reiken. Het lijkt op een hondsroos met dorens die op het land te vinden is. Heel voorzichtig steekt hij zijn hand door de opening in het koraal. Slechts een kleine misrekening en het zou hem zijn leven kosten. Zijn lichaam zou hier dan op de bodem van de zee als aas dienen voor de vissen die hem zojuist ontvlucht zijn. Zijn hart begint sneller te kloppen. Het dringt nu tot hem door: de plant van de hartslag. Het koraal van de dood. Wat een ironisch gebeuren dat deze twee tegenpolen naast elkaar kunnen groeien. Hij pakt de plant die door het water heen en weer deint vast. Nu moet hij het heel

voorzichtig uit het zand zien te trekken. Als hij dit te snel doet dan zal het natuurlijke mes dat boven zijn arm hangt hem zeker raken. Na een kort moment van bezinning en tot rust komen, trekt hij de plant met een uiterst gecontroleerde beweging uit de zeebodem. Het komt heel gemakkelijk los. Blijkbaar zaten de wortels niet zo diep. In zijn gedachten dankt hij de goden. Het maakt hem niet uit wie. Daarna trekt hij zijn hand voorzichtig terug uit het koraal. Dat gaat net goed! Hij wist ternauwernood een scherpe rand te ontwijken. Het is gelukt! Hij heeft de magische plant!

Wel vreemd, denkt hij. *Van alle levensgevaarlijke daden die ik heb ondernomen, is dit de enige die vrijwel zonder problemen is verlopen.* Hij verlaat het koraalbed, maar terwijl hij dat doet dringt het gestommel van zijn voetstappen nog luider door de zeebodem heen naar de Afgrond. Onheilspellende ogen gaan open en kijken vanuit de diepe duisternis omhoog.

Gilgamesh stopt. Hij voelt opeens dat het water rondom hem erg koud wordt. Maar het water zelf is niet veranderd. Het is zijn extra Nafil-zintuig dat hem waarschuwt. Er hangt een dreigende sfeer in het water. Iets gevaarlijks komt zijn kant uit. En het is groot. Heel groot. Gilgamesh is nu dicht bij de opening van de Afgrond waar hij langs moet. Maar plotseling is daar een enorme golf die vanuit de Afgrond omhoog komt en hem terugduwt richting het dodelijke koraal. Met hoge snelheid beweegt er iets gigantisch door de rotsspleet naar boven. Gilgamesh kan zijn adem bijna niet langer inhouden. Hij moet zo snel mogelijk naar boven. Vlug snijdt hij de touwen door waarmee zijn voeten aan de stenen blokken zijn vastgebonden. Daarna maakt hij het ankertouw om zijn middel los. Als een razende begint hij naar het oppervlak te zwemmen. Hij wil niet zien wat voor gevaar uit de Afgrond is opgekomen. Hij weet dat hij totaal niet in staat zou zijn om dit monsterlijke wezen uit de kloof daar beneden te verslaan. Gilgamesh is niet snel genoeg en de druk van het water op zijn binnenste is enorm. Hij wil

zo snel mogelijk naar de oppervlakte om weer te kunnen ademen. Zo snel mogelijk, want het enorme wezen, dat zeker zo groot is als een aantal grote schepen bij elkaar, komt regelrecht op hem af. Het is Leviatan!

Zijn lijf is bedekt met een pantser aan schubben die zo scherp zijn als potscherven en zijn dikke staart met een enorme gerichelde staartvin stuwt hem met grote kracht door het water. Zijn bek is gevuld met vlijmscherpe, puntige tanden, die nog sneller door vlees zouden heen snijden dan het koraal dat Gilgamesh daarnet heeft weten te ontwijken.

Gilgamesh heeft ooit weleens van dit zeemonster gehoord, maar hij dacht dat het slechts een beeldspraak was voor de machten van de chaos die de goden weer zouden temmen als zij de geschapen orde dreigden te verstoren. Hij had niet durven geloven dat Leviatan echt zou bestaan. Maar hij bestaat! Hij is echt. Net zo echt als de hemelstier! En nog even en dan heeft de zeedraak hem ingehaald.

Gilgamesh draait zich om en dan ziet hij Leviatan in alle snelheid op zich afkomen. Opeens komen al zijn zintuigen in hem tot leven. Hij grijpt zijn dolk, ook al weet hij dat het zinloos is en dat dit zijn einde zal kunnen betekenen. Daarna laat hij instinctief de plant uit zijn hand vallen. Langzaam zakt het naar beneden, terug naar de bodem van de zee. Hij positioneert zich zo dat hij de kans krijgt om naar het beest te kunnen uithalen en het wezen flink te kunnen treffen, zonder dat hij daarbij tussen zijn vreselijke kaken zal belanden. Maar het monster remt af. De zeedraak verandert van koers en glijdt onder Gilgamesh door. In plaats van hem te pakken, neemt hij de zinkende plant tussen de kaken en zwemt er vandoor. Nu kan Gilgamesh het hele wezen goed zien. Over zijn hele ruggengraat heeft het lange scherpe uitsteeksels. Leviatan had hem zonder enige aarzeling in één keer kunnen verslinden, maar hij deed het niet. Gilgamesh krijgt het gevoel dat de zeedraak wist wie hij was en dat hij ook door had dat er iemand

gekomen was om de plant te stelen. Zou hij hem in de kloof van de Afgrond hebben opgewacht en zijn kans hebben afgewacht, zodat hij het koraalbed niet zou raken en vergiftigd zou worden? Nu Gilgamesh weet dat dit een zeedier van vlees en bloed is, is dat geen vreemde gedachte. Het kan dood. Hoe weet hij niet, want hij vraagt zich sterk af of hij met zijn dolk het aaneengesloten pantser wel had kunnen doorboren. Gilgamesh is er nog niet. Hij wordt in het kielzog van het wezen mee omlaag getrokken. Maar dan duikt Leviatan recht naar beneden en zwiept zijn immense staart omhoog waarbij Gilgamesh wordt geraakt. Nu schiet hij omhoog naar de oppervlakte.

Urshanabi kijkt gespannen over de rand van de boot toe wat er daar beneden allemaal gebeurt. Hij is verstijfd van angst. Wat zou hij kunnen beginnen tegen deze oerkracht! Gilgamesh breekt door het wateroppervlak heen de lucht in. Het haalt Urshanabi uit zijn angsttrance.

“HO, HOERA!” schreeuwt Gilgamesh luid en met een flinke plons valt hij weer terug in zee. Urshanabi valt op zijn knieën en dankt de hemel dat Leviatan zijn kleine boot over het hoofd heeft gezien. Ondertussen sleept Gilgamesh zichzelf aan boord. Hij snakt naar adem, maar het gaat erg moeizaam. Als Urshanabi ziet dat Gilgamesh daar drijfnat al hoestend en proestend op het dek ligt, snelt hij naar hem toe en begint panisch te schreeuwen: “Wat is daar beneden gebeurd? Waar kwam dat monster vandaan? Waarom heeft hij je niet opgegeten? Waar is ie nu heen? Zijn we echt buiten levensgevaar? Heb je de magische plant kunnen vinden?” Gilgamesh kijkt hem verontwaardigd aan en hijgt met tussenpozen omdat hij nog op adem moet komen: “Ur... Ursha... nabi... hou... je... kop.”

Urshanabi gehoorzaamt de koning meteen.

Als Gilgamesh eindelijk weer normaal kan ademen, zegt hij: “Ik heb de plant te pakken gekregen, maar dat zeemonster moet in

de Afgrond de trillingen van mijn zware voetstappen over de zeebodem hebben opgemerkt. Hij heeft de plant van me afgepakt, maar hij greep mij niet. Het was net alsof hij wist wie ik was en het bevel had gekregen om me niet te doden.”

“Bevel? Van wie?” vraagt Urshanabi.

“Hoe kan ik dat nu weten?” snauwt Gilgamesh gefrustreerd. “Hij is het me niet komen vertellen, dwaas.”

Urshanabi heeft het laatste al niet meer gehoord. Hij is in gedachten verzonken.

“Ik weet dat vóór de Zondvloed de goden de aarde en de mensen hadden betoverd, zodat iedereen hun wil zou doen. Noach heeft me ook verteld dat Inanna magische spreuken gebruikte om Leviatan te vangen en het tegen de mensen te laten vechten in de oorlog tussen goden en mensen. Ik weet het, dat is dus al heel lang geleden, maar misschien kan ze nog steeds invloed op hem uitoefenen?” zegt hij uiteindelijk.

“Laten we dat dan snel gaan uitzoeken,” zegt Gilgamesh vastberaden. “Breng me terug naar Uruk, aan de monding van de twee rivieren.”

Hoofdstuk 48

Gilgamesh is al een lange tijd weg uit zijn machtige stadstaat Uruk. Tijdens zijn afwezigheid heeft Ishtar grote delen van haar tempel en de bijbehorende gebouwen die waren vernield door de Huluppu-boom laten herbouwen. Ze heeft er buitengewoon veel aan gespendeerd en kosten noch moeiten gespaard. Zelfs de schatkist kreeg een forse aanslag te verduren. Maar wat kon het haar schelen. Een koning zonder genoeg financiële middelen voor zijn onderdanen is geen geliefde koning. Dat is al één manier om wraak op Gilgamesh te nemen voor zijn vernederende optreden vlak voor de dood van zijn Enkidu. Toch heeft ze nog zoveel meer wraakplannen voor de toekomst in gedachten. Maar voor nu is haar toegang tot zijn moeder, Ninsun, beperkt vanwege die lijfwacht van een Ninurta, die vreselijke uit de kluiten gewassen pestkop. Ze weet dat als Gilgamesh terugkeert de god van de broccoli weer op zijn beschermeling, de koning, zal moeten letten. Ishtar zal dan eindelijk tijd met Ninsun alleen krijgen. De godin heeft een manier gevonden om Ninurta belachelijk te maken en hem zachtzinnig te vernederen. Ze geeft hem titels die zij goed bij hem vindt passen als god van de irrigatie en vegetatie. Niemand zou haar dus van provocatie kunnen beschuldigen. Ze zal altijd een goed excuus hebben waarom ze hem op die manier aanspreekt. Ishtar noemt hem: ‘mchtig komkommersgod’ of ‘god van het onkruid’. Over dat alles heeft Ninurta zeggenschap. Ze kan zien dat het hem irriteert. Laat dat nu ook precies haar doel zijn. Hoe meer hij het niet kan hebben, hoe beter. Op een dag zal

hij zich niet meer kunnen beheersen en dan is zij in het voordeel. Toch is Ishtar rusteloos. De godenraad heeft zich in de berg Hermon verborgen en haar buiten hun geheime plannen gelaten. Uruk kent een glorierijke geschiedenis, maar ze heeft een voor gevoel dat die tijd ten einde is. Andere koningen rondom strijden jaren om de macht over de steden aan de twee grote rivieren. Het koningschap zou zomaar, zoals vanzelfsprekend, naar een andere stadstaat kunnen verhuizen. Vóór de Zondvloed was Anu de beschermgod van Uruk en zij was slechts zijn gemalin. Men zal haar waarschijnlijk nooit zien als het meest verheven, goddelijke wezen in de stad. Ze verlangt naar haar eigen stad waarover ze de scepter kan zwaaien. Ze wil meer macht. Ishtar wil van alles veel meer!

Ninsun is op het dak van haar tempel bij het altaar van Shamash bezig met de voorbereidingen voor een nieuw offer aan de nog steeds afwezige zonnegod. Sinds dat ze Gilgamesh' afkomst aan hem onthuld heeft en ze hem verteld heeft dat hij eigenlijk geadopteerd is, kan Ninsun maar moeilijk met zichzelf leven. Ze heeft zichzelf nog dieper op haar religieuze taken en plichten gestort om de pijn te verzachten. Er is geen dag geweest waarop ze niet van hem gehouden heeft. Met hart en ziel heeft ze hem als haar eigen kind aangenomen en voor hem gezorgd. Alleen de dood kan haar nog van hem scheiden. Ze kent hem beter dan hij zichzelf kent. Ze begrijpt het dan ook helemaal dat hij naar het eind van de aarde wilde reizen om de waarheid bij zijn verre voorvader te achterhalen en om het eeuwige leven te krijgen, zelfs al zou het hem zijn leven kosten. Ninsun vermoedt dat Noach de Verre op het magische eiland Dilmun, hem de volledige waarheid zal hebben verteld. Wat die waarheid is weet zij zelf niet helemaal. Wat zij wel weet, is wat ze Gilgamesh zelf al verteld heeft: hij is de bastaardzoon van een god en een mens die verworpen werd door zijn ware voorvader, degene die de Zondvloed over-

leefd had. Ze hebben hem in het geheim afgestaan om aan de vloek te ontkomen die hem ongetwijfeld achterna zou jagen. Die waarheid zou hem vast verpletteren. Mocht hij levend terugkeren naar Uruk, dan vreest ze dat hij óf gek zou worden en zichzelf uit wanhoop van het leven zal beroven, óf gek zou worden en uit totale verbittering de wereld zal verwoesten. Daarom gaat ze dagelijks op haar knieën om urenlang te bidden voor haar zoon en om boete te doen. Ze hoopt vergeving van de goden te ontvangen voor haar onvermogen om hem tegen de harde waarheid te beschermen. Ninsun kan dat vreselijke schuldgevoel maar niet van zich afschudden.

Ninurta brengt zijn tijd vooral door bij Ninsun om haar te beschermen, totdat Gilgamesh terugkeert. Hij vermoedt dat hij de enige reden is waarom Ninsun nog leeft. Zonder hem zou Ishtar allang haar zin hebben gekregen en haar gruwelijk hebben vermoord. Niet dat Ninurta nu werkelijk zou geven om het waarde-loze leven van die koe. Maar hij heeft de opdracht gekregen om de veiligheid van koning Gilgamesh en zijn huis te garanderen, vanwege het plan van de godenraad, zodat dit op de bepaalde tijd in werking kan worden gezet. De koning heeft hem geboden om haar te beschermen wanneer hij op reis zou gaan en voor mogelijk een lange tijd afwezig zou zijn. Nu is Ninurta in tegenstelling tot Gilgamesh een zoon van een god, waardoor Ninurta zelf een hoger wezen is, maar de godenraad heeft vastgesteld dat de goden verantwoording zouden afleggen aan de heerschappij van menselijke koningen. Deze koningen zijn van oudsher naar Elohîms eigen besluit de erfgenamen van de aarde. Als de goden dit erfrecht weer zouden overnemen, dan zou Elohîm, de Schepper, mogelijk weer drastisch ingrijpen net als toen Hij met de Zondvloed deed. Ninurta zal zich nu nog als beschermer van Ninsun voordoen, maar zodra Gilgamesh weer terugkomt, zal hij deze zielige, dwaas van een koningin-moeder alleen achterlaten en zich weer aan de

zijde van zijn heer Gilgamesh voegen. Onder dat bevel kan de koning van Uruk niet uit. Als dat het leven van zijn moeder zou kosten, dan is dat in ieder geval niet Ninurta's schuld.

Opeens klinken daar de bazuinen van de herauten. Ze kondigen de komst van de koning van Uruk aan. Iedereen in de stad stopt met waarmee men bezig is. Bakkers laten hun broden liggen, moeders stoppen met het voeden van hun kinderen, arbeiders op het veld die de oogst binnenhalen laten hun sikkels en schoven achter, Sinleqiunninni verlaat meteen zijn kleitabletten en Ninurta die Ninsun bewaakt, kan eindelijk zijn post verlaten. Hij rent zo snel als hij kan van het dak met de pilaren af om Gilgamesh bij de poorten van Uruk als een van de eersten te ontmoeten. Ninsun draait zich om en ziet haar beschermende muur als een damp verdwijnen. Ze weet nu dat haar einde gekomen is. Maar ze is niet van plan om zonder slag of stoot ten onder te gaan. Ninsun zal Ishtar niet het genoeg geven waar ze zo naar uit ziet. Zelfs de overwinning niet. Ze heeft zich al lange tijd op dit moment voorbereid. Ninsun is klaar om zich te verdedigen.

Bij het aanhoudende bazuïngeluid zet Ishtar haar beker bloed neer die ze aan het drinken was. Er verschijnt een duivelse grijns op haar gezicht. Ze staat op en laat haar koperen beker halfvol achter. Ze heeft heel wat te doen. Haar plan treedt nu in werking. Eerst moet ze zichzelf gaan verkleden om er zo goed mogelijk uit te zien voor de terugkeer van de koning. Ze heeft zichzelf voorgenomen dat haar kleding koninklijk, maar tegelijk agressief moet ogen. Het zal haar religieuze gezag en haar goddelijke majesteit uitstralen, maar het zal ook iets hebben van politiek verzet. Ze kiest een tuniek uit van leer die is volgehangen met botfragmenten. Daar overheen slaat ze een lange en brede parse mantel met een hoge halfronde halskraag. Iedereen die haar in deze kleding

ziet, zal weten en moeten erkennen dat zij de ‘Koningin van de Hemel’ is. Ze heeft geen tijd om zich uitgebreid op te maken, daarom poedert ze haar gezicht met een lijkwitte kleur en steekt ze haar haren omhoog om daar een met edelstenen bezette tiara op te zetten. Ze geniet er nu al van.

De volgende stap is niet naar de koning gaan om die te begroeten. Dat is veel te onderdanig. Hij moet zelf maar naar haar tempel komen om zijn terugkeer te melden. Nee, ze gaat eerst een bezoek brengen aan het paleis van de koningin-moeder. Ze weet dat nu Gilgamesh terug is. Ninurta niet langer rond dat mens van een Ninsun zal blijven rondhangen.

Gilgamesh en Urshanabi naderen de stadspoorten. Nu Noach hem ontslagen heeft als bootsman heeft hij besloten om op Gilgamesh’ aanbod in te gaan om zijn schipper te worden op de rivier de Eufraat. De magere man wordt overweldigd door de reusachtige muren van Uruk. Het zevenvoudige poortgebouw is wonderbaarlijk. Hoe kan die door mensenhanden gebouwd zijn? Bij het opengaan van elke poort doorlopen ze de volgende enorme ruimte totdat de laatste poort opengaat die hen toegang geeft tot de stad. Daar staat de grote weg aan weerszijden vol met burgers die hun koning luid toejuichen. Urshanabi raakt er ontroerd van. “U bent behoorlijk geliefd,” zegt hij tegen Gilgamesh. Maar hij mompelt minachtend terug: “Dat stelletje simpele zielen heeft geen idee wie ik ben. Ze staan nu de overwinnaar toe te juichen die hen brood geeft. Maar binnen de kortste keren zouden ze zich zo tegen mij kunnen keren. Geloof me, ze gaan het niet leuk vinden wat ik van plan ben te doen.”

Urshanabi weet nu dat de ontmoeting met Noach ben Lamech de koning voorgoed veranderd heeft. Urshanabi had Gilgamesh aan de rand van het bos bij de zee anders leren kennen. Er was toen geen duisternis om hem heen, alleen wel een gedrevenheid die gevoed werd door hoop. Maar die hoop is weg. Hij is volledig verbit-

terd geraakt. Urshanabi weet ergens wel hoe het komt. De koning heeft Elohim, de God van Noach, en Zijn uitnodiging afgewezen. Gilgamesh ziet hoe Ninurta hem opwacht naast een gouden strijdswagen met een span grote zwarte hengsten. De god grijnst, want hij kan zien dat de koning van Uruk een nieuwe, duistere vastberadenheid over zich heen heeft die hij zo nog niet eerder bij hem gezien heeft. Hij heeft een duivelse blik in zijn ogen. *Mooi*, denkt Ninurta vol genoegen, *die zoektocht is het dus toch waard geweest*. Als Gilgamesh bij Ninurta aankomt zegt hij: "Ninurta, ik heb je gemist. De tijd is aangebroken om onze afspraak na te komen." Ninurta glimlacht. *Eindelijk, deze halfgod is er klaar voor*. Ze klimmen op de strijdswagen en paraderen over de processieweg onder het gejuich van de menigte. Urshanabi volgt hen onder begeleiding van heel wat soldaten.

Ishtar weet haar weg snel door de gangen en over de trappen van het koninklijk paleis te vinden. Ze bereikt het dak en vertraagt haar pas. Ze wil er zeker van zijn dat ze Ninsun op een ingetogen manier tegemoet zal gaan zoals een slang langzaam naar zijn prooi toe glijdt. Ze wil Ninsun de stuipen op het lijf jagen, zodat ze verstijfd zal raken van angst en geen kant meer op kan. Ze zal weten dat haar laatste uur geslagen heeft. Dan stapt ze vanuit de schaduw van de pilaren de tempel binnen. Ze hoort het gejuich van het volk beneden bij de stadspoorten weergalmen.

Ninsun staat op de rand van het dak de triomftocht van haar geweldige zoon te bekijken. Er rolt een traan van trots en blijdschap over haar wang. Hij is goddelijk. Maar ze draait zich om zodat Ishtar haar niet meer kan bevelen dat te doen. Het is tijd om dit roofdier te confronteren. Er hangt een volledige rust over Ninsuns gezicht.

Voor een moment verstoort het Ishtars pas. Dit is niet het slacht-

offer waarop de godin had gerekend. Er staat daar geen zielig mensje die angstig de zekere dood in de ogen kijkt. *Zou ze een geheim wapen achter de hand hebben?* Maar Ishtar schudt haar eigen onzekerheid snel van zich af en zegt op een verleidelijke toon: “Mijn vette, kleine koe, die zich zo graag voordoet als een echte godin, ik zie dat u zich al heeft voorbereid op uw begrafenis.”

Ninsun heeft zich gekleed in haar mooiste priesterlijke gewaad. Ze draagt een lange, witte toga met allerlei kleurrijke patronen die bestreken zijn met goud en zilver. Er hangt een schitterend halssieraad van schelpen om haar nek en aan haar oren heeft ze grote, gouden dubbele oorbellen hangen. Door haar haren zijn strengen van gouden wilgenblaadjes met daarop kleine studs van lapis lazuli en carneool geweven. Op haar hoofd rust de goddelijke gehoornde hoofdtooi. Over haar rug draagt ze een speciale mantel die gemaakt is van gierenveren en heeft daarmee de verschijning van een stralende cherub. Ze wacht in alle rust af, terwijl ze naast een grote gouden gong staat waarmee de mensen meestal tot aanbidding worden opgeroepen.

Ishtar zegt: “Wow... ik hou van die oorbellen en die mantel, echt... het is net alsof je vleugels hebt.”

Ninsun glimlacht en zegt: “Ik weet wie jij bent, Azazel. Jij bent voorbestemd om voor eeuwig veroemd te zijn. *Jij zal je triomfantelijke overwinning op mij nooit krijgen.*”

Hoe kan ze dat nu weten? Wie heeft haar identiteit aan haar onthuld? denkt Ishtar.

Ninsun heft de koperen hamer die voor haar ligt op en slaat ermee op de gong. Het geluid ervan weergalmt over de hele stad. Daarna stapt ze snel weer op de rand van het dak en werpt zich ervan af. Ishtars ogen worden groot en vernauwen zich daarna direct weer van woede.

Laf rund, denkt ze, hoe durf je me de kans te ontnemen om je af te slachten. Ze wil naar de rand van het dak lopen, maar al snel bedenkt ze zich. Ze kan maar beter maken dat ze wegkomt voordat

zij er de schuld van krijgt. Alle onnodige complicaties moeten nu zeker voorkomen worden.

Beneden bij de triomfantelijke intocht keert iedereen zich om naar de tempel van Ninsun waar het geluid vandaan komt. Gilgamesh ziet hoe een eenzaam gestalte van het dak tuimelt. Haar lichaam stort neer in de paleistuin. Ze is dood. Hij weet dat het zijn moeder is. Maar er is geen schok bij hem te bekennen. Hij kan nu geen zwakheid vertonen. Onmiddellijk speurt hij met zijn half-goddelijke ogen naar een eventuele boosdoener. Maar er is niemand anders te bekennen op het dak van de tempel. Het is zelfmoord. Hij had verwacht dat Ishtar zijn moeder zou vermoorden, maar Ninsun heeft er verstandig aan gedaan om dat te voorkomen. Hij wist wel dat zodra Ninurta haar zijde zou verlaten, ze geen andere mogelijkheid meer zou zien. Hij slaat met de teugels en schreeuwt naar zijn hengsten om met de wagen naar de paleistuin te racen. De burgers volgen hem zonder na te denken.

Als hij bij de tuin aankomt, ziet hij zijn moeder vredig op haar rug liggen. Ze ligt in een plantsoen vol witte rozen die rood gekleurd zijn met haar bloed. Haar ogen staren naar de hemelen alsof ze op zoek is naar de goden.

Zonder een traan te laten, stapt Gilgamesh van zijn strijdwagen af. Hij loopt vlak langs haar heen naar de ingang van het paleis en beveelt zonder enig gevoel naar zijn bedienden: "Ruim deze rotzooi op."

Weer een obstakel uit de weg geruimd, denkt hij.

De bedienden haasten zich om hem te gehoorzamen.

Gilgamesh is echt veranderd, denkt Urshanabi die hem volgt naar de voorkant van het enorme paleis. Daar beklimt de koning de trap en begint ongeduldig bevelen uit te delen aan het hoofd van de paleisbediening: "Breng mij Sinleqiunninni. Er is veel te doen. Schiet op!"

De bediende rent meteen weg.

Daarna wijst Gilgamesh naar de eerste de beste bediende die hij tegenkomt, die toevallig slechts een eenvoudige bierbrouwer is: "Jij!" begint hij, "ga Ishtar vertellen dat de koning is teruggekeerd en dat hij morgenochtend een audiëntie met haar wenst in zijn troonzaal." "Maar mijnheer," sputtert de man verbaasd en tegelijk geschrokken tegen. Het gaat duidelijk tegen alle protocollen in om een lage slaaf, en nog wel een bierbrouwer ook, een godin een koninklijk bevel te laten overbrengen. Dat zou haar al direct beledigen en de belediging zal nog erger zijn vanwege de inhoud: de koning laat haar morgen pas op audiëntie bij hem komen. Ze zou zich op de tweede plaats gezet voelen. Maar de man kan zijn zin niet afmaken. "NU!" schreeuwt Gilgamesh tegen hem.

De bediende slikt, maakt een buiging en rent ervandoor terwijl hij vreest voor zijn leven.

Gilgamesh weet zelf heel goed dat hij hem mogelijk zijn dood instuurt.

Dan stopt hij alsof hij iets vergeten is. Hij keert zich om naar Ninurta.

"Bedankt dat je op mijn moeder hebt gelet toen ik weg was. Het hield je tenminste bezig, toch?"

Ninurta knikt zwijgend toe en volgt Gilgamesh naar de troonzaal. Urshanabi mag niet verder. Bedienden hebben van de koning de opdracht gekregen om hem naar zijn nieuwe vertrek te brengen.

Hoofdstuk 49

Binnen een uur leidt Sinleqiunninni een groot aantal schrijvers de troonzaal van het paleis binnen om de koning te begroeten. Een deel van hen brengt kleitabletten en griffels mee zoals Gilgamesh hen had opgedragen. Een ander deel draagt lage schrijftafels om die vervolgens ordelijk voor de troon van Gilgamesh op te stellen. Sinleqiunninni maakt een nederige buiging voor Gilgamesh en spreekt hem met schroom toe: “Mijn heer, ik durf het u bijna niet te melden, maar ik ben u verschuldigd dat wel te doen en het is werkelijk uit ongenoegen... Ishtar heeft de schatkist geplunderd om haar paleis te herbouwen. Onze middelen zijn dusdanig uitgeput dat dit u en uw koningshuis in groot gevaar kan brengen.” “Het kan me niet schelen,” reageert Gilgamesh tot grote verbazing van zijn ummanu, “ik wil dat je een ploegendienst met je schrijvers gaat opzetten, want ik heb heel wat verhalen te vertellen die vastgelegd moeten worden.”

Zodra de eerste ploeg aan schrijvers zich heeft klaargezet, laat hij zijn heldendaden in spijkerschrift door hen vastleggen op de kleitabletten die voor zijn troon zijn neergelegd.

“Hij die de diepte gezien heeft,” begint Gilgamesh te dicteren, maar hij pauzeert even, “wacht, begin met ‘Hij die andere koningen overtreft’ ...” Hij stopt weer. Hij kan niet kiezen. Dan gebaart hij naar de helft die links van zijn troonzaal zit.

“Goed, deze helft schrijft ‘Hij die in de diepte zag’ en de helft rechts van mij schrijft ‘Hij die alle andere koningen overtreft’. Als

ik er niet uitkom, dan laat ik gewoon verschillende versies van het verhaal opschrijven en dan zien we wel welke het in de toekomst beter zal doen.”

De hele nacht door vertelt hij verschillende episodes van zijn reizen aan de verschillende schrijversploegen. De schrijvers werken zich in het zweet en proberen zo goed mogelijk bij te blijven. Hij dicteert aan de eerste ploegendienst over zijn knagende zoektocht naar de zin van zijn bestaan. De late dienst hoort zijn strijd en vriendschap met Enkidu aan. Weer een andere groep schrijft het verhaal over Humbaba en het Grote Cederbos op. Anderen luisteren aandachtig naar zijn verhaal over zijn reis naar Dilmun om daar bij een van de acht overlevenden van de grote Zondvloed, Utnapishtim, het eeuwige leven te vinden. Natuurlijk verfraait hij al zijn verhalen. Maar zijn ontmoeting met Noach beschrijft hij anders dan het in werkelijkheid gegaan was. Dit verhaal wordt een aaneenrijging van de verhalen die hij als kind over Atrachasis en de Zondvloed gehoord had en van wat kleinere details die hij later weer uit andere, oudere bronnen over ene Ziusudra had opgepikt. Hij verandert Noachs naam in Utnapishtim en laat werkelijk alles wat Noach hem op Dilmun verteld heeft achterwege. In plaats daarvan herhaalt hij het onlogische verhaal dat Enlil in de godenraad uit zijn duim had staan zuigen. Er was eens een man die door de god Enki werd gewaarschuwd om die belachelijke vierkante boot te bouwen – hij houdt het op de knotsgekke kubusvorm – omdat Enlil het land zou laten overstromen met een enorme vloed. Utnapishtim ontving, omdat hij door middel van zijn offer de goden weer van eten voorzag, onsterfelijkheid en mocht samen met zijn vrouw zijn eeuwige leven doorbrengen in Dilmun aan de monding van de rivieren, ver weg. Gilgamesh stopt verder nog net genoeg details in zijn verhaal die kloppen met de waarheid, maar ook net genoeg gekunstelde de-

tails om van de waarheid af te wijken en de richting op te gaan van wat Gilgamesh de wereld wil laten geloven.

Tegen de tijd dat hij klaar is met dicteren, heeft hij heel wat verhalen laten vastleggen door heel wat verschillende schrijvers op aparte kleitabletten. Daarna geeft hij Sinleqiunninni de opdracht om op basis van die verschillende versies één verhaal te maken met een eenvoudiger, maar tegelijk ook vermakelijk plot.

“En ik zou willen dat je mijn heldendaden een voor een ook graveert in lapis lazuli en die stenen in een houten kist legt. Deze kist moet bewaard worden in een van de fundamente van de muren van Uruk,” besluit Gilgamesh zijn opdracht aan de ummanu. Sinleqiunninni zucht.

“Majesteit, om de goede verhaalstructuur te behouden zal ik enkele details uit uw verschillende, losse episodes moeten veranderen om ze passend te maken voor het grote verhaal dat u verlangt. U realiseert het zich mogelijk niet, maar vroegere dichters hebben vertelprincipes ontdekt die nodig zijn om ervoor te zorgen dat het lezerspubliek geboeid blijft. U zou toch graag...”

“Ummanu! Hou je mond,” onderbreekt Gilgamesh hem. “Doe wat je gevraagd wordt.”

Dan staat Gilgamesh op en verlaat de troonzaal. Het is tijd om te slapen.

Hoofdstuk 50

De volgende morgen komt Ishtar de troonzaal van het paleis binnen en treft daar Gilgamesh op zijn troon aan. Zijn altijd aanwezige lijfwacht Ninurta staat naast hem met een enorme strijdbijl die eruitziet alsof die rechtstreeks uit de put van de dood komt. Ishtar realiseert zich dat het levensgevaarlijke ding ook daadwerkelijk uit de put van de dood afkomstig is.

Ninurta's ogen volgen elke beweging die de godin maakt, terwijl ze de troon nadert. Ishtar ziet Shamchat aan Gilgamesh' rechterhand staan, waar normaal gesproken Enkidu zou hebben gestaan. Kennelijk wil Gilgamesh de nagedachtenis aan haar overleden man eren door haar nu deze rang te verlenen of in ieder geval iets van die strekking. Ze gaat gekleed in een schitterende, versierde jurk, ambitieus gewoon! Toch doet haar outfit denken aan haar vroegere dagen toen ze slechts een tempelprostitutuee was. Ondanks dat, pronkt ze ermee. Ishtar zelf draagt deze keer niet echt iets extravagants. Ze heeft iets gemakkelijks aangetrokken: sandalen, een gevechtstuniek met een riem met daaraan een strijdbijl en een zwaard. Verder draagt ze nog een schild op haar rug en een dolk aan haar linker onderbeen. Ze zet haar vergulde helm af en neemt Ninurta van top tot teen minachtend op. Om Gilgamesh te beledigen spreekt ze eerst hem aan: "Gegroet, majestueuze heer van de knolrapen. Zijn ze al rijp of zelfs al gaar?"

Ninurta klemt zijn kaken op elkaar. Van al haar uiterst schandelijke opmerkingen en gedrag is het werkelijk waar deze simpele

bespottend die hem het meest lijkt te raken. Ishtar weet het en ze heeft er enorm veel plezier in.

Ze wendt zich tot Gilgamesh en zegt: “Koning Gilgamesh, laten we alle kleine, onderlinge schermutselingen uit het verleden achter ons laten. Welkom thuis, telgje van Uruk, snuivende stier van de rampspoed.”

Haar steek onder water doet Gilgamesh niets. Ze krijgt hem zoals Ninurta en eerder ook Enkidu, er niet onder. De correcte titel is Wilde Stier op Ramkoers, niet de ‘snuivende stier van de rampspoed’. Over dat ‘telgje’ wil hij niet eens nadenken. Gilgamesh hoort het slechts terloops aan en grinnikt alsof het maar om een flauw grapje van Ishtar gaat.

“Is er ergens een oorlog aan de gang waar ik rekening mee moet houden?” vraagt Gilgamesh met een vleugje sarcasme in zijn stem.

“Nee,” antwoordt Ishtar, “ik voel me deze ochtend gewoon een beetje strijdlustig.”

“Goed, ik heb je ontboden voor een speciale reden.”

Ishtar gebaart naar Shamchat en zegt: “Zo te zien aan uw nieuwe rechterhand, die opeens van rouwkleding over is gegaan op feestkleding, zou ik denken dat u iets te vieren heeft.”

Shamchat knijpt haar ogen tot spleetjes. Dat uiterst irritante wesen is werkelijk de onbeschaamdheid en onbeschoftheid zelve. Gilgamesh negeert Ishtars opmerking.

“Ninurta en ik zullen Uruk voorgoed verlaten.”

Ishtars wenkbrauwen gaan van nieuwsgierigheid omhoog.

“O?”

“Deze stad, je mag haar hebben. Kies je eigen marionettenkoning uit en haal maar lekker alle perverse manipulatieve dingen met hem uit die je maar met hem zou willen uithalen,” is Gilgamesh’ reactie.

“Waar gaan u en de pompoenenvorst dan wel niet naartoe, als ik vragen mag?”

Ninurta kan het deze keer niet voorkomen om zijn ongenoegen te uiten met gegrom.

“Naar het noorden,” luidt het antwoord van de koning.

Ishtar staart hem aan. Er is veel dat hij niet van plan is om te vertellen. Ze ziet het aan zijn ogen die een duistere vastberadenheid in zich hebben die zij nog niet eerder bij hem gezien heeft.

“Ik neem aan dat uw zoektocht naar onsterfelijkheid niet naar tevredenheid is verlopen.”

“Ik weet nu wat ik moet doen,” zegt hij, “ik ken mijn lot.”

Nu is het Ishtars beurt om Gilgamesh te verrassen.

“Luister, ik wil Uruk niet,” zegt ze, “haar hoogtijdagen zijn voorbij. Deze Sumerische stad is aan het wegrotten en dat weet jij heel goed. Doe alsjeblieft niet alsof ik een of andere dwaas ben, Gilgamesh. Ik zou je in een oogwenk kunnen wegvagen.”

Ninurta grijpt zijn bijl, houdt die onmiddellijk in de aanslag en stapt naar voren.

“Ach, rustig aan maar, machtige kikkererwt,” zegt ze, terwijl ze een stopgebaar maakt.

Hij gromt naar haar en zij miauwt terug. Daarna wendt ze zich weer tot de koning.

“Ik heb in plaats daarvan een tegenbod voor je.”

Gilgamesh kijkt haar aan. Natuurlijk had hij niet verwacht dat het gemakkelijk zou gaan. Van tevoren wist hij dat hij zou moeten onderhandelen. Deze godin is nogal gehaaid. Te gehaaid.

“Ik luister,” zegt hij.

Ishtar grijnst en zegt: “Ik weet toevallig dat je je nakomelingen aan het verzamelen bent. Je weet wel, die kindjes die je verwekt hebt tijdens het recht op de eerste nacht. Het onvermijdelijke gevolg van je koninklijke heldendaden in je stoute jongensjaren.”

Gilgamesh werpt kort een boze blik naar Ninurta die de godin aanstaart.

“Je bent niet de enige met paleisspionnen, mijn beste Gilgamesh.” Gilgamesh had gisteren in het geheim veiligheidstroepen de stad

door laten gaan en zijn onwettige kinderen als wettig verklaard. Inmiddels waren de meesten van hen volwassen geworden. Velen van hen zitten al in het leger. Het zijn krijgers, maar geen gewone menselijke: zij zijn de tweede generatie Neflim en dat is ook te zien aan hun lengte. Zij zijn de *Eliud* of worden ook wel de *Elyo* genoemd, en zullen hun erfelijk materiaal weer doorgeven aan een volgende generatie, want inmiddels hebben zij zich vermengd met de mensen.

Ishtar gaat door met graven: “Je bent strijdkrachten aan het verzamelen om die met je mee te nemen, waardoor Uruk alleen nog maar de machtige muren als verdediging overhoudt. Ik weet niet wat de godenraad je heeft opgedragen, maar ik weet dat het iets groots is, iets heel groots.”

Van Gilgamesh' kant blijft het stil. Hij weet dat ze nog niet klaar is. “Kijk, ondanks het vertrouwen dat je hebt in die krachtpatser, heer slakop hier, weet je heel goed dat ik de enige in hemel en op aarde ben, die jou een doorn in je vlees kan zijn en je ambitie volledig aan stukken kan slaan.”

Gilgamesh klemt zijn kiezen op elkaar. Zij kan zeker een vervelende vlieg in zijn pels worden als ze dat zou willen. Hij weet dat ze allang besloten heeft om het hem zo moeilijk mogelijk te maken als hij niet op haar aanbod zal ingaan.

Met een vrolijk gevoel gaat de godin verder met haar verhaal: “Laten we eerlijk zijn, je weet dat ik nogal getalenteerd ben in het brengen van chaos en vernietiging. Ik ben ook de godin van de oorlog, nietwaar?”

Ze gebaart naar haar uitrusting.

“Dus, het enige waar ik op elk moment van de dag naar zou streven, mocht je me niet willen in je mooie entourage bestaande uit nu nog maar twee intimi, is het omverschoppen van je plannen, hoe groots ze ook maar zijn. En waarom ook niet? Zou je me dat nu echt kwalijk kunnen nemen? Wat is er nog meer voor me overgebleven om voor te kunnen leven?”

“Goed, wat wil je, zodat je mij met rust laat,” vraagt Gilgamesh. Hij weet dat ze veel sluwer te werk gaat dan alleen maar dreigende taal uitslaan als het er werkelijk op neer komt. Ze bedreigt hem nu niet direct, maar ze probeert hem te overtuigen van de logica van haar tegenbod. Als hij van haar weet wat zij wil, dan kan hij beter onderhandelen.

“Ik wil mijn eigen stad,” antwoordt Ishtar. “Jij gaat ongetwijfeld naar het noorden om een nieuw koninkrijk te stichten. Als je nu voor mij eens een stad bouwt, verderop ten noorden van de jouwe, dan zal ik me alleen *daar* uitleven en ik beloof je dat ik me dan niet zal bemoeien met jouw zaken in jouw domein. Ik zal zelfs je belangen in de noordelijke regio’s van je koninkrijk behartigen, zodat je je machtsrijk in heel het gebied tussen de rivieren kan vestigen. Hoor me goed, het *hele* gebied.”

Daarna voegt ze er met een vleugje humor aan toe: “We zouden vrienden kunnen worden. Of als u dat liever hebt, gewoon bondgenoten.”

Gilgamesh overweegt in stilte haar aanbod.

Ninurta leunt voorover naar het oor van de koning en fluistert wat advies in, want hij vertrouwt dat reptiel daar voor de troon voor geen meter. Hij weet wel van haar samenzweringen en van haar plannen. Hij weet wat ze echt wil. Maar Gilgamesh schudt zijn hoofd. De koning heeft geen andere keuze. Ishtar zal er eindelijk alles aan doen om de plannen van de godenraad te dwarsbomen. Ze zal er alles aan doen om zijn geheime plan te dwarsbomen. Hij is sowieso al van plan om verschillende steden in het noorden te bouwen en elk van die plaats heeft een beschermgod nodig. Het is niet zo’n enorm offer van zijn kant om er een aan haar te lenen in ruil voor haar trouw aan hem. Wel vraagt hij zich af wat ze hem nu niet vertelt. Welke kwaadaardige samenzwering is ze aan het opzetten tegen hem of tegen de godenraad. Wat zijn de kleine lettertjes onderaan de verbondstekst in haar hoofd die hij niet kan lezen? Met Ishtar zijn de dingen nooit zo simpel

als ze misschien wel zou willen laten blijken. Er is altijd ergens een verborgen agenda, er zijn altijd achterbakse bijbedoelingen en onbedoelde gevolgen. Ze is gewoon niet te vertrouwen. Ze is nooit te vertrouwen. Maar hij moet wel, tenminste, voor nu dan. Anders zou ze zijn plannen dwarsbomen, nog voordat zijn eigen legertroepen sterk genoeg zijn om haar te kunnen trotseren.

“Tegenaanbod aanvaard,” besluit Gilgamesh.

Ishtar klaart helemaal op en Ninurta zucht.

“Op één voorwaarde,” voegt Gilgamesh eraan toe.

Nu vernauwen haar ogen zich. Ze had het kunnen weten dat deze koning zich niet zo makkelijk laat overhalen.

“Jij organiseert mijn begrafenis,” beveelt Gilgamesh de godin.

Hoofdstuk 51

De begrafenis van Gilgamesh is groots. De burgers van Uruk hebben zich massaal langs de processieweg verzameld. Ze huilen luid, scheuren hun kleren en gooien stof over hun hoofden. Ishtar, die geheel en al gekleed gaat in het zwart, leidt de begrafenisstoet. Haar kostuum is van leer en satijn. Daar overheen draagt ze een golvend zwart gewaad en op haar hoofd draagt ze de gebruikelijke gehoornde hoofdtooi van de goden. Ze ziet er ondanks dat het een rouwgewaad is, spectaculair uit. Haar oogleden zijn zwaar donker aangezet, haar lippen zijn pikzwart gestift en haar gezicht is lijkwit gepoederd. Ze voelt zich behoorlijk doods als ze de enorme stoet de stad uit leidt naar de bestemming aan de rivierbedding van de Eufraat. Een grote, lege gouden strijdswagen die door vier hengsten voortgetrokken wordt rolt achter Ishtar aan. Daarachter volgt een kleine groep minstrelen die een verdrietige klaagzang op hun instrumenten spelen en er al jammerend een laag klinkend gezang bij zingen. Na hen volgen tientallen slaven die op hun schouders de hefboomen dragen van een lang plateau waarop Gilgamesh' troon staat en zijn enorme sarcofaag ligt. Die laatste is rijkelijk ingelegd met goud, carneool en lapis lazuli. Achter de sarcofaag loopt een lange rij aan voornamelijk vrouwelijke paleisbedienden die gouden en zilveren sieraden dragen en kransen die met bladgoud zijn bedekt. Ze hebben kleine gouden kopjes in hun handen. Onder hen bevinden zich de schenker, de kapper, de tuinman, kamerheren en muzikanten. Een reeks aan ossen ploeteren achter de

stoet aan met karren vol rijkdom en goederen die Gilgamesh moet meenemen naar het dodenrijk.

De koning zit in levende lijven vermomd boven op de zevenvoudige stadspoort van Uruk en kijkt toe. Hij ziet hoe zijn eigen begrafenisstoet door de zeven poorten langzaam de vlakte betreedt. Gilgamesh had het lichaam van Enkidu opgegraven en zijn al halfvergane lijk voorzien van koninklijke begrafenis-kleding. Op zijn borst had hij voorzichtig de gouden familieamulet gelegd dat zijn beste vriend altijd koesterde als zijn geboorterecht. Gilgamesh liet het lichaam van Enkidu in zijn eigen sarcofaag leggen. Zijn broeder is zijn beste vervanger in het graf, had hij besloten. Enkidu mag koning zijn en alle pracht en praal ervaren die hij als groot man, de geadopteerde zoon van Vrouw Wilde Koe Ninsun, de hogepriesteres van Shamash, verdiend had. Haar sarcofaag volgt op een bescheiden wagen, weliswaar versierd met bloemen, achter zijn begrafenisstoet aan.

De koning had nog wat tijd alleen met Enkidu's dode lichaam doorgebracht tijdens de voorbereiding op de begrafenis. Hij had naar de diep ingezonken oogkassen van Enkidu's schedel gekeken, die doordrenkt waren met specerijen en kruiden om toch nog wat van zijn vlees voor zijn eindbestemming intact te houden. Hij weet dat Enkidu's ware eindbestemming het dodenrijk niet is. Zijn laatste rustplaats is puur en alleen het graf. Al de avonturen, al de reizen en zoektochten die hij met deze geweldige krijger van de steppe heeft meegemaakt zijn nu slechts vage herinneringen die straks nog verder naar de achtergrond zullen verdwijnen. Gilgamesh is niet langer die gelovige of bijgelovige man. Hij heeft de toekomst in de ogen gekeken en is totaal van gedachten veranderd. Hij begraaft zijn vriend niet voor een leven na de dood. Nee, hij begraaft zijn eigen verleden samen met elk greintje aan genade dat er nog in hem over is en daarmee ook de

vriendschap en het medeleven. Hij had het ooit gehad, zeker toen Enkidu in zijn leven gekomen was, maar dit sentiment kan hij niet meer gebruiken omdat het zijn toekomstige machtspositie nooit meer in gevaar mag brengen.

De begrafenisstoet nadert de graftombe bij de rivier. Gilgamesh had eerder een groep arbeiders laten aantreden om de Eufraat tijdelijk om te leiden, zodat ze zijn stenen tombe onder de rivierbedding konden bouwen. Op die manier zouden grafschenders het straks en in latere tijden wel nalaten om het te proberen. Daarnaast zou het hem symbolisch gezien verenigen met de grote rivier die samen met de machtige Tigris al eeuwenlang het leven van het land tussen de rivieren voedde en dat ook voor eeuwen, zelfs nog voor millennia lang zal blijven doen.

De hele bevolking van Uruk volgt de parade tot buiten de stad en velen gaan mee naar de graftombe en verzamelen zich rondom de rouwplechtigheid. Duizenden vullen de vlakten buiten de stad en kijken aandachtig toe als de hele processie het gigantische graf afdaald in de lange gang die omlaag loopt onder de grond door. In de stenen crypte zijn verschillende kamers waar iedereen die meeloopt in de processie zijn eigen plaats inneemt. Zelfs voor de ossen en de karren zijn er onderkomens gebouwd. Bewakers met koperen helmen houden de wacht bij de binnendeuren. Het gevolg van meer dan honderd paleisdienaren verzamelen zich rondom de sarcofaag van hun koning. Daarna wordt het graf van binnenuit verzegeld. Niemand kan er meer in of uit. Iedereen in het graf drinkt het vergif uit de kleine gouden kopjes die ze de hele processie met zich mee hadden gedragen. Daarna leggen ze zichzelf ordelijk in een bepaalde slaaphouding neer en binnen de kortste keren verliezen zij al hun bewustzijn. Ze zullen niet meer ontwaken. Ze zullen Sjeool binnengaan samen met hun koning – met wie ze denken dat het hun koning is. Nu krijgen ook de ossen nog gif te drinken in de grote ruimtes vol schatten die daar-

na worden afgesloten. Van buitenaf laat Ishtar haar priesters het graf verzegelen. Straks zal de rivier er weer overheen spoelen en zal het graf van Gilgamesh voor altijd verborgen blijven.

Ishtar houdt toezicht over de plechtigheid zoals Gilgamesh haar geboden had, samen met de opvolger van de koning: Ur-Nungal. Hij zal zorgen voor de wederopbouw van de strijdkrachten van Uruk om de heerschappij over de zuidelijke regio inclusief Ur, Eridu, Larsa en andere steden weer stevig in handen te krijgen. Ishtar verveelt zich echter te pletter. Dit vreselijke ritueel is voor haar niets anders dan tijdsverspilling. Ze zou liever doorgaan met de opbouw van haar koninkrijk. Zodra haar taken volbracht zijn, houdt ze het voor gezien en laat ze de verdere rouwceremonieën achter zich. Ze voegt zich bij Gilgamesh die inmiddels op een ander gedeelte van de stadsmuur staat. Terwijl de rouw om de koning bij de grote rivier aan de gang is, houdt Gilgamesh nu zelf toezicht vanaf de borstwering van een van de andere stadspoorten op het vertrek van een legermacht aan duizenden soldaten die de stad in noordelijke richting – uit het zicht van de rouwende bevolking – verlaten. Aan zijn rechterhand staat Ninurta en links van hem komt Ishtar staan. Ze kijken toe hoe de soldaten uit de geliefde stad marcheren, om stroomopwaarts opnieuw te beginnen. Aan het hoofd van het leger gaan Gilgamesh' koninklijke reuzenzonen, die net als de koning zelf voorgoed afscheid nemen van hun verleden dat al die tijd een leugen bleek te zijn.

Gilgamesh richt zijn genoegzame blik op van zijn trouwe marcherende zonen en krijgers beneden in de vlakke, en staart vervolgens in de verte naar de uitgestrekte horizon. Dan spreekt hij woorden waarvan hij weet dat die de wereld gaan veranderen. “We zullen heel wat mijlen stroomopwaarts reizen naar ons nieuwe thuis. Ik zal in het noorden een stad bouwen voor de gewaardeerde

godin van de vruchtbaarheid en de oorlog. Ishtar, jij krijgt Ninevé.”

De godin grijnst tevreden.

“Er zal een nieuwe wereldorde komen met nieuwe goden,” voegt Gilgamesh eraan toe, “Ninurta, jij krijgt een nieuwe naam. Vanaf vandaag zul je Marduk heten.”

Marduk knikt instemmend.

Daarna kijkt hij omhoog.

“Samen zullen we een stad bouwen met een tempeltoren, waarvan de top in de hemel zal reiken en de wortels ervan tot diep in Sjeool. Laten we voor onszelf een machtige naam maken, die nooit meer van onder de hemel zal worden uitgewist, maar voor eeuwig zal blijven weerklinken.

“Wat is de naam van de stad?”, vraagt Ishtar.

“Bab-ilu,” antwoordt Gilgamesh. “Godenpoort.”

“Machtige Gilgamesh, alleenheerser en god,” mompelt Ishtar.

Hij draait zich om en kijkt over de stad in de richting van de zeventvoudige stadspoort. In de verte ziet hij de menigte terugkeren van zijn begrafenis bij de rivierbedding.

“Gilgamesh is dood,” is zijn reactie op Ishtar, “ik ben net als jij herboren uit het graf.”

Gilgamesh herinnert zich opeens het woord dat Noach had gebruikt en waarvoor hij hem had gewaarschuwd die kant niet op te gaan. Sterker nog: om zo niet te worden. Maar hij omhelst het woord tot in het diepst van zijn ziel met een verbitterde woede. Dat woord zal zijn naam worden. Langzaam zegt hij, woord voor woord:

“Ik ben Nimrod... Laten wij in opstand komen... De aarde is van mij.”

En de hemel straks ook, maar die gedachte spreekt hij niet uit.

Epiloog

Leviatan zwemt door de diepe wateren van de Afgrond op weg naar zijn bestemming. Zijn ogen vertonen een dreigende, vastberaden blik. Hij kronkelt zijn massaal gespierde en machtig gepantserde lichaam verder de Afgrond in. Tussen zijn vreselijke kaken houdt hij de magische plant geklemd die hij van de zwemmende halfgod had afgetroggeld. Zelf heeft hij de plant niet doorgeslikt. De Leviatan heeft het zelf niet nodig, maar iets anders wel. Via een onderwatergrot vindt hij zijn weg weer naar boven naar een klein meer dat niet ver landinwaarts van de golf van de zee in het zuiden gelegen is. De zeedraak weet precies waar hij moet zijn. Hij heeft lang moeten wachten op het juiste moment om zijn doel te bereiken. Via een opening in de bodem die was ontstaan door het openbreken van de grondwaterspiegel komt hij uit in het kleine meer. Hij glijdt over de rotsachtige en zanderige bodem van het meer en dan vindt hij het: een enorm skelet met het rottende vlees dat er nog aan vastkleeft. De schedel met de vlijmscherpe tanden van het dode wezen steken onder de rotsen uit. Leviatan weet precies wat hij moet doen. Het monster plaatst de plant tussen de dode kaken van het reusachtige bedolven wezen, vervolgens klapt hij met zijn bek de kaken dicht, zodat de plant vermalen wordt door de vele tanden die het dode dier heeft. Leviatan cirkelt langzaam om het skelet heen. De zeedraak wacht op iets. Plotseling begint het grote immense karkas te schudden. Het rottende vlees begint zich te vernieuwen. De organen herstellen zich wonderbaarlijk snel en bewegen zich in de richting van de plaats waar ze horen te

zitten. De dode beenderen beginnen weer levend te worden. Als het spierstelsel van het wezen weer wordt aangesterkt met nieuw vlees, begint zijn hele lichaam te stuip trekken waardoor het de lagen sediment waaronder het deels begraven ligt, van zich afschudt. Het gebroken lichaam ligt er nog slap bij, maar er groeien in een rap tempo steeds meer spieren, huid en gepantserde schubben aan en vormen zo samen een vernieuwd wezen uit de diepte. Het is groter dan Leviatan en oogt veel monsterlijker wat omvang en spieren betreft. De doornige stekels op de rug en de verharde schubben rondom het hele lijf zijn bijna ondoordringbaar. Uiteindelijk beginnen de hersenen van het dier te functioneren. Haar ruggengraat trilt hevig alsof ze door de bliksem wordt getroffen. Dan opent ze haar grote ogen. Haar enorme kaken gapen open van de honger en het wezen schudt haar staart heen en weer. Ze zwemt weer.

Ze leeft.

De chaos zelf is herboren.

Boven, aan de oppervlakte van het kleine meer, gaan de inwoners van Uruk door met hun dagelijkse werk. Ze zijn zich totaal niet bewust van wat er zojuist beneden hen heeft afgespeeld in de ondergelopen kleiputten. Ze zullen het ook nooit weten.

De twee zeedraken zwemmen door de spelonk in de bodem van het nieuwe meer op weg naar de Afgrond. Ze zijn weer vrij om samen over de wateren van de aarde te heersen. Vrij om de kosmos te verwoesten wanneer zij daarvoor geroepen worden.

Rahab en Leviatan zijn terug.

Nawoord door de vertaler van *Gilgamesh*

Deze keer heb ik ‘Over de vertaler’ aan het einde van het boek gezet. De reden daarvoor is dat ik te veel zou gaan verklappen over Godawa’s derde deel van *Kronieken van de Nefilim*. Dus mocht u toevallig toch hier begonnen zijn en geen spoilers willen, dan raad ik u aan om terug te bladeren naar de proloog.

Het Gilgamesh-epos kan met recht het alleroudste heldenverhaal genoemd worden. Het was in de oude wereld razend populair en was heel waarschijnlijk een standaardwerk. In het propedeusejaar van mijn theologie-opleiding in Ede ging het bij het vak Oude Testament over het Gilgamesh-epos, en ook jaren later aan het einde van mijn master in Leiden vormde het eeuwenoude epos uit Mesopotamië een heel belangrijk onderdeel van mijn afstudeeropdracht. De vroegere, legendarische koning van Uruk stond als het ware aan het begin van mijn opleiding en aan het einde ervan, maar... niet zonder degene die de krachtpatser met zijn beide benen op de grond heeft gezet: Noach. We kunnen in Brian James Godawa’s boekenreeks niet om Noach heen. Zelfs aan het einde van dit derde deel is Gods dienaar nog steeds in leven. Dat belooft nog wat voor het vervolg *Abraham*.

Godawa is er, volgens mij, heel goed in geslaagd om dit oeroude verhaal opnieuw te vertellen tegen een Bijbelse achtergrond. Hij schetst duidelijk het contrast tussen twee mensen: een gebroken Noach en een gebroken Gilgamesh. Noach kiest voor Elohim, Gilgamesh niet. De koning van Uruk kiest voor zichzelf en wil in principe geen enkele god boven zich hebben. Hij is voor twee derde god en voor een derde mens en zal er werkelijk alles aan doen om dat menselijke te laten vergoddelijken. Hij gaat daarvoor zelfs zo ver door ‘alle schepen achter zich te verbranden’ en zijn eigen dood in scène te zetten. Ondanks dat spreekt Gilgamesh me

enorm aan. Brian Godawa heeft hem zo neergezet dat je van hem gaat houden en uit mededogen voor hem gaat hopen dat hij voor Noachs Elohim zal kiezen. Ik geloof dat alleen bij die God het eeuwige leven te krijgen is.

Wat ik persoonlijk ook erg mooi vind, is dat in Godawa's versie Gilgamesh een geadopteerd kind is uit de lijn van Cham. Ik ben ook geadopteerd. Zijn biologische moeder blijft onbekend en zo is dat ook bij mij. Toch noemt hij zijn adoptiemoeder Ninsun, zijn *moeder*. Ook ik ben niet anders gewend dan om mijn adoptiemoeder mijn moeder te noemen. Wij mensen hebben allemaal wel iets weg van Gilgamesh. Maar als we net als hij voor Noach komen te staan en hij, onze (verre) voorvader, ons vertelt over zijn God, hoe is dan onze reactie?

Ik heb het een eer gevonden om een versie van Gilgamesh – want er zijn er vele geweest en er zullen er vast nog heel wat komen – te mogen vertalen. De muren van zijn Uruk zijn er niet meer, maar Gilgamesh zelf zal tot aan de komst van de Mensenzoon niet uit de literatuur en ons menselijk erfgoed weg zijn te denken.

Ganpat Berrevoets

De vertaler van *Kronieken van de Nefilim - Gilgamesh* is Ganpat Berrevoets MTh. Hij is theoloog, filmkenner, schrijver en voorganger in verschillende kerken. In 2008 behaalde hij zijn master Godsdienstwetenschappen aan de Universiteit van Leiden en in 2011 zijn master Theologie aan de Theologische Universiteit in Apeldoorn. In Leiden studeerde hij af bij prof. dr. A. van der Kooij op Noach: *De Bronnen van Genesis' Zondvloed* – een vergelijking van Genesis 6-9 met de Sumerisch-Babylonische overleveringen

van de zondvloed. Ook is hij thuis in het onderzoek van de hele 'oergeschiedenis' uit Genesis 1-11.

Hoe spreek je de namen en woorden in dit boek uit?

In dit boek is de gangbare, makkelijk leesbare spelling van Hebreeuwse en Mesopotamische namen en woorden gebruikt. Daardoor is soms niet meteen duidelijk hoe ze in de oudheid werden uitgesproken. Hieronder vind je een lijst van alle namen en termen uit het boek, eerst in het Hebreeuws en vervolgens in het Sumerisch, Babylonisch en Assyrisch. Ernaast volgt tussen haakjes de manier waarop moderne Hebraïci, Sumerologen en Assyriologen deze woorden spellen – dat kan per deel in deze boekenreeks verschillen vanwege nieuwe taalinzichten – en daarnaast staat tussen aanhalingstekens de Nederlandse uitspraak. Deze lijst is mede dankzij dr. Julia Krul, Sumeroloog aan de Universiteit Leiden, tot stand gekomen.

N.B. “uh” staat voor een korte u-klank.

Hebreeuws

Godsnaam, hemelingen, monsters, godenzonen en reuzen

Elohîm (*Elôhîm*): “E-lo-HIEM”
Yahweh (YHWH): “YAH-weh”
(Joden lezen de Naam als “Adonai” = HEER of als “ha Šēm” = de Naam)

Benee ha Elohîm (*B^enee ha-Elôhîm*): “BUH-nee HA-e-lo-HIEM”
Cherub (*Kh^eruv*): “Chuh-ROEV”
Mal’achim (*Mal’âchîm*): “Mal-aa-CHIEM”
Gabriël (*Gavri’êl*): “Gavrie-EEL” (uitspraak in het boek: Gabriël)
Uriël (*Uri’êl*): “OE-rie-EEL”

Behemot (*B^ehemot*): “BUH-hee-moot”

Leviatan (<i>Liwyātān</i>):	“Liv-jaa-TAAN” (uitspraak in boek: Leviatan)
Rahab (<i>Rahav</i>):	“RAA-hav” (uitspraak in het boek: Rahab)
Nefilim (<i>N^ephîlîm</i>):	“Nuh-fie-LIEM”
Nafil (<i>Nāphîl</i>):	“NAA-fiel” (verondersteld enkelvoud van Nefilim)
Gibborim (<i>Gibbôrîm</i>):	“Gib-bo-RIEM”
Gibbor (<i>Gibbôr</i>):	“Gib-bor”
Refaïm (<i>R^ephā’îm</i>):	“Ruh-faa-IEM”
Lilit (<i>Lîlîl</i>):	“Lie-LIET”
Lili (<i>Lîlî</i>):	“Lie-LIE”
Lilu (<i>Lîlû</i>):	“Lie-LOE”
Azazel (‘Azā’zēl):	“Ah-zaa-ZEEL”
Sjemichaza (<i>Šēmy’ḥāzā</i>):	“Sjeemi-CHAA-zaa”

Persoonsnamen

De eerste mensen

Adam (‘Ādām):	“Aa-DAAM”
Eva (<i>Ḥawwāh</i>):	“Cha-WAAH”

Familie van Noach via Set

Jered (<i>Yered</i>):	“JĒ-red”
Henoch (<i>Ḥanōwkh</i>):	“Cha-NOOCH” (uitspraak in het boek: Henoch)
Methuselach (<i>M^etūšelach</i>):	“Me-toe-SJE-lach” (uitspraak in het boek: Metuselach)
Lamech (<i>Lemekh</i>):	“LĒ-mech” (in het boek: Lamech)

Noach (<i>Nōah</i>):	“NOO-ach”
Emzara (<i>Emzārā</i>):	“Em-ZAA-raa”
Naäma (<i>Na’amāh</i>):	“Na-a-MAAH”
Sem (<i>Šēm</i>):	“SJEEM” (in het boek: Sem)
Jafet (<i>Yephet</i>):	“JĒ-fet” (in het boek: Jafet)
Cham (<i>Hām</i>):	“CHAM”
Kanaänu (<i>Kēna’an</i>):	“Kuh-NA-an” (in het boek: Kanaänu)
Naël (<i>Ne’ēltama’uk</i>):	“Nè-EEL-tama-oek” (in het boek: Naël)
Kush (<i>Kūš</i>):	“KOESJ”
Kanaän (<i>Kēna’an</i>):	“Kuh-NA-an” (zoon van Cham)
Ariël (<i>Ari’el</i>):	“A-ri-EL”

Plaatsnamen

Doedaël (<i>Dūdā’ēl</i>):	“Doe-da-EEL”
Eden (<i>Ēden</i>):	“EE-den”
Erech (<i>’Erekḥ</i>):	“E-rech”
Hermon (<i>Hermōwn</i>):	“Her-MOON”
Sjeool (<i>Šēōwl</i>):	“Sjuh-OOL” (in het boek: Sjeool)
Sinear (<i>Šin’ār</i>):	“Sjien-AAR”

Woorden

golem (<i>golem</i>):	“GOO-lem”
Het woord is waarschijnlijk afgeleid van <i>gelem</i> dat ‘ongevormd wezen’ of ‘grondstof’ kan betekenen. Zie het woord <i>galmi</i> in Psalm 139:16 dat ‘mijn vormeloze lichaam’ betekent.	
sjekel (<i>šekel</i>):	“SJĒ-kèl”

Sumerisch, Babylonisch en Assyrisch

G / g: “g”, zoals in het Engelse woord “go”

Ĝ / ĝ: «ng», zoals in het woord “lang”

H / h: harde “g”, zoals in het woord “goed”

Š / š: «sj», zoals in het woord “sjoelen”

u: “oe”, zoals in het woord “schoen”

Persoonsnamen

Agga (*Agga of Akka*):

“AG-ga”

Anshan (*Anšan*):

“AN-sjan”

Atrahasis (*Atrāḥasis*):

“A-TRA-ga-sis” (in het boek: Atrachasis)

Birhurturra (*Birḥurturra*)

“Bir-choer-TOER-ra”

Enkidu (*Enkidu*):

“EN-kie-doe”

Enmebaragesi (*Enmebaragesi*):

“En-mee-ba-ra-GE-sie”

Etana (*Etana*):

“EE-ta-na”

Gilgamesh (*Gilgamesš*):

“GIL-ga-mesj”

Girtablullu (*Girtablullū*):

“Gir-tab-LOE-loe”

Het woord betekent ‘*schorpioenenman*’. In het boek is het woord verkort als naam: Girtablu.

Lugalanu (*Lugalanu*):

“Loe-gal-A-noe”

Lugalbanda (*Lugalbanda*):

“Loe-gal-BAN-da”

Mari (*Mari*):

“MA-rie”

Nashuch (*Našuh*):

“NA-sjoech”

Ninšubur (*Ninšubur*)

“Nin-SJOE-boer”

Lama (*Lama*):

“La-MA”

Yahatti (*Yaḥatti*):

“JA-CHAT-tie”

Izi (*Izi*):

“IE-zie”

Ikuppi (*Ikuppi*):

“IE-KOEP-pie”

Ishullanu (*Išullānu*):

“Ie-sjoel-LA-noe”

Peshtur (*Peštur*)

“PESJ-toer”

Shamchat (*Šamḥat*): “SHAM-chat”
 Shiduri (*Šiduri*): “Sjie-DOE-ri”
 Sinnishtashu (*Sinništašu*): “Sin-NISJ-ta-sjoe”
 Het woord betekent ‘zijn vrouw’. In het boek is het woord verkort als naam: Sinnishta.

Sinleqiunnini (*Sîn-leqe-unninni*): “Sin-LEH-kie-oen-NI-nie”
 Ur-Nungal (*Ur-Nungal*): “Oer-NOEN-gal”
 Urshanabi (*Ur-šanabi*): “Oer-sja-NA-bi”
 Utnapishtim (*Ut-napištim*): “Oet-na-PISJ-tim”
 Ziusudra (*Ziusudra*): “Zie-oe-SOE-dra”

Goden

Anu (*Anu*): “A-noe”
 Anunnaki (*Anunnaki*): “A-noen-NA-kie”
 Aruru (*Aruru*): “A-ROE-roe”
 Dumuzi (*Dumuzi*): “Doe-MOE-zie”
 Enki (*Enki*): “EN-kie”
 Enlil (*Enlil*): “EN-lil”
 Ereshkigal (*Ereškigal*): “E-RESJ-kie-gal”
 Inanna (*Inanna*): “Ie-NAN-na”
 Ishtar (*Ištar*): “ISJ-tar”
 Marduk (*Marduk*): “MAR-doek”
 Mami (*Mami*): “MA-mie”
 Nanna (*Nanna*): “NAN-na”
 Nudimmud (*Nudimmud*): “Noe-DIM-moed”
 Ningishzida (*Ninġišzida*): “Nin-gisj-ZIE-da”
 (samengetrokken uit spraak: Ningizzida)

Ninhursag (*Ninḥursaġ*): “Nin-GOER-sang”
 Ninmah (*Ninmah*): “NIN-mag”
 Ninsun (*Ninsun*): “NIN-soen”

Nintu (<i>Nintu</i>):	“NIN-toe”
Ninurta (<i>Ninurta</i>):	“Nin-OER-ta”
Utu (<i>Utu</i>):	“OE-toe”
Kingu (<i>Kingu</i>):	“KING-goe”
Shamash (<i>Šamaš</i>):	“SJA-masj”
Tammuz (<i>Tammuz</i>):	“TAM-moez”

Demonen/wezens

Anzu (<i>Anzû</i>):	“AN-zoe”
Humbaba (<i>Humbaba</i>):	“Choem-BA-ba”
Karibu (<i>Kāribu</i>):	“KA-rie-boe”

Plaatsnamen

Aratta (<i>Aratta</i>):	“A-RAT-ta”
Bab-ilu (<i>Bāb-īlu</i>):	“BAAB-ie-loe”
Dilmun (<i>Dilmun</i>):	“Dil-MOEN”
Eanna (<i>Eanna</i>):	“E-AN-na”
Elam (<i>Elam</i>):	“E-lam”
Eridu (<i>Eridu</i>):	“E-rie-doe”
Ganzir (<i>Ganzir</i>):	“GAN-zir”
Kish (<i>Kiš</i>):	“Kisj”
Larsa (<i>Larsa</i>):	“LAR-sa”
Mashu (<i>Māšū</i>):	“MA-sjoe”
Nimush (<i>Nimuš</i>):	“NIE-moesj”
Nippur (<i>Nibru</i>):	“NIP-poer”
Nisir (<i>Nišir</i>):	“NI-tsir”
Shuruppak (<i>Šuruppak</i>):	“Sjoe-ROEP-pak”
Sippar (<i>Sippar</i>):	“SIP-par”
Sumer (<i>Sumer</i>):	“SOE-mer”
Ur (<i>Urim</i>):	“OER”
Uruk (<i>Unug</i>):	“OE-roek”

Woorden, titels

apkallu (*apkallu*):

“ap-KAL-loe”

egalmah (*Egalmah*):

“EE-gal-mach”

Huluppu-boom (*Huluppu-boom*):

“Goe-LOEP-poe-boom”

mikku (*mikku*):

“MIK-koe”

pukku (*pukku*):

“POEK-koe”

ummanu (*ummānu*):

“oem-Ma-noe”

ziggurat (*ziqqurrat*):

“ZIG-goe-rat”

Appendix

Gilgamesh en de Bijbel

Gilgamesh, het derde deel in de reeks *Kronieken van de Nefilim* is een 'hervertelling' van het oude Babylonische *Gilgamesh-epos*. Dit verhaal gaat over de avontuurlijke reis van een legendarische held. Deze mythe is mogelijk gebaseerd op een historisch figuur: koning Gilgamesh van Uruk, de vierde Sumerische koning van de eerste 'Dynastie van Uruk'. Zijn naam staat genoemd in de oude 'Sumerische Koningslijst'. Hij zou nadat 'de Grote Vloed over het land geraasd had' over de stadstaat geregeerd hebben. Assyriologen plaatsen hem in het derde millennium v.Chr. Toch is dit niet met zekerheid vast te stellen, omdat er weinig bekend is over deze grote held, behalve dan wat we hebben in het lange epos dat voor het eerst ontdekt werd in 1849 door Austen Henry Layard in de bibliotheek van de Assyrische koning Assurbanipal tijdens opgravingen in Ninevé in het huidige Irak. Sinds die tijd zijn er nog oudere fragmenten van het Gilgamesh-epos gevonden op andere plaatsen die erop lijken te wijzen dat het verhaal was samengevoegd en was herschreven op basis van oudere, losse Gilgamesh-vertellingen uit het oude Sumerië. Jeffrey Tigay schrijft in zijn boek *The Evolution of the Gilgamesh Epic*¹ over de ontwikke-

¹ Jeffrey H. Tigay, *The Evolution of the Gilgamesh Epic*, Wauconda, Illinois: Bolchazy-Carducci, 1982, 2002.

lingsgeschiedenis en het redactionele proces van de teksten die op verschillende kleitabletten zijn teruggevonden. Tzvi Abusch kwam in zijn onderzoek tot de conclusie dat er tenminste drie belangrijke versies van het Gilgamesh-epos gecategoriseerd kunnen worden als hervertellingen van het verhaal dat de sociale, politieke en religieuze thema's van de steeds veranderende nationale identiteit van het oude Babylonië bevatten: van het oude heroïsche tijdperk van dictatoriale koningen tot aan het meer 'beschaaft' bestaan van de door de staat bestuurd stad.²

De inhoud van mijn boek heb ik ontleend aan verschillende versies van het epos zelf en aan de oudere Sumerische Gilgamesh-verhalen die tegenwoordig vaak ook zijn opgenomen in publicaties van het meer bekende poëtische Gilgamesh-epos.³ Misschien dat sommige lezers van de boekenreeks *Kronieken van de Nefilim* zich afvragen waarom er een deel tussen zit dat gaat over een personage dat niet in de Bijbel voorkomt. Als men het epos rustig zou doornemen, dan komt men erachter dat dit verhaal sterk verband houdt met de Bijbel, omdat er onderlinge verbanden zijn te ontdekken die te maken hebben met de tijd en de cultuur van het Oude Nabije Oosten. Toen ik onderzoek deed voor Gilgamesh, was ik verrast over de hoeveelheid aan elementen die perfect passen binnen de verhaallijn van de hele Kroniekenserie. Het zijn er zelfs zoveel, dat ik weinig heb veranderd aan de verhaalstructuur,

2 Tzvi Abusch, 'The Development and Meaning of the Epic of Gilgamesh: An Interpretive Essay', *Journal of the American Oriental Society*, Vol. 121, No. 4 (Oct. – Dec., 2001), p. 614-622.

3 De drie vertalingen die ik gebruikt heb bij het schrijven van *Gilgamesh*, zijn die van A.R George, *The Babylonian Gilgamesh Epic: Introduction, Critical Edition and Cuneiform Texts*, Vol. 1, Oxford University Press, 2003; van Benjamin Foster, transl. ed., *The Epic of Gilgamesh: A Norton Critical Edition*, New York: W.W. Norton, 2001 en die van Maureen Gallery Kovacs, *The Epic of Gilgamesh*, Stanford University Press: Stanford, 1989.

karakters en het plot van het oorspronkelijke Gilgamesh-epos. Uiteraard heb ik de context en de betekenis ervan aangepast en geïnterpreteerd vanuit een Bijbels perspectief. Toch zullen de lezers van het derde deel van *Kronieken van de Nefilim* aardig kennis kunnen maken met een prozaversie van het eeuwenoude heldendicht, die redelijk dicht bij het originele plot ervan gebleven is. Het epos is ook relevant voor de eerste hoofdstukken uit Genesis, die ook wel als 'oergeschiedenis' worden aangeduid. Het oorspronkelijke Gilgamesh-verhaal lijkt ergens in de periode kort na de Zondvloed plaats te vinden en nog vóór de toren van Babel. In dit opstandige Mesopotamië kiest God ervoor om de lijn van Zijn beloofde en Gekozen Zaad voort te zetten. Die periode van de geschiedenis ervaart men wel als een tijd waarin God niet of nauwelijks van zich laat horen. Mensen zijn ver van God verwijderd en God geeft de volken die Hem niet eren over aan hun zinloze overleggingen, hun onverstandige, dwaze harten en hun eigen lusten, zodat zij 'de majesteit van de onvergankelijke God vervangen door een beeld dat lijkt op een vergankelijk mens, op vogels, op viervoeters en op kruipende dieren' (Romeinen 1:23). Welk verhaal leent zich nu beter om die verborgenheid van God vast te leggen door een verhaal na te vertellen dat bekend en populair was bij de burens van het volk Israël? Het Gilgamesh-epos was met name ook een nationale mythe die het wereldbeeld en de geest van Babel belichaamde en juist het tegenovergestelde is van de Bijbelse boodschap. Ik heb het verhaal gebruikt om niet alleen het 'tegenover' te laten zien, maar ook om mijn Kroniekenreeks te voorzien van een ultieme vijand van Gods Gekozen Zaad. De lezers zullen na het lezen van dit deel ontdekt hebben dat *Gilgamesh* een heel belangrijk personage is, dat staat voor de ultieme rebellie tegen God. Zijn opstandigheid zal uiteindelijk leiden tot de verstrooiing van de volken over de aarde en het overgeven aan hun eigen 'wil' of zelfs tot het toekennen van deze volken aan de (opstandige) godenzonen (Deuteronomium 32:8-9).

De dood en de zin van het leven

Het Gilgamesh-epos is het oudste, bijna complete, heldenverhaal dat is opgedoken in Mesopotamië tijdens archeologische opgravingen en de tand des tijds doorstaan heeft, maar het leest als een moderne roman of kijkt weg als een goede speelfilm. De postmoderne mens ziet zichzelf als intellectueel geavanceerder dan de mens uit de oudheid en men kan deze vaak horen zeggen: 'Dat ze dat toen al konden.' Deze mens is zichzelf echter vaak niet bewust van het feit dat er al eeuwen en zelfs millennia vóór zijn tijd al geworsteld is met de menselijke identiteit en existentie. Of het nu de moderne filosofen zoals Kierkegaard, Sartre en Nietzsche waren of filosofen uit de 20ste en 21ste eeuw, de gedachte dat wij beschaafder zijn dan onze verre voorouders heeft iets narcistisch in zich. In de tijd dat het Gilgamesh-epos geschreven werd en ook al daarvoor – want het kwam niet zomaar uit de lucht vallen – dacht men daar ook over na en schreef men daar ook al over.

Gilgamesh is een Sumerisch heerser die voor twee derde god is en voor een derde mens en dat laatste betekent dat hij uiteindelijk toch een keer zal sterven. Daarom zoekt hij naar zingeving, naar betekenis voor zijn leven, en hij is vooral wanhopig op zoek naar onsterfelijkheid, omdat hij bang is voor de dood. De dood zorgt er eigenlijk voor dat het leven zinloos wordt. Het enige wat hem wacht is het vage dodenrijk waarin alles wat een mens bereikt heeft teniet wordt gedaan. Hij begint zich te gedragen als een goddelijke dictator die zijn macht misbruikt voor zijn eigen genot. Op een dag ontmoet hij zijn gelijke in kracht: Enkidu, de wildeman. Ze raken bevriend met elkaar en besluiten samen om Humbaba, de reusachtige bewaker van het cederbos aan de voet van de berg van de goden in Libanon, te verslaan. In al zijn overmoed brengt hij met behulp van zijn trouwe Enkidu de kop van het monster terug in Uruk en tart daarmee het huwelijksaanzoek

dat hij gekregen heeft van de godin Ishtar. Hij wijst haar belofte van vergoddelijking af, omdat hij weet dat dit alleen maar tot slavernij in de onderwereld zal leiden en niet tot zijn glorieuze onsterfelijkheid. Als wraak stuurt de godin de hemelstier op hem af, maar ook die weet Gilgamesh heldhaftig te overwinnen. Hij blaakt van zelfvertrouwen en is trots op zijn heldendaden, totdat zijn sterke vriend en gelijke, Enkidu, wordt neergeveld door een ziekte die afkomstig is van de goden. Gilgamesh realiseert zich dat hoe heldhaftig hij ook is of hoe machtig hij ook wordt, hij op een dag zal sterven zoals ieder ander mens. De dood trekt alles en iedereen gelijk en berooft ieder mens van zijn betekenis en van de zin van het leven. Zijn heldendaden zullen hem uiteindelijk geen eeuwige roem brengen. Daarom gaat hij op zoek naar Utnapishtim, de Verre (Noach). Hij is de man die de Zondvloed overleefde en de enige mens die ooit, samen met zijn vrouw, onsterfelijkheid van de goden heeft ontvangen. Hij is Gilgamesh' verre voorvader en leeft ver weg op het mystieke eiland, Dilmun. De koning van Uruk hoopt het geheim over het eeuwige leven van de goden via zijn voorvader los te krijgen. Maar als hij er bij Utnapishtim achter komt dat de dood inherent is aan het menselijk leven en dat het bijzondere geschenk van het eeuwige leven nooit aan een ander mens zal worden toegekend, keert hij terug naar zijn geliefde stad Uruk. Daar vindt hij zijn roem in het bouwen van de machtige muren van zijn stad, die voor altijd zullen blijven staan, ook lang na zijn dood. Hij meent dat de mens alleen eeuwige roem vindt door deel uit te maken van iets dat groter is dan hemzelf en dat langer zal voortbestaan dan de mens zelf. Voor Gilgamesh is dat zijn eigen stadstaat.

Gilgamesh' overpeinzingen over de dood, de zinloosheid van de dingen en de wanhoop zullen Bijbellezers bekend voorkomen. Het doet denken aan de overpeinzingen van een andere koning in het boek Prediker. Deze koning van Jeruzalem, die in het He-

breeuws *Qohelet* (de Prediker) wordt genoemd, schrijft dat het hele leven als een damp is, omdat de dood alle menselijke inspanningen vernietigt. Hij vertelt over het zoeken naar plezier, rijkdom en wijsheid, maar komt tot de conclusie dat niets daarvan een blijvende betekenis heeft, omdat de dood alles op zijn kop zet en tenietdoet.

De Prediker spreekt over het genieten van de eenvoudige geneugten van het leven, zoals een vrouw, lekker eten, hard werken, omdat het najagen van macht en roem uiteindelijk waardeloos zal zijn en zal uitlopen op één grote teleurstelling. Hij stelt het gelijk aan het najagen van wind. Een een-op-een vergelijking met gedeelten uit het Gilgamesh-epos en het boek Prediker illustreert een diepgaande overeenstemming tussen de wijsheidsteksten van het Oude Testament en die uit Babylonië.

Gilgamesh-epos	Prediker
<p>Do we build a house for ever? Do we seal (contracts) for ever? Do brothers divide shares for ever? Does hatred persist for ever [in the land]? Does the river for ever raise up (and) bring floods?⁴</p>	<p>Vroegere generaties zijn vergeten, en ook de komende generaties zullen vergeten worden in de tijden die daarna weer komen. (Prediker 1:11) Generaties gaan, generaties komen, maar de aarde blijft altijd bestaan. (...) Alle rivieren stromen naar de zee, toch raakt de zee niet vol. (Prediker 1:4 en 7)</p>
<p>Since the days of yore there has been no permanence; The resting and the dead, how alike they are! They do not compose a picture of death, the commoner and the noble, once they are near to [their fate]?⁵</p>	<p>Want zowel de wijze als de dwaas zal snel worden vergeten, beiden worden ze voorgoed vergeten. Hoe bitter dat de wijze sterft, niet anders dan de dwaas. (Prediker 2:16)</p>

4 *The Ancient Near East and Anthology of Texts and Pictures.*, ed. James Bennett Pritchard, 92-93 (Princeton: Princeton University Press, 1958).

5 Ibid.

<p>[You] kept toiling sleepless (and) what did you get? You are exhausting [yourself with] ceaseless toil, you are filling your sinews with pain, bringing nearer the end of your life. (Tablet X:297-300)⁶</p>	<p>Het is, ook dit, triest en ellendig, maar zoals hij is gekomen, zo keert hij ook terug. Wat is het voordeel voor de mens dat hij zwoegt voor wind? Alle dagen van zijn leven brengt hij door in duisternis, heel zijn bestaan is vol ellende en verdriet, en vol ontevredenheid. (Prediker 5:15-16)</p>
<p>Man is one whose progeny is snapped off like a reed in the canebrake: (Tablet X:301)⁷</p>	<p>Wie weet wat goed is voor de mens gedurende het luttel aantal dagen van zijn leeg bestaan? Ze zijn voor hem zo vluchtig als een schaduw. (Prediker 6:12)</p>
<p>The comely young man, the pretty young woman, all [too soon in] their very [prime] death abducts (them). (Tablet X:302-303)⁸</p>	<p>Een wijze ziet tenminste wat hij doet, terwijl een dwaas in het duister tast. Maar ik weet ook dit: beiden treft hetzelfde lot. (Prediker 2:14)</p>

6 A.R. George, *The Babylonian Gilgamesh Epic: Introduction, Critical Edition and Cuneiform Texts*, Vol. 1, Oxford University Press, 2003, p. 697.

7 Ibid.

8 Ibid.

<p>No one sees death, no one sees the face [of death,] no one [hears] the voice of death: (yet) savage death is the one who hacks man down. (Tablet X:304-307)⁹</p>	<p>Nooit weet de mens wanneer zijn tijd gekomen is: zoals vis- sen verraderlijk worden gevang- gen door de fuik en de vogels door de val, zo wordt de mens verrast door de verraderlijke tijd, wanneer die als een klap- net op hem valt. (Prediker 9:12)</p>
<p>At some time we build a household, at some time we start a family, at some time the brothers divide, at some time feuds arise in the land. at some time the river rose (and) brought the flood, the mayfly floating on the river. Its countenance was gazing on the face of the sun, then all of a sudden nothing was there! (Tablet X:308-315)¹⁰</p>	<p>Voor alles wat gebeurt is er een uur, een tijd voor alles wat er is onder de hemel. Er is een tijd om geboren te worden en een tijd om te ster- ven, (...) Er is een tijd om lief te hebben en een tijd om te haten. Er is een tijd voor oorlog en er is een tijd voor vrede. (Prediker 3:1-2 en 8) Lucht en leegte, zegt de Pre- diker, lucht en leegte, alles is leegte. (Prediker 1:2)</p>

9 George, *The Babylonian Gilgamesh Epic*, p. 697.

10 Ibid.

<p>Oh, Enkidu, a team of two will not perish, he who is lashed to a boat will not sink, no one can tear asunder a three-ply cloth. (Gilgamesh and Humbaba A)¹¹</p>	<p>Je kunt beter met zijn tweeën dan alleen zijn, want samen zwoegen loont. Wanneer twee vrienden samen zijn en een van beiden valt, helpt de ander hem weer overeind, maar wie alleen is en ten val komt is beklagenswaardig, want hij heeft niemand die hem op de been helpt. (...) Een koord dat uit drie strengen is gevlochten, is niet snel stuk te trekken. (Prediker 4:9-10 en 12)</p>
<p>Thou, Gilgamesh, let full be they belly, make thou merry by day and by night. Of each day make thou a feast of rejoicing, day and night dance thou and play! Let thy garments be sparkling fresh, thy head be washed; bathe thou in water. Pay heed to the little one that holds on to thy hand, let thy spouse delight in thy bosom! For this is the task of [mankind]! (Tablet XI)¹²</p>	<p>Dus eet je brood met vreugde, drink met een vrolijk hart je wijn. God ziet alles wat je doet allang met welbehagen aan. Draag altijd vrolijke kleren, kies een feestelijke geur. Geniet van het leven met de vrouw die je bemint. Geniet op alle dagen van je leven, die God je heeft gegeven. Het bestaan is leeg en vluchtig en je zwoegt en zwoegt onder de zon, dus geniet op elke dag. (Prediker 9:7-9)</p>

11 V. 130-133, Benjamin R. Foster, Ed., *The Epic of Gilgamesh: A Norton Critical Edition*, New York: Norton and Company, 2001, p. 109.

12 Pritchard, *The Ancient Near East and Anthology of Texts and Pictures.*, p. 90.

De vraag die bij bovenstaande vergelijking tussen het epos en Prediker kan opkomen is of de schrijver van Prediker zijn gedachten en ideeën uit Babylonië heeft gehaald of andersom. Of maakten beide schrijvers gebruik van hetzelfde bronmateriaal? Hoe de informatiestroom ook loopt, het Gilgamesh-epos en de Prediker laten een opvallende uitwisseling zien van hetzelfde gedachtegoed. De laatste verzen van Tablet XI en Prediker 9:7-9, die zinsnede voor zinsnede dezelfde gedachte weergeven, doen toch echt wel denken in de richting van een bewuste culturele uitwisseling van ideeën.

Toch zijn de verschillen misschien wel net zo diepgaand als de overeenkomsten. Het eerste en vooral het meest voorname verschil is het polytheïsme in het Gilgamesh-epos, dat heel duidelijk niet wordt opgevolgd door Prediker, dat uitgaat van het monotheïsme. Er is een onoverbrugbare kloof die zo groot is als de kloof tussen 'Abrahams boezem' en de Hades als het gaat om het godsbeeld van Israël en het godsbeeld van de volken rondom. Daarnaast is er ook een diep onderscheid te ontdekken tussen het antropocentrische (mensgerichte) geloof van Gilgamesh en het uiteindelijke theocentrische (op God gerichte) optimisme van Qohelet. Hoewel beide teksten een soort betekenisloze wanhoop uiten, die de dood met zich meebrengt, berust Gilgamesh erin dat hij nu eenmaal een keer zal sterven en kiest hij als vervanging voor zijn eerder verlangde onsterfelijkheid en eeuwige roem, best een (post)moderne houding voor iemand uit het derde millennium v.Chr. Maar de Prediker betoogt dat het inderdaad goed is om te eten, te drinken en om vrolijk te zijn, niet alleen omdat we morgen sterven (9:10), maar omdat het een geschenk van God is (3:12) en dat 'bij alles wat je doet (...) God je aan Zijn oordeel onderwerpt' (11:9). Prediker zegt daarbij ook nog dit: 'Alles wat God doet, zo heb ik vastgesteld, doet Hij voor altijd' (3:14). Het eeuwige leven wordt dus gevonden in verbinding met God, omdat

de stadstaat uit de antieke wereld niet voor eeuwig zal blijven bestaan, maar God wel. Het individuele bestaan dat geworteld is in God, is een leven dat geworteld is in de eeuwigheid.

“Alles wat je hebt gehoord komt hierop neer: heb ontzag voor God en leef Zijn geboden na. Dat geldt voor ieder mens, want God oordeelt over elke daad, ook over de verborgen daden, zowel over de goede als de slechte.”

(Prediker 12:13-14)

Echo's uit Eden

Het streven naar zingeving en vergoddelijking of transcendentie is niet het enige dat het Babylonische epos en de Bijbelboeken met elkaar gemeen hebben. In Gilgamesh' avontuurlijke reis weerklinken ook echo's uit het paradijs, waarvan geleerden al in een heel vroeg stadium van het onderzoek naar het epos hebben opgemerkt dat ze literaire overeenkomst met elkaar vertonen. Als Enkidu zijn intrede doet in het Gilgamesh-epos, is hij nog een 'wildeman', een man die als een dier op de steppe leeft. Hij is naakt en flink behaard. Hij zwerft over de heuvels, voedt zich met gras en maakt vallen onschadelijk die de jager voor zijn zoogdiervrienden heeft gezet. Hij was door de godin Aruru geschapen om tegenwicht te bieden tegen de 'beschaafde' onderdrukking en 'felle arrogantie' van Gilgamesh ten opzichte van zijn eigen stad, Uruk.¹³ Het conflict dat hier mythisch wordt beschreven, speelt zich in feite af tussen de landelijke en stedelijke cultuur. De stadsbewoner mag dan wel meer 'beschaafd' zijn, maar hij kan heel goed barbaars en wreed worden in vergelijking tot de 'nobele wilde', die in werkelijkheid de verlossing kan vormen voor een dergelijke onderdrukking.

13 George, *The Babylonian Gilgamesh Epic*, pp. 543-544.

In de standaardversie van het Babylonische epos probeert een jager Enkidu tegen te houden om zijn vallen te slopen door hem te verleiden met Shamchat de hoer. Enkidu voelt zich tot haar aangetrokken door zijn instinctieve lust. Doordat hij seks met haar heeft, wordt hij langzamerhand tam. Zij maakt hem in de tijd die ze samen doorbrengen tot een beschaafd mens met kleding en menselijke etiquette.¹⁴ Het gaat over het eeuwenoude thema en klassieke paradigma van de menselijke geaardheid: de sensualiteit van de vrouw die van de ruwe bolster een echte verantwoordelijke, volwassen man maakt. De beschaving van de menselijke natuur wordt ook afgeschilderd als een verlies van de onschuld, die nodig is voor de menselijke groei naar volwassenheid. Als Enkidu na zijn omgang met Shamchat zijn ogen opent is het volgende met hem gebeurd:

“He had reason, he was wide of understanding.”¹⁵

Zijn natuurlijke link met de dierenwereld is verbroken en Shamchat zegt tegen hem:

“You are just like a god.”¹⁶

Dit korte gedeelte uit het epos en de mythische metafoor voor de menselijke groei en afscheiding van de dieren door het verlies van zijn onschuld kent duidelijke parallellen met de Tuin in Eden in Genesis 3. De vrouw (later Eva) die verleid wordt door de Slang, beïnvloedt Adam om ook van de vrucht van de boom van kennis van goed en kwaad te eten, waardoor hun ‘ogen geopend worden’, zij ‘als Elohim worden’ en hun onschuld verliezen.

14 Tabletten I en II, Ibid., pp. 549-561.

15 Tablet I: 202, Ibid., p. 551.

16 Tablet I: 207, Ibid., p. 551.

De historisch kritische Bijbelwetenschap heeft deze gelijkenissen tussen beide verhalen opgemerkt en daarbij de prioriteit gegeven aan de Babylonische versie, die volgens de geleerden de basis vormt voor de Bijbelse verhalen uit met name Genesis. Het gevolg daarvan was echter wel dat de Bijbelse boodschap werd verdraaid. De erfzonde, dus het verkrijgen van kennis van goed en kwaad, wordt in die denkrichting veranderd in het verkrijgen van echte kennis en wijsheid om in deze wereld te kunnen overleven. Op deze manier worden zij mens en nemen het lot in eigen handen. In deze opvatting en uitleg van Genesis 2-3 is het juist iets goeds dat mensen God ongehoorzaam zijn en vat krijgen op hun eigen menselijke bestaan en doel. God, de Schepper, wordt in deze kritische interpretatie tot vijand gemaakt en de Slang is de held van het verhaal, die de mensen helpt te ontsnappen aan hun afhankelijkheid van een jaloerse godheid, die bang is dat de mens Zijn plaats op een dag zal innemen en Hem overbodig maakt.

James Charlesworth, een geleerde uit die richting, citeert een collega-professor uit dezelfde richting, waarin hij meent dat het niet onmogelijk is om God als de vijand te beschouwen aangezien Genesis 3:8 volgens hem een tuin is voor Gods eigen plezier. In 3:23 voelt God zich bedreigd door de mensen en wordt daarmee dus hun tegenstander.¹⁷ Charlesworth concludeert:

“The story of the serpent in our culture is a tale of how the most beautiful creature [the serpent] became seen as ugly, the admired became despised, the good was misrepresented as the bad, and a god was dethroned and recast as Satan. It is perhaps because we modern humans have moved farther and farther away from nature, cutting the umbilical cord with our mother earth?”¹⁸

17 James Charlesworth, *The Good and Evil Serpent: How a Universal Symbol Became Christianized*. New Haven: Yale University Press, p. 309.

18 Charlesworth, *The Good and Evil Serpent*, p. 419.

Toch valt hier tegenin te brengen dat deze kritische zienswijze en hermeneutiek eerder een autobiografisch projectie is van de moderne trend en het (post)moderne vooroordeel ten opzichte van de Joods-christelijke depersonalisatie van de natuur. Deze zogenaamde wetenschappelijke denkrichting begrijpt de polemische achtergrond van de Bijbelse interactie met de heidense cultuur waarin die Bijbel is ontstaan niet goed, en schat daardoor het Gilgamesh-epos ook niet op waarde. Overeenkomsten in de verhalen laten wel gemeenschappelijke onderwerpen zien, maar de verschillen duiden overduidelijk op een sterk contrast aangaande de betekenis.

Charlesworth onderzoekt ook de iconografie van archeologische vondsten uit de Bronstijd van Kanaän en stelt dat het land een ‘beschaving van een slangencultus’ kende.¹⁹ Kanaän was het land dat God aan Abraham en de Israëlieten beloofd had. Ze kregen de opdracht om alle reuzenstammen uit te roeien en in steden met de ban te slaan. De reden daarvoor is het verband tussen de gigantische Anakim en de Nefilim van voor de Zondvloed (Numeri 13:32-33).²⁰

“Jozua roeide in die tijd ook de Enakieten (Anakim) [reuzen] uit die in het bergland van Juda woonden, in Hebron, Debir en Anab, en in het bergland van Israël. Hij doodde hen en vernietigde hun steden. Er bleven in het land van Israël geen Enakieten meer over, behalve in Gaza, Gat en Asdod.”
(Jozua 11:21-22)

19 Ibid., p. 100.

20 Zie *Appendix B Nefilim* in het eerste deel van *Kronieken van de Nefilim: Noach*, Zwolle: Scholten Uitgeverij, 2021, pp. 387-408. Hierin legt Brian Godawa een en ander uit over de verdrijving van de reuzenstammen uit het Heilige Land. Zij zijn het Zaad van de Slang die in strijd zijn met het Zaad van Eva.

Ergens anders heb ik uitgelegd dat de eerste hoofdstukken van Genesis, waaronder dus het scheppingsverhaal, het oude paradigma uit het Nabije Oosten volgt van het rechtvaardigen van territoriale macht over een bepaalde regio. Wanneer een koninkrijk het gezag en zijn macht zou willen laten gelden, dan vormde het scheppingsverhaal de legitimatie daarvoor. De scheppingsverhalen vertellen hoe de godheid van de stad of van het rijk, orde in de chaos schiep en beslag legde op het land.²¹ Het Babylonische scheppingsverhaal, Enuma Elish, is er een heel goed voorbeeld van. Daarin wordt beschreven hoe de god Marduk zijn hoogste plaats in de godenraad bestijgt en Babylon tot de hoogste en belangrijkste stad van de wereld maakt. Ook in Genesis is hetzelfde patroon waar te nemen: God scheidt het 'land' (ha-arets) vanuit de oervloed (de tehoom, die gelijk staan aan de chaosmacht) en belooft het 'land' uiteindelijk aan Zijn volk dat het mag beërven. Dit 'land' wordt het beloofde land Kanaän.²² Maar het Oude Testament legt ook elke keer weer de nadruk op hoe de mensen, inclusief Zijn eigen erfgenamen, Yahweh de rug toekeren en de afgoden van Kanaän gaan aanbidden. Het is theologisch gezien dan ook volkomen te begrijpen dat de grote verleider in de tuin in Eden, die Israëls verre voorvader Adam wegtrekt bij zijn God, als het symbool van Kanaän, als een slang is weergegeven. Er is binnen de context van het Oude Testament en het Israëlitisch wereldbeeld geen enkele reden om de Slang in Genesis 2-3 te interpreteren als een positief symbool. Ook in Gilgamesh is de slang juist zijn tegenstander.

21 Brian Godawa, "Biblical Creation and Storytelling: Cosmogony, Combat and Covenant": https://www.fliedner.es/media/modules/editor/cienciayfe/docs/biologos/40-godawa_scholarly_paper.pdf (02-07-2024)

22 Bruce R. Reichenbach, 'Genesis 1 as a Theological-Political Narrative of Kingdom Establishment', *Bulletin for Biblical Research* 13.1 (2003), pp. 47-69. Zie ook John Sailhamer, *Genesis Unbound: A Provocative New Look at the Creation Account* (Sisters, OR: Multnomah, 1996).

Aan het einde van Tablet XI van het Gilgamesh-epos staat namelijk een verhaal dat een echo van Genesis 3 in zich meedraagt. Als Gilgamesh er bij Utnapishtim (Noach) achter is gekomen dat hij het eeuwige leven niet kan bereiken, gaat hij ontgoocheld naar huis. Maar Utnapishtim krijgt medelijden met hem en besluit hem de locatie te onthullen van een magische plant die hem weer jong kan maken. Het zou zijn leven dus verjongen en daarmee in theorie verlengen. Gilgamesh gaat meteen op zoek en vindt de plant, maar lees hieronder wat er daarna gebeurt:

At thirty leagues they pitched camp.
Gilgamesh found a pool whose water was cool,
He went down into it to bathe in the water.
A snake smelled the fragrance of the plant,
[silently] it came up and bore the plant off;
As it turned away it sloughed a skin.²³

De plant die zorgt voor de vernieuwing van het leven en een slang die de kans op die hernieuwde jeugd 'steelt' worden vaak verbonden met de Levensboom waarvan Adam niet eet, vanwege het bedrog van de Slang. Beide bevatten ook etiologische verklaringen (oorsprongsverklaringen) voor de zichtbare biologie van de slangen: Genesis voor de slang die op zijn buik kruipt en Gilgamesh voor de slang die zijn huid afwerpt, dus van tijd tot tijd vervelt. Deze echo's uit Eden bevestigen het negatieve karakter van de slang als iemand die de kans op een nieuw of eeuwig leven afpakt en niet het positieve karakter of zelfs de stimulator voor de menselijke groei naar volwassenheid en wijsheid.

23 Tablet XI:302-307, *George, The Babylonian Gilgamesh Epic*, p. 723.

Noach en de Zondvloed in het Gilgamesh-epos

De meest fascinerende connectie die het Gilgamesh-epos met de Bijbel heeft, is de aanwezigheid van een Noach-figuur en zijn verhaal over de Zondvloed. Geleerden hebben boeken volgeschreven over dit onderwerp sinds de eerste vertalingen van het epos die eind 19de eeuw gepubliceerd waren. Een grondige vergelijking van de twee zondvloedverhalen leveren interessante resultaten op: heel wat belangrijke gelijkenissen, die sterk wijzen op een gemeenschappelijke oerbron, maar tegelijk ook heel wat – zo niet meer – belangrijke verschillen, die erop wijzen dat beide verhalen uiteenlopende betekenissen hebben.

Zoals hierboven al gesteld is, vormen de verschillende gevonden kleitabletten het bewijs dat het Gilgamesh-epos een literaire ontwikkeling heeft doorgemaakt. Een van de meest duidelijke en opvallende veranderingen betreft de toevoeging van het zondvloedverhaal dat waarschijnlijk nog niet aanwezig was in de oudste Babylonische versie van deze heldendicht, maar wel in de latere Babylonische versies. Op grond hiervan heeft Tigay beweerd – en de meeste geleerden op dit gebied zijn het er nu over eens – dat het Akkadische zondvloedverhaal, genaamd *Atrachasis*, als bron is gebruikt voor het aanvullende verhaal in de Gilgamesh-cyclus. Ook een derde en oudere Sumerische versie over de Zondvloed, de Eridu Genesis, zou mogelijk van invloed zijn geweest op het Gilgamesh-epos.²⁴

Maar hoe is de relatie met Genesis 6-9 met het Bijbelse zondvloedverhaal en de Ark van Noach? Onder de geleerden wordt vrijwel unaniem aangenomen dat dit verhaal in de loop van de tijd met behulp van meerdere bronnen is geschreven en geredigeerd. De meer ‘extreme’ opvatting over deze de bronnensplit-

²⁴ Tigay, *The Epic of Gilgamesh*, pp. 214-240.

sing is overgenomen door het ‘wetenschappelijk establishment’. Deze heeft geprobeerd om heel het Oude Testament en in het bijzonder het zondvloedverhaal, in verschillende, tegenstrijdige tekstoverleveringen op te delen. Het zou bij Genesis 6-9 dan met name gaan om een samenstelling van twee bronnen met tegengestelde godsdienstige gedachten, de oudere ‘Yahwistische’ bron (J) en de nieuwere ‘Priesterlijke’ bron (P) die met elkaar zijn verweven. Met de komst van de literaire kritiek en nieuwe vormkritiek is deze radicale opvatting uit de gratie geraakt. Het probleem met die eerdere populaire opvatting is dat er totaal geen manuscriptbewijs is voor het toch wel speculatieve radicale redactieproces dat men heeft voorgesteld.²⁵ Wat in recenter onderzoek steeds meer aan het licht is gekomen, is de geniale compositie die terug te vinden is in de overgeleverde literaire tekst, die nauwelijks valt op te delen in verschillende, specifieke bronnen. Gordon Wenham wijst bijvoorbeeld naar de complexe, literaire, poëtische vorm van het ‘chiasme’ waarvan gebruik is gemaakt in heel Genesis 6-9. Een chiasme is een soort spiegelende structuur die het plot met toenemende opeenvolging van gebeurtenissen en spanning opbouwt naar het midden van het verhaal, waar meestal ook de thematische boodschap wordt benadrukt, om vervolgens de tweede helft van het verhaal af te sluiten met een reflectieve omkering van de eerste helft. Zou men beide helften naast elkaar leggen, dan komt men aan beide kanten, tegenover elkaar dezelfde woorden, woordspelletjes of thema’s tegen. Om er een goed beeld bij te

25 Zie Umberto Cassuto, *The Documentary Hypothesis and the Composition of the Pentateuch*, Skokie, IL: Varda Books, 1941, 2005; Duane A. Garrett, *Rethinking Genesis: The Sources and Authorship of the First Book of the Pentateuch*, Baker, 1991; John H. Sailhamer, *The Meaning of the Pentateuch: Revelation, Composition and Interpretation*, Downers Grove, IL: Intervarsity, 2009; “The New Literary Criticism,” Gordon J. Wenham, Vol. 1, Genesis 1–15. Word Biblical Commentary. Dallas: Word, Incorporated, 1998, pp. xxxii-xlii; Victor P. Hamilton, *The Book of Genesis, Chapters 1–17*. The New International Commentary on the Old Testament. Grand Rapids, MI: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1990, pp. 12-38.

krijgen volgt hieronder de literaire, chiasmische structuur van het zondvloedverhaal uit Genesis zoals ook Wenham dat gedetailleerd heeft weergegeven²⁶, waarbij hij de nadruk legt op de originaliteit van de auteur en daarmee bewijst dat het zinvoller is om daarnaar te kijken, dan te speuren naar vermeende speculatieve bronnen, waarvoor men uiteindelijk toch geen tekstbewijs kan vinden.

- A. Noah (vi 10a)
- B. Shem, Ham and Japheth (10b)
- C. Ark to be built (14-16)
- D. Flood announced (17)
- E. Covenant with Noah (18-20)
- F. Food in the ark (21)
- G. Command to enter ark (vii 1-3)
- H. 7 days waiting for flood (4-5)
- I. 7 days waiting for flood (7-10)
- J. Entry to ark (11-15)
- K. Yahweh shuts Noah in (16)
- L. 40 days flood (17a)
- M. Waters increase (17b-18)
- N. Mountains covered (19-20)
- O. 150 days waters prevail (21)-24)
- P. GOD REMEMBERS NOAH (viii 1)
- O' 150 days waters abate (3)
- N' Mountain tops visible (4-5)
- M' Waters abate (5)
- L' 40 days (end of) (6a)
- K' Noah opens window of ark (6b)
- J' Raven and dove leave ark (7-9)
- I' 7 days waiting for waters to subside (10-11)

26 Gordon J. Wenham, "The Coherence of the Flood Narrative", *Vetus Testamentum* 28, no. 3 (1978), p. 338.

- H' 7 days waiting for waters to subside (12-13)
- G' Command to leave ark (15-17 (22))
- F' Food outside ark (ix 1-4)
- E' Covenant with all flesh (8-10)
- D' No flood in future (11-17)
- C' Ark (18a)
- B' Shem, Ham and Japheth (18b)
- A' Noah (19)

De vroege Bijbelse kritiek probeerde het Bijbelse zondvloedverhaal te reduceren tot een afgeleide van de Babylonische versie, maar ook op die theorie is men nu teruggekomen – enkele geleerden daargelaten.²⁷ Archeoloog P.J. Wiseman ontdekte het bestaan van een 'toledot'-formule of -structuur in Genesis: 'dit zijn de generaties van', die heel goed mogelijk eerder duiden op het originele bronmateriaal dat ooit op kleitabletten was gegraveerd, dan op mengelmoes van de Yahwist, de priestercodex en andere, elkaar tegensprekende bronnen.²⁸ Welke narratieve congruentie er ook bestaat tussen het Bijbelse zondvloedverhaal en dat van het Gilgamesh-epos, het ziet er sterk naar uit dat ondanks hun 'genetische' gelijkenissen, zij geen afgeleide van elkaar zijn.

In *Gilgamesh* schrijf ik over het bezoek dat Gilgamesh brengt aan Noach en zijn vrouw op een ver eiland. Noach vertelt de held het verhaal over de Zondvloed net zoals hij dit doet in het Gilgamesh-epos, maar niet volgens het scenario van het epos. Het verslag van de Zondvloed dat Gilgamesh de schrijversgilde van

27 Bill T. Arnold en David B. Weisberg, "A Centennial Review of Friedrich Delitzsch's 'Babel und Bibel' Lectures", *Journal of Biblical Literature*, Vol. 121, nr. 3 (Autumn, 2002), pp. 441-457.

28 P.J. Wiseman, D.J. Wiseman, Ed., *Ancient Records and the Structure of Genesis: A Case for Literary Unity*, Thomas Nelson, 1985.

Sinleqiunninni laat graveren op kleitabletten en in steen is niet gelijk aan het ooggetuigenverslag van Noach. Waarom niet? Gilgamesh verzet zich tegen de God van Noach, Yahweh Elohim, de God die we kennen uit de Bijbel. Hij wil deze God niet dienen. Voor mijn *Kronieken van de Neflim*-reeks is het daarom logisch dat hij naast dat hij God verwerpt, ook Gods heilsgeschiedenis verwerpt en op de proppen komt met zijn eigen geschiedenis, die over hem gaat en waarmee hij zichzelf op een voetstuk plaatst. Ik geloof dat het Gilgamesh-epos opzettelijk is ontworpen ten gevolge van het afwijzen van de enige, ware Schepper van de hemel en de aarde: Yahweh. Het is naar mijn mening ook de aard van alle verhalen die wel overeenkomsten vertonen met wat we lezen in de eerste hoofdstukken van Genesis, maar die altijd polytheïstisch, mythisch van karakter zijn. In de andere appendices uit de eerste twee delen van *Kronieken van de Neflim*, schreef ik daar al over.²⁹

Wat is dan het zondvloedverhaal in het originele Gilgamesh-epos? In Tablet XI van het oude, epische heldendicht vertelt Utnapistim (de Babylonische Noach-figuur) dat vanwege niet nader uitgelegde zonden van de mensen, de goden besluiten een watervloed over de aarde te sturen om de hele mensheid uit te roeien. Maar de god van de wateren van de Afgrond, Enki (of Ea), steekt er een stokje voor en sluipt weg uit de godenvergadering om Utnapistim, een voornaam man uit Shuruppak in Mesopotamië, te waarschuwen. In een droom vertelt Enki hem dat hij zijn riethuis moet

29 Een van de grote plotten van *Kronieken van de Neflim* is dat verschillende stammen en volken die God loslaten Gods verhaal loslaten en vervangen met hun eigen mythen en legendes, waarmee ze menen te kunnen rechtvaardigen dat ze zich niet hoeven te bekeren van de zondige wegen waarop ze zich begeven. Ze leven immers als een godsdienstig bestaan door te doen wat de goden willen. Maar in feite is het hoogmoed en zijn het de afgodendienaars zelf, die als goden anderen willen overheersen.

afbreken en (er) een grote boot (van) moet bouwen om 'het zaad van alle levende wezens' te redden. Hij geeft hem de afmetingen van het enorme vaartuig en de instructies voor de bouw ervan.

Utnapishtim moet liegen wanneer zijn bureu hem vragen waarom hij die boot aan het bouwen is. Hij legt hen uit dat hij stroomafwaarts naar de stad Eridu wil varen. Wanneer de boot af is, laat hij allerlei dieren aan boord gaan en zijn familie en een aantal bekwame vaklui.

Dan laten de goden onder leiding van de stormgod Adad de stormwinden en de regen neerkomen op het land, die zo verwoestend zijn dat de goden er zelf angstig van worden en naar de hemel vluchten als een stel bange honden met de staart tussen de benen. De storm en de stortbuien gaan voor zes dagen en zeven nachten tekeer totdat 'alle mensen in klei veranderd zijn'.

De boot loopt uiteindelijk na zeven dagen vast op de berg Nimush. Utnapishtim laat een duif uit om te zien of die ergens een tak kan vinden om op te rusten, maar die vindt het dier helaas niet en keert daarom terug bij hem. Hij wacht en stuurt vervolgens een zwaluw, maar ook die keert terug. Later stuurt hij nog een raaf, maar die blijft weg. Het betekent dat het land droog genoeg is om de boot te verlaten.

Vervolgens brengt Utnapishtim een offer aan de goden, die meteen 'de aangename geur ruiken' en 'zich als vliegen rond het offer verzamelen'. Maar als Enlil aankomt en de boot ziet, wordt hij woedend. Ook Utnapishtim had de verwoesting niet mogen overleven. Al snel komt hij er via Ninurta achter dat Enki het besluit van de goden had gelekt naar de man van Shuruppak. Enlil en Enki krijgen het aan de stok met elkaar, maar de sluwe Enki ontkent dat hijzelf het besluit van de goden niet rechtstreeks aan Utnapishtim onthuld heeft, maar dat hij het via een droom aan deze man had geopenbaard. Enlil legt zich neer bij het bedrog van Enlil en besluit vrij abrupt Utnapishtim en zijn vrouw in de boot onsterfelijkheid te schenken,

zodat ze zouden zijn als de goden. Maar hij laat hen ver weg bij de mensen vandaan wonen ‘aan de monding van de rivieren’. Utnapishtim vraagt zich af wie de goden voor Gilgamesh zou kunnen samenbrengen om hem te geven wat de held van de Zondvloed ontvangen had. Het ziet ernaar uit dat Gilgamesh voorbestemd is om te sterven net als ieder ander mens. Maar om te bewijzen dat hij waardig is om eeuwig te leven, moet de koning het onmogelijke bewijzen: wakker blijven voor zes dagen en zeven nachten. Op die manier zou hij laten blijken macht te hebben over het stiefkind van de dood, de slaap. Maar Gilgamesh kan het niet en Utnapishtim stuurt hem terug naar huis met als troost de locatie van een magische plant die hem zijn jeugd weer zal teruggeven. Als hij de plant eenmaal gevonden heeft, neemt een slang die listig van hem af.

Wenham heeft zeventien grote overeenkomsten tussen de Zondvloed uit Genesis en die van Gilgamesh op een rij gezet³⁰, die toch lijken te wijzen op een gemeenschappelijke oerbron. Er moet wel een connectie zijn tussen beide of dat beide dezelfde link hebben naar een ‘oorspronkelijk’ verhaal en/of gebeurtenis.

1. Het goddelijke besluit tot de vernietiging
2. De waarschuwing aan de held van de Zondvloed
3. Het gebod om een ark te bouwen
4. Een held die gehoorzaamt
5. Het gebod om de Ark binnen te gaan
6. Binnengaan van de Ark
7. Het sluiten van de deur
8. De beschrijving van de Zondvloed
9. De vernietiging van het leven op aarde
10. Het einde van de regen

30 Wenham, “The Coherence of the Flood Narrative”, p. 346

11. De Ark blijft vastzitten op een berg
12. De held opent een venster
13. Verkenning van het land door middel van vogels
14. Uit de Ark gaan
15. Offer
16. De reuk van het offer wordt opgemerkt door de godheid
17. Zegen voor de held van de Zondvloed

Toch zijn er volgens Alexander Heidel's stadaardwerk *The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels* heel wat radicale uiteenlopende betekenissen tussen beide verhalen waar te nemen. Als eerste valt te wijzen op de naam van de held van de vloed: Utnapishtim. Het betekent: 'Hij die het leven zag'. Het is schijnbaar een vrije vertaling van de Sumerisch naam Ziusudra, die 'hij die het eeuwige leven vond' betekent. In het verhaal dat hoogstwaarschijnlijk ten grondslag ligt aan Gilgamesh' versie van de Zondvloed, het Akkadische Atrachasis-epos, is de naam dus Atrachasis en dat betekent weer 'uitzonderlijk wijs'. Noachs naam betekent in het Hebreeuws eenvoudigweg 'rust'.³¹

Het tweede verschil. De Sumerische Noach, Ziusudra, was priesterkoning van de stad Shuruppak, de tiende (of achtste) volgens de Sumerische koningslijst. In het Gilgamesh-epos is Utnapishtim alleen een rijke burger van Shuruppak en geen koning. Noach uit de Bijbel is de tiende aartsvader in de periode voor de Zondvloed, maar meer dan dat weten we niet. Het is alleen bekend dat hij 'met God wandelde' en dat Hij genade vond in de ogen van Yahweh.³² Vervolgens is er vast te stellen dat er in Genesis maar acht mensen met de dieren in de Ark gered worden: Noach en zijn vrouw, hun drie zonen en hun vrouwen. In de Eridu Genesis/het

31 Alexander Heidel, *The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels*, Chicago, Illinois: Universiteit van Chicago, 1946, 1963, p. 227.

32 Heidel, *The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels*, p. 228.

Sumerische (scheppings- en) zondvloedverhaal en in Gilgamesh, gaat zijn hele familiestam de boot in en nog een aantal werklie- den en zijn schipper.

Daarna wijst Heidel nog op de theologische verschillen tussen de oorzaak van de Zondvloed en de mogelijkheid voor de mensheid om gered te kunnen worden.³³ In Atrachasis zorgt het lawaai van de overbevolking van de mensheid ervoor dat Enlil niet kan sla- pen en daarom stuurt hij eerst plagen en hongersnoden, maar spijtig genoeg, zonder enig resultaat. Daarna zendt hij pas de vloed om het opstandige geluid in de kiem te smoren.³⁴ In het Gilgamesh-epos sturen de goden de vloed vanwege een zonde die niet nader gespecificeerd wordt (Tablet XI:180). Utnapishtim liegt tegen zijn buren over de reden voor de bouw van de boot, omdat de goden niet willen dat de mensen weten wat hen spoedig zal overkomen. De oorzaak voor de Zondvloed is in Genesis van een geheel andere aard. De grote vloed is een rechtvaardig oor- deel over de aarde die verdorven is en vol is met geweld.

“Toen zag Yahweh dat het kwaad van de mens op aarde groot was en dat al het streven dat bedacht wordt in zijn hart te allen tijde alleen maar slecht is. Het berouwde Yahweh dat Hij de mens ge- maakt had op de aarde en hij voelde zich gekwetst in Zijn hart.” (Genesis 6:5-6)

Sommige uitleggers stellen op basis van Genesis 6:3 dat God de mensheid nog een genadetijd van honderdtwintig jaar gaf waarin

33 Ibid., p.230-232.

34 Bernard Batto stelt dat dit verschil door geleerden vaak over het hoofd wordt gezien. De geluidsoverlast en het lawaai ‘*indicate the cries of rebellion of humankind against the authority of the deity. In the prior revolt by the lesser gods Enlil’s sleep was also interrupted by a similar outcry from the rebel gods. The humans are thus portrayed as carrying on in the spirit of the slain rebel god out of whose flesh and blood they were created.*’ Bernard Batto, ‘The Sleeping God: An Ancient Near Eastern Motif of Divine Sovereignty’, *Biblica* 68 (1987), p. 160.

men zich kan bekeren tot God en Hem alsnog kan gaan gehoorzamen. Hoewel dit zo niet letterlijk in de tekst is terug te vinden, zijn er twee andere gedeeltes uit het Nieuwe Testament die lijken te wijzen op een laatste kans in de periode voor de Zondvloed:

“Hij is naar de geesten gegaan die gevangen zaten, om dit alles aan hen te verkondigen. Ten tijde van Noach weigerden zij te gehoorzamen, *toen God geduldig wachtte* en de ark gebouwd werd. In de ark werden slechts enkele mensen, acht in totaal, door de watervloed heen gered.”

(1 Petrus 3:19-20)

en

“Evenmin heeft Hij de wereld uit de voortijd gespaard: alleen Noach, *de heraut van de rechtvaardigheid*, liet Hij met zeven anderen in leven toen Hij de watervloed over die wereld vol goddelozen liet komen (...) en ze daarmee ten voorbeeld gesteld aan alle goddelozen van latere tijden.”

(2 Petrus 2:5-6)

Ik weet dat er een zekere aanname in bovengenoemd verschil zit, maar door het hele Oude Testament heen, geldt dat als de mens zich bekeert, God Zijn plannen voor het oordeel laat vallen. Er staat echter niet in Genesis dat Noach ook daadwerkelijk ‘woorden’ predikte aan degenen over wie God het oordeel had uitgesproken. Sommige uitleggers menen dat ‘de heraut van de rechtvaardigheid’ daarop zou wijzen. Men hoort het weleens in preken over de Zondvloed terugkomen en ook kinderbijbels noemen het. Noach zou dan net als de apostelen in het boek Handelingen redevoeeringen hebben gehouden tegen zijn tijdgenoten. Maar dat is slechts een aanname. De context waarbinnen de term ‘heraut van de rechtvaardigheid’ staat, is niet per se die van een

zendingssituatie, het gaat over Noach binnen het geheel van Genesis 6-9: een oordeelscontext. Petrus stelt daarmee de gemeente gelijk aan Noach en de goddelozen van zijn tijd, die het Laatste Oordeel staan te wachten, gelijk aan de goddelozen die omkwamen in Gods eerdere oordelen, in dit geval in de Zondvloed. Ook Jezus gebruikt Noachs voorbeeld in Zijn preek op de Olijfberg voor Zijn komende oordeel:

“Zoals het was in de dagen van Noach, zo zal het zijn wanneer de Mensenzoon komt. Want zoals men in de dagen voor de vloed at en dronk, trouwde en uithuwelijkte, tot aan de dag waarop Noach de ark binnenging, en niemand wist wat er gebeuren zou, totdat de vloed kwam die iedereen wegnam, zo zal het ook zijn wanneer de Mensenzoon komt.”

(Mattheüs 24:37-39)

Noachs voorbereiding op de Zondvloed, door de Ark te bouwen, was al een prediking op zich, die luider sprak dan woorden. Maar blijkbaar werd zijn bouwactiviteit niet begrepen door degenen die ‘niet wisten wat er gebeuren zou’, totdat de Zondvloed hen allemaal wegvaagde. Er is nog een gedeelte uit het Nieuwe Testament dat licht werpt op Noachs bouwen van de Ark ter voorbereiding op de Zondvloed als ‘de prediking’ zelf.

“Door zijn geloof bouwde Noach, toen God hem een aanwijzing had gegeven over wat er stond te gebeuren maar nog voor niemand zichtbaar was, vol ontzag een ark om zijn familie te redden. Zo veroordeelde hij de wereld en viel de gerechtigheid die voortkomt uit geloof hem als erfenis ten deel.”

(Hebreeën 11:7)

Een generatie die het oordeel ontvangt, krijgt vaak ook de kans van God om zich te bekeren, maar dat doet Hij niet altijd, zoals bij Jona, door middel van prediking of woorden. Hij gebruikt daarvoor ook voorbeelden van daden. In Noachs geval is het bouwen van de Ark naar de opdracht van God een geloofsdaad. Het gehoorzaam bouwen van dit reddingsmiddel is tegelijk ook een teken voor de mensen om Noach en zijn familie heen.

De Ark vormt ook een groot verschil met de andere verhalen. In de eerste plaats zijn de fysieke kenmerken al heel anders dan van de boot op Tablet XI van het Gilgamesh-epos. De Ark van Noach was 150 of 135 meter lang, 25 of 22 meter breed en 15 of 13 meter hoog (dit hangt af van welke lengtemaat men uitgaat, de Hebreeuwse of heilige el). Het zou daarmee een waterverplaatsing hebben van ongeveer 43.300 ton. De enorme kist had drie verdiepingen met daarin ruimtes voor de dieren. Dit alles klinkt best haalbaar en niet per se in de letterlijke zin van het woord 'fantastisch'. Het schip van Utnapishtim daarentegen klinkt als onwerkelijk. In de eerste plaats is het al niet zeevaardig. Volgens de Babylonische afmetingen die het zou hebben, moet het om een kubus van 60 bij 60 bij 60 gegaan zijn en had de boot zeven verdiepingen met een waterverplaatsing van 228.500 ton. De vloed die Utnapishtim aan Gilgamesh beschrijft zou er zeker voor gezorgd hebben dat het gevaarte zou zijn gekapseisd.³⁵ De Ark van Noach wijst mogelijk op Gods schepping in het klein, waar de boot van Utnapishtim eerder wijst naar de Babyloni-

35 Heidel, *The Gilgamesh Epic and Old Testament Parallels*, p. 329. Daarbij valt echter nog wel op te merken dat door middel van lasertechnieken men op een ander kleitablet met daarop fragmenten van het Atrachasis-epos meer duidelijkheid heeft gekregen over de mogelijke oorspronkelijke vorm van Atrachasis' boot. De standaardversie mist woorden in de beschrijving van de boot. Volgens Assyrioloog Irvin Finkel stelt de aanvullende tekst dat de boot gemaakt moest worden naar 'het ontwerp van een cirkel'. Kortom de boot was *rond*. Zie <https://www.youtube.com/watch?v=sbfr-9US31k> (3 juli, 2024).

sche stad of naar het godsdienstige centrum ervan: de ziggurat, de tempeltoren.³⁶

In Genesis 7 staat dat de Zondvloed begint met de regen uit de hemel en met water dat uit de bronnen van de oervloed onder de aarde omhoogsteeg. De stortregen hield veertig dagen en veertig nachten aan, en na honderdvijftig dagen begon het water weer te dalen totdat de aarde droog genoeg was om de Ark te kunnen verlaten. In totaal hadden Noach, zijn familie en de dieren één jaar lang in de kist gewoond om Gods oordeel te overleven. De zondvloedverhalen uit Babel stellen dat de stormvloed slechts zeven dagen en zeven nachten over het land raasde. Vervolgens kostte het nog wat extra dagen (er staat niet hoeveel precies), voordat het land weer volledig was opgedroogd en Utnapishtim/Atrachasis de boot kon verlaten.

Wat de zondvloedverhalen van Ziusudra, Utnapishtim en Noach met elkaar gemeen hebben is dat de ‘helden’, nadat zij hun reddingsvaartuig zijn uitgegaan, hun goden of God offers brengen als dank of om hen goed te stemmen. Het grote theologische verschil zit hem echter in de goddelijke reacties op dit offer. In het Gilgamesh-epos staat:

“The gods smelled the savour,
the gods smelled the sweet savour,
the gods gathered like flies around the sacrifice.”
(Tablet XI:161-163)

Andrew George schrijft hierover het volgende:

36 The Bible Project, *Why the Design of Noah's Ark Matters*: https://www.youtube.com/watch?v=g_oZTU3b-tE (13 juli, 2023).

“The simile (vergelijking) used to describe the gods’ arrival is famously the image of hungry flies buzzing around a piece of food. This imagery implies a somewhat cynical view of gods, even more disrespectful than the earlier simile likening them to cowering dogs.”³⁷

Heidel voegt nog een extra dimensie aan deze denigrerende dierachtige vergelijking voor de goden toe, wanneer hij meent dat de goden tijdens de vloed zonder offers de tijd hadden moeten zien doorkomen. Nu er weer een offer is, storten ze zich hongerig op het eten dat ze hadden gemist. Daarmee zou dus gesuggereerd worden dat zij afhankelijk zijn van hun eigen schepsels. Vervolgens begint Enlil ook nog eens ruzie met Enki te zoeken, omdat deze god het geheim van de goden had onthuld aan Utnapishtim. Enki verdedigt zich en laat het zo overkomen dat hij het niet zelf direct aan Utnapishtim heeft verteld maar via de wand van zijn rieten hut, toen de man uit Shuruppak lag te slapen: dus tijdens een droom. Op deze manier praat Enki zichzelf eruit. De Bijbel gebruikt daarentegen geen dierachtige vergelijkingen voor God, maar wel een mensachtige vergelijking. God komt antropomorfisch over en dat is legitiem, omdat de mens is geschapen naar het beeld en de gelijkenis van Elohim. Het offer moet men dus verstaan in priesterlijke termen van verzoening voor de zonde.

“De geur van de offers behaagde de HEER, en Hij zei bij zichzelf: Nooit weer zal Ik de aarde vervloeken vanwege de mens, want alles wat de mens uitdenkt, van zijn jeugd af aan, is nu eenmaal slecht. Nooit weer zal Ik alles wat leeft doden, zoals Ik nu heb gedaan.” (Genesis 8:21)³⁸

37 George, *The Babylonian Gilgamesh Epic*, p. 518.

38 Zie ook Leviticus 1:9 waarin het brandoffer door God wordt aangemerkt als een ‘geurige gave, die Yahweh behaagt’.

Heidel legt hierover uit

“The propitiatory (verzoenend) character of the sacrifice is brought out quite clearly in the biblical narrative, where the ascending essence of the burnt-offerings is called a “soothing odor” or literally, an “odor of tranquilization”. One purpose of Noah’s sacrifice, as seems to be indicated by what follows, probably was to appease the wrath of God which had been kindled by the sins of mankind and which Noah had just witnessed. But at the same time, it was undoubtedly an offering for the expiation (genoegdoening) of his own sins and those of his family.”³⁹

De Babylonische antropomorfe beschrijvingen van hun goden gaan in op hun eigen zwakheden (honger) en zonde (ruzie maken), maar in de Bijbel gaan de menselijke karaktertrekken van God over relatie (vergeving en verzoening). God richt zich daarbij op de mens, maar de goden van Babel richten zich egoïstisch op zichzelf.

In de Babylonische versies van de Zondvloed, worden Noach en zijn vrouw gezegend met onsterfelijkheid door de god Enlil, die uiteindelijk maar toegeeft aan Enki’s zelfverdediging. Ze mogen gaan wonen ‘aan de monding van de rivieren’ en dit verwijst waarschijnlijk naar de Perzische Golf, waarin de Eufraat en de Tigris uitmonden. Het is volgens het Gilgamesh-epos een verre ‘plaats waar de zon opkomt’. Het Sumerische Zondvloedverhaal noemt die plaats bij naam. Het gaat om een eiland, genaamd Dilmun, dat volgens geleerden in het gebied van de Bahreinse eilanden ligt. In Genesis 9 gaat het niet over Noachs laatste ‘rustplaats’. Het gedeelte is vooral theologisch van karakter vanwege Gods verbondssluiting met Noach, zijn zonen en de hele aarde.

39 Heidel, *The Gilgamesh Epic*, p. 255.

Hij zegent Noach en geeft hem daarna weer de oorspronkelijke opdracht die in Genesis 1 (en 2) ook aan de eerste mens Adam werd gegeven. Noach is de eerste mens van de 'nieuwe wereld' na de Zondvloed en hij en zijn zonen moeten zich weer vermenvuldigen om de aarde te vullen en om heerschappij over alle schepselen te voeren (Genesis 9:1-3). Voor de schepping van de hemel en de aarde, was de aarde woest en ledig en waren er alleen maar de wateren van de chaos waarover duisternis lag. Hetzelfde geldt voor de periode van de Zondvloed. De aarde was toen naar haar oorspronkelijke staat teruggekeerd. Maar God heeft Zijn evenbeeld bewaard in de 'tevah', de Ark, die in zekere zin dus een heiligdom was voor Adams nakomeling, die Gods beeld op aarde representeerde. De mens die naar Zijn evenbeeld geschapen is, krijgt nu extra bescherming. God versterkt en benadrukt de waarde van het leven van Zijn beelddrager (verteenwoordiger) op aarde in Genesis 9 door de doodstraf in te voeren op het vermoorden van een mens, die gemaakt is naar het beeld en de gelijkenis van God om zo het geweld waarin er in Genesis 6 gesproken werd, legaal in te perken. Dit geweld was al begonnen bij Kaïn, had zich verder uitgebreid tijdens zijn nakomeling Lamech (4:23-24) en was tijdens de periode van de Nefilim tot een explosie gekomen waardoor de aarde er vol van was (6:4-5 en 11). Dit mocht nooit meer gebeuren, vandaar Gods nieuwe maatregel, de doodstraf.

De regenboog wordt Gods teken van Zijn verbond met de aarde. Telkens als Hij die ziet, zal Hij aan Zijn belofte denken en Zichzelf ervan weerhouden om opnieuw een Zondvloed te sturen. Op die manier zal Hij de aarde niet meer oordelen (9:12-17 vgl. 8:21-22). In het Gilgamesh-epos is er een niet bij naam genoemde moedergodin (gelinkt aan de god Anu) die ook een gelofte doet:

“Behold, O gods, I shall never forget (the significance of) my lapis lazuli necklace,
I shall remember these times, and I shall never forget.”⁴⁰
(Tablet XI:165-169)

Als haar ketting net als die dag daar bij het offer van Utnapishtim weer eens vol vliegen zit, dan zal ze weer terugdenken aan de hongerige goden die rond zijn offer zoemden en ook zal ze haar bijzondere verantwoordelijkheid gedenken die ze heeft ten opzichte van haar menselijke kinderen.⁴¹

Vergelijking en contrast

De waarde van vergelijkende religiewetenschappen ligt in het beter verstaan van de historische en culturele context van oude godsdienstige geschriften zoals de Bijbel. Het gebeurt te vaak dat men het eigen vooringenomen, (post)moderne wereldbeeld of zelfs de eigen politieke agenda, op de oude teksten projecteert om het te ‘gebruiken’ of ‘misbruiken’ voor het eigen doel, hetzij positief of negatief. Zo hebben christenen zich wel schuldig gemaakt aan bepaalde poëtische gedeelten uit de Bijbel in het keurslijf van een hyper letterlijke hermeneutiek te persen of door hun huidige wetenschappelijke begrip toe te passen op de oude teksten en de schrijvers van toen die een heel ander wereldbeeld hadden, te laten buikspreken. In Appendix D van *Noach* heb ik het punt gemaakt dat de Bijbelse auteurs mannen van hun tijd waren die Genesis niet schreven als een wetenschappelijke verhandeling over de oorsprong van het universum. In dat geval zou het boek er waarschijnlijk heel anders hebben uitgezien. Men

40 Stephanie Dalley, *Myths from Mesopotamia, Creation, The Flood, Gilgamesh and Others*, New York: Oxford University Press, Revised Edition 2008, p. 114-115.

41 George, *The Babylonian Gilgamesh Epic*, p. 518.

schreef met het oog op God om de lezer te laten weten wie Hij is en dat deed men binnen het wereldbeeld van de dagen waarin zij leefden.⁴² Als wij de Bijbel met onze eigen moderne categorieën gaan lezen en als wij er onze eigen schema's op leggen, dan kan het zomaar zijn dat we de mens, die God gebruikt heeft om Zijn Woord op te schrijven, zullen vergeten en daarmee lopen we ook het risico zijn boodschap over God mis te lopen.

Het gebeurt ook wel dat men met de moderne opvattingen over de ontwikkelingsgeschiedenis van de literatuur toepast op de Bijbel om zo de verhalen daaruit in diskrediet te brengen door die te reduceren tot weer eens een van de vele mythen die zich in de loop van de tijd ontwikkeld hebben. Dit moderne en ook postmoderne vooroordeel dat het slechts een van de zoveel visies is en waaraan geen waarheid te ontleen zou zijn, negeert ook de polemische strekking van veel oude literatuur die historische gebeurtenissen met uiteenlopende betekenissen interpreteerde of via andere theologische lenzen de verhalen van toen opnieuw vertelde. Dit is geen syncretisme of evolutionair plagiaat of hoe men het ook maar negatief zou willen duiden. Het gaat in Genesis onder andere om de ondermijning van een polytheïstisch wereldbeeld.

Ook de namen in het zondvloedverhaal van de Bijbel zijn anders dan die van de Mesopotamische zondvloedverhalen. Het is ook afhankelijk van het tijdperk en de cultuur waarin de teksten ontstaan zijn. Daarnaast heeft het simpelweg ook te maken met vertaling. Zo zou – zoals hierboven al aangegeven – Utnapishtim de Babylonische vrije vertaling kunnen zijn van de Sumerische naam Ziusudra: 'het vinden van een lang leven' of iets dergelijks. Sommige geleerden menen dat het middelste element van Utnapishtim de oorsprong bevat voor de Hebreeuwse naam Noach:

42 Zie *Appendix D Een Mesopotamisch Kosmisch wereldbeeld in de Bijbel in Kronieken van de Nefilim: Noach*, Zwolle: Scholten Uitgeverij, 2021, pp. 427-461.

Utn'ahpishitim. Er zijn ook gevallen te noemen van regelrechte naamsveranderingen om het verhaal aan te passen aan het paradigma van de toenmalige cultuur en de goden die men daarin aanbad. Een belangrijke Sumerisch tekst, *The Descent of Inanna into the Underworld*, was letterlijk door de Babyloniërs herschreven als *The Descent of Ishtar into the Underworld* om het dus nu van toepassing te laten zijn op hun godin Ishtar.⁴³ In het epische Babylonische scheppingsverhaal, Enuma Elish, gaat het over de god Marduk en zijn glorieuze opkomst in het Mesopotamische pantheon. Het geeft als het ware mythische weergave en rechtvaardiging voor de opkomende, nieuwe wereldmacht Babel in het begin van de 18de eeuw v.Chr.⁴⁴ Maar wanneer koning Sanherib van Assyrië het Oud-Babylonische rijk veroverd rond 689 v.Chr., herschrijven de Assyrische schrijvers Enuma Elish en vervangen Marduk met Ashur, de Assyrische hoofdgod.⁴⁵

In de Bijbel komt herbenoeming van mensen ook veelvuldig voor. In het Oude Nabije Oosten was dit ook gebruikelijk en deed men dit om iemands bestemming of identiteit uit te drukken. Wie de Bijbel kent, weet dat Abram werd veranderd in Abraham om weer te geven dat hij 'vader van velen' werd. Jakob, 'verdringer' of plat gezegd 'hienenlichter', kreeg de naam Israël ('strijder met God'). Saulus van Tarsus werd Paulus, mogelijk om zijn naam te 'romaniseren', omdat hij apostel onder de heidenen werd te midden van de Romeins-Griekse cultuur. De Hebreeuwse schrijvers leken

43 Dalley, *Myths from Mesopotamia, Creation, The Flood, Gilgamesh and Others*, p. 154-162. De Sumerische versie kan men vinden in Jeremy Black, *The Literature of Ancient Sumer*, New York: University Press, pp. 65-76.

44 Alexander Heidel, *The Babylonian Genesis*. Chicago, Illinois: Universiteit van Chicago, 1942, 1951, 1963; 14.

45 C. Jouco Bleeker and Geo Widengren, eds., *Historia Religium I: Religions of the Past*. Netherlands; E.J. Brill, 1969; p 134. Richard J. Clifford. *Creation Accounts in the Ancient Near East and in the Bible*, Catholic Biblical Quarterly Monograph Series 26. Washington D.C.: Catholic Biblical Association of America, 1994; p 7-8.

er ook werk van te maken om de namen van vijanden van God en zijn volk creatief te veranderen, zodat de namen nog wel op de oorspronkelijke namen leken, maar een heel andere betekenis kregen. Het was een opzettelijke polemiek tegen deze vijanden. Zo werd *Baälzebul*, de god van Ekron, wiens naam 'heer van de hemelse woning' betekent, door de auteur van 2 Koningen 1:2-6 veranderd in *Baäl-zebub*: 'heer van de vliegen'. Ze maakten hem daarmee gewoon belachelijk.⁴⁶ De door en door slechte prinses van Tyrus, *Izebul*, 'waar is de prins van Baäl'⁴⁷, kreeg de naam *Izebel*, dat mogelijk een woordspel in zich heeft met betrekking op haar einde: ze zal als *mest* op de akker in Jizreeël zijn (2 Koningen 9:37). Genesis 11:9 verandert Bab-ilu, Babylon ('godenpoort') in Babel ('verwarring van tongen' of 'taalverwarring').

In de boekenreeks *Kronieken van de Nefilim* heb ik geprobeerd om deze historische context van veranderende namen en godsdienstige concepten vast te leggen door de personages, locaties en zelfs lengtematen te laten mee veranderen op een manier zoals we dat ook terugzien in de geschiedenis. Zo verander ik de plaatsen Erech en Sinear in mijn boek *Henoch*, in Uruk en Sumer in *Gilgamesh*. De Wachters veranderen zelf hun eigen namen. Inanna wordt Ishtar en Ninurta wordt Marduk. Ook Gilgamesh wisselt zijn eigen naam in voor een andere en zo zal hij ook in deel vier, *Abraham*, genoemd worden. Zijn nieuwe naam weerspiegelt een van de theorieën over het ontstaan van Babylon. Ik heb zelfs de meeteenheden wat aangepast. In *Noach* ging het vooral over de 'el' als lengtemaat, maar in *Gilgamesh* zul je met name voor afstanden, *mijlen* tegenkomen. Zo hoop ik een beetje een beeld te kunnen geven van hoelang geleden identiteiten, tijden en cul-

46 "Baalzebub," *The International Standard Bible Encyclopedia, Revised*. (ISBE) Edited by Geoffrey W. Bromiley. Wm. B. Eerdmans, 1988.

47 'Jezebel', *ISBE*.

turen hun veranderingen doormaakten. Er is zowel continuïteit als discontinuïteit te zien als men de religies van het Oude Nabije Oosten met elkaar gaat vergelijken. De verhalen kennen een gemeenschappelijk begrip van de werkelijkheid, maar bevatten tegelijk ook polemische verschillen, die ze ingrijpend van elkaar afscheiden. Een vergelijking tussen de Babylonische scheppings- en zondvloedverhalen en die van de Bijbel bevestigt dat. Het is zoals Heidel het als volgt concludeert:

“As in the case of creation stories, we still do not know how the biblical and Babylonian narratives of the Deluge are related historically. The available evidence proves nothing beyond the point that there is a genetic relationship between Genesis and the Babylonian versions. The skeleton is the same in both cases, but the flesh and blood and, above all, the animating spirit are different.”⁴⁸

Toen zag Cham zijn vaders naaktheid

Een belangrijk, triest en ook schokkend moment in het boek *Gilgamesh* heeft wat meer uitleg, omdat ik me kan voorstellen dat de lezer zou hebben gedacht: ‘Staat het werkelijk zo in de Bijbel?’ In de Proloog verkracht Noachs zoon, Cham, zijn eigen moeder Emzara. De vreselijke daad resulteert in de komst van het kind genaamd Kanaän. Deze gruwelijke scène gaat niet ‘slechts’ over het voyeuristische gedrag van een verdorven geest. Het is juist een van de theologische bases waarop *Kronieken van de Nefilim* is gebaseerd. Het gaat hier niet om een of ander fantasierijk element om het verhaal schokkender te maken. Dit gaat werkelijk over de Bijbelse basis van de claim van Israël op het Beloofde Land Kanaän, hoe vreemd en zelfs controversieel dat ook mag lijken. Nu zijn controversiële verhalen het boek Genesis ook niet vreemd.

48 Heidel, *The Gilgamesh Epic*, p. 268.

De laatste episode in de ‘toledot van Noach’⁴⁹ gaat als volgt:

“En Noach begon een landman te worden en plantte een wijngaard.

Toen hij van de wijn gedronken had,
werd hij dronken

en ontblootte zich te midden van zijn tent.

Toen zag Cham, de vader van Kanaän, zijn vaders naaktheid en vertelde het aan zijn beide broers buiten.

Daarop namen Sem en Jafet een mantel,
legden die op hun beide schouders,
liepen achterwaarts

en bedekten hun vaders naaktheid,
terwijl hun aangezicht afgewend was, zodat zij de naaktheid van hun vader niet zagen.

Toen Noach uit zijn roes ontwaakte en vernam wat zijn jongste zoon hem aangedaan had, zei hij:

‘Vervloekt zij Kanaän,
een knecht der knechten zij hij voor zijn broers.’

Verder zei hij:

‘Geprezen zij de HERE (Yahweh/YHWH), de God van Sem,
maar Kanaän zij hem tot knecht.

God breide Jafet uit, en hij wone in de tenten van Sem,
en Kanaän zij hem tot knecht.”

(Genesis 9:20-27)

Niet iedereen zal deze tekst om verschillende redenen zo gemakkelijk slikken. Het is best moeilijk om toe te moeten geven dat Noach een dronkaard wordt, nadat hij tot dan toe eigenlijk de grootste geloofsheld ter wereld was. In Genesis 6:9 staat dat Noach een rechtvaardig man was, onberispelijk in zijn generatie,

⁴⁹ Genesis 6:9-9:29.

zelfs zo gaaf als een offerdier. Hij wandelde net als zijn voorvader Henoeh zelfs met God. We hebben het over een man die wellicht net één stap onder Jezus stond als het gaat om iemand met een moreel kompas. Maar het ding is juist dat de rechtvaardigheid hem in het geloof zit en niet in een of andere morele perfectie. Geloof hebben staat ook niet gelijk aan een volmaakt geloof hebben. Alle gelovigen in de Bijbel wankelden in hun geloof.⁵⁰ Het woord ‘onberispelijk’ is dus een verwijzing naar ‘genetische’ zuiverheid (zoals in ‘vlekkeloos’ lam), wat mogelijk ook een indirecte verwijzing is naar het zich niet hebben ingelaten met de godenzonen. Verder betekent ‘wandelen met God’ niet ‘zondeloos zijn’. Noach was een zondaar met een onvolmaakt geloof. Hij was iemand zoals wij. Zijn gebroken menselijkheid, die mogelijk juist ook na de Zondvloed (waarin mensen massaal omkwamen – bedenk eens wat dat met hem gedaan kan hebben), duidelijker zichtbaar wordt, is een manier waarop we ons met hem kunnen identificeren.

Een ander probleem dat lezers van deze tekst wellicht als problematisch ervaren is dat er een heel volk vervloekt wordt omdat een van zijn vroege voorvaders zijn eigen vader naakt zag. Als men de Hebreeuwse poëtische taal waarin dit beschreven staat en de cultuur van het Oude Nabije Oosten niet in ogenschouw neemt, dan kan dat inderdaad als problematisch, schokkend en onrechtvaardig worden ervaren. Is dat nu niet een te zware straf voor het zien van je vader in zijn Adamskostuum? Het zien of ‘blootleggen van de naaktheid van een vader’ wordt op verschillende plaatsen in de Bijbel uitgelegd als een technische term of figuurlijk idioom voor de geslachtsgemeenschap met de vrouw van iemands vader. Het artikel *Noah's Nakedness and the Curse of Canaan (Genesis 9:20-27)* van Bergsma en Hahn maakte die uitleg een stuk dui-

50 Zie Voorwoord in *Kronieken van de Nefilim: Noach*, Zwolle: Scholten Uitgeverij, 2021, pp. 18-20.

delijker: Cham had de vrouw van Noach, zijn vader, onder dwang afgenomen.⁵¹ Zij onderzoeken verschillende wetenschappelijke verklaringen voor het ‘zien van Noachs naaktheid’ en weerleggen daarbij de volgende: voyeurisme, castratie en homoseksuele activiteit. Er zijn eenvoudigweg geen enkele verwijzingen in de Bijbel te vinden die bovenstaande interpretaties versterken. Het enige dat de Bijbel wel bevestigt is dat het ‘zien’ of ‘blootleggen van de naaktheid van iemands vader’ een idioom of eufemisme is voor incest met de moeder of seks met de vrouw van iemands vader.⁵² Bergsma en Hahn leggen uit dat de betekenis van het ‘onthullen van de naaktheid’ in Leviticus 18 verband houdt met de praktijken van de Kanaänieten. Vandaar de vervloeking van Kanaän. De Bijbeltekst legt zelf ook uit dat in een patriarchale cultuur het blootleggen van de naaktheid van de man in werkelijkheid een uitdrukking is voor de onthulling van de naaktheid van zijn vrouw. In sommige vertalingen staat ‘naaktheid’ met schaamte vertaald en andere vertalingen, vertalen de uitdrukking direct door naar ‘gemeenschap hebben met’.

“Gij zult de schaamte van uw vader, dat is de schaamte van uw moeder, niet ontbloten; het is uw moeder, gij zult haar schaamte niet ontbloten. De schaamte van de vrouw van uw vader zult gij niet ontbloten; het is de schaamte van uw vader.”
(Leviticus 18:7-8)

51 John Sietze Bergsma, Scott Walker Hahn, ‘Noah’s Nakedness and the Curse on Canaan (Genesis 9:20–27)’, *Journal of Biblical Literature* 124 (2005): 25, ed. Gail R. O’Day, 25 (Decatur, GA: Society of Biblical Literature, 2005).

52 De vrouw van iemands vader hoeft in de Bijbel niet altijd ook zijn moeder te zijn. Zo was Ismaël wel Abrahams zoon, maar Sara, de vrouw Abraham, was niet zijn moeder.

Op dezelfde manier leggen zij Leviticus 18:14, 16; 20:11, 13 en 21 uit waarin er op die manier gesproken wordt over de naaktheid van de vrouw als de naaktheid van haar man. Verder bewijzen ze dat ‘naaktheid zien’ en ‘naaktheid blootleggen’ equivalenten van elkaar zijn in de heiligheidswet van Leviticus en beide de betekenis hebben van ‘geslachtsgemeenschap’ (Leviticus 18:6). Het kan niet explicieter dan het in Deuteronomium beschreven staat:

“Vervloekt is eenieder die het bed van zijn vader schendt door gemeenschap te hebben met de vrouw van zijn vader.”
(Deuteronomium 27:20)

Letterlijk staat hier voor ‘gemeenschap hebben met’ de Hebreeuwse uitdrukking ‘neerliggen met’, dat men ook kan vertalen met ‘slapen met’.⁵³

Hoe zit het dan met Sem en Jafet die achteruitliepen om de naaktheid van Noach niet te zien? Is het dan een uitdrukking voor het vermijden van incest met hun moeder? Wordt hier dan letterlijk bedoeld dat zij Noachs naakte lichaam bedekten met een mantel? Het zou ergens vreemd zijn als de auteur van het eufemisme in Genesis 9:22 in 23 opeens overspringt naar een letterlijke boodschap. Bergsma en Hahn leggen deze ogenschijnlijke ongerijmdheid als volgt uit:

“The brother’s actions play on the broader meaning of the phrase. Not only did the brothers not ‘see their father’s nakedness’ in the sense of having intercourse with him, but also, they did not even

53 Zie ook 2 Samuël 13:11-13 waarin Absalom zijn halfzus Tamar vraagt om ‘bij hem te komen liggen’, waarop Tamar weigert en zegt dat als hij echt gemeenschap met haar wil, hij hun vader David om haar hand moet vragen. Hij zal ze wel kunnen trouwen.

dare to 'see their father's nakedness' in a literal sense. Where Ham's act was exceedingly evil, their gesture was exceedingly pious and noble."⁵⁴

De laatste en waarschijnlijk doorslaggevende factor om dit bizarre Bijbelgedeelte beter te begrijpen, is de vervloeking van Chams zoon, Kanaän. In Genesis 9:18 en 22 wordt Cham specifiek als de vader van Kanaän aangeduid en wanneer deze zoon door Noach vervloekt wordt, begrijpt men waarom hij al eerder geïntroduceerd werd. Het is alsof de schrijver wil zeggen, 'Let op, het gaat nu over Kanaän'. Maar waarom wordt Kanaän vervloekt in plaats van Cham, die de misdaad beging? In Genesis 10:6 wordt duidelijk dat Cham vier zonen heeft: Kush, Misraïm, Put en Kanaän. Kush wordt in de Proloog van dit boek ook als het eerste kind van Cham genoemd. Kanaän komt later en men zou kunnen opmaken uit Genesis 9:18-29 in combinatie met 10:6 dat Kanaän de vrucht was van de ongeoorloofde verbintenis van Cham en de vrouw van Noach, met zijn eigen moeder dus (Emzara). De vrucht van zo'n schandelijke verbintenis is binnen die oosterse cultuur bij voorbaat al vervloekt. Vandaag de dag klinkt dat in onze oren keihard, maar het sluit wel aan bij de tijd waarin het zich afspeelde en in de tijd waarin men dit las. Cham heeft met zijn schanddaad: het zien van de naaktheid van zijn vader/gemeenschap hebben met de vrouw van zijn vader, tegelijk geprobeerd het gezag van zijn vader toe te eigenen. De vrucht van deze zonde, de zoon Kanaän, is een vervloekt mens en die mens is de voorvader van een vervloekt volk.⁵⁵

54 Ibid., 33.

55 Een vergelijkbaar verhaal is dat over de oorsprong van Moab en Ammon in Genesis 19:30-38.

De schrijver van Genesis, of dat nu Mozes zelf geweest is of een latere redacteur, heeft op deze manier de oorsprong willen laten zien van de vloek die over het land Kanaän lag. Een vloek die zij op het punt stonden van het land Kanaän weg te nemen. Kanaän zou een slaaf van Sem zijn en daarmee wordt uiteindelijk bedoeld, een dienaar van Israël en daarmee wordt de verovering van Kanaän, de verovering van het Beloofde Land voor Sem, door Israël gerechtvaardigd. Kortgezegd: de Kanaänieten zijn het Zaad van de Slang, die in oorlog zijn met het Zaad van de Vrouw, de Israëlieten (Genesis 3:15). De Kanaänieten verdienen het niet anders, dat hun land van hen wordt afgenomen, vanwege hun grove zonden en omdat hun voorouders de God van Noach en Sem, Yahweh, hebben afgewezen.

Er valt uiteraard nog veel meer over deze korte episode uit Genesis 9 en over de verovering van Kanaän te vertellen, want er waren ook reuzen (Refäieten) in het land, die afstamden van de Nefilim, het oorspronkelijke Zaad van de Slang. Hoe dat in elkaar steekt, zul je kunnen lezen in *Jozua* en *Kaleb*, deel 5 en 6 van *Kronieken van de Nefilim*. Maar eerst volgt deel 4 nog: *Abraham*.